

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Hande AYDIN

HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN ROMANLARININ (BOZKURLAR, DELİ KURT, RUH
ADAM)KAVRAM DÜNYASI

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Hande AYDIN

HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN ROMANLARININ (BOZKURLAR, DELİ KURT, RUH
ADAM) KAVRAM DÜNYASI

Danışman

Prof. Dr. Abdullah KÖK

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Hande AYDIN'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Talip YILDIRIM (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Abdullah KÖK (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan KARABURGU (İmza)

Tez Başlığı: Hüseyin Nihal Atsız'ın Romanlarının (Bozkurtlar, Deli Kurt, Ruh Adam) Kavram Dünyası

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi : 06/02/2020

Mezuniyet Tarihi : 06/03/2020

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Hüseyin Nihal Atsız’ın Romanlarının (Bozkurtlar, Deli Kurt, Ruh Adam) Kavram Dünyası” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Hande AYDIN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Hande AYDIN
Öğrenci Numarası	20165242014
Enstitü Ana Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Abdullah KÖK
Tez Başlığı	Hüseyin Nihal Atsız'ın Romanlarının (Bozkurtlar, Deli Kurt, Ruh Adam) Kavram Dünyası
Turnitin Ödev Numarası	1255408683

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 149 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 11/02/2020 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 10

alıntılar dahil %20'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelerle sınırların aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

11/02/2020

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Prof. Dr. Abdullah KÖK

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xi
SUMMARY.....	xii
TEŞEKKÜR.....	xiii
ÖNSÖZ.....	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN HAYATI

1.1. Hüseyin Nihal Atsız'ın Hayatı	1
1.2. Nihal Atsız'ın Tarihçiliği.....	10
1.3. Nihal Atsız'ın Edebi Kişiliği	12

İKİNCİ BÖLÜM

SÖZ VARLIĞI

2.1. Söz Varlığının Tanımı ve Kapsamı	15
2.2. Kültür Açısından Söz Varlığının Önemi	16
2.3. Türkçenin Söz Varlığının Kaynakları.....	16
2.4. Türkçenin Söz Varlığının Temel Nitelikleri.....	16
2.5. Söz Varlığının İçerdiği Öğeler	17
2.6. Türkçenin Güncel Söz Varlığı.....	17
2.7. Çalışma Konusunun Söz Varlığı İle İlişkisi	18
2.8. Söz Varlığı İncelemesi.....	19
2.8.1. Özel Adlar.....	19
2.8.1.1. Kişi Adları	19
2.8.1.1.1. Bozkurt Romanındaki Kişi Adları	23
2.8.1.1.1.1. Kaynağı Eski Türk Yazıtları Olan Kişi Adları	24
2.8.1.1.1.2. Kaynağı Divanü Lügat-it Türk Olan Kişi Adları	27
2.8.1.1.1.3. Kaynağı Dede Korkut Kitabı Olan Kişi Adları	28
2.8.1.1.1.4. Çinli Adları.....	28
2.8.1.1.2. Deli Kurt Romanındaki Kişi Adları	29
2.8.1.1.2.1. Tarihî Kişiler	29
2.8.1.1.2.2. Kurmaca Kişiler	31
2.8.1.1.2.2.1. Deli Kurt.....	31

2.8.1.1.2.2.2. Gökçen	32
2.8.1.1.2.2.3. Esen Börü, Uçkara Bahşı	33
2.8.1.1.2.2.4. Çakır	33
2.8.1.1.3. Ruh Adam Romanındaki Kişi Adları.....	33
2.8.1.1.3.1. Tarihî Kişiler	33
2.8.1.1.3.2. Gerçek Kişileri Sembolize Eden Adlar	34
2.8.1.2. Yeradları	35
2.8.1.2.1. Bozkurtlarda Geçen Yer Adları	36
2.8.1.2.1.1. Ak Dağ	36
2.8.1.2.1.2. Altay	36
2.8.1.2.1.3. Batı Türkeli/Doğu Türkeli.....	36
2.8.1.2.1.4. Baykal Gölü.....	37
2.8.1.2.1.5. Çin	37
2.8.1.2.1.6. Demirkapı.....	37
2.8.1.2.1.7. Göktürk.....	38
2.8.1.2.1.8. Hind	38
2.8.1.2.1.9. Kadırkan	38
2.8.1.2.1.10.Kora	38
2.8.1.2.1.11.Kögmen Dağı	39
2.8.1.2.1.12.Orkun Irmağı	39
2.8.1.2.1.13.Ölüm Uçurumu.....	39
2.8.1.2.1.14.Ötüken	40
2.8.1.2.1.15.Pa Irmağı	40
2.8.1.2.1.16.Peking.....	40
2.8.1.2.1.17.Rum Ülkesi.....	41
2.8.1.2.1.18.Selenge Irmağı.....	41
2.8.1.2.1.19.Siganfu.....	41
2.8.1.2.1.20.Şandung (Shan-tung).....	41
2.8.1.2.1.21.Tanrı Dağı.....	42
2.8.1.2.1.22.Tuğla ırmağı	42
2.8.1.2.1.23.Üç Kayalar.....	43
2.8.1.2.1.24.Vey Irmağı.....	43
2.8.1.2.1.25.Yedi Ejder Tepesi.....	43
2.8.1.2.2. Deli Kurt Romanındaki Yer Adları.....	43

2.8.1.2.2.1. Tarihî Olayların Geçtiği Yer Adları	43
2.8.1.2.2.1.1. Torlak Kemal İsyanı Sırasında Geçen Yer Adları	44
2.8.1.2.2.1.2. Osmanlı-Karamanoğulları Savaşı Sırasında Geçen Yer Adları	44
2.8.1.2.2.1.3. Osmanlı-Macar Savaşları Sırasında Geçen Yerler	44
2.8.1.2.2.1.4. 1444 Varna Savaşı Öncesi ve Savaş Sırasında Geçen Yer Adları	45
2.8.1.2.2.2. Kurgusal Olayların Geçtiği Yer Adları	45
2.8.1.2.2.2.1. Karası Eli	45
2.8.1.2.2.2.2. Varsak Eli	45
2.8.1.2.2.2.3. Bizans	46
2.8.1.2.3. Ruh Adam Romanında Geçen Yer Adları	46
2.8.1.2.3.1. Erzurum	46
2.8.1.2.3.2. Uygur Masalında Geçen Yer Adları	47
2.8.1.2.3.2.1. Beş Balık	47
2.8.1.2.3.2.2. Kamlançu	47
2.8.1.3. Boy, Kavim ve Millet Adları	47
2.8.1.3.1. Bozkurtlarda Geçen Boy, Kavim ve Millet Adları	48
2.8.1.3.1.1. Dokuz Oğuzlar	49
2.8.1.3.1.2. On Ok	49
2.8.1.3.1.3. Çin Milleti	49
2.8.1.3.2. Deli Kurt'ta Geçen Boy, Kavim ve Millet Adları	50
2.8.1.3.2.1. Türkmen	50
2.8.1.3.2.2. Yürük	50
2.8.1.3.2.3. Macar	51
2.8.1.3.3. Ruh Adam Geçen Boy, Kavim ve Millet Adları	51
2.8.1.3.3.1. Börü	51
2.8.1.4. Renk Adları	52
2.8.1.4.1. Fiziksel Betimlemelerde Geçen Renk Adları	52
2.8.1.4.1.1. Yeşil	52
2.8.1.4.1.2. Çakır	52
2.8.1.4.1.3. Ala/Ela	52
2.8.1.4.1.4. Yeşil Alası	53
2.8.1.4.2. Romanlarda Geçen Türk Kültür ve İnanışındaki Renkler	53
2.8.1.4.2.1. Mavi	53

2.8.1.4.2.2. Kara	53
2.8.1.4.2.3. Sarı.....	54
2.8.2. Konularına Göre Adlar	54
2.8.2.1. Zaman Adları	54
2.8.2.1.1. Zaman.....	55
2.8.2.2. Gök, Gök Cisimleri, Hava Olayları İle İlgili Adlar	56
2.8.2.2.1. Yıldırım.....	56
2.8.2.2.2. Çakın	57
2.8.2.2.3. Üç Ay	57
2.8.2.2.4. Yağmur.....	57
2.8.2.2.5. Güneş, Ay.....	57
2.8.2.3. Bitki Adları.....	58
2.8.2.3.1. Romanda Bitki Adlarının Genel Görünümü	58
2.8.2.3.2. Deli Kurt Romanında Destan ve Masal Motiflerinin İzlerinin Görüldüğü Bitki Adları.....	59
2.8.2.3.2.1. Tek ağaç	59
2.8.2.3.2.2. Yemişsiz Ağaç-Elma Ağacı	59
2.8.2.3.2.3. Nar Ağacı	60
2.8.2.3.2.4. Sarı Çiçek	60
2.8.2.4. Hayvan Adları	60
2.8.2.4.1. Ruh Adam Romanında Hayvan Adları	61
2.8.2.4.2. Bozkurtlar Romanında Hayvan Adları.....	61
2.8.2.4.3. Bozkurtlar ve Deli Kurt'ta Börü, Kurt-Köpek	62
2.8.2.4.4. At.....	62
2.8.2.4.5. Doğan/Akdoğan	63
2.8.2.5. İnsan Bedeni, Organ-Uzuv Adları	63
2.8.2.5.1. Romanlarda Organ Adlarına Verilen Önem	64
2.8.2.5.2. Organ Adlarının Kullanılışı.....	64
2.8.2.6. Coğrafya İle İlgili Adlar	65
2.8.2.6.1. Sonsuz Bozkır, Değişen Gök-Yer Algısı	66
2.8.2.7. Gündelik Yaşam Öğeleri	67
2.8.2.7.1. Türk Mutfak Kültürünün Romanlara Yansıması	68
2.8.2.7.2. Bozkurtlar'da Yeme-İçme Adları	68
2.8.2.7.3. Deli Kurt'taki Zengin Türk Mutfağı	69

2.8.2.7.4.	Ruh Adam Romanında Evrensel Yiyecekler	69
2.8.2.7.5.	Yeme-İçme Adlarıyla İlgili Bazı Adların Sözlük Anlamları	70
2.8.2.7.5.1.	Azık	70
2.8.2.7.5.2.	Sücü	70
2.8.2.7.5.3.	Kurut.....	70
2.8.2.7.5.4.	Ülüş	70
2.8.2.7.5.5.	Pestil	71
2.8.2.7.5.6.	Peksimet	71
2.8.2.7.5.7.	Kak	71
2.8.2.7.5.8.	Kavurga	71
2.8.2.7.6.	Giyim-Kuşam-Kumaş Adları	71
2.8.2.7.6.1.	Romanlarda Geçen Giyim-Kuşam Adlarının Genel Görünümü	72
2.8.2.7.6.2.	Giyim-Kuşam İle İlgili Bazı Adların Sözlük Anlamı	73
2.8.2.7.6.2.1.	Aba	73
2.8.2.7.6.2.2.	Börk.....	73
2.8.2.7.6.2.3.	Çevre	73
2.8.2.7.6.2.4.	Kaftan	73
2.8.2.7.6.2.5.	Gocuk	74
2.8.2.7.6.2.6.	Kepenek.....	74
2.8.2.7.7.	Eşya Adları.....	75
2.8.2.7.7.1.	Eşya Adlarının Çeşitliliği	76
2.8.2.7.7.2.	Bozkurtlar'da Eşya Adlarının Toplum Hayatı Hakkında Bilgi Verişi	76
2.8.2.7.7.3.	Deli Kurt'ta ve Ruh Adam'da Eşya Adları	77
2.8.2.7.8.	Yapı Adları.....	77
2.8.2.7.8.1.	Bozkurtlar'da Yerleşik Türk Medeniyetinden İzler	78
2.8.2.7.8.2.	Ruh Adam'da Ahşap Ev.....	78
2.8.2.7.9.	Müzikle İlgili Adlar.....	78
2.8.2.7.9.1.	Bozkurtlar'da Kopuz	79
2.8.2.7.9.2.	Deli Kurt'ta Kaval	80
2.8.2.7.9.3.	Ruh Adam'da Marşlar	80
2.8.2.8.	Birey, Toplum, Devlet, Savaş.....	80
2.8.2.8.1.	Akrabalık Adları.....	80
2.8.2.8.1.1.	Bozkurtlar'da Akrabalık Adlarının Çokluğu.....	81

2.8.2.8.1.2. Akrabalık Adlarının Seçimi.....	81
2.8.2.8.1.3. Akrabalık İlgili Bazı Adların Sözlük Anlamları	82
2.8.2.8.1.3.1. Eçi.....	82
2.8.2.8.1.3.2. Evdeş	82
2.8.2.8.1.3.3. Kayın Eçe	83
2.8.2.8.1.3.4. Konçuy	83
2.8.2.8.1.3.5. İni	83
2.8.2.8.1.3.6. Singil	83
2.8.2.8.2. Unvan Adları.....	83
2.8.2.8.2.1. Bozkurtlar'da Unvan Adları.....	84
2.8.2.8.2.2. Deli Kurt'ta Unvan Adları.....	84
2.8.2.8.2.3. Ruh Adam'da Unvan Adları.....	85
2.8.2.8.2.3.1. Şeytanlar Başı.....	85
2.8.2.8.3. Meslek-Görev Adları	85
2.8.2.8.3.1. Bozkurtlar'da Meslek Adları.....	87
2.8.2.8.3.2. Bozkurtlarda Geçen Bazı Meslek Adlarının Sözlük Anlamı	87
2.8.2.8.3.2.1. Yargan/Yarguçı, Yasavul	87
2.8.2.8.3.2.2. Çayıt.....	88
2.8.2.8.3.2.3. Dilmaç	88
2.8.2.8.3.2.4. Kırnak.....	88
2.8.2.8.3.2.5. Sart	88
2.8.2.8.3.2.6. Utacı	89
2.8.2.8.3.3. Deli Kurt'ta Meslek Adları.....	89
2.8.2.8.3.4. Ruh Adam Romanında Meslek Adları	89
2.8.2.8.3.4.1. Bakıcı, Okuyucu.....	89
2.8.2.8.4. Toplumsal Yapı.....	91
2.8.2.8.4.1. Toplumsal Geleneklerin Bozkurtlar'da Görünümü.....	91
2.8.2.8.4.1.1. Kurultay.....	91
2.8.2.8.4.1.2. Kineş~Kengeş	91
2.8.2.8.4.1.3. Toy	92
2.8.2.8.4.1.4. Şölen.....	92
2.8.2.8.5. Mitoloji, Din, İnanç, İnanış	92
2.8.2.8.5.1. Bozkurtlar ve Deli Kurt Romanlarında Eski Türk İnanışı, Mitolojik Varlıklar ve Türk Kozmogonisi.....	94

2.8.2.8.5.1.1. Albız	94
2.8.2.8.5.1.2. Ayzıt	94
2.8.2.8.5.1.3. Demir	94
2.8.2.8.5.1.4. Demirci	95
2.8.2.8.5.1.5. Falcılık	95
2.8.2.8.5.1.6. Gök Tanrı/Türk Tanrısı	96
2.8.2.8.5.1.7. Kut	97
2.8.2.8.5.1.8. Mavi Boncuk	97
2.8.2.8.5.1.9. Ölümle İlgili İnanışlar (Yuğ, Gömme, Uçmağa Var-)	97
2.8.2.8.5.1.10. Su-Pınar	98
2.8.2.8.5.1.11. Şaman	99
2.8.2.8.5.1.12. Umay	100
2.8.2.8.5.1.13. Yada Taşı	100
2.8.2.8.5.1.14. Yer-Su	101
2.8.2.8.5.2. Deli Kurt'ta Müslümanlığın Millî Din Oluşu	101
2.8.2.8.5.2.1. Hızır	101
2.8.2.8.5.3. Ruh Adam'da Melekler ve Peygamberler	102
2.8.2.8.5.3.1. Zerdüş	102
2.8.2.8.5.3.2. Buda	103
2.8.2.8.5.3.3. Muhammed	103
2.8.2.8.5.4. Ruh Adam Romanında Şeytan	103
2.8.2.8.5.5. Ruh Adam'da Tasavvuf	103
2.8.2.8.5.6. Romanlara İnançların Yansıması	104
2.8.2.8.6. Savaş	105
2.8.2.8.6.1. Romanlarda Savaşın Ana Tema Oluşu	105
2.8.2.8.6.2. Türk Ordu Sistemi	106
2.8.2.8.6.3. Romanlarda Kadın Savaşçılar	106
2.8.2.8.7. Savaş Araç Gereçleri	107
2.8.2.8.7.1. Romanlarda Geçen Savaş Araç Gereçleri	107
2.8.2.8.8. Asker, Rütbe ve Ordu	108
2.8.2.8.8.1. Romanlarda Türk Ordusuna Verilen Önem	109
2.8.2.8.8.2. Askerî Terimler	109
2.8.2.8.8.2.1. Buyruk	109
2.8.2.8.8.2.2. Çeriğ (Çeri)	109

2.8.2.8.8.2.3. İlteber	109
2.8.2.8.8.2.4. Özel Çeri Başbuğuluğu, Özel Çeri Subayı, Özel Çeri Komutanı, Saray Başbuğu	110
2.8.2.8.8.2.5. Şad.....	110
2.8.2.8.8.2.6. Tarkan.....	110
2.8.2.8.8.2.7. Tegin.....	110
2.8.2.8.8.2.8. Tümen.....	110
2.8.2.8.8.2.9. Yabgu	110
2.8.2.8.8.3. Türk Ordusunun Kurda Benzetilmesi.....	110
2.8.2.8.8.4. Deli Kurt'ta Osmanlı Askerî Teşkilatı	111
2.8.2.8.8.5. Ruh Adam'da Askerlik.....	112
2.8.2.8.9. Sayı Adları	112
2.8.2.8.9.1. Bozkutlar'da Sık Rastlanan Sayılar.....	112
2.8.2.8.9.1.1. Yedi	113
2.8.2.8.9.1.2. Dokuz	113
2.8.2.8.9.1.3. Kırk.....	114
2.8.2.8.9.2. Deli Kurt Romanında Beş ve Katları	114
2.8.2.8.9.3. Ruh Adam'da Matematiksel Sayılar	115
2.8.2.8.10. Oyun/Spor Adları	115
2.8.2.8.10.1. Atsız'ın Türk Sporlarına Merakı	115
2.8.2.8.10.2. Güreş, Güreş Terimleri.....	116
2.8.2.8.10.2.1. Boyunduruk	116
2.8.2.8.10.2.2. Çelme	116
2.8.2.8.10.2.3. Dalma	117
2.8.2.8.10.2.4. Elense	117
2.8.2.8.10.2.5. Karakucak.....	117
2.8.2.8.10.2.6. Kurt Kapanı	117
2.8.2.8.10.2.7. Peşrev	117
2.8.2.8.10.2.8. Tırpan	117
2.8.2.8.10.3. Oğlak Kapmaca	117
2.8.2.8.10.4. Ruh Adam'da Evrensel Sporlar.....	118

SONUÇ **119**

KAYNAKÇA..... **126**

ÖZGEÇMİŞ.....132

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1 Kişi Adları	19
Tablo 2.2 Yeradları	35
Tablo 2.3 Boy, Kavim ve Millet Adları	47
Tablo 2.4 Renk Adları	52
Tablo 2.5 Zaman Adları.....	54
Tablo 2.6 Gök, Gök Cisimleri, Hava Olayları İle İlgili Adlar	56
Tablo 2.7 Bitki Adları.....	58
Tablo 2.8 Hayvan Adları	60
Tablo 2.9 İnsan Bedeni, Organ-Uzuv Adları.....	63
Tablo 2.10 Coğrafya İle İlgili Adlar	65
Tablo 2.11 Yeme-İçme Adları.....	67
Tablo 2.12 Giyim-Kuşam-Kumaş Adları	71
Tablo 2.13 Eşya Adları	75
Tablo 2.14 Yapı Adları.....	77
Tablo 2.15 Müzikle İlgili Adları.....	78
Tablo 2.16 Akrabalık Adları.....	80
Tablo 2.17 Unvan Adları	83
Tablo 2.18 Meslek-Görev Adları	85
Tablo 2.19 Toplumsal Yapı İle İlgili Adlar	91
Tablo 2.20 Mitoloji, Din, İnanç, İnanışla İlgili Adlar	92
Tablo 2.22 Savaşla İlgili Adlar.....	105
Tablo 2.23 Savaş Araç Gereç Adları	107
Tablo 2.24 Asker, Rütbe ve Ordu İle İlgili Adlar.....	108
Tablo 2.25 Sayı Adları	112
Tablo 2.26 Oyun/Spor Adları	115

ÖZET

Türk kültürüne ve Türk tarihine yazmış olduğu romanlarla önemli katkılarda bulunan yazarlardan biri de Hüseyin Nihal Atsız'dır. Siyasi kimliğinden dolayı bazı kesimlerce Atsız'ın eserlerinin edebi değeri yok sayılmış; yazdıklarıyla Türk kültürüne yaptığı hizmet görmezden gelinmiştir. Hüseyin Nihal Atsız'ın, Bozkurtların Ölümü (1946), Bozkurtlar Diriliyor (1949), Deli Kurt (1958) ve Ruh Adam (1972) romanlarının söz varlığı esas alınarak kavram dünyası sınırlı da olsa açıklanmaya çalışılmıştır. Böylelikle ilim adamı, fikir adamı ve edebiyatçı, tarihçi olan Atsız'ın dünyayı algılayış ve anlatış biçimine farklı bir açıdan yaklaşılmıştır. İki bölüm ve sonuçtan oluşan tezin ilk bölümünde Hüseyin Nihal Atsız hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Tезin esas kısmını oluşturan Söz Varlığı İncelemesi adındaki ikinci bölümünde ise sözü geçen romanlar ayrıntılı bir şekilde taranarak içerisinde yer alan adlar özelliklerine göre sınıflandırılmış, incelenen eserlerin söz varlığı ortaya konulmuştur. Romanlarda tespit edilen bu söz varlığı Türk devlet anlayışı, düşünce sistemi, inanış, Türk tarihi ve mitolojisi açısından değerlendirilerek açıklamalarla desteklenmiştir. Sonuç bölümünde ise yapılan açıklamalar ve değerlendirmelerin ışığında ad bilim konusu ile Atsız'ın incelenen romanlarında meydana gelen kavram alanları ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hüseyin Nihal Atsız, Söz Varlığı, Kavram Dünyası, Kavram Algısı.

SUMMARY

NOTION UNIVERSE OF HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'S NOVELS (BOZKURLAR, DELİ KURT, RUH ADAM)

Hüseyin Nihal Atsız is one of the writers who made important contributions to the Turkish culture and Turkish history with his novels. Because of his political identity, Atsız's literary power and literary value of his works were overlooked, his service with his writings to Turkish culture was ignored. The following novels were taken into account which belongs to Atsız; *Bozkurtların Ölümü* (1946), *Bozkurtlar Diriliyor* (1949), *Deli Kurt* (1958) and *Ruh Adam* (1972), in order to recognize and demonstrate him. His notion world was tried to be enlightened albeit limited. Thus, it was approached from a different side to a scholar, an intellectual, a man of letters Atsız's perception and narration way of the world. The thesis is made of two parts and conclusion. In part one, brief information is given about Nihal Atsız. The main part of the study is the second chapter whose name is vocabulary research. In this section, nouns are classified according to their functions by scanned in detail and the words from his analyzed works were revealed. Afterwards, these referred vocabularies were determined, were evaluated about Turkish history and mythology and supported with explanations. At the conclusion of the article, concept fields, which were obtained from analyzed works of Atsız, were made out with lexicology as a result of the evaluations and explanations.

Keywords: Hüseyin Nihal Atsız, vocabulary, notion world, notion perception

TEŞEKKÜR

Öğretmen ve anne iken öğrenci de olup bu tezi yazma onuruna eriştim. Bütün bu sıfatları aynı anda taşımanın zorluğu ile birlikte çalışma konum olan Atsız'ın büyüklüğü, onunla ilgili bir çalışma yapmanın verdiği sorumluluk bu zorluğu daha da arttırmıştı. Kendimce mücadele ettiğim bu uzun ve çetin yolda bana olan güvenini daima hissettiğim; yaptığı yönlendirmeler ve engin bilgisiyle yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Sayın Prof. Dr. Abdullah KÖK'e şükranlarımı sunarım. Maddi manevi her türlü yardım ve destekte bulunan, çocuklarımız Metehan ve Gökçen'i büyütürken bana fırsat ve imkân yaratmaya çalışan sevgili eşim Ömer Aydın'a ve aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Hande AYDIN
Antalya, 2020

ÖNSÖZ

Her şeyden önce bir ülkü adamı olan Nihal Atsız, bütün hayatını Türklük ülküsü yoluna adanmış, kalemini kılıç gibi kullanarak bu amaç ve uğurda durmadan yazmıştır. Bu çalışmada Atsız'ın dört romanı Bozkurtların Ölümü, Bozkurtlar Diriliyor, Deli Kurt ve Ruh Adam esas alınmış, bu romanlardaki söz varlığından hareketle Atsız'ın kavram dünyası sınırlı da olsa aydınlatılmaya çalışılmıştır. Çok yönlü bir kimliğe sahip olan Atsız'ın hayatını, kişiliğini, fikirlerini, bilim adamı ya da sanat adamı yönünü, dergicilik alanındaki faaliyetlerini, fikirlerinin şiddetle ve hiçbir zaman bir adım geriye gitmeden savunduğu yazılarını ve makalelerini konu alan; eserlerindeki söz varlığını inceleyen pek çok çalışma yapılmış ve yapılmaktadır. Tüm bunlar Türkçülüğün en önemli liderlerinden biri olan Nihal Atsız'ı anlatmaya ve anlamaya yöneliktir. Burada da onu anlamak ve anlatmak için onun dünyayı algılayış ve anlatış biçimine farklı bir açıdan yaklaşılmıştır.

Kavram üzerine, özellikle ruhbilim ve felsefe alanlarındaki birçok değişik tanımlar ve açıklamalar yapılmıştır. Doğan Aksan tarafından kavram; insanın çevresindeki nesnelere, olay ve durumlara ait, kişisel gözlem ve deneyimlere dayanan tasarımların zihinde yer eden ve bir soyutlamayla dile dönüşen yönü olarak tanımlanır. Kavramın insanoğlunun yetiştiği çevreye, birikimlerine ve ruhsal yapısına göre bireyden bireye ayırım göstermesi¹ bu çalışmanın çıkış noktasını belirlemiştir.

Atsız'ın sözü edilen romanları ayrıntılı bir biçimde taranarak romanların içerisinde yer alan adlar özelliklerine göre sınıflandırılmıştır. Türk kültürü ve tarihi hafızasının oluşumunda temel görevi gören adların merkeze alındığı bir yöntemle romanlardaki söz varlığı tespit edilmiştir. Ancak gerek bu çalışmanın sınırlarını çizmek gerekse çalışmayı belli bir zamana sığdırma endişesi adların seçiminde daraltmaya gitmeyi zaruri kılmıştır. Sınıflandırıp alt başlıklar altında incelen adlartarihî, kültürel, mitolojik açıklamalarla desteklenmiştir. Bu açıklamalar Atsız'ın kavramlarının dayanağını, kökenini, onun tarafından tercih edilme sebebinigöstermiştir. Atsız'ın eserlerindeki söz varlığı üzerindeki etkenleri belirlemek için Türkçenin en eski ürünlerine, Gök Türk yazıtlarına bakmak gerektiği görülmüştür. Gök Türk çağının zihniyetini yansıtan somut ve soyut kavramlara romanlarda yer vererek hem Gök Türk dönemine olan hayranlığını yansıtmış hem de romanın konusuna uygun zemini yaratmıştır. Bununla birlikte Uygur metinleri, Karahanlı Türkçesi dönemi eserleri, Eski Anadolu Türkçesi ve Anadolu ağızları romanların söz varlığına etki etmiştir.

¹ Aksan, D. (2017), Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi, Bilgi Yayınevi, İstanbul, s.53,54.

Yapılan incelemeler sonucunda Atsız'ın millî kültürünü korumak, yaşatmak için başta kültürün taşıyıcısı olan dile sahip çıktığı sonra da Türk kültürüne, inancına, geleneklere, devlet sistemine, tarihîne ait birçok unsuru romanların olay örgüsüne dahil ettiği saptanmıştır.

Hande AYDIN

Antalya, 2020

BİRİNCİ BÖLÜM

HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN HAYATI

1.1. Hüseyin Nihal Atsız'ın Hayatı

1905 yılında dünyaya gelen Hüseyin Nihal, Çiftçioğulları ailesindedir. Gümüşhane'ye bağlı Torul kazasına bağlı Midi köyünden olan dedesi askerliğini deniz eri olarak yapmak üzere İstanbul'a gelir, zamanla terfi ederek makine önyüzbaşılığına kadar yükselir. Oğlu Mehmed Nail Bey de babası gibi deniz subayı olur. Mehmed Nail Bey, bir deniz subayının kızı olan Zehra Hanım'la evlenir. Mehmed Nail Bey'le Zehra Hanım'ın üç çocuğu olur: Hüseyin Nihal (Atsız) (12 Ocak 1905), Mehmed Nejdet (Sançar) (1 Mayıs 1910), Fatma Nezihe (Çiftçioğlu) (Aralık 1912).²

1911'de ilkokula başlayan Atsız, babasının görevleri ve taşınmalar dolayısıyla birkaç okul değiştirmek zorunda kalmıştır. İlk ve orta öğrenimini Kadıköy'deki Fransız ve Alman okullarında, babasının görevinden ötürü Süveyş'teki Fransız ilkokulunda, İstanbul'a geri döndüklerinde ise Kasımpaşa'da Cezayirli Gazi Hasan Paşa İlk Mektebi ile Haydarpaşa'da Hususî Osmanlı İttihat İlk Mektebinde tamamlamıştır. 1917-1922 yıllarında Kadıköy Sultanîyesî ile İstanbul Sultanîyesinde okumuştur. Kadıköy Sultanîyesindeki arkadaşlarından biri de arkadaşlıklarının ömür boyu devam ettiği Tahsin Demiray'dır. 1922 yılında imtihanla Askerî Tıbbiye'ye geçer. "Askerî Tıbbiyedeki üç yıllık yatılı hayatını "*Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferleri ve Çektiklerimiz*." adlı tefrikanın "Kendimi Tanıtıyorum" bölümünde hayli ayrıntılı bir şekilde ve mizahi bir üslupla anlatır."³

1925 tarihinde Tıbbiyenin üçüncü sınıfında iken okuldan çıkarılır, bu olay onun için hayatındaki dramların ilkidir. Askerî Tıbbiyede komünizm propagandasının etkisinde kalan ve azınlık milliyetçiliği güden öğrencilerle Atsız arasında sık sık tartışmalar çıkar, bu kavgalara karıştığı için de birkaç kere disiplin ve hapis cezası almıştır. Nihayet Ziya Gökalp'ın cenazesinin toprağa verildiği gün böyle bir kavgaya karıştığı için ağır bir ceza alır, bir başka olaya karıştığı takdirde okuldan atılacağı söylenir. Bir süre sonra Arap asıllı bir teğmenin kendisinden istediği selamı vermediği için Tıbbiyeden çıkarılır. Ancak okulun hatıraları hafızasından çıkmayacaktır.⁴

Askerî Tıbbiyeden atıldığında 20 yaşında olan Atsız, o güne kadarki okumalarla belli bir birikime sahiptir ancak bu olaydan sonra kendini Türk tarihine verir ve ilmi yayınlar

²Deliorman, A. (2013). Atsız Hayatı Görüşleri Eserleri. Berikan Yayınevi, Ankara. s.9

³Ercilasun, A. B. (2018). Atsız Türkçülüğün Mistik Önderi. Panama Yayıncılık, Ankara. s.28-29

⁴Deliorman, 2013: 14

okumaya başlar. Bu arada Türkiyat Mecmuası'nda basılmak üzere gönderdiği bir makale Fuat Köprülü'nün dikkatini çeker ve onu tanışmak için evine davet eder.

Köprülü, Atsız'a Edebiyat Fakültesine girmeyi teklif eder. O sıra vapurda kâtip muavini olarak çalışıp para kazanırken tekrar baba parasıyla geçinmeyi istemediği için teklifi kabul etmez. Arkadaşı ise vapur sefere çıktığında onu hem Edebiyat Fakültesine hem de Yüksek Muallim Mektebine yazdırır, yatılı olarak okuyacaktır. Ancak 1926 ders yılının başında askere alınır. Askerlikten sonra, 1927 yılında, Edebiyat Fakültesine başlar. Fakültedeki arkadaşları arasında Orhan Şaik Gökyay, Nihat Sami Banarlı, Ziya Karamuk, Pertev Naili Boratav, Tahsin Banguoğlu, Kenan Hulusi, Abdülbaki Gölpınarlı, Ahmet Hamdi Tanpınar da vardır. Sabahattin Ali burada öğrenci olmasa da bu gruba dahil olmuştur. Türkoloji'de Fuat Köprülü'den başka Zeki Velidi, Ali Ekrem Bolayır, Ahmet Caferoğlu, Osman Reşer'den ders almıştır.

1930'da Türkoloji Bölümünü bitirdiğinde 25 yaşındadır. “1930'lu yıllarının memuriyet hayatıyla ilgili özeti dört kelimedir: Asistanlık, kovulma, öğretmenlik ve sürgünler. 1930'ların ilk yarısında iki dergi, iki olay ve bir broşür Atsız'ı Türkçüler arasında öne çıkarır.”⁵

1931 yılında felsefe öğretmeni Mehpere Hanım'la evlenir. Aynı yıl Türkiyat Enstitüsünde Fuat Köprülü'nün asistanı olarak göreve başlar.

15 Mayıs 1931'de arkadaşlarıyla birlikte Atsız Mecmua'yı çıkarırlar, derginin sahibi ve müdürü Hüseyin Nihal'dir. 17 sayılık Atsız Mecmua, Köprülü M. Fuat, Zeki Velidi Togan, Abdülkadir İnan ve daha başka imzaların katkılarıyla dönemin çığır açıcı bir yayın organı olmuştur⁶. İلمي ve fikri ağırlıklı dergide hikaye ve şiirler de vardır. Şiirler ve hikayeler çoğunlukla Sahabattin Ali'nin ve Atsız'ındır.

Temmuz 1932'de gelişen olaylar Atsız'ın ilmi kariyerinin de sona ermesine sebep olacaktır. Türk Tarihî Tetkik Cemiyeti'nin Birinci Türk Tarih Kongresine davet edilenler arasında Zeki Velidi de vardır. Onun buradaki konuşmaları Reşit Galip'in ağır hücumuna uğrar, R. Galip onun ilmîni ve hocalığını aşağılayıcı ifadeler kullanır: “Arkadaşlar, esfle ifade edeyim ki Zeki Velidi Bey'in Darülfünundaki kürsüsü önünde talebe bulunmadığıma şükrediyorum.” Atsız bu sözlere tahammül edemez, arkadaşlarıyla birlikte Reşit Galip'e telgraf çekerler: “Biz ise Zeki Velidi'nin talebesi olmakla iftihar ederiz.”⁷ Bunun sonucunda Reşit Galip Maarif Vekilliğine getirilirken; Atsız'ın üniversitedeki görevine son verilir, Malatya Ortaokuluna Türkçe öğretmeni olarak tayin edilir.

⁵ Ercilasun, 2018: 34.

⁶ Deliorman, 2013: 20.

⁷ Ercilasun, 2018: 38.

1933'te Malatya'da Türkçe öğretmeni olarak çalışmaya başladığında ev arkadaşı Orhan Şaik'tir. Buradaki görevi dört ay sürer.

Atsız'ın Malatya'dan sonraki görev yeri Edirne Lisesidir. Oradaki arkadaşlarıyla milliyetçi bir dergi çıkarmaya karar verirler. Derginin isim babası Atsız'dır, derginin adı Orhun olacaktır. Kasım 1933'te derginin ilk sayısı çıkar. En eski Türk tarihi hakkındaki notlarını dergide Türk Tarihi Üzerinde Toplamalar adı altında yayınlamaya başlar. Liselerde okutulan dört ciltlik tarih kitabını eleştirir ve Türk tarihinin bütünlüğünü savunur. Bu yazıları inkılâbın millî kültür prensibine aykırı görüldüğü için Atsız, vekâlet emrine alınır. Temmuz 1934'te ise Orhun dergisi Bakanlar Kurulunun kararı ile kapatılır. "Dergi, yayın hayatında dokuz ay bile kalamamıştı. Fakat etkileri derin ve sürekli oldu. Nihal Bey'in bir fikir ve mücadele adamı olarak tanınmasını sağladı."⁸

1934 yılında *XVI'ncı Asır Şairlerinden Edirneli Nazmi'nin Eseri ve Bu Eserin Türk Dili ve Kültürü Bakımından Ehemmiyeti* adlı eserini yayımlar. Bu eser, Atsız'ın 1930'daki bitirme tezine dayanmaktadır.⁹

1934'te çıkan Soyadı Kanunu ile Hüseyin Nihal, eskiden beri yazılarında kullandığı Atsız imzasını soyadı olarak seçer. Bu soyadını seçmesi Gök Türk geleneğine bir göndermedir. Eski çağlara ve geleneklere duyduğu özlemi ifade ettiği gibi, görevini tamamlamayanlara "Atsız" denmesini işaret eder. Doğu Türk lehçesindeki söyleyişi esas almış, "Adsız"ı değil "Atsız"ı tercih etmiştir.¹⁰

1935 yılında ilk eşi Mehpere Hanım'la ayrılırlar.

"1935 sonlarında meşhur broşürünü yayımladı: Komünist Don Kişotu Proleter-Burjuva Gospodin Nazım Hikmetof Yoldaşa."¹¹ Bu broşürü Nazım Hikmet'in Putları Yıkıyoruz adıyla başlattığı kampanyaya cevap olarak hazırlamıştır.

Şubat 1936'da Tarih mezunu Bedriye Hanım'la evlenir, Maltepe'ye taşınır. Bu ev Türkçülerin hafızasında Feyzullah Caddesi, 9 numara olarak kalacaktır. 1939'da ise ilk oğlu Yağmur doğar.

1936 sonlarında, Tahsin Demiray'ın teşvikiyle *Bozkurtların Ölümü*'nü yazmaya başlar.

1938'de Hasan Ali Yücel Maarif Vekili olunca ilk iş olarak Atsız'ın resmi liselere öğretmen olmasını durdurur. Bunun üzerine özel liselerde öğretmenlik yapar. Özel Boğaziçi Lisesinde edebiyat öğretmeni iken Maltepe'den Arnavutköyü'ne iki buçuk saatte gider,

⁸ Deliorman, 2013: 33.

⁹ Ercilasun, 2018: 49.

¹⁰ Bahar, İ. (2015). Vaktiyle Bir Atsız Varmış. Kamer Yayınları, İstanbul. s.31

¹¹ Ercilasun, 2018: 51.

dönüşle beraber günde beş saati yollarda geçer. Şartlar böyle olsa da o bir yandan tarih ve edebiyatla ilgili ilmi çalışmalarına devam eder, dergilere yazı ve şiirlerini gönderir. Bir yandan da kalem kavgalarıyla uğraşır. Daha önce Türkçülerle yakın arkadaşlık kuran Sabahattin Ali, solcular safına katılmıştır. *İçimizdeki Şeytan* adlı romanıyla Türkçü ilim ve fikir adamlarını küçük düşürmüştür. Atsız da buna karşılık *İçimizdeki Şeytanlar* adlı eserini yayınlamıştır.

1941 yılında *Dalkavuklar Gecesi* adlı hiciv romanını Aylık Kurt'ta neşretmeye başlar.

1943 yılında Atsız Mecmua'nın devamı niteliğinde Türk Sazı adıyla bir dergi çıkarmak ister ancak derginin satışı yasaklanır. Bunun üzerine 1 Ekim 1943'te, 1934'te durdurulan Orhun dergisinin devamını aynı adla, yeniden yayınlamaya başlar. Bu derginin en önemli yönü ise 44 Olayları da denilen Irkçılık-Turancılık Davalarının çıkış noktası olmasıdır:

“Derginin Türk fikir ve ideoloji tarihindeki yerini, Atsız'ın başvekile yazdığı açık mektuplar belirler. Orhun deyince ilk akla gelen ve hafızalarda yer eden bu mektuplardır. Meşhur ‘Irkçılık-Turancılık Davası’na yol açan mektuplar işte bu derginin 15. ve 16. sayısında çıkmıştır. İkinci açık mektuptan sonra dergi kapatılmıştır.”¹²

Atsız, derginin 15.sayısında Başbakan Şükrü Saraçoğlu'na hitaben açık bir mektup yayınlamıştır. “Milliyetçilik iddiasındaki hükümetin, milliyet düşmanı komünistlere karşı tedbir almadığını”¹³ söyler. 16.sayıda ikinci mektupta ise Maarif Vekâletinin gaflet içinde olduğunu söyler ve bakanlıkta görev almış komünistleri teşhir eder. Bunlar Sabahattin Ali, Petev Naili Boratav, Sadrettin Celal, Ahmet Cevat Emre'dir. Mektuplar bütün memlekette büyük bir yankı uyandırır. Ancak dergi kapatılır, Atsız'ın Boğaziçi Lisesindeki görevine son verilir ve Sabahattin Ali, Atsız aleyhine hakaret davası açar. Ankara'daki ilk duruşma, 26 Nisan 1944'te, ikinci duruşma 3 Mayıs 1944'te yapılır. Duruşmaya gelen binlerce genç caddelere taşmış, Ulus Meydanı'na doğru yürüyüşe geçmiştir. Polisler göstericilere müdahale eder ve pek çok genç gözaltına alınır. Dönemin yönetimi bu gösterileri darbe teşebbüsü olarak değerlendirilir, bununla birlikte Türkçüler ve 3 Mayıs gösterileri hakkında şiddetli yazılar yazılmaya başlanır. Irkçılık-Turancılık amacı ile gizli cemiyet kurarak hükümeti devirmek niyetinde oldukları kararına varılan kişiler hakkına tutuklamalar başlar. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Gençlik ve Spor Bayramında yaptığı konuşmada Türkçülerin doğrudan doğruya Cumhuriyet'in ve TBMM'nin mevcudiyeti aleyhinde olduklarını söyler. Bunların neticesinde

¹² Ercilasun, 2018: 68.

¹³ Ercilasun, 2018: 71.

başta Atsız olmak üzere, 23 Türkçü tutuklanır.¹⁴ Sorgulama ve işkence süreci de başlar. Davanın sonucu 29 Mart 1965'te açıklanır. Tutuklanıp çeşitli cezalara çarptırılan Atsız ve arkadaşları kararı temyiz ederler. Ekim 1945'te sanıklar tutuksuz yargılanır. Yaklaşık bir buçuk yıl süren tutukluluktan sonra malî olarak yaşanan ağır koşulları Yağmur Atsız, kitabında anlatmıştır; ancak Atsız'ın o sıralar tek amacı *Bozkurtlar*'ı tamamlamaktır.

“Atsız, bu -diyelim ki- biraz nâ-hoş şartların da saikiyle daha cezâevinde başladığı “*Bozkurtlar'ın Ölümi*”nü, tahliye edildikten sonra Maltepe'de tamamladı. (...)Onun tek amacı *Bozkurtlar*'ı tamamlamaktı. Sarı saman kağıtlı bir kalın müsvedde defterine yine sapsarı ve reklam olsun diye bir firma tarafından hazırlanmış yaklaşık 40 santim uzunluğundaki bir kurşunkalemle, 1945/46 Kış'ının o mağmum ve rutubetli kış ikindileri günler saat 16.00'ya doğru başını alıp giderken deliler gibi romanı bölüm bölüm nasıl tamamlamaya uğraştığını anımsıyorum.”¹⁵

Roman 13 Nisan 1946'da bitmiş, aynı yıl Türkiye Yayınevi tarafından basılmıştır. Yine 1946'da o güne kadar yazdığı şiirler *Yolların Sonu* adıyla kitap halinde yayınlanmıştır. “Kitabın basımı için gereken parayı bir avuç Harbiyeli öğrenci kendi aralarında toplamıştı.”¹⁶ Bu arada 1946 yılında ikinci oğlu Buğra dünyaya gelmiştir.

İrkçılık-Turancılık davası 1946'da yeniden başlamış, 29 oturum süren dava 1947'de sona ermiştir. İrkçılık-Turancılık davası, hükümetin dış politikasıyla ilişkilendirilmiş; yönetim Sovyetlerin Türkiye'ye karşı tutumunu etkilemek istemiştir. İlk önce sert bir tutum takınılması, 1947'de ise sanıkların ideolojilerinin lehine ifadelerle beraat edilmesi, çok partili hayata geçiş ve hükümetin dış politikasının değişmesine bağlanır.¹⁷

Atsız 1947-49 yıllarında arkadaşı Tahsin Demiray'ın sahibi olduğu Türkiye Yayınevinde uzman olarak çalışmıştır. Bu sırada *Osmanlı Türkleri I* adlı eseri yayına hazırlar.

1948'de Milli Eğitim Bakanı olan Tahsin Banguoğlu, Atsız'ın tekrar Milli Eğitime bağlı okula tayin edilmesini sağlamıştır. Ancak okulda göreve başlamadan hizmet yeri Süleymaniye Kütüphanesi eski eserleri tasnif memurluğu olarak değiştirilir.

14 Mayıs 1950'de gizli oy, açık tasnifle ilk demokratik seçim yapılır, Demokrat Parti çoğunlukla iktidara gelmiştir. Tahsin İleri Milli Eğitim Bakanı olur, 1950'de Atsız, Haydarpaşa Lisesine edebiyat öğretmeni olarak tayin edilir. Bu lisedeki öğrencilerden biri olan Altan Deliorman, *Tanıdığım Atsız* kitabında, edebiyat öğretmeni Nihal Atsız'ı anlatır.¹⁸

¹⁴1944 Şeref Listesi: Nihal Atsız, Zeki Velidi Togan, Reha Oğuz Türkkân, Hasan Ferit Cansever, Hüseyin Namık Orkun, Orhan Şaik Gökyay, Nejdet Sançar, Feti Tevetoğlu, Alparslan Türkeş, İsmet Rasin Tümtürk, Nurullah Barıman, Hamza Sadi Özbek, Zeki Sofuoğlu, Muzaffer Eriş, Fehiman Altan, Cebbar Şenel, Sait Bilgiç, Cemal Oğuz Öcal, Hikmet Tanyu, FAZZI Hisarcıklılar, Cihat Savaşer, Saim Bayrak, Yusuf Kadıgil.

¹⁵ Atsız Y. (2006). *Ömrümün İlk 65 Yılı*. Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul. s.156

¹⁶ Deliorman, 2013: 79.

¹⁷ Ercilasun, 2018: 98-99

¹⁸ Deliorman A. (2000). *Tanıdığım Atsız*. Orkun Yayınları, İstanbul: s.11-27

6 Ekim 1950’de ise Atsız ve arkadaşları Orhun dergisinin devamını “Orkun” adıyla yeniden çıkarırlar. Derginin ilk yazısından Orhun adındaki yanlışımızı düzeltiyor, doğrusu olan Orkun’a çeviriyoruz, derler. Derginin başyazarı Atsız, sahibi ve neşriyat müdürü ise İsmet Tümtürk’tür. Daha ilk sayıda derginin siyaset karşısındaki tavrı belirlenmiş, Türkçülüğün partiler üstü tutulması gerektiği söylenmiştir.¹⁹ Orkun, 68. sayı ile kapanmıştır. Haftalık olarak çıkan Orkun dergisinin kendi kendini kapatmasında farklı etkenler sebep olmuştur. Atsız’ın maddi ve manevi yorgunluğu, hastalığı, dergideki arkadaşlarıyla yaşadığı anlaşmazlıklar bu etkenlerden bazılarıdır.

Türk Milliyetçiler Derneğinin bayram olarak kabul ettiği 3 Mayıs kutlamalarında konferans vermesi için Atsız davet edilir. Atsız burada, ileri sürdüğü tarih görüşü hakkında konuşur. Ancak bu konuşmasıyla Atsız’ın ülkenin dış politikasına zıt olan fikirlerle ırkçı propaganda yaptığı ileri sürülmüştür. Bunun neticesinde Türk Milliyetçiler Derneğinin bütün şubeleri kapatılır, Atsız öğretmenlikten alınır.

“1953’ten 1962’ye uzanan 9-10 yıl Türk milliyetçiliğinin en durgun, en hareketsiz yıllardır. 1953’ten sonraki dernek ve dergilerde Atsız faal değildir; adeta köşesine çekilmiş gibidir.”²⁰ Bu dönemde kütüphane ve Atsız’ın evi ziyaretçilerle dolup taşmaktadır.

Atsız’ın makaleleri 1956’da kitap haline getirilir, seçme makalelerinden oluşan *Türk Ülküsü* yayınlanmıştır.

1957’de Bedriye Atsız, oğullarını yanına alarak Almanya’ya gider, yıllarca geri gelmeyecektir.

1958’de *Deli Kurt* romanı, Akşam gazetesinde tefrika edilmeye başlar.

1959 yılında Atsız’ın *Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferleri ve Çektiklerimiz* başlıklı hatıraları otuz üç hafta boyunca Büyük Doğu dergisinde tefrika edilir. Yine aynı dönemde Büyük Doğu’da tefrika edilen diğer eseri *Z-Vitamini*’dir.

Türk Silahlı Kuvvetleri 27 Mayıs 1960’ta yönetime el koyar, radyodan ihtilal bildirisini Kurmay Albay Alparslan Türkeş okur. Alparslan Türkeş, 1930’lu yıllardan beri Atsız’la tanışır; onunla mektuplaşır, Atsız’ın Maltepe’deki evini fırsat buldukça ziyaret eder. Türkeş’in komite içinde yer almasını Atsız ve Türkçüler umutla ve sevinçle karşılamıştır. Ancak olaylar Atsız’ın düşündüğü, umduğu şekilde gelişmez. Millî Birlik Komitesi feshedilince Türkeş ve on üç asker daha ordudan emekli edilerek yurt dışında görevlendirilir. Türkiye yeni bir döneme girer, 13 Aralık 1960’ta kurulan Kurucu Meclis yeni bir anayasa hazırlamaya başlar. Yeni siyasi partiler kurulmaya başlarken Demokrat Parti milletvekilleri ve yüksek bürokratlar yargılanır. Atsız, anayasanın son halinden memnun değildir, bu yüzden

¹⁹ Ercilasun, 2018: 118.

²⁰ Ercilasun, 2018: 137.

yapılan halk oylamasında red oyunu kullanmıştır. Anayasanın çoğunlukla kabul oluşunun çok güvenilir bir sonuç olmadığına inanır. Atsız'a eylül ayının ilk günlerinde, Adalet Partisinden milletvekilliği teklif edilir ancak o, bu teklifi kabul etmez; aktif bir şekilde politikanın içinde bulunmak istemez. Yine o günlerde İhtilal Mahkemesi kararları açıklar, Adnan Menderes ve arkadaşları 17 Eylül'de idam edilir.

“Yoğun siyasi gelişmelerin yaşandığı 1961 yılında Atsız'ın iki ilmi kitabı da çıkar:”²¹ Osman (Bayburtlu), *Tevârih-i Cedîd-i Mir'ât-i Cihân, Osmanlı Tarihine Ait Takvimler I*, 824, 835 ve 843 tarihli takvimler.

1962 yılında Ankara'da aylık Orkun dergisi çıkarılmaya başlanır. Derginin sahibi İsmail Hakkı, kurucusu da Atsız'dır. Derginin ilk sayısında yer alan, Türk Milletine Çağrı adlı yazı Atsız tarafından kaleme alınmıştır, Türkçülerin temel programını gösterir: 1. Türkçüyüz, 2. Arınmış Türkçeciyiz, 3. Yasacıyız, 4. Toplumcuyuz, 5. Millî Gelenekçiyiz, 6. Demokrasiye Taraftarız, 7. Ahlakçiyiz, 8. Bilimciyiz, 9. Teknikçiyiz.

1962'de çıkarılan diğer milliyetçi dergi ise Milli Yol'dur, haftalık olarak İstanbul'da yayına başlar. Derginin neşriyat müdürü İsmet Tümtürk'tür. Atsız'ın bu dergide ara ara yazıları çıkar. Milli Yol dergisi uzun süre Türkeş'i destekler, onun görüşlerini yayımlar. Ayrıca Milli Yol dergisi Türkçüler Derneğinin kuruluşunu haber verir, derneğin tüzük tasarısını yayımlar, derneğin ilk faaliyetlerini aktarır. Eylül 1962'de kurulan derneğin başkanı Atsız'dır. Başkanlığı 1964'te bırakıp kardeşi Nejdet Sançar'a devreder.

Milli Yol'un 43. sayısından itibaren Nurcularla ilgili bir yazı dizisi çıkar. “Yazı dizisi genel olarak Nurcularını mazlum gösteren bir üslupla kaleme alınmıştır. Türkçü bir dergide böyle bir yazı dizisinin yer alması, Nihal Atsız'ın kabul edeceği bir şey değildir. Milli Yol'a karşı tavır alır.”²² İlerleyen zamanlarda da, 48 sayı devam eden dergi “ara veriyor” diyerek kapatılır, ancak Milli Yol bir daha çıkmaz.

1963 yılında Türkçülerin tek dergisi Orkun'dur, 15 Ocak 1964 ise Ötüken derginin ilk sayısı çıkar. Derginin sahibi Atsız, yazı işleri müdürü Mustafa Kayabek'tir. Orkun Dergisi 15 Haziran 1964'te kapatılınca sadece Ötüken kalır. Ayda bir çıkan Ötüken dergisi, Atsız'ın ölümüne kadar, yani 1975'e kadar, yayın hayatına devam eder.

1 Ağustos 1965'te Türkeş'in CKMP'ye genel başkan seçilmesi Türkçü ve milliyetçiler arasında büyük sevinç uyandırır. “Alparslan Türkeş'in yeni baştan teşkilatlandığı CKMP, milliyetçi eğilimin temsilcisi durumuna gelmişti. “(...) Atsız, bu dönemde Türkeş'i ve CKMP'yimanan desteklemeyi sürdürüyor, yakınlarının bu partiye girmesini tavsiye

²¹ Ercilasun, 2018: 168.

²² Ercilasun, 2018: 185.

ediyordu.”²³ Ötüken’de ise bu desteğin aksine bir suskunluk vardır, bunun sebebi dergiyi siyasetten uzak tutma çabası olabilir.

Atsız’ın 1966 yılında *Türk Tarihinde Meseleler* adlı bir kitabı yayınlanır. “Atsız’ın 1966 yılında bir meşgalesi daha vardır: *İstanbul Kütüphanelerine Göre Birgili Mehmet Efendi (929-981=1523-1575) Bibliyografyası* adlı eseri hazırlamak.”²⁴ Sonraki yıllarda bibliyografya çalışmalarına devam etmiş, 1967’de *İstanbul Kütüphanelerine Göre Ebussuud Bibliyografyası*, 1968’de *Âli Bibliyografyasını* yayınlamıştır.

Her ay dergiye en az bir yazı gönderen Atsız’ın Eylül 1966 ile Nisan 1967 sayıları arasında Ötüken’de yazısı yoktur. Bu durum, uzun süreden beri tansiyon hastası olan Atsız’ın bu tarihlerde ameliyat olması, ameliyat sonrası hemen toparlanamamasından olabilir.

Nisan 1967 sayısından itibaren dört sayı devam eden, Kürtçülük ve bölücülükle alakalı Konuşmalar başlıklı yazı dizisinden dolayı Atsız’a ve derginin yazı işleri müdürü Mustafa Kayabek’e dava açılır. Bunun üzerine Atsız, Ötüken 43. sayısında millî bir tehlikeyi görüp önleminin yollarını göstermenin kendisi için bir görev olduğunu söyler, Kürt devleti kurmak isteyenlere karşı millî birliği savunmasından dolayı mahkemeye verilmesini şahsına yapılmış bir teşekkür olarak addeder.²⁵

1969 yılında Ötüken dergisi Atsız’ın hazırlamakta olduğu *Türk Tarihi* hakkında bilgi verir ancak eser bugün ortada yoktur.

1 Nisan 1969’da Atsız memuriyetten emekli olur. Emekli olduktan sonraki aylarda ilk yurt dışı seyahatini gerçekleştirir, Almanya’ya gider.

“1969 yılında manevi kızı Kaniye Hanım evlendikten sonra Atsız çok yalnız kalmıştır.”²⁶ Kaniye Hanım’ın doğan oğlu Hakan’la namı diğer Maviş’le teselli bulmuş, onu çok sevmiştir. Bir mektubunda onun için “Onu çok seviyorum. Çok da acıyorum. Galiba evi, ocağı dağılmış insan olarak onda evlat sevgisini buluyorum.” der.²⁷

1949’da transkripsiyonlu ilmi yayını yaptığı *Âşıkpaşaoğlu Tarihi* adlı eserin 1970 yılında bugünkü dile çevrilmiş halini yayınlar. Onun arkasından 1000 Temel Eser arasından çıkacak olan *Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nden Seçmeler* ile ilgilenmeye başlar. Türk Ansiklopedisi için yazacağı maddeler üzerine çalışır. Bu yoğunluklarının arasında çeşitli sağlık sorunları da yaşar. “Atsız’ın yorgunluğu ve rahatsızlığı Ötüken dergisine de

²³ Deliorman 2013: 119.

²⁴ Ercilasun, 2018: 203.

²⁵ Ötüken 43, Temmuz 1967:5

²⁶ Ercilasun 2018: 220.

²⁷ Deliorman 2013: 134.

yansıdığıdır. Ötügen okuyucularına yapılan bir duyuruda derginin kapanma ihtimalinden bahsedilmektedir.”²⁸ Ancak dergi yayımına devam edecektir.

1972 kışında bronşit hastalığı ile mücadele eder. Hacaloğlu'na yazdığı mektupta hastalık ve soğukla geçirilen o kışın onu ne kadar zorladığı anlaşılır:

“13 Ocak'tan beri hastayım. Bir türlü geçmeyen bir bronşit beni eve bağladı. Sobasız odalarımızda ısısı bazen 2 dereceye kadar düşüyor. Bronşitli bir hasta için bu ısıda kalkıp soba yakmanın ne belâ olduğunu çekmeyen bilmez. Oturduğum odada hem aygaz sobası hem de gaz sobası yanıyor. İkisi birden yanınca palto ile oturulur hale geliyor.”²⁹

1972'deyapılan Türkçüler Derneği Kurultayı sonrasında Türkçüler Derneği ile MHP arasındaki ilişki kopar. Bu kurultayda yapılan ihraçlar üzerine Devlet gazetesinde çıkan yorumlar Atsız'ı, harekete geçirir. Ötügen'de Türkçüler Derneği Genel Merkezi'nin Bildirileri, Devlet gazetesine karşı sert ifadelerle basılmıştır. Ayrıca MHP ile ilgili olumsuz düşüncelerini Türkçülük ve Siyaset başlıklı yazısında ortaya koymuştur. Bugünkü tutumlarıyla hiçbir partinin Türkçü sayılmayacağını; ayrıca Türkçülüğün iktidara gelmesi için mutlaka partiye ihtiyacı olmadığını, beyinlere ve gönüllere şuurla yerleşmesinin yeterli olduğunu söyler.³⁰ Bununla birlikte Türkes'in tamamıyla dinci bir istikamete yönelmesi Atsız'ın Türkçüğü ile bağdaşmamaktadır. MHP teşkilatında Ötügen okumanın yasaklandığı haberleri de duyulur. Türkes ise aralarındaki kopukluğu Atsız'ın 1970'te yazdığı Türkçülüğe Karşı Yobazlık, Yobazlık Bir Fikir Müstehanesidir başlıklı yazılarına kadar götürür.

Konuşmalar yazısı sebebiyle 1967'den beri süren dava 1972'de sonuçlanır, Atsız ve Kayabek on beş aya mahkûm olurlar.

Atsız Bostancı'daki eve 1972 yılının sonunda taşınır. Ancak kaloriferin, elektriğin, telefonun olmadığı Afşın apartmanındaki dairesine kitapları bile sığmaz. Kaniye Hanım ve çocukları ile dört kişi zor şartlar altında yaşarken sağlığı da bozulur. Bugünler için hayatının en berbat devresi der.

1972 sonlarında *Ruh Adam* yayınlanır, *Türk Ülküsü*'nün üçüncü baskısı çıkar. 1973 başlarında Atsız'ın hazırladığı *Oruç Beğ Tarihi* basılır.

1973 yazını Haydarpaşa Numune Hastanesinde geçirir. Kendisine dört aylık rapor verilip taburcu olsa da Adli Tıp raporu kabul etmez, reviri olan bir cezaevini uygun görür. Ancak Atsız revirli bir hapisaneye gerek duymaz, aralık itibariyle cezaevi süreci başlar. Yaklaşık kırk gün sonra Bingöl Senatörü Arif Hikmet Yurtsever, Cumhuriyet Senatosunda Atsız'ın affını istirham eder. Atsız'ın affedilmesi ile ilgili kampanya başlatılır. Bu kampanya

²⁸ Ercilasun, 2018: 233.

²⁹ Hacaloğlu, Y. (2013). Atsız'ın Mektupları. İstanbul, Ötügen Neşriyat. s.167-168

³⁰ Ötügen Ağustos 1972:3

dâhilinde oluşturulan yazı, rapor ve dilekçeleri gören Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Ocak 1974'te Atsız'ı affetmiştir. Tahliye olduktan sonraki günlerde en büyük meşguliyeti evi düzenlemek ve mektuplara cevap vermektir.

Kardeşi Nejdet Sançar'la onun eşi Neşide Sançar'ın emekli olup İstanbul'a taşınmaları ve aynı apartmana yerleşmeleri Atsız'ı rahatlatmıştır ancak Şubat 1975'te aniden gelen krizle Nejdet Sançar hayatını kaybeder. “Bu kayıp, Atsız için tam bir darbe oldu. Bütün metanetine rağmen çok sarsıldı.”³¹ İlerleyen aylarda ise uzun zamandır üzerinde çalıştığı *Türk Tarihi*'ni bitirmek için çok çalışır. Gerek Ötüken dergisinin işleri gerek yaşadığı sağlık sorunları çalışmalarını çok yavaşlatır. “Ben fırsat buldukça Türk Tarihi ile meşgul oluyorum. Bu gidişle bitmesi için benim 10 yıl daha yaşamam lazım. Bakalım Erik Yanaklı izin verecek mi?”³² Bitirdiği takdirde memlekete büyük bir hizmet yapacağına inanır.

10 Aralık 1975'te Atsız kalp krizi geçirir. Reşide Sançar'dan başka kendisiyle ilgilenecek kimse yoktur. Eve gelen doktor koroner yetersizliği der, oksijen verilmesini öğütleyip gider. O gecenin sabahında yine rahatsızlar. Sabah yanına, dostları Muzaffer Eriş ve Refet Körüklü de gelirler. Akşamüzeri doktor tekrar geldiğinde durum daha da kötüdür, tüm çabalara rağmen Atsız hayatını kaybeder. Ölümümü kimseye haber vermeyin, sessizce defnedin diye vasiyeti olsa da Muzaffer Eriş'le Refet Körüklü vebali üstlerine alıp acı haberi duyururlar.³³

Atsız'ın cenazesi 13 Aralık 1975'te, Kurban Bayramının ilk günü, yurdun çeşitli yerlerinden gelmiş büyük bir kalabalık tarafından Karacaahmet Mezarlığı'na götürülür, kardeşi Nejdet Sançar'ın yanına defnedilir.

1.2. Nihal Atsız'ın Tarihçiliği

“Lisans öğrenimi Türk Dili ve Edebiyatı olmakla birlikte bilim adamı olarak Atsız her şeyden önce tarihçidir; ilmi çalışmalarının çoğu tarihle ilgilidir.”³⁴ Tarihle ilgili çalışmaları edebiyatla ilgili olanlardan fazladır. Daha Tıbbiye öğrencisi iken Dr. Rıza Nur'un *Türk Tarihi*'ni okumaya başlamıştır. Türklere kendini tanıtmak ve sevdirmek amacıyla hamasi bir üslupla yazılan 12 ciltlik *Türk Tarihi*, o sırada yirmili yaşlarda olan Atsız'ın çok hoşuna gitmiştir. Tıbbiyeden ayrılmanın manevi sarsıntısını geçirdikten sonra kendisini Türk tarihine verdiğini ifade eden Atsız'ı, tarihçilik alanında etkilemiş olan şahsiyetlerin başında Zeki Velidi Togan gelir. 1927-1930 yıllarında lisans öğrencisi iken Togan'ın derslerine girmiş, onun asistanı gibi çalışmıştır. 1933'te yazmaya başladığı *Türk Tarihi Üzerine*

³¹ Deliorman, 2013: 139.

³² Hacaloğlu, 2013: 352.

³³ Ercilasun, 2018: 275.

³⁴ Ercilasun, 2018: 280.

Toplamalar kitabında Türk tarihine bakış açısı bakımından Togan'ın görüşünü kabul ettiği ve bunu savunduğu görülür. Sülale ve rejim tarihini esas kabul edip Türk tarihini bir bütün içinde değerlendirir. Doğu Türkeli ve Türkiye tarihinin şemaları çizerek, anayurtta muhtelif devletler değil, bilakis birbirini muntazaman takip eden sülaleleri; Türkiye'de ise Selçuklulardan başlayan nihayet Cumhuriyet rejimine geçen Türklerin tarihini sistemleştirir.³⁵ Atsız, Togan'a önce hocası, sonra büyük bir tarihçi olması bakımından büyük saygı duymuş; onun Türkçülük yolunda bıkip usanmaz mücadelesi, çeşitli baskılar karşısında eğilip bükülmeden dik duruşunu çok önemsemiştir.³⁶

Atsız'a göre Türk tarihinde düşünce birliğine varılmamış pek çok konu vardır. Bunlar belge eksikliğinden değil tarih ve millî şuurun azlığı veya yoksunluğundan kaynaklanır. Türk tarihinin başlangıcı, Türk tarihinin kadrosu, tarihin devirlere ayrılışı, Türk tarihindeki özel adların imlası, Türkiye tarihini başlangıcında Malazgirt Savaşı'nın esas kabul edilmesi, Osmanlı padişahlarının sayısı, Türk ordusunun kuruluş tarihi konularında³⁷ ileri sürdüğü fikirlerle bazen büyük tartışmaların fitilini ateşlese de o fikrini delillerle destekleyerek söylemekten geri durmamış; bunlardan bazıları kabul edilmiş, hayata geçirilmiştir. Örneğin Türk Silahlı Kuvvetleri, kara ordusunun kuruluşunu 1363'ten başlatıyordu. Atsız ilk teşkilatlı Türk ordusunun milattan önce 209'da Tanrıkut Mete zamanında kurulduğunu³⁸ ispatlayınca Genel Kurmay Başkanlığı Kara Kuvvetlerinin kuruluş tarihini düzeltmiştir.

Ahmet B. Ercilasun, *Atsız Türkçüğün Mistik Önderi* kitabının Tarih İçinde Yaşayan Tarihçi başlığında Atsız'ın tarih çalışmalarını ayrı ayrı değerlendirmiştir.³⁹ Buradan hareketle Atsız'ın tarihle ilgili çalışmaları şunlardır:

- 1) Türk Tarihi Üzerinde Toplamalar
- 2) XV. Asır Tarihçisi Şükrullah-Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi
- 3) 900. Yıl Dönümü (1040-1940)
- 4) "Müneccimbaşı Şeyh Ahmed Dede Efendi- Hayatı ve Eserleri"
- 5) Türkiye Asla Boyun Eymiyecektir
- 6) Ahmedî-Dâstân ve Tevârîh-i Mülûk-i Âl-i Osman
- 7) Osmanlı Tarihleri I
- 8) "İstanbul Kütüphanelerinde Tanınmamış Osmanlı Tarihleri"
- 9) "Fatih Sutan Mehmed'e Sunulmuş Tarihî Bir Takvim"
- 10) Osman, Tevârîh-i Cedîd-i Mir'ât-ı Cihân

³⁵ Atsız, H. N. (1992). Türk Tarihinde Meseleler. Baysan Basım ve Yayın, İstanbul. s.13-14

³⁶ Deliorman, 2013:161-162.

³⁷ Atsız, 1992: 15-50.

³⁸ Atsız, 1992: 113-116.

³⁹ Ercilasun, 2018: 282-305.

- 11) Osmanlı Tarihlerine Ait Takvimler I, 824, 835 ve 843 tarihli takvimler
- 12) Türk Tarihinde Meseleler
- 13) Âşıkpaşaoğlu Tarihi
- 14) “Arslan Yabgu’nun Oğlunun Adı”
- 15) Evliya Çelebi Seyahatnâmesi’nden Seçmeler I.
- 16) Oruç Beğ Tarihi
- 17) “Hicrî 858 Yılına Ait Takvim
- 18) Türk Ansiklopedisindeki Yazıları

1.3. Nihal Atsız’ın Edebi Kişiliği

Düşünce ve fikir adamı olarak ömrünün sonuna kadar Türk ülkesi için mücadele eden Atsız’ın diğer bir yönü de sanatçı bir kimliğe sahip olmasıdır. Bu bağlamda yazdığı şiir, hikaye ve romanlar hakkında tanıtıcı bilgiler verilecek onun bu yönü dikkate sunulmuştur. Sanat hayatına şiirle başlayan Atsız, hayatının son dönemlerinde edebi değer taşıyan eserler yazmamıştır daha doğru bir ifade ile yazmaya fırsat bulamamıştır. Şiirleri, hikaye ve romanlarının içerikleri incelendiğinde okuru etkisi altında bırakan bir üsluba sahip olduğu görülür. Edebi ürünler yazarak Türk ülkesi için savaşmayı sürdürmüştür. Düşünce yazılarında dile getirdiği duygu ve düşünceler şiir ve romanlarda yerini bulmuştur.

Yolların Sonu

Atsız’ın şiirleri *Yolların Sonu* adı altında ilk kez 1946’da basılmıştır. Daha sonraki yıllarda yapılan basımlarda bazı şiirlerin eklendiği görülür. “*Yolların Sonu*’nun bütün baskıları dikkate alındığında bu kitaptaki toplam şiir sayısı 54’tür.”⁴⁰ Tarih araştırmaları, bibliyografya çalışmaları, dergicilik ve dergilere yazdığı makaleler ile romanlar onu daha çok meşgul etmiş, şiirlerin sayısı sınırlı kalmıştır. Az şiir yazdığı için edebiyat tarihindeki şairler arasında yer almasa da insanları etkileyen, insanların ruhunu saran, dillere pelesenk olmuş şiirleri vardır. Aşağıdaki değerlendirme bu durumun önemli sebeplerinden biridir:

“Atsız bütün ömrünü de savaş gibi geçirmiştir. Elindeki kalem değil kılıçtır. Ömür boyu sürdürdüğü mücadele ile savaşı sadece yaşatmamış, savaşı bizzat yaşamıştır. (...) O, savaşa ve kahramanlığa dışarıdan bakarak onu tasvir eden bir sanatkar değildir; savaşın içinde olup savaşı bizzat yaşayan bir asanatkârdır ve işte bunun için kendi içine düşen kuru başkalarının içine düşürmeyi başarır.”⁴¹

⁴⁰ Ercilasun, 2018: 320.

⁴¹ Ercilasun, 2018: 331.

Bozkurtlar

Atsız, Tahsin Demiray'ın teşvikiyle Kür Şad'ı roman olarak yazmaya karar verir. Tahsin Demiray'ın Ateş-Çocuklar İçindir adlı orta mektep talebeleri için çıkan haftalık dergisine millî konulu bir roman yazmaya söz verir. Bu onun ilk roman tecrübesidir. *Bozkurtların Ölümü* adını verdiği roman 7 Ocak 1937 itibarıyla derginin yedinci sayısında tefrika edilmeye başlar. Kür Şad adını ise ilk defa 1932'de yazdığı *Yolların Sonu* adlı şiirde kullanmıştır. Ancak Kür Şad konusunun bir piyes haline getirilmesini daha önce düşünmüş, bu konuyu Sabahattin Ali'ye vermiştir. O da *Esirler* adını verdiği piyesi 1936'da tamamlamıştır fakat Atsız piyesten hiç memnun kalmamıştır. "(...) benden, yazacağı piyes için, tarihî ve kahramanâne bir mevzu istediği zaman ona kahraman Kür Şad'ı yazıp vermiştim. Tarihin en büyük kahramanını iradesiz bir âşık haline sokacağını bilir miydim? Bilsen ona öğretir miydim?"⁴² Romanın birinci bölümü dergide yayımlandıktan sonra yazmaya 1944'te cezaevindeyken devam eder. Cezaevinden çıktıktan sonra, Maltepe'deki evinde romanı tamamlar. (13 Nisan 1946) Aynı yıl Türkiye Yayınevinde basılır.

Bozkurtlar Diriliyor romanını ise 1949'da tamamlar, baskısı Türkiye Yayınevi'nde yapılır. Atsız, bu yıllarda Türkiye Yayınevi'nde tarih uzmanı olarak çalışmaktadır. *Bozkurtların Ölümü*'ndeki bazı olaylar ve kişilerin bu romanda devamının görülmesi onun ikinci romanı yazmayı daha önceden planladığını düşündürür. Ötüken Neşriyat,*Bozkurtların Ölümü* ile *Bozkurtlar Diriliyor* adlı romanları *Bozkurtlar* adı altında birleştirip ilk basımını 1973'te gerçekleştirmiştir. Her iki roman da tarihî romandır. İlk romanda I. Gök Türk devletinin yıkılışı ve Çin'e esir düşmesi, Kür Şad ve kırk Türk beğinin bağımsızlık mücadelesi anlatılırken, ikinci romanda Gök Türklerin bağımsızlığı kazanıp tekrar devlet kurma süreci anlatılmıştır. Ancak *Bozkurtlar Diriliyor*'da ilk romandan farklı olarak aşk teması öne çıkar.

Deli Kurt

Roman 15 Mayıs 1958'de Akşam gazetesinde tefrika edilmeye başlanır. 30 Temmuz 1958'de biten roman aynı yıl İnkılâp Kitapevi'nde basılmıştır. *Deli Kurt*'u yazdığı sıralarda Osmanlı tarihinin ilk dönemi üzerinde çalışmaktadır. 1948 yılında *Osmanlı Tarihleri I* kitabını yazmış, Osmanlı tarihinin ilk bölümlerini anlatan kısımlarda Yıldırım Beyazıd'ın şehzadelerini ve aralarındaki savaşları konu etmiştir. Romanı Akşam gazetesinin teklifi üzerine yazmıştır fakat bundan önce yazdığı yazılar romanın fikri ve zihni hazırlığının yıllar evveline dayandığını gösterir.

⁴² Atsız, H. N. (1992a). *İçimizdeki Şeytan- En Sinsi Tehlike- Hesap Böyle Verilir*. Baysan Basım ve Yayın İstanbul, s. 16.

Deli Kurt romanı da tarihî bir romandır; olaylar 1403'te başlar, 1444 Varna Savaşından sonraki süreci içine alarak biter.

Ruh Adam

Roman yayınlanmasından neredeyse yirmi yıl önce yazılmıştır ancak içindeki gerçek şahsiyetler dolayısıyla basımı geciktirilmiştir. 1951'de yazıldığı anlaşılan roman, 1972'de Ötüken Neşriyat'ta yayınlanmıştır.

“Atsız, *Ruh Adam* romanının çok önceden yazılmış olduğunu, romanın basılmasından sonra yazdığı mektuplarda ifade etmiştir. (...) Aslında 3 Ağustos 1951 tarihli *Orkun*'da ‘Geri Gelen Mekup’ şiirinin altında bulunan, ‘Bu Şiir, Atsız’ın intişar etmemiş bir romanından alınmıştır.’ ibaresi, romanın daha o tarihte yazılmış fakat yayımlanmamış olduğunu göstermektedir.”⁴³

Romanın ana kahramanı Selim Pusat'tır, “yaşanmış bir romandır ve hemen hemen bütün şahıslar gerçektir.”⁴⁴ Selim Pusat'la Atsız fikir ve karakter yapısı bakımından aynıdır.

Dalkavuklar Gecesi, Z Vitamini

Yazımı 28 Mayıs 1941'de biten *Dalkavuklar Gecesi*, Atatürk dönemindeki dalkavukları hicvetmek için yazılmış küçük bir romandır. Olaylar MÖ 14. yüzyılda, Hattuşaş'ta geçer. Aynı yıl Arkadaş Matbaası'nda basılmıştır. *Z Vitami* romanı ise Atsız'ın ikinci hiciv romanıdır, buradaki olaylar gelecekte yaşanır. 1959'da Büyük Doğu dergisinde tefrika edilen roman daha sonra Ötüken Neşriyat ve İrfan Yayınevi'nde *Dalkavuklar Gecesi* ile birlikte basılmıştır.

Hikâye

Atsız sadece altı hikâye yazmıştır. Atsız, Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği bir yarışma için 1925'te bir hikâye yazmış, sonradan haberdar olunan bu hikâye, kitabın 2019 basımlarına dâhil edilmiştir.⁴⁵ Dört hikâyeyi 1931'de, beşinciye ise 1941'de yazmıştır. Dönüş, Şehitlerin Duası, Erkek- Kız, İki Onbaşı, Her Çağın Masalı: Bozdoğanla Sarı Yılan adındaki hikâyeler Atsız'ın ilk edebi ürünleridir.

⁴³ Ercilasun, 2018: 497.

⁴⁴ Hacaoğlu, 2013: 236.

⁴⁵ Atsız, H.N. (2019). *Hikâyeler*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.

İKİNCİ BÖLÜM

SÖZ VARLIĞI

2.1. Söz Varlığının Tanımı ve Kapsamı

Türkçe Sözlükte “Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler.”⁴⁶ olarak tanımlanan “söz varlığı” terimini ilk kez Doğan Aksan kullanmış; kelime hazinesi, sözcük dağarcığı, sözcük dağarı, sözcük gömüsü, vokabiler gibi karşılıklar yerine “söz varlığı”nı tercih etmiştir. Aksan göre söz varlığı yalnızca o dilin sözcükleri değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütündür. Yine söz varlığının sadece seslerden kurulmuş simgeler, kodlar ya da göstergeler değil, aynı zamanda o dili konuşan toplumun kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürün yansıtıcısı, dünya görüşünün bir kesiti olarak düşünülmesi gerektiğini söyler. Örneğin yeryüzünde renkler aynı olduğu halde bunların adlandırılışı ve kapsamları dilden dile değişir. Bir dilin söz varlığının incelenmesiyle o toplumun yaşam biçimi, dinsel inançları, diğer uluslarla kurduğu ilişkinin boyutu, nelere değer verdiği hatta nükteye olan eğilimi ortaya çıkar.⁴⁷

Dünyayı kendi dilinin penceresinden gören toplumların yaşam biçimleri, çevreleri dili etkilemiştir. Bu sebeple bir dilde bulunan bir sözcük başka bir dilde aynı değerle karşılanmayabilir. Sadece başka dillerde değil, aynı dilin farklı lehçe ve ağızlarında da bu durum geçerlidir. Türkiye Türkçesinin ortak dilinde bulunmayan binlerce kavram Anadolu ağızlarında bulunur. Bunlar Anadolu halkı için önemli olan tarım, hayvancılıkla veya yörelere özgü araç ve gereçle ilgili sözcüklerdir.

Doğan Aksan, bir dilde yer alan sözcüğün söz varlığı unsurları içinde yer alıp almadığına karar verebilmek için bazı ölçütleri taşıması gerektiğini bildirir ve bu ölçütleri şu şekilde sıralandırır:

Sözcük, insan hayatında birincil ihtiyaç olan kavramları karşılamalıdır.

Sözcük, birleşerek yeni sözcükleri türetebilmelidir.

Anlatımbilim açısından yansız olmalıdır kısacası kişiye ve bölgeye göre değişmemelidir.

Sözcüğün anlam genişlemesiyle kullanımı artmalıdır.

Sözcük farklı deyimlerde kullanılmalıdır.⁴⁸

⁴⁶<https://sozluk.gov.tr/> erişim tarihi: 10.12.19

⁴⁷ Aksan, D. (2015). Türkçenin Söz Varlığı. Bilgi Yayınevi, Ankara, s.15.

⁴⁸ Aksan, Doğan (2015b), Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

2.2. Kültür Açısından Söz Varlığının Önemi

Canlı ve cansız doğa dışında insan elinin ve çabasının her ürünü kültürel bir anlam ve değer taşır. Kültürün sürekliliğini sağlayan ise insanı diğer canlılardan ayıran üstünlüğü ve biricikliği olan konuşma yeteneğidir. Bir kuşaktan bir kuşağa geçerek kültürü sürekli yapan faktör dildir. Kültürel ve tarihî miras ancak dil aracılığı ile aktarılır, dil kültürel muhtevanın hazinesi gibidir.⁴⁹

Dil tarihi ve toplumun kültürü açısından söz varlığının önemine bakıldığında, sözvarlığının o dilin tarihine ışık tuttuğu, ortaya çıkan ses, biçim, sözdizimi ve anlam değişikliklerini yansıttığı, bu değişimde etkili olan dilleri göstermektedir. Bu değişiklikler neticesinde bugün kullanılan birçok sözcük, ilk görüldükleri döneme göre başkalaşmıştır.

“Bir dilin söz varlığı aynı zamanda, anlatımı güçlü kılan birçok anlam olayının, söz sanatlarının yaratıcısıdır.”⁵⁰ Yeni anlamlar kazandırarak sözcükleri çok anlamlı duruma getiren söz sanatları söz varlığı içinde önemli bir yer tutar.

2.3. Türkçenin Söz Varlığının Kaynakları

Türkçenin söz varlığının köken bakımından kaynakları şunlardır:

En eski, bilinmeyen dönemlerden kalma sözcükler.

Bu sözcüklerden üretilen sözcükler.

Bilinen başka dillerden alınan sözcükler.

Uluslar arası kültür dilinin gezgin sözcükleri.

Kaynakları, kökenleri bilinmeyen sözcükler.⁵¹

2.4. Türkçenin Söz Varlığının Temel Nitelikleri

Türkçenin en eski dil ürünleri olan Köktürk yazıtlarından başlayarak Türkçenin söz varlığını inceleyen Aksan, şu nitelikleri saptamıştır:

Türkçenin yapısından gelen türetme ve birleştirme yeteneğinin kazandırdığı kavramlaştırma gücü sayesinde somut, soyut çeşitli kavramları kolaylıkla oluşturur.

Türkler, değişik toplumlarla ilişkiler kurmuş, bu sırada dile yabancı öğeler yerleşmiştir.

Kavramlaştırma sırasında Türkçe en çok somut nesnelere ve doğaya dayanmaktadır.

Anlatıma güç veren bir yol olarak Türkçede ikilemelerin kullanışı çok yaygındır.

⁴⁹ Güvenç, B. (1979). İnsan ve Kültür, Remzi Kitapevi Yayınları, İstanbul, s.112

⁵⁰ Aksan, 2015: 22.

⁵¹ Eker, S. (2015). Çağdaş Türk Dili, Grafiker Yayınları, Ankara, s.83-89.

Türkçe sözcüklerin geniş bir çokanlamlılık gösterdikleri göze çarpar. Bu çokanlamlılık Türkçenin yazı dili olarak çok eskilere dayandığına tanıklık eder.

En eski belgelerde bile eşanlamlıların sayısı çoktur, hatta anlamca çok yakın eşanlamlılar vardır.

Bugün Türkiye Türkçesinde unutulmuş birçok öge, değişik Türk lehçelerinde ve Anadolu ağızlarında yaşamaktadır.⁵²

2.5. Söz Varlığının İçerdiği Öğeler

Temel Sözvarlığı: Bir dilin temel sözvarlığının hangi öğelerden oluştuğu üzerinde durulurken ilk anılması gerekenler, temel sözvarlığı ya da çekirdek sözcükler adı verilen öğelerdir. İnsanın organları başta olmak üzere onun en doğal gereksinimlerini karşılayan kavramlar, ona en yakın kişileri gösteren akrabalık adları, sayılar ve insanın maddi ve manevi kültürü içine giren çeşitli kavramlar sayılabilir. Maddi kültür toplumun yaşamında önemli olan, türlü gereksinimlerini karşılayan bitkileri ve hayvanları içermektedir. Manevi kültür ise din, kutsal kavram ve kişilerle, gelenek, göreneklerle ilgili sözcükleri kapsar.

Dil insanla birlikte sürekli değişim içindedir. Bununla beraber temel sözvarlığı çok az değişime uğrar. Temel sözvarlığı dışında kalan, soyut ve somut kavramları yansıtan dilin başka sözcükleri de vardır ki, bunlar da çağlar boyunca değişebilir, yeni anlamlar kazanabilir, yitip unutulabilir. Bunun yanı sıra zaman içinde dilde, toplumun gereksinimleri doğrultusunda yeni sözcüksel birimler de ortaya çıkar.

Temel söz varlığı dışındaki öğeler ise yabancı sözcükler, deyimler, atasözleri, kalıp sözler, kalıplaşmış sözler, terimler ve çeviri sözlerdir.⁵³

2.6. Türkçenin Güncel Söz Varlığı

Türkçenin söz varlığı kökenine bakılmaksızın Türkçe konuşanların anladıkları bütün söz ve yapılar bu kapsamda değerlendirilmelidir diyen Yaman, dillerin zenginliğini, fakirliğini gösteren ölçütleri Türkçeye şu şekilde uygulamıştır:

Türkiye Türkçesinin söz varlığına bakıldığında TDK'nin Türkçe Sözlüğünde madde başı kelime sayısı Türkçenin tarihsel söz varlığını ifade etmekten uzaktır. Anadolu ağızlarında ve Türkçenin eski dönemlerine ait eserlerinde kalmış kelimelerledünyanın çeşitli bölgelerinde Türkçe konuşan Türk nüfusunun söz varlığı da dikkate alındığında bu sayı kat be kat çıkar.

⁵² Aksan, 2015: 51,52.

⁵³ Aksan, 2015: 34-50.

Söz varlığıyla ilgili ölçütlerden birisi de dildeki soyut kavramlardır. En ince ayrıntıları, duygu, düşünce ve hayalleri ifade edebilen çok sayıda soyut kelime mevcuttur. Türkçenin soyut söz varlığı da bir hayli zengindir.

Bir diğer ölçü temel kavramların o dilin öz malı olmasıdır. Özellikle organ adları ve sayı sistemlerine bakıldığında birkaç alıntı dışında hepsinin Türkçe olduğu görülür.

Türkçeyi özgün ve zengin kılan bir başka özellik, hareketli hayat tarzlarına uygun olarak, tamamı Türkçe kökenli çok sayıda eyleme sahip olmasıdır.

Bir başka zenginlik ölçüsü ise Türkçenin rahatlıkla çok sayıda yeni kelime türetmeye imkân sağlayan yapıya sahip olmasıdır.

Eş ve yakın anlamlı sözler; deyim ve atasözleri, ikilemeler ve genel anlamda kalıp ifadelerin bolluğu ile Türkçe, en Türkçe, en ince ayrıntıları dahi rahatça ifade edebilen, geniş anlatım imkânlarına sahip olan zengin bir dildir.⁵⁴

Bu bağlamda söz varlığının, dilin zenginliğini ve büyüklüğünü gösteren bir ölçütlerden biri olduğunu söyleyen Eker'in değerlendirmesi de buraya eklenebilir.

Yaşayan diller arasında en eski yazılı eserlere sahip dillerden biri olmasıyla, çok geniş bir coğrafyada konuşulmasıyla, konuşan insan sayısının çokluğu ve sözcük sayısının çokluğu ile Türkçe, günümüzde yaşayan diller arasında büyük ve zengin bir dildir.⁵⁵

2.7. Çalışma Konusunun Söz Varlığı İle İlişkisi

Hüseyin Nihal Atsız'ı anlamak ve anlatmak amacıyla çıkılan bu yolda onun dünyayı algılayış ve anlatma biçimi romanlarındaki söz varlığı temel alınarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Çıkış noktasının söz varlığı incelemesi olması, söz varlığının kişinin düşünce sistemini ortaya koyması, dünyayı algılayış biçimini yansıttığıdır. Ancak ülkemizde yapılan söz varlığı çalışmalarıyla karşılaştırıldığında burada amaç ve yöntem bakımından farklılar olduğu görülür. Söz varlığı çalışmalarında herkes tarafından kabul gören ortak bir yöntemin belirlenmediği söyleyen Baş, bunun sebebini farklı etkenlere bağlamıştır: “Farklı amaçlarla yapılan çalışmalar, araştırmacıların birbirlerinden habersiz ve bağımsız hareket etmesi, yabancı ülkelerdeki çalışmalara olan bağımlılık, ekip çalışmalarındaki sınırlılıklar, disiplinler arası ilişkilendirmedeki eksiklikler, söz varlığı unsurlarının benimsenmesindeki ölçütler, hedef kitlenin belirlenmesi vb. faktörler bu durumun en önemli etkenleridir.”⁵⁶

Yine aynı yazıda söz varlığı üzerinde yapılacak çalışmalar şu şeklide tasnif edilir:

⁵⁴ Yaman, E. (2016). “Türkçenin Güncel Söz Varlığı” Millî Eğitim, 210: 85-91.

⁵⁵ Eker, s. (2015). Çağdaş Türk Dili, Grafiker Yayınları, Ankara, s.83-89.

⁵⁶ Baş, B. (2011). “Söz Varlığı ile İlgili Çalışmalarda Kullanılacak Ölçütler”. TÜBAR-XXIX: s.28

1. Genel amaçla yapılan söz varlığı araştırmaları: Bu çalışmalarda, konuşma ya da yazıdan elde edilen metinlerdeki kelimeler, deyimler, atasözleri ve ikilemeler tespit edilir.
2. Özel amaçla yapılan söz varlığı araştırmaları: Bu çalışmalarda söz varlığı unsurlarından hedeflenenleri üzerine tespit ve değerlendirmeler yapılır.
3. Diğer söz varlığı araştırmaları: Bu çalışmalarla, bir metinde yer alan unsurlar amaçlar doğrultusunda incelenir.⁵⁷

Söz varlığı üzerine yapılan incelemede Atsız'ın kavram dünyasını ortaya koymak amaçlandığı için bu tasnife göre bu çalışmanın üçüncü grup içine dahil edilmesi gerekir.

Söz varlığı bakımından Hüseyin Nihal Atsız'ın romanları ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, maddi ve manevi kültürü içeren adlar ölçüt alınmış, sözcüklerin geçtiğı bağlam da göz önünde bulundurularak Atsız'ın kavram alanları belirlenmiştir.

2.8. Söz Varlığı İncelemesi

2.8.1. Özel Adlar

2.8.1.1. Kişi Adları

İncelenen romanlarda geçen kişi adları ve bunların geçtiğı yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.1 Kişi Adları

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Abı, s.390	Ahmed s.83	Abdülhak Hamid s.29
Alka, s.190	Akkavakoğlu Ahmed s.193	Açığma-Kün s.6
Almına, s.64	Aksak Temür Beğ s.14	Afşin Beğ s.63
Alp Aya, s.390	Ayşe s.29	Aksak Temir s.89
Alp Bamsı, s.45	Azap Beğ s.230	Ali Mümtaz s.55
Alp Çavlı, s.67	Balâ Hatun s.13	Alp Arslan s.263
Alp Er Tunga, s.422	Balaban Beğ s.201	Alp Er Tunga s.261
Alp Kaya, s.390	Bayazıd Paşa s.53	Anibal s.63
Alp Kutluk, s.67	Bayram s.234	Atila s.262
Altın Tarım, s.558	Bozlak Baba s.17	Aydolu s.52
Apa Tarkan, s.37	Brankoviç s.194	Ayşe Pusat s.17
Arbuz, s.390	Candaroğlu s.81	Babur s.264
Arık Buka, s.23	Cellat Mıstık s.23	Barbaros s.271
Arslan, s.441	Civan Beğ s.194	Beyhan s.291
Arslan Tarkan, s.198	Çakır (Barakoğlu Çakır) s.6	Bilge Tonyukuk s.63

⁵⁷ Baş, 2011: 53.

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Ay Beğ, s.220	Çaparoğlu Çakır s.19	Burkay s.5
Ay Doğmuş, s.45	Deli Kurt s.34	Cezmi Oğuzs.179
Ay Hanım, s.450	Demirtašođlu Ali Beğ s.194	Çağrı Beğ s.63
Ay Kutluk, s.379	Dursun s.225	Çardaş (Csárdás) s.111
Alp Çavlı, s.67	Eflatuns.72	Çiçi Yabgu s.269
Badruk, s.390	Ertuğrul s.211	Çivicizade s.128
Bağa Tarkan, s.83	Esen Börü s.139	Devşirme İbrahim s.94
Bağatur Sibi Kağans.534	Evren s.10	Emine s.294
Bağatur Şad, s.25	Evrenuzoğlu Ali Beğ s.119	Enis Behiç s.59
Barmaklak, s.370	Evrenuzoğlu İsa Beğ s.195	Esrar Dede s.175
Barman Beğ, s.204	Fatma s.30	Faika s.16
Baz Kağan, s.451	Göcenöğlu s.132	Faruk Nafiz s.55
Bilge Tudun, s.45	Gökçen s.132	Fatih s.264
Boyla Bağa Tarkan, s.466	Hasan Çelebi s.78	Fuzuli s.54
Böğü Alp, s.168	İbo	Gazi Osman Paşa s.35
Börü, s.441	İlya s.69	Goethe s.175
Börü Tarkan, s.178	İmparator Yani s.76	Gülsafa s.145
Börü Tegin, s.198	İmre Bator s.182	Güntülü s.34
Buğaç Beğ, s.198	İsa Beğ s.13	Hallâc-ı Mansur
Buğra, s.24	İshak Beğ	Hanzade s.123
Buluç, s.476	Kara Çoban s.130	Hitler s.127
Bumun Kağan,s.435	Karaca s.58	Hurrem Sultan s.94
Burguçan, s.189	Karamanoğlu İbrahim Beğ s.119	Hüseyin s.23
Çağrı, s.398	Kara Temürtašođlu Ali Beğ s.53	İkinci Abdülhamid s.63
Çalık, s.5	Kasım s.32	İkinci Murad s.264
Çalkara, s.531	Koca Hızır s.229	İnci Devrim s.88-89
Çamur Bey, s.233	Kral Ladislas s.194	İsa s.157
Çang-çung, s.340	Kula Şahin Paşa s.194	İstemi Kağan s.263
Çang-su, s.233	Mahmud Çelebi s.214	Kadriye Kozanlı s.109
Çao-lien, s.346	Mecid Beğ s.194	Kant s.86
Çao-teyen, s.288	Mehmed Beğ (Mehmed Çelebi)s.14	Kanuni Sultan Süleyman s.94
Çengşi, s.390	Melek s.61	Karmen Silva s.111
Çıbı Tegin, s.441	Mikloş s.185	Kayı s.262
Çıgay Börü, s.370	Murad s.32	Kemal Paşazade s.128
Çobayıkmiş, s.390	Mustafa Beğ s.61	Kemal Yılmaz s.232
Çuçu, s.53	Orhan Beğ s.218	Kubudak s.264
Çuluk, s.16	Osman s.35	Kül Tegin s.87
Çur Bilge Kağan, s.284	Piç İlyas s.69	Kür Şad s.270
Dede Korkut, s.193	Rüstem s.229	Leman Pınar s.109

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Derse, s.204	Satı Kadın s.10	Leyla Mutlak s.81
Eçine Kür Çur Kağan, s.534	Sekbanbaşı Yazıcı Doğan s.228	Leyla Mutlu s.81
Emen, s.379	Süleyman Beğ s.13	Lokman Hekim s.173
Ersegün, s.513	Şadgeldi Paşa s.13	Makedonyalı İskender s.113
Ezgene, s.535	Şarapdar İlyas s.119	Mecnun s.183-184
Fu-lin, s.73	Tokatlı Sipahi Mehmed s.119	Meryem Ana s.157
Gök Börü, s.23	Topuz Ahmed s.203	Mete s.15
Göktaş, s.344	Torlak Kemal s.55	Mevlana s.155
Gümüş, s.45	Turahan Beğ s.195	Mualla s.292
Gün Yaruk, s.64	Tümenoğlu Balaban s.125	Muhammed s.260
Hoay-i, s.562	Uçkara Bahşı s.139	Muhyiddin-i Arabî s.155
İçing Katun, s.17	Umur Beğ s.194	Nailî s.241
İl Bilge Katun, s.533	Uzguroğlu Ahmed s.97	Namık Kemal s.54
İl Kaya, s.389	Yanko Hunyad s.194	Napoleon s.68
İlaçın, s.389	Yıldırım Bayazıt s.13	Naranta s.8
İlteriş Kağan, s.478	Zeynep s.113	Nedim s.54
İnel Tarkan, s.44		Nurkan s.53
İsa, s.207		Oğuz Han s.58
İstemi Kağan, s.170		Orhan Seyfi s.59
İşpara Alp, s.5		Oruç Reis s.270-271
Kaban, s.390		Osman Faruk Verim s.55-56
Kadır Bağa, s.451		Osman Fişer s.127
Kalalduruk, s.389		Peri Kan s.9
Kara Budak, s.24		Rıza s.27
Kara Kağan, s.34		Safa s.284
Kara Ozan, s.28		Safiye Erol s.57
Karabuka, s.566		Said Paşa s.93
Karakulan, s.255		Selim Key s.173
Karpak, s.189		Selim Pusat s.35
Kıraç Ata, s.163		Sultan İbrahim s.148
Kızıl, s.443		Süleyman s.147
Kızıl Buka, s.370		Şah İsmail s.89
Kieli Han, s.314		Şahruh s.264
Kien-çing, s.253		Şehzade Mustafa s.147
Kum Sengün, s.503		Tahsin s.124
Kurt Kaya, s.21		Temüçin Cengiz Kaan s.263
Kutan, s.390		Tosun s.19
Kutluk, s.441		Uluğ Beğ s.264
Kutluk Şad, s.466		Yahya Kemal s.55

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Küçlük, s.389		Yavuz Sultan Selim s.147
Kül Çur, s.37		Yek s.102
Kül Er Tekin, s.63		Yıldırım Bayazıd s.84-84
Kül Erkin, s.67		Yunus Emre s.90
Kür Şad, s.34		Yüzbaşı Şeref s.37
Ling-tao, s.375		
Makaraç Alp, s.37		
May-tu-çing, s.136		
Meryem, s.207		
Oğulçak Buğra Beğ, s.67		
Öküş Kara Açkı, s.390		
Örpen, s.441		
Pars, s.16		
Salcı Beğ, s.45		
Sançar, s.23		
Selçik, s.311		
Sır Yabgu Kağan, s.534		
Sırba Tegin, s.431		
Sungur, s.341		
Sülemiş, s.23		
Şe-min, s.233		
Şen-King, s.46		
Şen-ma, s.343		
Şu Tegin, s.31		
Taçam, s.445		
Tang Kağan, s.17		
Tanrıvermiş, s.370		
Tay-tsong, s.427		
Tinesi Oğlu, s.44		
Tokuş, s.390		
Toluk Tüge, s.390		
Tonyukuk, s.463		
Tuğrul, s.390		
Tulu Han, s.34		
Tunga, s.389		
Tunga Tegin, s.16		
Tungra Sem, s.516		
Turumtay, s.390		
Tüng Yabgu Kağan s.65		

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Türe Tegin, s.200		
Uçar Kam, s.525		
Uluğ Tarkan, s.48		
Urku, s.336		
Urungu, s.433		
Utar, s.389		
Üç Oğul, s.24		
Van-zin-şan, s.61		
Ven, s.444		
Ven-yen-po, s.429		
Vey-çing, s.361		
Vu Katun, s.562		
Yağlakar, s.297		
Yağmur, s.190		
Yamtar, s.5		
Yarkın Katun, s.193		
Yaşar Şad, s.31		
Yeke, s.389		
Yen-se-ku		
Yığaç, s.390		
Yırım, s.400		
Yin-şao, s.563		
Yula, s.535		
Yumru, s.181		
Yüen-Kie, s.258		

2.8.1.1.1. Bozkurt Romanındaki Kişi Adları

Yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmış bir milletin yeniden dirilişini anlatan ve toplumsal bir temaya sahip olan Bozkurtlar'da yüz elliden fazla kişi adı kullanılmıştır. Bunlardan sadece birkaçının adı anılmış, diğerleri ise doğrudan olay örgüsünün bir parçası olmuştur. Ancak burada, romandaki kişilerin gerçek mi yoksa hayal ürünü mü olduğunu tespit etmek amaçlanmamaktadır. Bu kadar kalabalık bir kişi kadrosu kurulurken roman kahramanlarına verilen adların hangi kaynaklardan çıktığını bulmak hedeflenmiştir. Romanda tarihî bir gerçeklikten yola çıkıldığı için kahramanlardan bazıları gerçek kişilerdir ve gerçek kimlikleriyle vardır; olay örgüsünün merkezindeki kişilerin veya olayın tamamlayıcısı olan diğer kişilerin kimlikleri ve kişilikleri yazarın hayal ürünüdür, bu adların ne olacağı yazarın tasarrufudur. Atsız'ın adlara karar verirken kaynaklardaki mevcut adları,

unvan, rütbe ve lakapları kullanarak bunları tarih ve dil bilgisiyle yorumladığı söylenebilir. Bunun ilk örneği “Kür Şad” adında görülür. Romanın ana kahramanın adı olan Kür Şad’ın nasıl çıktığı Osman Fikri Sertkaya’nın “Kür Şad Adının Etimolojisi veya Türk Tarihinde Kür Şad Adlı Bir Kişi Var Mıdır?” adlı makalesinde Atsız’ın kendi ağzından okunur.

(...)Bu sohbet anlarından birisinde kendisine Kür Şad kelimesinin hangi kaynaktan geçtiğini sordum. ‘Böyle bir kaynak yoktur’ diyerek bana özetle şunları söyledi: Ben Çin kaynaklarında geçen Chieh-shê-shuai = Chie shih shuai = Cie şı şuay adının Türkçesinin ne olabileceğini çok düşündüm. Bir defa kağan çocuğu olmasından yani “Tigin” olmasından dolayı alacağı son idarî unvan “Şad” olabilirdi. Geriye bu unvandan önceki ismi tahmin etmek kalıyordu. 1893’te Vilhelm Thomsen’in Göktürk alfabesini çözmesinden sonra kül okunan kelimenin varyantı olarak kür kelimesi düşünülmüştü. Yani bir l ~r alternansı olabilirdi. Bu alternansa göre kül kelimesinin varyantı kür kelimesi idi. Bu kelime Türkiye Türkçesi’nde “gür” şeklinde yaşamaktadır. Bir insanın “saçı, kaşı, bıyığı, sakalı” gür olabilir. “Ses, su” gür olabilir. Örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bu yüzden ben Çince cie kelimesinin Eski Türkçe karşılığının kür kelimesi olduğunu düşündüm ve Çince Cie şı ibaresinin Türkçesinin Kür Şad olabileceği kanaatine vardım. Bu yüzden Bozkurtların Ölümü adlı eserimde roman kahramanının adını Kür Şad olarak koydum. Bana göre de çok yakıştı. (...)⁵⁸

2.8.1.1.1. Kaynağı Eski Türk Yazıtları Olan Kişi Adları

Göktürklerin 621 yılında başlayan olaylarını anlatan bu romanın kahramanlarına, o yıllara ait adlar verildiği, bu adların da çıkış noktasının eski Türklere ait metinler olduğu görülmüştür. Bozkurtlar romanında geçen ve tarihî metinlerde de karşımıza çıkan adlar temelde üç bölüm altında incelenmiştir. Bunların ilki eski Türk yazıtlarıdır.

Eski Türk Yazıtları: Hatice Şirin’in Eski Türk Yazıtları Söz Varlığı İncelemesi kitabında, Kişi Adları (Unvan Niteleyicileri ve Unvanlarıyla) ⁵⁹ başlığını incelediğinde, Bozkurtlar romanındaki kişi adlarının birçoğu bulunabilir. Yine yazıtlarda geçen unvan ve rütbelerin de kişi adı olarak kullandığı görülür. Romandaki kişi adlarından hareketle Atsız’ın birçok yazıtı okuyup bunlardan yararlandığı sonucuna varılır. Eski Türk yazıtlarında tespit edilen adların asılları Hatice Şirin’in açıklamalarıyla aşağıda sıralanmıştır. Bu bilginin doğrultusunda, yazıtlardan hareketle oluşturulduğu görülen roman kişilerinin adları parantez içinde yazılmıştır:

Apa är: Adına 12. Kalbak-Taş yazıtı dikilen bey.⁶⁰(s.205)(Apa Tarkan)

Arslan Külüg Tirig Oğlu: Adına 2. Kızıl Çıraa yazıtı dikilen bey.⁶¹(s.205) (Arslan, Arslan Tarkan)

⁵⁸Sertkaya, O. F. (2014). “Kür Şad Adının Etimolojisi veya Türk Tarihinde Kür Şad Adlı Bir Kişi Var Mıdır?” Gazi Türkiyat 14: 1-10.

⁵⁹Şirin, H. (2016). Eski Türk Yazıtları Söz Varlığı İncelemesi. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara. s.201-219.

⁶⁰ Şirin, 2016: 205.

- Ay Çor: Darvi yazıtının bitigçisi.⁶²(Ay Beğ, Ay Doğmuş, Ay Hanım, Ay Kutluk)
- Bars: 711 yılında Türkiş kağanı ilan edilen Köktürk beyi.⁶³(Pars)
- Bäg Tärkän: Abakan yazıtında adı geçen bey.⁶⁴(Uluğ Tarkan)
- Baz Kağan: Dokuz Oğuz halkının lideri.⁶⁵(Baz Kağan)
- Bilgä Kagan: İleriş Kağan'ın büyük oğlu, II. Köktürk Devleti kağanı.⁶⁶(Çur Bilge Kağan)
- Bilge Tölis Uluğ Bilge Yabgu: Moyun Çor'un Tarduşlara yabgu atadığı büyük oğlu.⁶⁷(Sır Yabgu Kağan)
- Biligä Sänün Uz Öñ Erkin: Taryat yazıtının hazırlanması emrini veren iki kişiden biri.⁶⁸(Kül Erkin)
- Bögü Kağan: Kapkan Kağan, İleriş Kağan'dan sonra tahta geçen II. Köktürk Devleti kağanı.⁶⁹(Bögü Alp)
- Bugra: Adına 10. Çaa-Hol yazıtı dikilen bey.⁷⁰(Buğra)
- Buka: Adına II. Karabalgasun yazıtı dikilen komutanın oğlunun adı.⁷¹ (Kızıl Buka, Arık Buka)
- Bumın Kağan: İlk Köktürk kağanı, I. Köktürk Kağanlığı'nın kurucusu.⁷²(Bumun Kağan)
- Buyla Baga Tarkan: Bilge Tonukuk.⁷³(Boyla Bağa Tarkan, Bağa Tarkan)
- Çabış Sänün: Bilge Tölüs Uluğ Bilge Şad'ın buyruku.⁷⁴(Kum Sengün)
- İlbilgä Katun: İleriş Kağan'ın karısı, Kül Tigin ve Bilge Kağan'ın annesi.⁷⁵(İl Bilge Katun)
- İleriş Kagan: II. Köktürk Kağanlığı'nın kurucusu, Kutlug Kağan.⁷⁶(İleriş Kağan)
- İnal Kagan: Kapkan Kağan'ın oğlu, babasının ölümünden sonra II. Köktürk Devletin kısa süre yönetti.⁷⁷(İnel Tarkan)
- İstämi Kağan: I. Köktürk Kağanlığı'nın kurucusu, Bumın Kağan'ın kardeşi ve Batı Köktürk Devleti'nin ilk kağanı.⁷⁸(İstemi Kağan)

⁶¹ Şirin, 2016: 205.

⁶² Şirin, 2016: 215.

⁶³ Şirin, 2016: 205.

⁶⁴ Şirin, 2016: 206.

⁶⁵ Aydın, E. (2015). *Orhon Yazıtları (Köl Tegin, Bilge Kağan, Tonyukkuk, Ongi, Küli Çor)*. Kömen Yayınları, Konya. s.60

⁶⁶ Şirin, 2016:201.

⁶⁷ Şirin, 2016: 206.

⁶⁸ Şirin, 2016: 207.

⁶⁹ Şirin, 2016: 202-203.

⁷⁰ Şirin, 2016: 207.

⁷¹ Şirin, 2016: 207.

⁷² Şirin, 2016: 202.

⁷³ Şirin, 2016: 207.

⁷⁴ Şirin, 2016: 207.

⁷⁵ Şirin, 2016: 204.

⁷⁶ Şirin, 2016: 202.

⁷⁷ Şirin, 2016: 202.

⁷⁸ Şirin, 2016: 202.

Kara Sıngur: Adına Podkuninskoye yazıtı komutanın babası.⁷⁹(Kara Kağan, Kara Ozan, Karabuka, Karakulan, Sungur)

Kutlug Çiğşi: Adına 7. Çaa-Hol yazıtı dikilen çigşi.⁸⁰(Kutluk, Kutluk Şad)

Kül Çor: Bilge Kağan, tahta çıktıktan sonra onu kutlayan Tarduş beyi.⁸¹(Kül Çur)

Kül Tigin: İlteriş Kağan'ın küçük oğlu, Bilge Kağan'ın kardeşi.⁸²(Kül Er Tegin)

Makaraç Tamgaçı: Kül Tigin'in cenaze töreninde Türgiş Kağan'ı temsilen katılan mühürdar.⁸³(Makaraç Alp)

Ogul Tarkan: Kül Tigin'in cenaze törenine katılan Buharalı bir tarkan.⁸⁴(Üç Oğul)

Sir İrkin: Tarduş beylerinden biri, Yigen Çor'un babası.⁸⁵(Kül Erkin)

Toluk: Çoyr yazıtının bitigçisi.⁸⁶(Toluk Tüge)

Toñukuk: İlteriş, Kapkan, İnel ve Bilge kağanların ayguçısı.⁸⁷(Tonyukuk)

Tudun Yamtar: Karlukların 718 yılındaki isyanını bastırmak üzere sefere çıkan Köktürk tudunu.⁸⁸(Yamtar)

Ulug Uruņu: Moyun Çor'a bağlı birliklerde bir yüzbaşı.⁸⁹(Urungu)

Yaruk Tegin: Adına 3. Çaa-Hol yazıtı dikiilen kağanlık ailesi üyesi bir bey.⁹⁰(Gün Yaruk)

Yukarıdaki örnekler incelendiğinde Atsız'ın eski Türk yazıtlarda görülen unvanları, rütbeleri ve adları bazen tek başına bazen de unvanla adı ya da unvanla unvanı birleştirip kahramanlarına ad olarak verdiği görülür. O.F. Sertkaya, bu adların Türk ad bilgisine kaynak olduğunu belirtmiş⁹¹ ve önemli bir çıkarımda bulunmuştur:

“Eserindeki isimlerin yeni bir neslin bir kısmının özadı bir kısmının takma adı olurken, diğer taraftan ‘kökü mazide olan ati’ olma şuurunu uyandırmıştır, işlediği havaya okuyucusunu sokan klasik eserlerden biri olarak kabul edilmesini de bu noktada aramak gerekir.”⁹²

Atsız'ın 1974 yılında yayımlanan Türk Ansiklopedisi için yazdığı maddeler arasında İşpara Alp, İçing Katun, Kara Kağan da yer almaktadır.⁹³ Burada yazdığı açıklamalardaki gibi roman kişileri oluşturmuştur, olay örgüsüne yerleştirmiştir.

⁷⁹ Şirin, 2016: 209.

⁸⁰ Şirin, 2016: 209.

⁸¹ Şirin, 2016: 210.

⁸² Şirin, 2016: 210.

⁸³ Şirin, 2016: 216.

⁸⁴ Şirin, 2016: 218.

⁸⁵ Şirin, 2016: 213.

⁸⁶ Şirin, 2016: 216.

⁸⁷ Şirin, 2016: 213.

⁸⁸ Şirin, 2016: 214.

⁸⁹ Şirin, 2016: 215.

⁹⁰ Şirin, 2016: 215.

⁹¹ Sertkaya, O.F. (2014). Hüseyin Nihal Atsız Hayatı ve Eserleri. Ötüken Neşriyat, İstanbul. s.64.

⁹² Sertkaya, 2014: 70.

2.8.1.1.1.2. Kaynağı Divanü Lûgat-it Türk Olan Kişi Adları

Divanü Lûgat-it Türk'te geçen kişi adlarının bazılarını Bozkurtlar romanında da rastlanır. Sözlükte, isimlerin sözcük anlamı belirtilmemiş, kişinin kim olduğu söylenmiş ya da sadece “erkek adlarından” ibaresi yazılmıştır. Sözlükte verildiği şekilde özel adlar ve karşılıkları aşağıda sıralanmış⁹⁴, romandaki adlar ise parantez içinde yazılmıştır:

Abı: Erkek adlarından.⁹⁵(Abı)

Alka bölük: Oğuz bölüğünden biri.⁹⁶(Alka)

Alp er Tonga: Türklerin ulusal kahramanı ve büyük Hakanı.⁹⁷(Alp Er Tunga)

Altın Tarım: Büyük kadınların ungunu.⁹⁸(Altın Tarım)

Badruk: Erkek adlarından.⁹⁹(Badruk)

Bogra Xan: Bir Türk hanının adı.¹⁰⁰(Buğra)

Boluç: Erkek adlarından.¹⁰¹(Boluç)

Çağrı Beğ: Erkek adlarından.¹⁰²(Çağrı)

Çengşi: Xotan beyinin adı.¹⁰³(Çengşi)

Çuçu: Bir Türk şairinin adı.¹⁰⁴(Çuçu)

Kadır Xan: Hakanların sert ve çetin olanına verilen bir ungun olmasından dolayı Hakanlı ulusu hanlarının adı.¹⁰⁵(Kadır Bağa)

Kalalduruk: Erkek adlarından.¹⁰⁶(Kalalduruk)

Kutan: Erkek adlarından.¹⁰⁷(Kutan)

Selçük: Selçuklu devletini kuranların dedelerinin adı.¹⁰⁸(Selçik)

Şu: Bir Türk hakanının adı.¹⁰⁹(Şu Tegin)

Tokuş: Kişi adlarından.¹¹⁰(Tokuş)

Tonga: “Bebür” denen hayvanın adı olup kahramanlara ad olarak verilir.¹¹¹(Tunga)

⁹³ Atsız, H. N. (2018). Türk Ansiklopedisindeki Yazıları. Ötüken Neşriyat, İstanbul. s.76, 88, 116.

⁹⁴ Atalay, B. Divanü Lûgat-it Türk II Dizin, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara. s.829-860.

⁹⁵ Atalay, 2103: 829.

⁹⁶ Atalay, 2103: 830.

⁹⁷ Atalay, 2103: 830.

⁹⁸ Atalay, 2103: 830.

⁹⁹ Atalay, 2103: 831.

¹⁰⁰ Atalay, 2103: 834.

¹⁰¹ Atalay, 2103: 834.

¹⁰² Atalay, 2103: 835.

¹⁰³ Atalay, 2103: 836.

¹⁰⁴ Atalay, 2103: 837.

¹⁰⁵ Atalay, 2103: 841.

¹⁰⁶ Atalay, 2103: 842.

¹⁰⁷ Atalay, 2103: 846.

¹⁰⁸ Atalay, 2103: 850.

¹⁰⁹ Atalay, 2103: 852.

¹¹⁰ Atalay, 2103: 855.

¹¹¹ Atalay, 2103: 855.

Turumtay: Yırtıcı kuşlardan birinin adıdır ki erkeklere ad verilir, takma ad olur.¹¹²(Turumtay)
 Utar: Erkek adlarından.¹¹³(Utar)

2.8.1.1.1.3. Kaynağı Dede Korkut Kitabı Olan Kişi Adları

Bozkurtlar'daki bazı kahraman isimleri Dede Korkut kitabındaki kahraman isimleriyle benzerlik gösterir. Atsız romanda “Tarkanlar arasında aksakallı Dede Korkut göze çarpıyordu.”¹¹⁴ diyerek olay örgüsüne Dede Korkut’u da eklemiş, onu Göktürkler çağında yaşayan tarkanlar arasında göstermiştir. Atsız 1936-1938 yıllarında Orhan Şaik Gökyay’a Dede Korkut kitabını hazırlamasında, kullanılacak transkripsiyon harf ve işaretlerinin tespitinde, eserin tahsilinde ve mukabelesinde yardımcı olmuştur.¹¹⁵Bu bilgidен hareketle onun, aynı yıllarda tefrika etmeye başladığı Bozkurtlar Ölüyor’da, Dede Korkut gibi Türk edebiyatının çok önemli simasını romanına özellikle eklediği ve bu kitaptaki kahraman adlarından yararlandığı söylenebilir. Hikâyelerdeki adlarla romandaki adlar aşağıdaki gibidir:

Bamsı Beyrek¹¹⁶(Alp Bamsı)

Boğaç Han¹¹⁷(Buğaç Beğ)

Dirse Han¹¹⁸ (Derse)

Büğdüz Emen¹¹⁹(Emen)

Kara Budak¹²⁰(Kara Budak)

2.8.1.1.1.4. Çinli Adları

Romanda görülen Çinliler, Gök Türklerin değerini arttıran tiplerdir. Bunların ilki İçing Katun, sonra da kardeşi Şen-King’dir. Romanda geçen diğer Çinlilerin isimler şunlardır: Çang-çung, Çang-su, Çao-teyen, Fu-lin, Hoay-i, Kien-çing, Ling-tao, Li-pe-lo, May-tu-çing, Tang Kağan, Şemin, Şen-ma, Taytsong, Van-zin-şan, Ven, Ven-yen-po, Vey-çing, Vu, Yen-se-ku, Yüen-Kie, Yin-şao.

“Nihal Atsız’ın bütün romanlarında, Millî hassasiyetlere kuvvetle bağlı idealist tiplerin karşısında, kendileriyle mücadele edilen ya da yaşama biçimlerinden, hayat felsefelerinden nefret edilen dejenere ve hedonist tipler bulunduğu görülür. (...) Bu tip roman kişileri, romanların olay örgülerindeki vaka

¹¹² Atalay, 2103: 855.

¹¹³ Atalay, 2103: 857.

¹¹⁴ Atsız, H. N. (2015a). *Bozkurtlar*. Ötüken Neşriyat, İstanbul. s.193.

¹¹⁵ Ercilasun 2018: 54-55.

¹¹⁶ Ergin, M. (2006). *Dede Korkut Kitabı*. Boğaziçi Yayınları, İstanbul. s.57.

¹¹⁷ Ergin, 2006: 20.

¹¹⁸ Ergin, 2006: 20.

¹¹⁹ Ergin, 2006: 110

¹²⁰ Ergin, 2006: 88

parçalarında ne zaman görünseler, karşısındaki idealist tiplerin değeri biraz daha artar; kişilikleri daha canlı ortaya çıkar.”¹²¹

Çinli roman kişilerin adlarının çoğu tarihî kayıtlarda da görülen gerçek kişilerdir. Atsız o yıllarda çok kaynak olmasa da mevcut olan kaynakları -Fransız kaynakları, Hüseyin Cahit'in De Guignes tercümesini¹²²- okumuştur. Buradaki Çinli adları kendi yorumuyla Türkçeleştirmiştir. Bazı kişilerin yaşadığı zamanla, romandaki olayların zamanı uyuşmasa da olay örgüsü içindeki yeri ile tarihî metinlerdeki yeri aynıdır. Örneğin romanda “Çinlilerden gelen bela yetmiyormuş gibi kağan şimdi de Çao-teyen adlı bir Çin bilginini sözleriyle iş görür olmuştu.”¹²³ şeklinde anlatılan kişi, İl Kağan'ın etkisinde kaldığı ve çok önemli bir makama getirdiği ChaoTe-yen adlı Çinlidir.¹²⁴

Atsız kendi yorumuyla Türkçeleştirerek okuduğu Çinli birkaç kişinin adı, Taşağıl'ın Gök-Türkler I-II-III kitabından hareketle örnek olarak burada verilebilir:

Ch'ang Sun-sheng~Çang-su (Çinli casus),

ChaoTe-yen~ Çao-teyen,

İ-ch'eng~ İçing (Çinli Prenses) ,

Li Shih-min~ Şemin (Çin veliaht),

Shen-ch'ing~Şen-King,

T'ai-tsuig~Taytsong (Çin İmparatoru),

Wei Cheng~Vey-Çing,

Wen Yen Po ~Ven-Yen-po,

Wu~Vu (İmparatoriçe)

2.8.1.1.2. Deli Kurt Romanındaki Kişi Adları

2.8.1.1.2.1. Tarihî Kişiler

Deli Kurt romanı: Ankara Savaşından sonra tutsak düşüp ardından ölen Yıldırım Bayezid'in ardında Süleyman, İsa, Musa, Mehmed, Mustafa ve Kasım adlı oğulları kalmıştır. Yıldırım Bayezid'in oğullarının birbirleriyle saltanat mücadelesi yaptıkları dönem (1402-1413) Fetret Devri adıyla geçer ve roman da tam bu dönemde -1403 yılında- başlar. Osmanlı Devletini parçalanmanın eşiğine getiren bu dönem, Osmanlı tarihinin dönüm noktalarından biridir. Süleyman, İsa, Mehmed ve Musa ise "darüssaltana" olarak kabul edilen Bursa'yı ve Rumeli'nin merkezi Edirne'yi ele geçirmek için birbirleriyle mücadeleye

¹²¹Özdemir, C. (2019). Hüseyin Nihal Atsız (Hayatı, Fikirleri ve Romanları Üzerine Bir İnceleme). Altınordu Yayınları, Ankara. s.275

¹²² Ercilasun, 2018: 365.

¹²³ Atsız, 2015a: 288.

¹²⁴ Taşağıl, A. (2014). Gök-Türkler I-II-III. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara. s.97

girişirler.¹²⁵“Osmanoğulları göreneğe uyarak beğlik davasına kalkmışlar, birbirlerine karşı gelmişlerdi.”¹²⁶ Osmanoğulları arasında romanda öne çıkan isim İsa Beğ'dir, çünkü romanın ana kahramanı Deli Kurt, onun oğludur.

Fetret devri mücadeleleriyle başlayan roman, Varna Savaşından (1444) sonraki süreci de kapsayarak sona erer. Tarihî roman olarak değerlendiren romanın kahramanlarından pek çoğu, adını tarihî kaynaklarda da gördüğümüz gerçek kişilerdir. Bu kişiler padişahlar, şehzadeler, hatunlar, beyliklerin beğleri, devrin paşaları veya ünlü Osmanlı beğleridir. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

Aksak Temür Beğ

Balâ Hatun (İsa Bey'in haremi, Amasya Beği Şadgeldi Paşa'nın küçük yeğeni)

Balaban Beğ (Tokat Beği)

Bayazıd Paşa (Çelebi Mehmed'in veziri)

Candaroğlu (Kastamonu Beği)

II.Murad (Paşışah Mehmed'in büyük oğlu)

İmparator Yani (VIII. İoannis) (Bizans İmparatoru)

İsa Beğ (Yıldırım Bayazıd'ın oğlu)

Karamanoğlu İbrahim Beğ (Karamanoğulların Beği)

Kara Temürtaşoğlu Ali Beğ (Manisa Beği)

Kral Ladislas (Macar Kralı)

Mahmud Çelebi (II. Murad'ın damadı)

Mehmed Beğ (Yıldırım Bayazıd'ın oğlu)

Mustafa Beğ (Yıldırım Bayazıd'ın oğlu)

Osman Beğ, Orhan Beğ, I. Murad (Osmanlı Padişahları)

“Babası İsa Beğ, dedesi Yıldırım Beyazıd, dedesinin babası Şehit Murad Beğ, sonra dedesinin dedesi Orhan Beğ ve onun babası Osman Beğ...”¹²⁷

Süleyman Beğ (Yıldırım Bayazıd'ın büyük oğlu)

Şadgeldi Paşa (Amasya Beği)

Şarabdar İlyas (Hamideli Sancak Beği)

Torlak Kemal (Şeyh Bedreddin'in müridi)

Yanko Hunyad (Hunyadi János) (Macar ordusu komutanı)

Yıldırım Bayazıd (I. Murad'ın oğlu)

¹²⁵İnalçık, H. (2014). Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I Klasik dönem (1302-1606) Siyasal, Kurumsal ve Ekonomik Gelişim. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul. s.72

¹²⁶Atsız, H. N. (2015b). Deli Kurt. Ötüken Neşriyat, İstanbul. s.13

¹²⁷Atsız, 2015b: 218.

Civan Beğ, Davud Beğ, Demirtaşoğlu Ali Beğ, Evrenuzoğlu İsa Beğ, Kasım Paşa, Turahan Beğ, Umur Beğ

“Osmanlı beğlerinin en ünlüsü olan Türk Turahan Beğ, Evrenuzoğlu İsa Beğ, Demirtaşoğlu Ali Beğ, Sofya Beği Umur Beği, Tokat Beği Balaban Beğ, Beğlerbeyi Kasım Paşa, padişahın damadı Mahmud Çelebi, Davud Beğ, Civan Beğ hep kendi birliklerinin başında idiler.”¹²⁸

2.8.1.1.2.2. Kurmaca Kişiler

Yukarıda adları geçen kişilerin bazılarının sadece bahsi geçmiş, bazıları ise kurgunun içine bizzat dahil olmuştur. Bunların dışındaki kişiler Atsız’ın yarattığı kurgu dünyasının ana/yardımcı kahramanlarıdır ve asıl olay bu kişiler arasında geçer:

Ahmed, Akkavakoğlu Ahmed, Ayşe, Barakoğlu Çakır, Bayram, Bozlak Baba, Cellat Mıstık, Çaparoğlu Çakır, Deli Kurt, Dursun, Esen Börü, Evren, Fatma, Göcenoğlu, Gökçen, Hasan Çelebi, İbo, Kara Çoban, Karaca, Kasım, Koca Hızır, Melek, Murad, Piç İlyas, Rüstem, Satı Kadın, Tokatlı Sipahi Mehmed, Topuz Ahmed, Tümenoğlu Balaban, Uçkara Bahşi, Zeynep. “Roman, başta Deli Kurt olmak üzere kurmaca kişilikler üzerine kurulmuştur ve Atsız bu kurmaca kişilikleri tarihî olayların içine ve arasına ustalıkla yerleştirmiştir.”¹²⁹

Atsız, yabancı milletlere ait adları Türkçe okunuşlarıyla (Yani, İmre Bator, Mikloş, Yanko Hunyad...) yazarken, yabancı kökenli adları (Ahmed, Mehmed, Mahmud...) asıl şekliyle kullanmıştır.

Atsız, Orkun’da(1951) çıkan “ Millî Kültürü Koruma Kanunu”¹³⁰ adlı yazısında savunduğu gibi kahramanların ad verirken soyadlarını başa almış, “oğlu” veya “gil” ile bitirmiştir. Bununla birlikte anlattığı devrin zihniyetine uygun olarak kahramanlara ad vermiştir. Adlar İslami kültürün etkisiyle genellikle Türkçe kökenli değildir. Ancak Uygur Türkü olan Gökçen, annesi Esen Börü ve dedesi Uçkara Bahşi’nin adları bu genellemenin dışındadır.

2.8.1.1.2.2.1. Deli Kurt

Deli Kurt romanında üstünde durulacak ilk ad, romanın ana kahramanı olan Deli Kurt’tur. Aslında Deli Kurt’un asıl adı Murad’dır ama Deli Kurt derler. “Neden Deli Kurt diyorsun? Ben demiyorum, köylü diyor ama hani yakışmıyor da değil...”(...) “Murad’a ‘Deli

¹²⁸Atsız, 2015b:194.

¹²⁹ Ercilasun 2018: 458.

¹³⁰Atsız, H. N. (2015ç). Makaleler III. İrfan Yayıncılık, İstanbul. s.257-26

Kurt' denilmesinin sebebi at sevgisindeki aşırılığı idi. Ata bindi mi deliye döner, tehlikeli sürüşler yapardı. (...) Hiçbir şeyden korkmazdı.”¹³¹

Bayat, Türk Kültüründe Deli ve Delilik kitabında, alplık bağlamında konuyu değerlendirirken; delilik teriminin toplumsal algıya göre öne çıkan anlamlarından biri de çılgın, korku bilmez, deli dolu olsa da akliselimini kaybetmemiş insanlara takılan addır der ve Şeyh Edebalı'nın şu cümlesini hatırlatır: “Bilinsin ki; atın iyisine doru, yiğidin iyisine deli derler.”¹³²

Türk mitolojisinin en önemli olan sembolü olan kurt, Murad'a lakap olarak verilmiştir. Orta Asya'nın ileri toplumlarında ve büyük devletlerde, 'Kurt kültü' çok erken çağlarda çabucak silinmiş ve sembol olarak kalmıştır.¹³³ Bununla birlikte romandaki isimlendirmenin kurt kültürüyle veya sembol olmasıyla ilgisi pek fazla kurulamaz. Bu durum içinde bulunan yüzyılın (15. yy) coğrafi, sosyal ve kültürel konumunun gereği olarak görülmüştür denilebilir. Kurt isimlendirmesiyle Anadolu'daki eski bir inaniş, korkusuzluğa, vurgu yapılmıştır. “Anadolu'da cesur kimselere, 'Kurda varan' ve korkak kimselere ise 'çömeli ürüyen', yani kurttan korkan köpek gibi oturup havlayan demişlerdi.”¹³⁴

2.8.1.1.2.2. Gökçen

Gökçen adına TDK'nin İsimler Sözlüğüne bakıldığında “güzel, hoş kimse” anlamıyla karşılaşılır, nitekim romanda da şöyle denmiştir: “Gel zaman git zaman bir kızları olmuş. Öyle güzelmiş ki adını Gökçen koymuşlar.”¹³⁵ Ancak bunun yanında “Gökşin~Gökçin 'Mavimsi, mavimtrak, gri' (*kö:kçin=Moğ. +gçin {-çIn}~{-çIl} ekinin, Türkçede renk adları üzerine geldiği DLT'te de görülmektedir.)” anlamı da düşünülmelidir.¹³⁶ Atsız'ın romanın bu kişisine “gök” rengiyle ilgili bir ad vermesi tesadüfî değildir. “ Bir şeyi gök rengine büründürmek veya gök sözü ile beraber söylemek, o şeyi kutsal saymak veya aralarında Tanrı ile ilgili bir bağ kurmak isteğinden ileri gelmeli idi.”¹³⁷ Çünkü bu kız olağanüstü özellikler barındır. Gözlerinden ağulu, yeşil ışık çıkan, kime değerse onda hayır bırakmayan, kiminin peri kızı, kiminin insan kılığına girmiş cin, kiminin büyücü dediği bu kız gelecekte haber verir, yaptığı emlerle onulmaz sanılan yaraları iyileştir, tılsımlı taşıyla yağmur yağdırır, kendisinden kilometrelerce uzaktaki sevdiğine yol gösterir.

¹³¹ Atsız, 2015b: 34-36.

¹³² Bayat, F. (2018). Türk Kültüründe Deli ve Delilik. Ötüken Neşriyat, İstanbul. s.84

¹³³ Ögel, B. (2014). Türk Mitolojisi. C. 1. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara. s.42

¹³⁴ Ögel 2014: 55.

¹³⁵ Atsız, 2015b: 64.

¹³⁶ Gülensoy, T. (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü I*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara. s.185-378

¹³⁷ Ögel 2014: 47.

2.8.1.1.2.2.3. Esen Börü, Uçkara Bahşı

Gökçenin annesi Esen Börü kayıptan haber veren, elindeki bir taşla yağmur yağdıran Uçkara Bahşı'nın kızıdır. Orta Asya şamanlarına perihan, falbin, baskı/bakşı denilir, baskı/bakşı sözcüğü hoca, öğretici, sihirbaz, tabip anlamına gelir.¹³⁸ Şamanın bazı özelliklerine sahip olan bu kişi için Atsız “Bahşı” adını özellikle kullanmıştır. Deli Kurt, Gökçen'in annesini Esen Börü'yü göremeye gittiğinde çadırın ortasında içinden ışık çıkan ve çiçek kokulu duman yayılan iri, oyuk bir taş görür, yine bu kadın üstünde bir şeyler yazılı olan kürek kemiğine bakarak Deli Kurt'un falına bakar. “Oğuz Türkleri dışındaki diğer Türkler, kurda, ‘böri’ veya ‘börü’ diyorlardı.”¹³⁹ İlahi bir yönü olan börü adını Atsız, barındırdığı özellikle itibariyle Gökçen'in annesine vermiştir.

2.8.1.1.2.2.4. Çakır

Doğan ile atmaca arası bir av kuşu anlamına da gelen Çakır, romanın en önemli kişilerinden birine verilen addır. Doğan yiğitlerinsembolüdür.Doğan cinslerinin adları insanlara öz ad olarak verilmiştir ve her Oğuz boyunun bu avcı kuşlardan sembolü vardır.¹⁴⁰Bu açıdan bakılırsa, Atsız'ın birinci sınıf asker, vefalı bir yoldaş ve tam bir Türk'tü diye tanıttığı bu roman kahramanına neden bu adı verdiği anlaşılır.

2.8.1.1.3. Ruh Adam Romanındaki Kişi Adları

2.8.1.1.3.1. Tarihî Kişiler

Ruh Adam romanındaki kişi adları bir hayli kalabalık görünse de aslında olay örgüsüne bizzat dahil olan kişiler çok değildir.Romandaki çoğu kişinin adı diyaloglar arasında geçer.Fikir tartışmalarında adı geçen veya romanın sonlarında “büyük mahkeme”de bulunan tarihî kişi adları şunlardır: Aksak Temir, Afşin Beğ, Alp Arslan, Alp Er Tunga, Anibal, Atila, Babur, Barbaros, Bilge Tonyukuk, Çağrı Beğ, Çiçi Yabgu, Devşirme İbrahim, Fatih, Gazi Osman Paşa, Hurrem Sultan, İkinci Abdülhamid, İkinci Murad, İstemi Kağan, Kanuni Sultan Süleyman, Kül Tegin, Kür Şad, Makedonyalı İskender, Mete, Napoleon, Oğuz Han, Oruç Reis, Said Paşa, Sultan İbrahim, Şah İsmail, Şahruh, Şehzade Mustafa, Şehzade Süleyman, Temüçin Cengiz Kaan, Uluğ Beğ, YıldırımBayazıd, Yavuz Sultan Selim. Bahsi geçen bu adların çoğu Atsız'ın Türk tarihinde büyük hayranlık ve saygı duyduğu kahramanlardır. Atsız, romanda bir şekilde bu kişilerin bahsini geçirmiş, böylelikle Selim Pusat'ın ağzından kendi fikirlerini de açığa vurma fırsatı bulmuştur. Yine romandaki konuşmalar arasında geçen edebi

¹³⁸ Bayat, F. (2017). *Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı*. Ötüken Neşriyat, İstanbul. s.36, 68.

¹³⁹ Ögel, 2014: 146

¹⁴⁰Ögel, B. (2014a). *Türk Mitolojisi*. C. 2. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara. s.161.

çevreye ait kişilerin çoğu Atsız'ın sanatını ve eserlerini sevdiği kişilerdir: Abdülhak Hamid, Ali Mümtaz, Enis Behiç, Esrar Dede, Faruk Nafiz, Fuzuli, Goethe, Nailî, Namık Kemal, Nedim, Orhan Seyfi, Osman Faruk Verim, Safiye Erol, Yahya Kemal, Yunus Emre. Atsız bu kişiler hakkındaki düşüncelerini genellikle Güntülü'ye söyletmiştir. "Önce Yahya Kemal'le Faruk Nafiz'in, sonra da Ali Mümtaz'ın şiirlerini beğeniyorum." ¹⁴¹ AA. Deliorman, Süleymaniye Kütüphanesi'ne Atsız'ı ziyaret ettiği sıralarda onunla bu kitap hakkında da konuşur, burada birtakım karakterlere kendi düşüncelerini, tasavvurlarını ve karşı olduğu görüşleri söyleteceğini belirtir. ¹⁴²

2.8.1.1.3.2. Gerçek Kişileri Sembolize Eden Adlar

Atsız, olay örgüsüne dahil olan kişilerin ise, gerçek şahıslar olduğunu söylemiştir. "Bu roman yaşanmış bir romandır. Hemen hemen bütün şahıslar gerçektir. Yalnız Şeref, şerefi; Kubudak ihtirası temsil ediyor." ¹⁴³ Altan Deliorman, Atsız Hayatı, Görüşleri, Eserleri kitabında Ruh Adam Romanındaki Gerçek Kahramanlar başlığı altında bu kişiler hakkında bilgiler vermiştir. Asıl kahraman Selim Pusat, Atsız'ın kendisidir. Ayşe, Bedriye Atsız; Tosun, iki oğlundan biri veya her ikisi, Yek, Osman Reşer; Dr. Cezmi Oğuz, Dr. Cezmi Türk. ¹⁴⁴ Atsız, Selim Pusat adını ilk kez 1951'de, Orhun dergisinde 36. sayıda kullanır. ¹⁴⁵

Romanda Selim Pusat Nurkan, Aydolu ve Güntülü için "kahraman kızlar" tabirini kullanır, sonra değiştirir "ışık kızlar" der. "Nur, Ay ve Gün... Işıklardan yapılmış bir mahşer. (...) Ölülere bile ayağa kaldıracak kuvvette üç ışık... Mahşere yaraşan kızlar." ¹⁴⁶ Bu kızlara neden böyle isimler verdiğinin cevabını yine romanda bulunur:

"Nurkan ne demek acaba? -Nur kanlı demek. Ya Aydolu? -Ayın onbeşi. Pusat başını salladı: Zoraki yakıştırma... Dolu ay demek lazımdı. Ama sen öyledir dersen öyledir. Güntülü'yü de ben kabul ediyorum. Vaktiyle okuduğum sarf derslerine göre ikinci nevi izafet terkididir. Her ne kadar günün tülü olmazsa da gramer bakımından doğrudur." ¹⁴⁷

¹⁴¹ Atsız, H. N. (2017). Ruh Adam. Ötüken Neşriyat, İstanbul. s.55.

¹⁴² Deliorman, 2013:207.

¹⁴³ Hacaloğlu, 2013: 236.

¹⁴⁴ Deliorman, 2013: 205, 209, 219.

¹⁴⁵ Ercilasun, 2018: 494.

¹⁴⁶ Atsız, 2017: 134.

¹⁴⁷ Atsız, 2017: 68.

2.8.1.2. Yeradları

İncelenen romanlarda geçen yeradları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.2 Yeradları

(Bölge, ülke, şehir, dağ, tepe, ırmak, göl, geçit, boğaz.)		
BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Ak Dağ s.169	Akhisar Ovası s.53	Batı Roma s.263
Altay s.434	Akşehir s.119	Beşbalık s.6
Batı Türkeli s.76	Anadolu s.202	Erzurum s.123
Baykal gölü s.163	Aydın s.53	Horasan s.296
Bizans s. 205	Beyşehir Gölü	İran s.263
Çin s.17	Bilecik s.29	Kamlançu s.5
Demirkapı s.466	Bizans s.73	Mersin s.235
Doğu Türkeli s.232	Bursa s.13	Moğolistan s.297
Göktürk s.483	Çanakkale Boğazı s.121	Osmanlı İmparatorluğu s.92
Hint s.348	Çiçek Dağı s.128	Sibirya s.64
Kadirkan s.466	Edincik s.73-74	Türkiye s.92
Kora s.441	Edirne s.13	
Kögmen Dağı s. 298	Eflak s.186	
Orkun ırmağı s.60	Erdel s.186	
Ölüm Uçurumu s.524	Filibe s.196	
Ötüken s.34	Gemlik s.221	
Pa ırmağı s.370	Geyik Dağı s.134	
Peking s.329	Gökçen Pınarı s.115	
Rum ülkesi s.205	Hamideli s.119	
Selenge Irmağı s.163	Haydar Dağı s.134	
Siganfu s.240	Hermanştad s.194	
Şandung s.497	İstanbul s.70	
Tanrı Dağıs.323	İstanbul Boğazı s.221	
Tibet s.348	İzladi Geçidi s.136	
Tsin s.242	İznik s.83	
Tuğla ırmağı s.492	Kamlançu s.146	
Türkeli s.24	Kara Salur s.124	
Uyang dağı s.296	Karakuş Dağı s.134	
Üç Kayalar s.163	Karaman s.119	
Vey ırmağı s.406	Karası s.119	
Yedi Ejder Tepesi s.242	Kastamonu s.81	
	Kaval Tepesi s.185	
	Konya s.54	
	Kosova s.48	
	Macaristan s.175	
	Manisa s.55	
	Mısır s.119	
	Midilli s.75	
	Niğbolu s.189	
	Niş s.193	
	Osmanlı s.18	
	Razgrad s.222	
	Rumeli s.86	
	Semendire s.175	
	Semer kand s.61	
	Sırbistan s.	
	Sırp Sındığı s.175	
	Sofya s.196	
	Sultan Dağları s.128	

	Şeytan Dağı s.129	
	Şıpka Geçidi s.222	
	Şumnu s.222	
	Tırnova s.222	
	Tuna Irmağı s.188	
	Türkistan s.14	
	Varna s.222	
	Varsak s.128	
	Vasag s.194	
	Yassı Tepe s.104	

2.8.1.2.1. Bozkurtlarda Geçen Yer Adları

Atsız Orta Asya'ya hiç gitmese de Bozkurtlar okuyucusuna bunun aksi izlenimini uyandırmayı başarır. Ayrıntılı tasvirlerle girilmemiş ancak sert iklim koşulları ve çetin tabiat şartlarının hâkim olduğu “sonsuz bozkır”, dağlarından ırmaklarına kadar okurun hayalinde canlandırılmıştır. Türk tarihi ve kültürü içinde önemli olay ve oluşumların merkezi olan yer adları bir şeklide romanın olay örgüsüne dahil edilmiştir.

2.8.1.2.1.1. Ak Dağ

Altay dağlarının batı bölümünde bir silsile.¹⁴⁸“Elli altmış yıl önce Gök Türklerin büyük kağanı İstemi Kağan'ın karşısında Ak Dağ'da bütün güreşçileri yenerek, İstemi Kağan'dan altın kakmalı bir kılıç aldığı kendisine anlatmıştı.”¹⁴⁹

2.8.1.2.1.2. Altay

A. Taşağıl, Göktürklerin menşei konusunda ortaya çıkan en belirgin ve isabetli sonucun Göktürklerin 542 yılına kadar Altay dağlarının güney eteklerinde yaşıyor olmalarıdır, der.¹⁵⁰ Göktürklerin ana yurdu olarak kabul edilen Altay dağları Bozkurtlar romanında da devleti diriltme-kurma için verilen mücadelenin zemini olarak zikredilmiştir. 2. Göktürk devleti kurulmadan önceki yıllarda Çıbı Kağan'ın teşebbüsünü Altın Tarım anlatır: “Kür Şad Çin sarayını bastığı ve Çıbı Kağan Altay'da pusata sarıldığı zaman gönlümde iki defa umut ışığı yandı.”¹⁵¹

2.8.1.2.1.3. Batı Türkeli/Doğu Türkeli

Kuruluşundan itibaren hiçbir zaman doğudaki merkezden ayrılmayan Batı kanadı, 552 yılında merkezden kopar. Bu tarihten sonra Batı kanadının tarihi müstakil olarak gelişir. Artık

¹⁴⁸Şirin, 2016: 226.

¹⁴⁹ Atsız, 2015a: 169.

¹⁵⁰ Taşağıl 2014: 11.

¹⁵¹ Atsız, 2015a: 434.

devlet doğu ve batı olmak üzere iki ayrılmıştır.¹⁵² Bu durum romanda da şu şekilde anlatılır: “On yıl öncesine Türkelerde bir büyük kağan vardı. O zaman küçük kağanlar büyüklerini tanırdı. On iki yıldan beri Ötüken’de de ayrı bir kağan var. Artık iki kağan birbirini tanımıyor.”¹⁵³ Romanda Doğu Kağanının elçi alayı “günleri gece, geceleri gün ederek” Batı Türkeline varırlar, bu da okuyucunun Türkelinin sınırlarını tahayyül etmesini sağlar. Bunun yanında Atsız, şarkta ve garpta iki ayrı Göktürk devleti yoktur, memleketin idare bakımından taksimi vardır der.¹⁵⁴ Bu hususu da romanda sık sık vurgular: “... Türkün doğulusu batılısı olmaz. Türkleri doğulu, batılı diye ayırmak kağanların, teğinlerin işidir.”¹⁵⁵

2.8.1.2.1.4. Baykal Gölü

Orkun ve Selenge ırmağı Baykal gölüne dökülür. “Burası Selenge’nin Baykal gölüne yaklaştığı yerdi.”¹⁵⁶ diye anlatılan yerde romanın önemli kahramanlarından biri olan Kıraç Ata yaşar. Atsız, burada yaptığı betimlemeler ve kullandığı gösterme tekniği ile okuyucunun mekânı canlandırmasını sağlamıştır.

2.8.1.2.1.5. Çin

“Bu ülke için Kaşgarlı; ‘Hıtay ülkesi Çin’dir ve Tibet’in doğu tarafındadır.’ diye izah eder.”¹⁵⁷ Romanda Çin’e yapılan akın anlatılırken “Bu koca ordu dörtlüyle yürüyüşlerle beş günde Çin sınırını aşmış, büyük Çin duvarının önüne gelmişti.”¹⁵⁸ başka bir yerde ise “Bu dört günlük savaş talimlerinde Ötüken’den o kadar uzaklaşmışlardı ki biraz daha gitseler Çin’e akın edebilirdi.”¹⁵⁹ denir. Bu beş günlük dörtlüyle yürüyüşle aşılacak mesafe, Atsız’ın Türk yurdu ile Çin arasında tayin ettiği mesafedir. Çin ülkesi hakkındaki daha detaylı bilgiler (Çin evlerini, Çin sokakları, Çinlilerin sosyal hayatını vb.) ise romanın üçüncü bölümünden itibaren Çin’e tutsak olarak götürülen Türkler anlatılırken elde edilir.

2.8.1.2.1.6. Demirkapı

Kutluk Şad Göktürk devletini yeniden kurmak için harekete geçtiğinde “Tanrı dilerse Ötüken’de Türk türesi yürür, Kadırkan’dan Demirkapı’ya dek Türk budunu

¹⁵² Taşağıl 2014:47.

¹⁵³ Atsız, 2015a: 65.

¹⁵⁴ Atsız, H. N. (2015). Türk Tarihi Üzerine Toplamalar. Ötüken Neşriyat, İstanbul. s.20

¹⁵⁵ Atsız, 2015a:192.

¹⁵⁶ Atsız, 2015a:163.

¹⁵⁷ Gömeç, S. “Divanü Lûgat-İt-Türk’de Geçen Yer Adları”

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/1573/17057.pdf> erişim tarihi:13.10.19

¹⁵⁸ Atsız, 2015a:144.

¹⁵⁹ Atsız, 2015a:192.

birleşir.”¹⁶⁰ denir. Romanda geçen bu cümle Kül Tigin yazıtındaki cümleye çok benzer: “Doğuda Kadırgan (ormanlı) Dağlarına kadar, batıda Demir Kapı’ya yerleştirmiş.”¹⁶¹ Yazıtlarda Demir Kapı’nın ifade ettiği anlamla romandaki anlamın aynı olduğunu görülür.

2.8.1.2.1.7. Göktürk

“Bu devletin asıl adı kendi dilleriyle yazıtlarda açıkça bildirildiği gibi Türk (Türük) idi. 19. yüzyılın sonunda Batılı bilginlerin teklifiyle yaygınlaşan Kök-Türk tabiri kullanılmaya başlanmış ve bu da ülkemizde Türkiye Türkçesine çok uygun bir şekilde Gök-Türk olarak kabul görmüştür.”¹⁶² Kök Türk yazılışı sonradan yaygınlaşmaya başlasa da Atsız, Gök Türk diye okumayı tercih etmiştir. Bunun yanında Gök Türk yerine daha çok “Türkeli” adını kullanmıştır.

2.8.1.2.1.8. Hind

“‘He’ harfinin açıklanması sırasında, Kaşgarlı Mahmud Hind’i zikrettiği gibi, Tibet anlatılırken de; güneyinde Hint Denizi bulunur diyor.”¹⁶³ Romanda ise adı geçen ülkelerden biridir. Çinli filozof Şen-ma’nın felsefesini yaymak için çok yer gezdiğinden bahsederken “Çin’in her yerini dolaştıktan başka Tibet’e, Kora’ya, Türkeli’ne, Hind’e kadar da uzanmıştı.”¹⁶⁴ denmiştir.

2.8.1.2.1.9. Kadırgan

“Moğolistan’ın doğu bölümünde Çin’in kuzeydoğusunda yer alan Kingan Dağları.”¹⁶⁵ Romanda Kadırgan, Demir Kapı ile birlikte söylenmiştir: “Tanrı dilerse Ötüken’de Türk türesi yürür, Kadırgan’dan Demirkapı’ya dek Türk budunu birleşir.”¹⁶⁶

2.8.1.2.1.10. Kora

Çinli filozof Şen-ma’nın felsefesini yaymak için çok yer gezdiğinden bahsedilirken “Çin’in her yerini dolaştıktan başka Tibet’e, Kora’ya, Türkeli’ne, Hind’e kadar da uzanmıştı.”¹⁶⁷ denmiştir. Atsız alışılmışın dışında Kore değil Kora demeyi tercih etmiştir.

¹⁶⁰Atsız, 2015a:466.

¹⁶¹ Aydın, 2015: 56. KT D 2

¹⁶² Taşağıl, 2014: XIII.

¹⁶³Gömeç, S. “Divanü Lûgat-İt-Türk’de Geçen Yer Adları”

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/1573/17057.pdf> erişim tarihi: 13.10.19

¹⁶⁴ Atsız, 2015a:348.

¹⁶⁵Aydın, E. (2016). Eski Türk Yer Adları. Bilgi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul. s.174.

¹⁶⁶ Atsız, 2015a:466.

¹⁶⁷Atsız, 2015a:348.

2.8.1.2.1.11. Kögmen Dağı

Kögmen Dağını aşarak Kırgız yurduna varıldığı KT D 17’de ve BK D 15’te “Kögmen’i aşarak Kırgız yurduna kadar sefer ettik.”¹⁶⁸ifadesiyle öğrenilir. Yazıtlarda geçen “Kögmen Dağlarını aşarak” cümlesi, aynı bağlamda Bozkurtlar romanında da geçer: “Yüzbaşı Yağlakar üç yaşında Ötüken’e getirilmiş bir Kırgız’dı. Kaç yıldır, bir fırsat bulup Kögmen Dağını aşarak atasının yurduna gitmeyi, baba ocağını görmeyi tasarlıyor, fakat her yıl bir engel çıkıyordu.”¹⁶⁹

2.8.1.2.1.12. Orkun Irmağı

Romanda Çinli prensesin kardeşi Şen-King ile subayı gezinti yapmaya karar verince subay “Yalnız buradan epey ilerde, Orkun ırmağına varınca orada güzel bir kuru var. Türkler orada kırsak besliyorlar. Her gün oraya birçok genç Türk kızları gidip kımız yapıyorlar.”¹⁷⁰der. Böylece Ötüken’den çıkıp Orkun ırmağına giderler. Bozkurtlar’da “epey ilerde” şeklinde merkeze uzaklığı tayin edilen bu ırmağın adı, Şine Usu, Tariat, Uybat yazıtlarında geçer. Göktürk yazıtlarının bulunduğu Orkun havzası stratejik bir öneme sahiptir ve sözcük anlam olarak toplumun, milletin merkezi, karargâhı anlamını geliyor olmalıdır.¹⁷¹ Türk tarihinin ve kültürünün en önemli nehri elbette Atsız’ın romanda kurduğu Türk yurdunun da önemli mekânlarından biridir. Orhun, Orhon, Orkon şeklinde okunduğu görülse de Atsız, Orkun demeyi tercih etmiştir.

2.8.1.2.1.13. Ölüm Uçurumu

Her yıl bir erkekle bir kadını alan bu uçuruma yazar, Ölüm uçurumu adını vermiştir. Burası romanın bitiminde kavuşamayan iki sevgiliyi, Urungu ile Ay Hanım’ı, alır. Sevdiği kadına kavuşamayan erkeğin kanındaki deliliği yatıştırmak amacıyla bu şekilde bir ölümü tercih etmesi efsanelerde de görülen bir sonudur.

“Kafile küçük bir dağı aşmıştı. Birdenbire önlerine dümdüz bir ova, ovanın dağa bitiştiği yerde de korkunç bir uçurum çıktı. Yaşlı adam eliyle uçurumu göstererek: -İşte Ölüm Uçurumu! dedi.” (...) “Bir er, bir kızı sever de alamaz, bu yüzden çılgına dönerse kanındaki delilik burada yatışmış.”¹⁷²

¹⁶⁸ Aydın 2015: 61, 93

¹⁶⁹ Atsız, 2015a:298.

¹⁷⁰ Atsız, 2015a:60.

¹⁷¹ Gömeç, S. “Kök Türkçe Yazıtlarda Geçen Göller ve

Nehirler”<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/940/11698.pdf>erişim tarihi: 13.10.19

¹⁷² Atsız, 2015a:524.

2.8.1.2.1.14. Ötüken

Atsız, Gök Türklerin başkenti olan Ötüken'in Türklerin için kutsal bir mekân olduğu inancını da romana yansıtmıştır.

“İktisadi ve stratejik konumu sebebiyle Hun devletinin ardından Göktürk devletinin de başkenti olan Ötüken kutsal vatan sembolü olmuştur. Burası Çin'e taarruz eden bozkır orduları için hem bir üs hem de önemli bir savunma merkezidir. Sadece konumu itibarıyla değil Orta Asya inancına dayanan birçok nedenle Ötüken kutsal sayılmıştır.”¹⁷³

Ötüken adı Köl Tegin Yazıtı'nda 6, Bilge Kağan Yazıtı'nda 4, Tonyukuk I ve II'de 3, Uygur Kağanlığı yazıtlarında ise 11 kez geçmiştir; Ötüken'in adı ve yeri konusunda çok şey söylenmiştir.¹⁷⁴ Romandan hareketle Ötüken'in yeri hakkında Atsız'ın ne düşündüğünün ipuçlarını bulabiliriz: “Bu dört günlük savaş talimlerinde Ötüken'den o kadar uzaklaşmışlardı ki biraz daha gitseler Çin'e akın edebilirlerdi.”¹⁷⁵ “Yalnız buradan epey ilerde, Orkun ırmağına varınca orada güzel bir kuru var.”¹⁷⁶

Ayrıca Kağanlık Yazıtlarında Ötüken'de durulursa hiçbir sıkıntı olmayacağı ama burada durulmazsa Türk halkının öleceği vurgulanmıştır. Bozkurtlarda da “Tanrı Türklerle Kızıyor” bölüm başlığının altında artık Ötüken'de Gök Türklerin oturmadığı anlatılmış ve bundan sonraki süreçte Türkler Çinlilere esir olmuştur.

2.8.1.2.1.15. Pa Irmağı

634 yılında üzüntüsünden ölen İl Kağan için Çin belgelerine düşülen kayıt şöyledir: (634) yılda öldü. Onun devlet adamlarına onların geleneğine göre Pa-Shu-i'in doğusuna gömmeleri emredildi.”¹⁷⁷ Atsız'ın bu ırmağın adını “Pa” şeklinde kısaltıp romanın kurgusuna yerleştirmiştir: “Binlerce Türk'ün hazır olduğu yuğ töreninden sonra Kara Kağan'ın cesedi yakılarak Pa ırmağının doğusuna gömüldü.”¹⁷⁸

2.8.1.2.1.16. Peking

Çin devlet hizmetine giren Türk beylerine Çin kağanı tarafından unvan, rütbe ya da eyaletlerin idaresi verilmiştir. Romanda da devletine ihanet edip Çinlilerle anlaşmanın yolunu bulan Tulu Han'a, bu anlaşmanın neticesinde ayrıcalık tanınmış, Peking şehrinin idaresi

¹⁷³Aydemir, A. (2010). “Ötüken ve Ötüken Adı Üzerine” Türk Dünyası Araştırmaları, 187: 199-200.

¹⁷⁴ Aydın 2016: 120.

¹⁷⁵Atsız, 2015a:129.

¹⁷⁶Atsız, 2015a:60.

¹⁷⁷ Taşağıl,2014: 128.

¹⁷⁸ Atsız, 2015a:370.

verilmiştir. “Tulu Han kağanlık umuyordu. Çin kağanı onun bu başbuğluğu kıvanmadığını görünce kendisine ayrıca Peking şehrinin beğliğini verdi.”¹⁷⁹

2.8.1.2.1.17. Rum Ülkesi

Rum ülkesini daha önce duymayan roman kahramanı Onbaşı Derse, arkadaşlarına şöyle anlatır:“Rum ülkesi batıda büyük bir ülkedir. Çevresinde büyük denizler varmış.”¹⁸⁰ Romanda Rum ülkesi ile Göktürkler arasındaki tek ilişki Rum ülkesinden gelip misyonerlik yapan papazlar söz konusu olduğunda kurulmuştur.

2.8.1.2.1.18. Selenge Irmağı

Yenisey’in hemen güney-doğusunda kutlu Ötüken topraklarında, Selenge ve onun en büyük kolu olan Orkun vardır. Orkun ve Selenge; biri ana, diğeri oğul gibidir ve Baykal Gölüne dökülür.¹⁸¹ Bugün de aynı adı taşıyan bu ırmak, yukarıda da anlatıldığı gibi roman kahramanı Kırış Ata’nın yaşadığı yer söylenirken geçmiştir.

2.8.1.2.1.19. Sigangfu

Tarihî kaynaklarda -Göktürk çağında- Çin’in o zamanki başkentinin adı Ch’angan’dır. Türk Tarihi Üzerinde Toplamlar kitabında Atsız, Milattan önce 3-2’nci asırları anlatırken Çin’in o zamanki pahahtı Si-gan-fu şehri Kun sınırından 700-li (350 kilometre) uzakta idi der.¹⁸² Romanda da Çin’in başkenti Sigangfu’dur ve sıklıkla geçer.“Kocamış Çin kağanının Türk akınlarından yıldıgını, Türkler saldırmazın diye başkenti olan Sigangfu’yu yıkmayı düşündüğünü, Çin kağanının oğlu Şe-min’in bu düşünceye karşı geldiğini bildirdi.”¹⁸³ Gerek Çin’e yapılan akınlarda gerek başkentin başka bir yere taşınması söz konusu olduğunda gerekse de Türklerin tutsak olarak dokuz yıl boyunca bu şehirdeki ikametlerinin anlatıldığı bölümlerde görülür. Sadece başkentin adı olarak anılmakla kalmaz, Türklerin burada yaşadıkları yıllar anlatılırken şehirdeki sosyal hayattan da söz edilir.

2.8.1.2.1.20. Şandong (Shan-tung)

Taşgıl’ın Göktürklerin tarihini anlattığı kitabında Shan-tung’u Türklerin akın yaptığı bölgelerden biri olduğu görülür. Türklerin taarruzu karşısında Çin imparatoru bölge halkına

¹⁷⁹Atsız, 2015a:329.

¹⁸⁰Atsız, 2015a:205.

¹⁸¹ Gömeç, S. “Kök Türkçe Yazıtlarda Geçen Göller ve Nehirler”

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/940/11698.pdf> erişim tarihi: 13.10.19

¹⁸²Atsız, 2015:61.

¹⁸³ Atsız, 2015a:205.

derhal Çin seddinin Shan-tung'daki kalelerini tamir etmelerini emreder.¹⁸⁴ Atsız da Türklerin Çin'e yaptığı akınları anlatırken bu bölgeyi zikretmiştir: “Bu yüzden, ordu Çinlilerle çarpışmak üzere Şantung'a yürürken çeriye katılamamıştı.”¹⁸⁵ Atsız, Çince her okunuşunu Türkçeleştirdiği gibi bu yerin adını da Şantung olarak söylemiştir.

2.8.1.2.1.21. Tanrı Dağı

Z.V. Togan, Türklerin ana yurdunun batı Türkistan'da Tanrı Dağları ve Aral Gölü arasında aranması gerektiğini düşünür.¹⁸⁶ Atsız'ın 1927-1930 yıllarındaki lisans öğrenciliği sırasında Togan'ın derslerine girmesi ve onunla yakın çalışma içinde bulunması onun tarihçiliğini doğrudan doğruya etkilemiştir.¹⁸⁷ Nitekim Türk tarihini anlattığı çalışmasında Türkeli'ni anlatırken “Tanrı Dağları Türkistan'ın bel kemiğini, hatta iskeletini teşkil eder”¹⁸⁸ der. Türklerin ana yurdunun Tanrı Dağları olarak kabul edilmesi sebebiyle bu dağlara kutsiyet atfedilmiştir. “Atsız Türkçülüğünün kutsal mekânı ise, Tanrı dağıdır. Orası hem Tanrı'nın tecelli yeri, hem de ‘uçmağa giden ruhların’ Tanrı huzurunda buluştukları sembolik mekândır.”¹⁸⁹ Bozkurtlar Ölüyor romanının son cümlelerinde tepesinde ataların ruhlarının dolaştığı Tanrı Dağlarına doğru Kür şad ve kırk şehidin ruhunun yürüdüğü okunur. İçinde Tanrı Dağlarının odu yanan bir gönül taşıyan Atsız'ın, bu dağlarla ilgili cümleleri romandaki en çarpıcı yerlerden biridir.¹⁹⁰

2.8.1.2.1.22. Tuğla ırmağı

Orhun ırmağının kollarından biri olan bu akarsu, Bilge Kagan, Tunyukuk ve Terhin yazıtlarında kayıtlıdır. 687'de ve 715 senesindeki Oğuz savaşları ve Oğuzların mağlubiyetiyle adı geçen bu ırmak¹⁹¹, Bozkurtlarda da aynı bağlamda geçer: “Zaman bir türlü geçmiyor, savaş bir türlü bitmiyordu. Fakat Dokuz Oğuzların Tuğla ırmağına doğru geriledikleri fark olunuyordu.”¹⁹²

¹⁸⁴Taşagıl,2014: 37, 44, 90.

¹⁸⁵ Atsız, 2015a: 497.

¹⁸⁶Aydın, 2016: 24.

¹⁸⁷ Ercilasun, 2018: 281.

¹⁸⁸ Atsız, 2015:32.

¹⁸⁹ Özdemir, 2019: 43.

¹⁹⁰ “Fakat o ıstıraplı kahkahaları herkes duyamaz. Onun yankılarını uzak, yakın Ellerden, ancak içinde Tanrı Dağı'nın odu yanan gönüller sezer.” Atsız, 2015a: 323.

¹⁹¹Gömeç, S. “Kök Türkçe Yazıtlarda Geçen Göller ve Nehirler”

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/940/11698.pdf> erişim tarihi: 13.10.19

¹⁹² Atsız, 2015a:492.

2.8.1.2.1.23. Üç Kayalar

Coğrafyaya uygun yer adı verilmiş: “İlerde solda yalın bir tepe görünüyor, tepenin üstünde üç sivri kaya sıralanıyordu. Yorgun yolcu atın mahmuzladı. Üç Kayalara doğru dizgin boşalttı.”¹⁹³

2.8.1.2.1.24. Vey Irmağı

Atsız, Wei Irmağının adını Türkçeleştirmiş ve bu ırmağı Çin belgelerinde anlatılan kayıtlara göre kurgulamıştır. “Chie-shih-shuai ve arkadaşları neticede sarayın ahırından at çalıp kaçmaya başladılar. Wei Irmağını geçip, eski topraklarına ulaşmak istiyorlardı.”¹⁹⁴ Kür Şad ve sağ kalan on iki arkadaşının artık başka çaresi yoktur, ırmağı geçip Ötüken’e gideceklerdir. “Biz kuzeye doğru at tepip Vey ırmağının köprüsünden geçeceğiz.”¹⁹⁵

2.8.1.2.1.25. Yedi Ejder Tepesi

Kendilerini ejderin torunları olarak gören Çinliler; dağ, nehir ve diğer coğrafi yerleri de ejderle isimlendirmişlerdir. Bu bakımdan Çin duvarını aşip Çinin başkentine varan Türk ordusuyla Çinlilerin ordusunu karşılaşma yeri olarak ‘ejder’ adı kullanılmıştır. “Ordunun öncüsü olan 100 atlı Yedi Ejder Tepesi’ne vardığı zaman Çin ordusunun bir bölümünü orda buldular.”¹⁹⁶

2.8.1.2.2. Deli Kurt Romanındaki Yer Adları

Deli Kurtromanındaki yer adları incelendiğinde bunların iki grupta ayrılabilceği görülür. Birincisi tarihî olayların anlatıldığı mekânlardır ki bunlar tarihî kayıtlarda geçen gerçek mekânlardır. İkincisi de romanın kurgusal dünyasına ait olan mekânlardır. Bu iki grup mekân iç içe yerleştirilmiştir. Eser roman türüne ait olduğu için okuyucu mekânların gerçekliğinin peşine düşmez. Bununla birlikte ana kahramanın bir Osmanlı sipahisi olması çok hızlı mekân geçişleri yapılmasına imkân sağlamıştır.

2.8.1.2.2.1. Tarihî Olayların Geçtiği Yer Adları

Romanın işlenen zaman diliminde gerçekleşen tarihi olayların meydana geldiği yerler şöyledir:

¹⁹³ Atsız, 2015a:163.

¹⁹⁴ Taşağıl,2014:243.

¹⁹⁵ Atsız, 2015a:406.

¹⁹⁶ Atsız, 2015a:242.

2.8.1.2.2.1.1. Torlak Kemal İsyanı Sırasında Geçen Yer Adları

Akhisar ovası, Aydın, Manisa.Şeyh Bedreddin'in müridi Torlak Kemal'in buyruğunda ayaklanan dervişleri bastırmak için yapılan savaş anlatılırken geçer: "Çok sıkı yürüyüşlerle Akhisar ovasına gelmişler, bir gece konaklamışlardı." ¹⁹⁷

2.8.1.2.2.1.2. Osmanlı-Karamanoğulları Savaşı Sırasında Geçen Yer Adları

İslam Ansiklopedisi Karamanoğulları maddesinde,aşağıdaki şekilde anlatılan bu olaylar, olduğu gibi romanın kurgusuna yerleştirilmiştir.

"Öte yandan İbrâhim Bey Osmanlı düşmanlığı siyasetini de bırakmamıştı. Gerçekten Macarlar'ın 846 (1442) yılında Osmanlılar'a saldırmasına paralel olarak Karaman hükümdarı da Beylerbeyi Turgutoğlu Hasan Bey kumandasında bir kuvvetle Osmanlılar'a ait Ankara, Beypazarı, Kütahya, Karahisar, Bolvadin ve Hamidili'nde yağma ve tahribatta bulundu. Bu yağma harekâtına Osmanlılar'ın verdiği karşılık çok sert oldu. II. Murad, İbrâhim Bey'in yaptıkları hakkında Mısırlı âlimlerden de fetva alarak kalabalık bir orduyla Karaman iline girdi ve yağmalattı." ¹⁹⁸

Karaman Eli:Karamanoğulları hanedan ve beyliğin 1256-1474 yılları arasında hakim olduğu Niğde, Karaman, Konya, İç İl, Taşili ve Alanya yöreleri. ¹⁹⁹

Akşehir:Karamanoğulları üzerine düzenlenen yürüyüş sırasında iki ordunun çarpıştığı yerlerden biri de Akşehir'dir ve romanda şöyle geçer: "Akşehir önünde Karamanlılarla kısa bir çarpışma yapıp onları kaçırdıkları zaman Deli Kurt geride, ihtiyat kuvvetleri arasında bulunuyordu." ²⁰⁰

2.8.1.2.2.1.3. Osmanlı-Macar Savaşları Sırasında Geçen Yerler

Hermanşad, Varsag, Sofya, Filibe, İzladı Geçidi.

Tarihî kaynaklarda 1441 ve 1442 'deki Hunyadi Janos'nin karşı baskınlarının, Osmanlılar için tam bir bozgunlaneticelendiğini görülür. Söz konusu bu yenilgiler Hıristiyan âleminde haçlı ümitlerini yükselmiş, Macarlar karşı saldırıya geçerek Balkan geçitlerine kadar dayanarak Edirne'yi tehdit etmiştir. ²⁰¹ Atsız, bu savaşların zorluğunu ve yenilginin büyüklüğünü roman kişilerine benzetme ve karşılaştırmalarla anlattırılmıştır: "Yanko diye bir Macar başbuğu çıktı. Anamızdan emdiğimizi burnumuzdan getirdi. Geçen yıl Hermanşad ve

¹⁹⁷ Atsız, 2015b:53.

¹⁹⁸ Sümer, F. "Karamanoğulları" <https://islamansiklopedisi.org.tr/karamanogullari> (erişim tarihi:24.08.2019)

¹⁹⁹ Sümer, F. "Karamanoğulları" <https://islamansiklopedisi.org.tr/karamanogullari> (erişim tarihi:24.08.2019)

²⁰⁰ Atsız, 2015b:119.

²⁰¹ İnancık, H. (2011). Kuruluş ve İmparatorluk Sürecinde Osmanlı, Timaş Yayınları, İstanbul. s.106.

Varsag önünde bizi iki defa bozdu.”²⁰²Osmanlı devletinin kuruluşundan beri Aksak Temür Beğ’le yapılan kırk yıl önceki Ankara savaşı müstesna, böyle bir yeniliş görülmemiştir.”²⁰³

2.8.1.2.2.1.4. 1444 Varna Savaşı Öncesi ve Savaş Sırasında Geçen Yer Adları

Varna Meydan Savaşı bölüm başlığı altında, II. Murad’ın ordusunun güzergâhı ve savaş taktiği an be an anlatılmış, bu savaştan nasıl zaferle çıkıldığı gözler önüne serilmiştir. Atsız, Bozkurtlar’da olduğu gibi savaş sahnelerini bir film sahnesi gibi canlandırmayı başarmış, okuyucunun kendisini ordunun bir neferi gibi hissetmesini sağlamıştır. Bu bölümde geçen yer adları ise şunlardır: Bursa, Gemlik, Kocaeli yarımadası, Anadolu Hisarı, Çanakkale Boğazı, İstanbul Boğazı, Edirne, Filibe, Şıpka Geçidi, Tırnova, Niğbolu, Razgrad, Şumnu, Varna.

2.8.1.2.2.2. Kurgusal Olayların Geçtiği Yer Adları

Roman kahramanları bir taraftan o yıllarda yaşanmış savaşların, seferlerin içinde yer alırken bir yandan da romanın asıl konusunu oluşturan olayların içinde ve dolayısıyla farklı yerlerde bulunurlar. Deli Kurt romanındaki olaylar Anadolu ve Balkanlarda geçer. Bu coğrafyanın dışındaki tek yer Kamlançu ülkesidir. Gökçen’in annesinin soyu Uygur’a dayanır, bu sebeple bu yerin ismi geçer. “Soyumuz Uygur’dur. Ta Kamlançu ülkesinden beri böyle göre gelmişiz.”²⁰⁴

Buradaki yer adları da şöyledir:

2.8.1.2.2.2.1. Karası Eli

XIII. yüzyılın sonu ile XIV. yüzyılın ilk yarısında Kuzeybatı Anadolu’da hüküm süren bu Türk beyliği, Anadolu Selçuklu Devleti’nin çökmesinden sonra uç beyleri tarafından kurulan küçük devletlerden biri olup adını kurucusu Karesi (doğrusu Karası) Bey’den alır.²⁰⁵ Romanın ana kahramanları Deli Kurt, Çakır, Satı Kadın ve Gökçen, Karası sancağının sınırlarında yaşarlar. Ancak buradaki yer adları belirtilmemiş, genel ifadeler kullanılmıştır. (Türkmen obası, Yassı Tepe gibi.)

2.8.1.2.2.2.2. Varsak Eli

1442’de Karamanoğulları üzerine düzenlenen yürüyüşte iki ordunun karşılaştığı yerlerden biri de Akşehir’dir. Bu sırada Deli Kurt, bir yaralının hayatını kurtarmaya çalışırken

²⁰² Atsız, 2015b: 193-194.

²⁰³ Atsız, 2015b: 196.

²⁰⁴ Atsız, 2015b: 146.

²⁰⁵ Günel, Z. “Karesioğulları”<https://islamansiklopedisi.org.tr/karesiogullari> erişim tarihi: 13.10.19

kendisi de yaralanır. Karaman köylüleri onu kendi köyleri olan Salur Köyüne getirir. Hayatını kurtardığı kişi, Deli Kurt'u kendi obasının bulunduğu yere, Varsak Eline götürmeyi teklif eder. Yola çıktıklarında sırasıyla Sultan Dağları, Beyşehir Gölü, Çiçek dağları, Şeytan Dağı, Haydar Dağı'nı geçerek Karakuş Dağı ile Geyik Dağı arasındaki obaya varırlar.

2.8.1.2.2.3. Bizans

Romanın kapsadığı yıllar Bizans'ın son demleridir, Osmanlı'nın devamlı mücadele ettiği bu devlet, romanda çeşitli bahislerde okurun karşısına çıkar. Bunlardan biri de romanın kahramanları Deli Kurt ve Çakır'ın gizlice İstanbul'a girdikleri bölümdür. "O zaman İstanbul'da yerleşmiş birkaç yüz Türk vardı. Bunların kimi ticaret için, kimi Osmanlı devletinden kaçarak buraya gelmişlerdi. Osmanlılara çayıtlık etmek üzere gelip Bizans'a yerleşenler de vardı."²⁰⁶ Gizli Yolculuk adlı bölümde Deli Kurt, Çakır ve İlyas Bizans karakollarına yakalanmadan İstanbul'a girerler. Bu yolculuk sırasında ise şu yerlerden geçerler: Marmara, Edincik, Adalar, İstanbul.

2.8.1.2.3. Ruh Adam Romanında Geçen Yer Adları

Diğer romanların aksine Ruh Adam'da tespit edilen yer adları çok azdır ve bunlar kahramanların bir şekilde gittiği, bulunduğu yerler değildir. Romanın baş kısmında yer alan Uygur masalında geçen yer adları dışındakiler bir fikir tartışmasında veya herhangi bir konuşma esnasında adı zikredilen yerlerdir. "Romanda ayrıntılı tasvirler bulunmadığı için bu mekânlar hakkında şimdilik kesin bir şeyler söyleyemiyoruz. Ancak Selim Pusat'ın evden çıkınca dolaştığı yerlerin Maltepe Feyzullah Caddesi civarı olduğu kesindir."²⁰⁷

2.8.1.2.3.1. Erzurum

Şehir adı olarak Erzurum'un neden seçildiği romanda geçen şu olayla anlaşılabilir: Gecenin bir saatinde kapı çalar, postacı Erzurum'dan çekilen telgrafi verir. Yaklaşık üç saat önce çekilmiştir. Altındaki imza ise yarım saat önce Selim'in kapısından geçen Yek'e aittir.²⁰⁸ Okuyucunun aklına İstanbul-Erzurum arasındaki mesafe gelir bu da yaşanan olayın hayret vericiliğini arttırmıştır.

²⁰⁶ Atsız, 2015b: 73.

²⁰⁷ Ercilasun, 2018: 522

²⁰⁸ Atsız, 2017: 122-123.

2.8.1.2.3.2. Uygur Masalında Geçen Yer Adları

2.8.1.2.3.3. Beş Balık

Divanü Lûgat-it Türk'te Uygurların en büyük şehirlerinden birisine Beş Balık denir. Burası, Uygurların en büyük şehridir; 'beş şehir' demektir, şeklinde açıklanmıştır.²⁰⁹ Bu Uygur şehri romanın baş kısmındaki Uygur masalında görülür. Açığma-Kün adlı kız kendini tanıtırken "Beşbalık'ta doğdumsa da Karluk kızıyım."²¹⁰der.

2.8.1.2.3.3.1. Kamlançu

"Divanü Lûgat-it-Türk'te burası için İki Ögüz'e yakın küçük bir kasaba adı dendiğini görmekteyiz, fakat Kamlançu ismi Uygurların Türeyiş destanının da karşımıza çıkar. Uygur Türklerinin Türeyiş Destanı'nda şöyle anlatılıyor: Karakurum'dan doğan iki nehir mevcuttur. Birine Togla, öbürüne de Selenge denirdi. Bu ırmaklar Kamlançu denilen bir yerde birleşirdi."²¹¹Hem Ruh Adam romanında hem de Deli Kurt romanında bahsi geçen bu yer Uygurlarla birlikte anılır. Ruh Adam romanı bir Uygur masalıyla başlar: "Kamlançu ülkesine bahar gelip de kuşlar ötüşmeye başlayınca, ağaçlarda ve yerlerde çiçekler açınca Yüzbaşı Burkay yine o büyük çam ağacının yanına geldi."²¹²

2.8.1.3. Boy, Kavim ve Millet Adları

İncelenen romanlarda geçen boy, kavim ve millet adları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.3 Boy, Kavim ve Millet Adları

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Acem s.68	Alman s.194	Acem s.102
Argu s.197	Boşnak s.224	Alman s.12
Basmıl s.48	Bulgar s.53	Avrupalı s.92
Bayırku s.48	Ceneviz s.75	Balkanlı s.92
Çiğil s.530	Çağataylılar s.14	Börü s.262
Çinli s.17	Çingene s.24	Çingene s.105
Dokuz Oğuz s.270	Frenk s.50	Göktürk s.270
Gök Türk s.48	Germiyanlı s.131	Hun s.14
Karluk s.78	Hırvat s.223	Karluk s.6
Kırgız s.298	Karamanoğlu s.119	Kırgız s.264
Kıtay s.148	Karasi (Karasioğulları) s.21	Kırım Kireyleri s.121
Kırı-kan s.48	Lehli s.198	Moğol s.271
On Ok s.66	Macar s.175-176	Oğuz s.270
Otuz Tatarlar s.48	Osmanoğulları s.16	Osmanlı s.148
Sırtarduş s.269	Rum s.22	Romalı s.89
Suğdak s.112	Selçuk s.21	Safevi s.89

²⁰⁹Atalay, 2013: DLT 1- 379.

²¹⁰ Atsız, 2017: 6.

²¹¹Gömeç, S. "Divanü Lûgat-İt-Türk'de Geçen Yer Adları"

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/1573/17057.pdf> erişim tarihi: 13.10.19

²¹² Atsız, 2017: 5.

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Tarduş s.48	Sırp s.175	Selçuklu s.63
Tatar s.57	Türkmen s.36	
Tibetli s.361	Ulah s.86	
Tölis s.48	Uygur s.139	
Tuhsı s.197	Varsak s.99	
Tunguz s.57	Yürük s.63	
Türgiş s.196		
Uygur s.190		
Yağma s.197		

2.8.1.3.1. Bozkurtlarda Geçen Boy, Kavim ve Millet Adları

Boylar halinde yaşamak, yeri geldiğinde güçsüz olanın güçlüye tabi olması, yeri geldiğinde az olanların birleşip çok olana isyan etmesi, başka milletlerin boyunduruğu halinde yaşamadıkça benliğin nasıl korunduğu gibi Türklerin karakteristik özelliği olan konular edebi bir metin olan romanla sezdirilerek anlatılmıştır. Bunun için de Göktürklerinin tarihini konu alan Bozkurtlar'da, Gök Türk devletinin hâkim olduğu coğrafyada yaşayan birçok Türk boyuna yer verilir. Bu boyların bazılarının adı çeşitli vesilelerle zikredilmiş, bazılarının ise Gök Türklerle yaptığı mücadele ya da içinde buldukları siyasi-sosyal ilişki işlenmiştir. Bu mücadele boyların Gök Türklere bağlanmak istememelerinden kaynaklanmış veya kağanın kötü yönetimine isyan şeklinde olmuştur. İsyarlarda Sırtarduşlar, Dokuz Oğuzlar, Bayırkular, Kıtay ve Karluklar ön plana çıkmıştır.

“Boylar halinde yaşamak ya da boy organizasyonları halinde çeşitli siyasi kuruluşlar meydana getirmek, İslam öncesi Türk Tarihinin en önemli karakteristik özelliklerinden biridir. Bu boy yapısının sağlamlığı sayesinde Türkler Kadırgan Dağlarından Orta Avrupa'ya kadar çok geniş bir sahaya yayılma imkânı bulmuşlar ve benliklerini kaybetmemişlerdir.”²¹³

Yukarıda da belirtildiği gibi bazı boy ve millet adları bir vesileyle sadece bir iki yerde söylenmiştir. Örneğin Batı Kağanlığının ordusundaki askerler anlatılırken Argu ve Tuhsı boyundan (“Daha ötede birbirlerinin rakibi olan Argu ve Tuhsı nişancıları ok talimi yapıyorlardı”²¹⁴), bir yüzbaşının fiziksel özellikleri söylenirken Çigil boyundan, (“Sol elinin bir parmağı da eksikti. Bunu bir Çigil bahadırı uçurmuştu.”²¹⁵), elçilerin getirdiği hediyeler sıralanırken Acem'lerden (“Baş elçim Kül Er Tegin ile sana beş bin altın, yüce dedemiz İstemi Kağan tarafından Acemlerden alınmış değerli bir kılıç, bir ak doğan, bir eyer takımı, dokuz da bidevi at gönderiyorum.”²¹⁶), bir askerın lakabının nereden geldiği söylenirken Uygur'dan (“Anası Uygur'du. Bundan dolayı onu Ötüken'de çok defa Uygur Alka diye

²¹³ Taşağıl, A. (2016). *Çin Kaynaklarına Göre Eski Türk Boyları*. Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.s.9.

²¹⁴ Atsız, 2015a: 197.

²¹⁵ Atsız, 2015a: 530.

²¹⁶ Atsız, 2015a: 68.

çağırırlandı.”²¹⁷) bahsedilmiştir. Yine Baġatur Şad’ın kaġan olmasının kutlandığı bölümde sıra ok atıcılığına geldiğinde “Göktürk erleri; Tölis, Tarduş çerileri, Dokuz Oġuz yiġitleri, Karluk bahadırları, Kırgızlar, Bayırkular, Kuru-kanlar, Basmıllar, Kıtaylar, Tatarlar, Oġuz Tatarlar; bütün teginler, Şadlar, yabgular, ilteberler, beġler, buyruklar, tarkanlar, çeriler ok atacaklar!”²¹⁸denir ki buradaki üslup Bilge Kaġan’ın söyleyiŐini hatırlatır. Bununla birlikte satır aralarında boylarla ilgili okura bilgiler verilmiş, okurun fikir sahibi olması saġlanmıŐtır.

2.8.1.3.1.1. Dokuz Oġuzlar

Bilge Kaġan’ın ifadesi göre Dokuz Oġuzlar, Gök Türk devletinin önemli bir unsurudur. O, milletine hitap ederken sözünü iŐitmesi gerekenler arasında onları da zikreder.²¹⁹Belki de bu sebepten Göktürklerin diğer milletlerle veya Türk boylarıyla yaşadığı siyasi ilişkiler, tarihî gerçeđliġe uygun olarak iŐlenirken romanda bahsi en çok geçen Türk boyu Dokuz Oġuzlardır. Hatta ikinci kitap, Bozkurtlar Diriliyor’un temelini Gök Türklerle Dokuz Oġuzların mücadelesi oluşturur. Orhon Yazıtlarında da yer alan “Dokuz Oġuz halkı kendi halkım idi. Gök ve yer karıştığı için düşman oldular.”²²⁰cümlesi romanda da söylenmiş, Dokuz Oġuz’la Gök Türk bir aġacın iki dalıdır, benzetmesi yapılmıştır.

2.8.1.3.1.2. On Ok

Batı Türklerinin kaġanı Tüng Yabgu Kaġan’dan On Ok Kaġan’ı diye bahsedildiğini görürüz.²²¹ T’ung Yabgu’nun idaresi sırasında boylar başkaldırır, kaġanın öldürülmesinden sonra hiçbir kaġan kontrolü saġlayamaz, bunu sona erdirmek için boylar kendi aralarında teŐkilatlanır. Bu teŐkilatlanma on boy halinde olduğu için kaynaklarda On Ok olarak belirtilirler.²²²

2.8.1.3.1.3. Çin Milleti

Bozkurtlar kitabında en çok bahsi geçen milletin bir diğeri pek tabi Çinlilerdir. Gök Türk dönemiyle ilgili tek Türk kaynağı olan Orhon Yazıtlarında, Çin’in zihniyeti açık bir Şekilde yansıtılmıştır. Atsız da bu atmosferi romanına yansıtır.²²³ Kitap boyunca Çinlilerle ilgili olumlu anlamda söylenen en ufak bir ayrıntı bile yoktur. Gök Türklerden birinin davranıŐlarında bir kötülük varsa da bu Çinlilerin onu bir Şekilde etkilemesinden ileri

²¹⁷ Atsız, 2015a: 190.

²¹⁸ Atsız, 2015a: 48.

²¹⁹ TaŐaġıl, 2016: 137

²²⁰ Aydın, 2015: 71-KT K 4

²²¹ “On Ok Kaġanı Tüng Yabgu Kaġan’ın baş elçisi Kül Er Tegin’im.” Atsız, 2015a: 66.

²²² TaŐaġıl, 2016:15.

²²³ Ercilasun, 2018:391.

gelmiştir. Çinlilerin davranışından karakterine, dış görünüşünden dünya görüşüne kadar her şey Atsız'ın dilinden nasibini almıştır.

2.8.1.3.2. Deli Kurt'ta Geçen Boy, Kavim ve Millet Adları

Deli Kurt romanı için kişi adları ve yer adları başlığında değerlendirmeler yapılmıştır. Anadolu'da Fetret Devrini ve Osmanlı'nın kuruluş döneminde geçen olayların anlatıldığı romanda birçok beyliğin adı geçer. Ancak öne çıkan Karasioğulları ve Osmanoğulları'dır. Çünkü romanın başkişilerinden Çakır, Karesi boyundandır; sonraki süreçte Deli Kurt'la birlikte Osmanlı ordusuna Tımarlı sipahi olarak hizmet etmişlerdir. Romanda olay örgüsüne dahil olan diğer bir beylik Karamanoğullarıdır. Karamanoğulları Anadolu'da üstünlüğü elde etmek için zaman zaman farklı milletlerle ittifak kurarak Osmanlılarla savaşmıştır. Söz konusu bu savaşlar romanda da tarihî gerçeklikle örtüşür şekilde işlenmiştir.

2.8.1.3.2.1. Türkmen

Deli Kurt romanında öne çıkan kadın karakterden biri de Satı Kadın'dır, Türkmen'dir. Onun karakterinin sağlamlığı Türkmen olmasıyla ilişkilendirilir. Satı Kadın'ın köyünde geçen olaylar çevresinde Türkmenlerden sıklıkla söz edilir, onlarla iddialı güreşlerin yapıldığından, çok iyi ata bindiklerinden övgüyle bahsedilir. “İkisinde de Türkmen kanı vardı. Komşu yayladaki Türkmen obasının çocuklarıyla arkadaşlık ederken ata binmesini öğrenmişler, atı sevmişlerdi.”²²⁴

“Türkmen adı Oğuzlar hakkında umumiyetle XI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Fakat Oğuzlar bu adı çok uzun bir zaman benimsememiştir. (...) Ancak XIII. yüzyıldan itibaren Oğuz adını taşıyan bir topluluk görülmez. Bu yüzyılda Seyhun boylarından Sakarya kıyılarına kadar uzanan çok geniş sahada yaşayan Oğuz asıllı topluluklar Türkmen adıyla anılmıştır.”²²⁵

2.8.1.3.2.2. Yürük

Yürük kelimesi “yörümek” fiilinden –k ekiyle yapılmış bir ad olup “yürüyen” demektir; sözlükte “göçebe, göçer-ev, göçer” mânasına gelir.²²⁶ Ancak Atsız ‘yörük’ değil, ‘yürük’ demeyi tercih eder. Romanda, Gökçen Kız masalında yürüklerden bahsolunur.

²²⁴Atsız, 2015b: 36.

²²⁵Sümer, F. “Türkmenler” <https://islamansiklopedisi.org.tr/turkmenler> erişim tarihi: 14.10.19

²²⁶Sümer, F. “Yörükler” <https://islamansiklopedisi.org.tr/yorukler> erişim tarihi: 14.10.19

2.8.1.3.2.3. Macar

Romanda olayların cereyan ettiği yüzyıl gereği Osmanlılar başka milletlerle mücadele içindedir. Alman, Boşnak, Bulgar, Ceneviz, Hırvat, Lehli, Macar, Rum, Ulah, Sırpla yapılan savaşlar dolayısıyla bu milletler olay örgüsüne dahil olur. Atsız bütün bu milletlerin içinde sadece Macar'lardan övgüyle bahseder. “Zaten şu Rumeli'deki milletler arasında dayanıklı hangisi vardı ki?... Ama Macar'a gelince iş değişiyordu. Hele atlısı pek yaman, pek gözü pek oluyordu. (...) Doğrusu Türk'le Macar çarpıştığı zaman savaş savaşa benziyor, tadına doyum olmuyordu.”²²⁷

Yine 1956'da Macarların Sovyetlere karşı başkaldırışından duygulanarak yazdığı Kardeş Kahraman Macarlar şiirinde “Akıttılar yine kara toprak üstüne/Kahraman Macarlar şanlı Turan kanını!”²²⁸der.“Macarlar Türk kökenli midir?” tartışmasında Atsız'ın düşünceleri ortadadır. Romandaki cümleleri de Macar-Türk kardeşliğine işaret eder.

2.8.1.3.3. Ruh Adam Geçen Boy, Kavim ve Millet Adları

Diğer romanlardan farklı olarak Ruh Adam'da başka milletlerle doğrudan bir ilişki söz konusu değildir. Bu milletlerin adı diyaloglar arasında geçer. Örneğin Uygur metinlerinin bilhassa Almanlar tarafından bulunduğu; hukuk ilim midir, tartışmasında da Romalılardan bahsedilmiştir. Bir de olay örgüsüne dâhil olan kişilerin hangi millete mensup olduğunu söylenir. Gök Türk tegini Kür Şad, Karluk kızı Açığma-Kün, Temuçin Cengiz Kaan'ın ordusundaki Moğol asker Kubudak, Oğuz başbuğu Çağrı Bey...

2.8.1.3.3.1. Börü

Börü adı boy adı olarak Selim Pusat'ın tanıtımı yapılırken geçer: “Şimdikiler bana Tanrıkut Mete diyorlar. Selim Pusat benim ordumda da bir yüzbaşıydı. Börü boyundan Kayı adında bir yüzbaşıydı.”²²⁹

“Bozkır Hun imparatorlarının otağlarının ve ordugâhının bulunduğu yer özel birlikler tarafından korunurdu. Bu özel birlikler Hun İmparatorluğu ve Gök-Türk zamanında hanedan ve hanedana yakın boylardan seçilirdi. Gök-Türk devletinde söz konusu muhafızlara Aşına ailesinden geldikleri için açıkça börü dendiği kaynaklar tarafından ifade edilmektedir.”²³⁰

²²⁷Atsız, 2015b: 175-176.

²²⁸Atsız, H. N. “Kardeş Kahraman Macarlar” <http://www.nihal-atsiz.com> erişim tarihi: 14.10.19

²²⁹Atsız, 2017: 262.

²³⁰ Taşağıl, 2016: 153.

2.8.1.4. Renk Adları

İncelenen romanlarda geçen renk adları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.4 Renk Adları

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Ak s.55	Ak s.238	Açık Kumral s.32
Alas.260	Kara s.64	Ak s.263
Apak s.386	Kıpkırmızı s.177	Beyaz s.31
Beyaz s.564	Kızıl s.105	Buğday rengi s.296
Boz s.432	Koyu Kumral s.105	Çakır s.263
Çakır s.202	Pembe s.105	Ela s.52
Doru s.61	Sapsarı s.	Kara s.19
Kara s.19	Sarı s.165	Kestane rengi s.33
Kır s.25	Yeşil s.95	Kıpkırmızı s.45
Kızıl s.62	Yemyeşil s.104	Menekşe rengi s.33
Kumral s.25		Sapsarı s.288
Mavi s.606-607		Sarı s.33
Sarı s.31		Yeşil s.110
Yeşil s.62		Yeşil alası s.5

2.8.1.4.1. Fiziksel Betimlemelerde Geçen Renk Adları

Renk adlarının en çok, roman kişilerinin fiziksel olarak betimlendiği bölümlerde kullanıldığı görülür. Özellikle kadın karakterlerin yüz güzelliği ya da kıyafeti anlatılırken bolca renklerden yararlanılmıştır. Fiziksel betimlemelerde karşımıza çıkan renkleri şunlardır:

2.8.1.4.1.1. Yeşil

İncelen romanlarda aşık olunan kadın karakterlerin, Bozkurtlar'da Gün Yaruk, Ay Hanım; Deli Kurt'ta Gökçen Kız; Ruh Adam'da Güntülü'nün, öne çıkan fiziksel özelliklerinden ilki gözlerinin yeşil olmasıdır. "Bütün dirliğince böyle güzel bir kız görmemişti. Çekik yeşil gözleri ışık gibi parlıyor, yüzünden esenlik ve kan fişkırıyordu."²³¹

2.8.1.4.1.2. Çakır

Güncel Türkçe Sözlükteki karşılığı, açık mavi, hareli ela (göz)'dür. Romanlarda bazı erkek karakterin göz rengi çakırdır. "Alka'nın çakır gözleri kapanmıştı. Bayılmış olduğu anlaşılıyordu."²³²

2.8.1.4.1.3. Ala/Ela

Gözde sarıya çalan kestane rengi.²³³ Kadınlar karakterlerde karşımıza çıkan başka bir

²³¹ Atsız, 2015a: 62.

²³² Atsız, 2015a: 202.

göz rengidir. Bu renk Bozkurtlar'da ala, Ruh Adam'da ela şeklinde yazılmıştır. "Kara Budak'ın bu güz elması yanaklı, ala gözlü, boylu, çevik, pars bakışlı singili yanında bu Çin güzeli pek sönük kalıyordu."²³⁴"Sabahleyin menekşeye benzeyen gözleri şimdi ela idi."²³⁵

2.8.1.4.1.4. Yeşil Alası

Ruh Adam kitabında bu alışılmışın dışında adlandırılmış göz renkleri de dikkati çeker: Menekşe göz ve yeşil alası. Yeşil alası tamlamasının başka metinlerde karşımıza çıkmaması bu ifadenin Atsız'a ait olduğu düşündürür. "Yüzün aya benziyor./Kaşın yaya benziyor./Gözlerin yeşil alası./Saçların arslan yelesi"²³⁶

2.8.1.4.2. Romanlarda Geçen Türk Kültür ve İnanışındaki Renkler

Renk adları başlığı altında değerlendirilmesi gereken diğer renkler kırmızı, mavi, sarı ve karadır. Bu renkler Türk kültür ve inancında taşıdığı anlamlarla romanlarda kullanılmıştır.

2.8.1.4.2.1. Mavi

"Göğün rengi ve sembolü olan mavi rengi Türkler için mukaddestir."²³⁷ Mavi rengi Bozkurtlar'da bu bağlamda kullanılmıştır. "Yukarda mavi gökle aşağıda yağız yer yaratılalı nice kahramanlar gelip geçmişti ama Kür Şad gibisini, şüphesiz, zamanlardan hiçbir zaman ve kişiöğullarından tek bir kişi görmemiş, bilmemişti."²³⁸ Orhon Yazıtlarında gördüğümüz mavi gök-yağız yer deyiimi romana dahil edilmiştir.

2.8.1.4.2.2. Kara

Atsız'ın incelenen romanlarında da en fazla kullanılan rengin kara olduğu görülür.

"Kara ise tartışmalı bir renktir, bir taraftan karanlık güçler, suç ve kötülük olarak değerlendirilirken, bir taraftan da sadakat, sebat, dayanıklılık, ihtiyat, bilgelik ve güvenilirliğin simgesi olarak görülmüştür. Diğer renklere göre daha fazla kullanılır ve büyüklük, yükseklik, başatlık, bedbahtlık içerir."²³⁹

Kara renginin Ruh Adam'da siyahı karşılar anlamda (kara önlük, kara saçlı) kullandığı görülürken, Bozkurtlar ve Deli Kurt'ta taşıdığı anlamlar farklıdır. Söz konusu iki romanda kara rengi (Karabuka, Kara Budak, Karakulan, Uçkara, Öküş Kara Akçı, Kara Temürtaşoğlu,

²³³<https://sozluk.gov.tr/> Güncel Türkçe Sözlük erişim tarihi: 14.10.19

²³⁴ Atsız, 2015a: 260.

²³⁵ Atsız, 2017: 52.

²³⁶Atsız, 2015a: 5.

²³⁷ Ögel, 2014a: 552.

²³⁸ Atsız, 2015a: 606-607.

²³⁹Küçük, S. (2010). "Eski Türk Kültüründe Renk Kavramı", B ilig, 54: 185-210.

Kara Ozan, Kara Çoban, Karaca Paşa, Kara Kağan) kişi adlarında, (kara yel, kara bulut, karakış) tabiat varlıklarında, (Karakuş Dağı, Kara Salur köyü) yer adlarında, (karakucak güreşi) oyun adında, (gönlümü kara kıl-) deyimde görülür. Dede Korkut'ta kullanılan “karşı yatan kara dağlar” ifadesini Atsız, Bozkurtlar'da²⁴⁰ kullanmıştır. Görüldüğü gibi genellikle güç, dayanıklılık, büyüklük, güvenilirlik gibi olumlu çağrışımlar uyandıracak şekildedir.

2.8.1.4.2.3. Sarı

Sarı rengin Türk kültüründe taşıdığı en yaygın anlamlardan biri hastalıktır. Romanlarda saç rengi veya çiçek rengi olarak görsek de en çok hastalık ve çirkinliği ifade etmekte kullanılır. “Benzi sapsarıydı. Ayakta duracak gücü kalmamıştı.”²⁴¹ “Türk kızları dururken sarı benizli, karanlık bakışlı, sıksa Çin avratlarına gönül kaptırıyorlar.”²⁴²

2.8.2. Konularına Göre Adlar

2.8.2.1. Zaman Adları

İncelenen romanlarda geçen zaman adları ve zamanla ilgili adların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.5 Zaman Adları

Zaman (Ay, Mevsim, Dönem)		
BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Akşam s.107	Ağustos s.176	Asır s.10
Ay s.176	Aralık s.197	Ay s.9
Ayın on beşi s.422	Ay s.15	Ay başı s.39
Çağ s.466	Bahar s.30	Bahar s.10
Dün s.25	Çağ s.61	Bahar günleri s.133
Ertesi gün s.160	Eylül s.176	Bin yıl s.10
Gece s.15	Fasıl s.75	Dakika s.24
Gece buçuğu s.27	Gece s.5	Dakikalarca s.107
Gece ortası s.191	Gece yarısı s.5	Devir s.14
Gece yarısı s.152	Güz s.16	Eski çağlar s.195
Gecenin yarı buçuğu s.143	Haziran s.175	Gece yarısı s.155
Gün s.288	İkinci s.188	Geceye yakın bir saat s.249
Gündüz s.376	Kara kış s.193	Günden Güne s.8
Güz s.59	Kasım s.194	Gündüz s.65
İlkbahar s.144	Kış s.6	Güz s.284
İlk yaz s.454	Kuşluk s.135	Haftalar s.249
Karakış s.129	Öğle s.16	Kıyamet günü s.256
Kış s.77	Saat s.222	Lale Devri s.113
Öğle s.101	Sabah s.8	Mazi s.87-88
Öğleden sonra s.312	Saniye s.6	Milat s.13
Sabah s.309	Vakit s.78	Müddet s.24
Tan s.30	Yarım gün s.186	Saniye s.211

²⁴⁰ “Yüzbaşı karşı yatan kara dağın eteklerindeki sığınaklara erişmek istiyor, atlılar ardı sıra yarıştıyordu.” Atsız, 2015a: 19.

²⁴¹ Atsız, 2015b: 236.

²⁴² Atsız, 2015a: 80.

Yarım gün s.19	Yıl s.5	Sonbahar s.22
Yarım s.152		Tanzimat s.87
Yay s.81		Tatil günü s.161
Yaz s.15		Yamyamlık çağı s.89
Yıl s.330		Yarım dakika s.279
Yüzlerce Yıl s.300-301		Yarım saniye s.222
		Yıl s.10

2.8.2.1.1. Zaman

Atsız, Gök Türkleri anlatırken, Gök Türk zihniyetin en önemli göstergesi olan Orhon Yazıtlarından yola çıkmış; yazıtlarında görülen, zamana Tanrı'nın hükmettiği inancını Bozkurtlar romanında vurgulanmıştır. Hatta dilciler tarafından bazı farklılıklarla aktarılan “öd tenri aysar kişi oğlu kop ölgeli törömiş”²⁴³ cümlesinin, romanda Atsız tarafından şu şekilde yorumlandığı görülür: “Zamanı Tanrı yapıyor ve bütün yaratıklar ölüyor.”²⁴⁴ Zamanın Tanrı himayesinde olması, Türk düşüncesinin en belirgin özelliğidir.²⁴⁵ Yine “Zamanı Tanrı yaratmış”²⁴⁶ cümlesini roman kişilerinden birine söyleterek zaman algısı konusunda Türk inancı ve düşüncesini yansıtmaya fırsatını elde etmiştir. Bununla birlikte zamanın ölçülmesindeki yöntemleri göstererek gerekse Bozkırlı Türklerin zaman adlandırmalarını kullanarak maddi anlamda da okuru o çağa götürmüştür. “Gün batımına bir kargı boyu kalmıştı.”²⁴⁷ Zamanın ölçülmesine, “Bütün Çinlilere de göz kulak olmalı. Yoksa yayda Çin’e yapacağımız akını Çin sarayı şimdiden duyar.”²⁴⁸ Cümlesindeki “yay” ise o dönem zaman adına örnektir.

Romanlarda görülen “Gece buçuğu, gece ortası, gece yarısı, gecenin yarı buçuğu, geceye yakın bir saat” ifadeleri zamansal küçük farklılıkların saat hesabı olmadan anlatılmasında dikkat çeken ifadelerdir. Bu, saatin hatta dakikaların ve saniyelerin kıymetli olduğunun kanıtıdır. Yine yarım dakika, yarım saniye ifadeleri bu görüşü pekiştirir.

Ruh Adam’da beden bu yüzyılda ruhen yüzlerce yıl öncesinde yaşayan Selim Pusat’la zamanlar arası sıçrayışlarla yapılmış; dün, bugün yarın birleştirilmiştir. Atsız, zamanı yapan üç anın bir olduğuna inanır. Orhun dergisinin ilk sayısında şöyle der: “Gelecek olan günler bugünün gününe karışıkça vardır, bugün dediğimiz her gün ise esasen dündür.”²⁴⁹

²⁴³ Aydın, 2015:73-KT K 10.

²⁴⁴ Atsız, 2015a: 526

²⁴⁵ Bayat, F. (2015). Türk Mitolojik Sistemi 1. Ötügen Neşriyat, İstanbul, s.74.

²⁴⁶ Atsız, 2015a: 526

²⁴⁷ Atsız, 2015a: 319

²⁴⁸ Atsız, 2015a: 81

²⁴⁹ Ercilasun, 2018: 515.

2.8.2.2. Gök, Gök Cisimleri, Hava Olayları İle İlgili Adlar

İncelenen romanlarda geçen gök, gök cisimleri, hava olayları ile ilgili adlar ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.6 Gök, Gök Cisimleri, Hava Olayları İle İlgili Adlar

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Ay s.15	Ay s.38	Ay s.255
Ay dolun s.382	Bora s.132	Bora s.256
Bora s.19	Bulut s.114	Bulut s.22
Bulut s.18	Esinti s.164	Bulutlu s.251
Çakın s.22	Fırtına s.240	Esinti s.9
Dolu s.19	Gök s.114	Fırtına s.42
Fırtına s.23	Gökyüzü s.5	Gök s.22
Gök s.18	Güneş s.40	Güneş s.7
Gök gürültüsü s.21	Kar s.5	Kasırğa s.229
Gökyüzü s.18	Kasırğa s.166	Tipi s.242
Gün s.22	Rüzgars.5	Ufuk s.31
Güneş s.24	Sağanak s.54	Yağmur s.74
İnce Ay s.176	Sis s.142	Yıldız s.6
Kar s.286	Sulusepken s.5	
Kasırğa s.316	Tan s.43	
Rüzgars.19	Ufuk s.8	
Sağanak s.527-528	Yağmur s.54	
Sis s.422	Yarım ay s.128	
Şimşek s.229		
Tipi s.134		
Ufuk s.121		
Üç Ay s.291		
Yağmur s.19		
Yarım ay s.168		
Yıldırım s.19		
Yıldız s.18		

Atsız roman kahramanlarının yaşadıkları zorlukların üstüne, hava olaylarının sebep olduğu tabiat mücadelesini ekleyerek olayların şiddetini daha da arttırmıştır. Bozkurtların Ölümü romanı müthiş bir tabiat mücadelesi ise başlar, romanın son bölümünde anlatılan ihtilal de çok zor tabiat şartları içinde gerçekleşir. Yine Ruh Adam romanının sonunda, Selim Pusat Kubudak'la savaşırken sert hava koşulları onlara eşlik etmiştir. Deli Kurt romanındaki olayların bitişini de tabiat olayları hazırlamıştır. Bununla birlikte bazı hava olaylarına ayrıca değinmek gerekir:

2.8.2.2.1. Yıldırım

İnsanları en çok korkutan ve dehşet içinde bırakan yıldırım, şimşek ve gök gürültüsü hakkında Türkler, pek çok düşünmüş ve çok şey de söylemişler ve yıldırım Tanrı'nın iradesine bağlı saymışlardır.²⁵⁰ Bozkurtlar romanında yıldırımın yarattığı iki farklı algı göze

²⁵⁰ Ögel, 2014a: 365.

çarpar. Bu da yıldırımın bir yandan uğurlu bir yandan uğursuz sayılması ile ilgilidir. “Tanrı hem yarlıyor hem de kızıyor muydu?”²⁵¹cümlesi bu algının yansımasıdır.

2.8.2.2.2. Çakın

Yıldırım, şimşek, gök gürültüsü sözcüklerinin yanında Atsız –sadece Bozkurtlar romanında- sıklıkla “çakın” sözcüğünü de kullanır. “Çakın sözü de gerek eski Ortaasya’da ve gerekse Anadolu ağızlarında yıldırım karşılığı olarak kullanılan, bir deyimdi. Bu sözün Türkçe ‘çakmak’ fiili ile olan ilgisi gayet açıktır.”²⁵²

2.8.2.2.3. Üç Ay

“Tanrı Türklere Kızıyor” bölüm başlığında yazın ortasında kuşbaşı kar yağar, yazın en sıcak çağında beş gün karakış yaşanır. Ardından gökte üç tane ay birden parlar. “Biraz sonra bütün Türkeli ayakta idi. Bağrışıyorlar, kılıçlarıyla kalkanlarına vurarak gürültü yapıyorlar, göğe ok yağdırıyorlardı.”²⁵³Yakutlar Uygurların ataları Kao-çı’lar gibi yıldırım düşerken göğe ok atıp bağırırlar ve madenleri birbirine vurarak gürültü çıkarırlar.²⁵⁴ Türklere “Tanrı’nın mesajını karşılama” şekli olan bu tepki, farklılaştırılarak gökte üç ayın belirmesiyle yaşanan korku ve coşkudan sonra gösterilmiştir.

2.8.2.2.4. Yağmur

Yukarıda da söylendiği gibi, yağmurların durmadan yağması ve sel sularına insanların kapılıp gitmesi Deli Kurt romanında “yolların sonu”nu getirmiştir. Bozkurtlar’da ise farklı bir duruma dikkat çekilmiştir. “Eski Türklerin savaş zamanında en çok çekindikleri husus, yağmur yağması ile yaylarının ıslanarak işe aramaz hale gelmesi idi.”²⁵⁵ Yağmur ilgili yaşanan bu duruma yeri geldikçe değinilmiştir. “Nice zamandır yağan yağmurlar yay kirişlerini gevşetmişti. Bu yaylarla ok atılmazdı.”²⁵⁶

2.8.2.2.5. Güneş, Ay

Güneş sözcüğünün yerine bazen gün kullanılmıştır. “Gün yerden bir ok boyu yükseldiği zaman her şeyi düzelmiş, yerli yerinde buldu.”²⁵⁷Ayın bütün halleri romanların söz varlığına dahil olmuştur ancak hilal ve dolunay sözcüklerine romanlarda yer verilmemiştir.

²⁵¹ Atsız, 2015a: 23.

²⁵² Ögel, 2014a: 382.

²⁵³ Atsız, 2015a: 289.

²⁵⁴ Ögel, 2014a: 366

²⁵⁵Kafesoğlu, İ. (2003). Türk Milli Kültürü. Ötüken Neşriyat, İstanbul, s.285.

²⁵⁶Atsız, 2015a: 244.

²⁵⁷ Atsız, 2015a: 22

Hilal yerine “ince ay”; dolunay yerine “ayın on beşi, ay dolun” söz grupları kullanılmıştır. “Türk beğleri! Bu iş üç gece sonra, ay dolunken yapılacak.”²⁵⁸ Ruh Adam romanındaki kişi adlarından biri de Ayadolu’dur.

2.8.2.3. Bitki Adları

İncelenen romanlarda geçen bitki adları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.7 Bitki Adları

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Ağaç s.15	Bodur ağaç s.65	Çalılık s.118
Çam s.110	Çam s.38	Çam ağacı s.7
Çayır s.15	Çayırılık s.108	Çiçek s.129
Çiçek s.260	Çiçek s.23	Kayısı s.11-12
Elma s.80	Dikenli ot s.155	Ot s.7
Gonca s.414	Elma s.65	Zerdali s.12
Ot s.18	Fidan s.184	
	Meşe s.108	
	Nar s.65	
	Ot s.107	
	Sarı çiçek s.128	
	Tek ağaç s.104	
	Yabani yemiş s.187	
	Yemiş Ağacı s.83	

2.8.2.3.1. Romanda Bitki Adlarının Genel Görünümü

Diğer başlıklar içinde nispeten daha yüzeysel kalan bölüm bitki adlarıdır. Ancak seçilen bitki adlarında destan ve masal motiflerinin izleri görülür ve bu bitki adlarıyla Türklerde yaygın olan inanışlara dikkat çekilmiştir.

Bozkurtlar romanında olayların geçtiği coğrafyada en çok çam ağacı ve çam ormanı vurgulanır. Bununla birlikte Bozkurtlar ve Deli Kurt romanlarında olaylar tabiatla iç içe geçse de bitkilerle ilgili ayrıntıya girilmemiş, genel adlandırmalar yapılmıştır. Ağaç, çiçek, çalılık, çayırılık, ot gibi geniş anlamlı sözcükler tercih edilmiş; sadece çam, meşe, yemiş ağacı, sarı çiçekten bahsedilerek özele inilmiştir. Bunun dışında benzetme yapılırken bitki adlarına başvurulmuştur. Yapılan bu benzetmeler bazen alışılmışın dışındadır:“(…) Romanla masalı aynı şey sandığım için özür dilerim. Demek ki aralarında mühim farklar varmış... (..) Fakat ne çıkar? Ben kayısı ile zerdaliyi de birbirine karıştırdım.”²⁵⁹ Bazen de yaygın hale kullanılan benzetmeler yapılmıştır: “Elma gibi al yanaklı, ipek gibi kumral saçlı, ışık gibi yeşil ala gözlü,

²⁵⁸ Atsız, 2015a: 382.

²⁵⁹ Atsız, 2017: 11-12.

suna boylu Türk kızları dururken sarı benizli, karanlık bakışlı, sıska Çin avratlarına gönül kaptırıyorlar.”²⁶⁰

2.8.2.3.2. Deli Kurt Romanında Destan ve Masal Motiflerinin İzlerinin Görüldüğü Bitki Adları

Destan, masal ve halk hikayelerinde görülen inanışlar ve uygulamaların yirminci yüzyılda kaleme alınan Deli Kurt romanının olay örgüsü dahil edilmesi Atsız’ın, okuyucunun hafızasını bu anlamda tazelemek istemesinin bir sonucu denilebilir.

2.8.2.3.2.1. Tek ağaç

Deli Kurt romanında, Türk hikaye ve masallarındaki benzer bir aşk, Deli Kurt ve Gökçen Kız arasında geçer. Deli Kurt’un Gökçen Kız’la ilk kez konuştuğu yer Yassı Tepe’deki tek ağacın dibidir. Gökçen Kız ağaca yaslanmış kaval çalmaktadır, sonradan bu ağaç onların buluşma noktası olacaktır. Atsız’ın “tepedeki tek ağaca” ve o ağaç altındaki olağanüstü özellikleri barındıran Gökçen Kız’a yer vermesi Türklerdeki çok eski inanışların yansımasıdır. Destanlarda da karşımıza çıkan ağaçla ilgili mitolojik motifleri akla getirir. Yine Anadolu’da dağların ve tepelerin üzerindeki ‘tek ağaçlar’ halkın kalbinde sevgi ve saygı ile yer almışlardır.²⁶¹

2.8.2.3.2.2. Yemişsiz Ağaç-Elma Ağacı

Deli Kurt romanında geçen “yalnız bir tepenin eteklerindeki bodur yemişsiz ağaç”ı bir Türkmen’in anlattığı Gökçen Kız masalında görülür. Yemişsiz ağaç çocukları olmayan karı, kocayı simgeler. Masala göre çocukları olmayan Yörükle karısı;ak sakallı, perişan bir yolcuyu misafir eder. İhtiyar adam giderken yemişsiz ağaçtan kopardığı elmayı ikiye bölüp bu karı kocaya yedirir. “Meğer o adam Hızır’mış. Gel zaman git zaman bir kızları olmuş.”²⁶²Halk hikâyelerinde doğurganlıkla ilişkilendirilen elma, çocuksuzluğu işleyen pek çok halk hikayesi ve masalda derde derman olmuştur. Arzu ile Kamber, Kerem ile Aslı, Şah İsmail, Latif şah, Asuman ile Zeycan, Varaka ile Gülşah, Âşık Garip hikâyeleri ile Melik Şah, Topal Leylek, Tarla Kuşu, Serencam masallarında çocukları olmayan padişaha; derviş veya Hızır’ın elma vermesi ve bu sayede kız ya da erkek çocuklarının dünyaya gelmesi anlatılır.²⁶³

²⁶⁰ Atsız, 2015a: 80.

²⁶¹ Ögel, 2014: 600.

²⁶² Atsız, 2015b: 64.

²⁶³Evcim, R. (2015). Anadolu’da Anlatılan Masalarda, Âdet ve İnanmalar Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, s. 39.

2.8.2.3.2.3. Nar Ağacı

Deli Kurt'ta geçen Gökçen Kız masalın devamında ise kederinden dağlara düşmüş kızın imdadına yine Hızır yetişir. “Bir gün Hızır yine gelmiş. Bodur ağacın altında Gökçen’le konuşmuş. ‘Ağla da dertlerin erisin!’ demiş. Kız ‘Ağlayamıyorum.’ Diye cevap vermiş. Hızır, bodur ağacı göstererek ‘Şu narı kopar.’ demiş.”²⁶⁴Narı yedikten sonra kız o kadar çok ağlar ki çorak tepeler ormana dönüşür. Ayetlerde geçen ve kutsal sayılan nar burada bereketi, çokluğu simgelemiştir.

2.8.2.3.2.4. Sarı Çiçek

Deli Kurt romanının bitkilerle ilgi dikkat çeken bir diğer özelliği ise halk hekimliği ile ilgili bilgileri barındırmasıdır. Murad, Çiçek Dağlarında geçerken sarı çiçekle ilgili bir bilgi öğrenir: “Balaban öbek öbek serpilmiş bir sarı çiçeği Deli Kurt’a gösterdi: -Bizim Varsak kadınları bu çiçeği kısrak sütüyle karıştırarak bir merhem yaparlar. Ok ve kılıç yarasına dağlamaktan daha iyi gelir, dedi.”²⁶⁵Bu, Dede Korkut kitabında da geçen yöntemeye yakın bir bilgidir. Dirse Han oğlu Boğaç Han Destanında, Boğaç Han’ı anası dağ çiçeği ile kendi sütünden yaptığı merhem ile iyileştirir.²⁶⁶

2.8.2.4. Hayvan Adları

İncelenen romanlarda geçen hayvan adları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.8 Hayvan Adları

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Ağaç Kurdu s.334	Arı s.23	Ak Doğan s.7
Ak Doğan s.67	Arslan s.88	Ceylan s.190
Arslan s.45	At s.18	Pars s.135
At s.67	Ayı s.24	Pervane s.197
Ayı s.116	Baykuş s.25	Suna s.5
Boğa s.147	Boğa s.154	Turna s.5
Bozkurt s.30	Bülbül s.98	
Böcek s.455	Çakal s.180	
Börü s.141	Çıyan s.98	
Buğra s.44	Çil s.180	
Buzağı s.176	Çoban Köpeği s.100	
Canavar s.440	Davar s.32	
Çil s.498	Domuz s.188	
Dana s.105	Ejderha s.170	
Davar s.46	Engerek yılanı s.141	
Doğan s.164	Geyik s.64	
Ejder s.429	İpek böceği s.89	
Enik s.264	Kaplan s.18	

²⁶⁴Atsız, 2015b: 65.

²⁶⁵Atsız, 2015b: 128.

²⁶⁶Ergin, 2006: 32

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Geyik s.100-101	Kelebek s.189	
İnek s.46	Koç s.178	
İt s.27	Koyun s.99	
Kaplan s.45	Köpek s.90	
Karga s.296	Kurt s.98	
Kartal s.67	Kuş s.95	
Kaz s.613	Kuzu s.156	
Keçi s.56	Öküz s.5	
Kısrak s.46	Pars s.66	
Koç s.147	Sığır s.130	
Koyun s.46	Suna s.95	
Köpek s.81	Tilki s.196	
Kurt (böcek) s.209	Yılan s.95	
Kuş s.110		
Oğlak s.216		
Öküz s.158		
Pars s.260		
Sıçan s.444		
Sığın s.100		
Sığır s.517		
Solucan s.74		
Suna s.80		
Tavşan s.100		
Tay s.27		
Tilki s.79		
Toklu s.228		
Yabandomuzu s.41		
Yabanördeği s.153		
Yılan s.41		
Yılkı s.280		

2.8.2.4.1. Ruh Adam Romanında Hayvan Adları

İnsan ve tabiat ilişkisinin güçlü olduğu Bozkurtlar'da ve Deli Kurt'ta kahramanların yanında olan veya bir şekilde karşısına çıkan hayvanları sıklıkla görürken Ruh Adam'da durum farklıdır. Şehirde yaşayan modern insanın düşünce dünyası ve bunalımlarının konu olduğu romanda, sadece baş kısmında anlatılan Uygur hikayesinde akdoğan bahsedilir. "Uçan bir akdoğan ah edip ağladı." ²⁶⁷Onun dışında hayvan adları sadece benzetme yapmak amacıyla kullanılmıştır. Yapılan benzetmeler ise aşk ve sevgiliyle ilgilidir. "Bu bakışlar ona hiç de yabancı olmayan korkunç pars bakışlarıydı. Fakat nerede görmüştü?"²⁶⁸

2.8.2.4.2. Bozkurtlar Romanında Hayvan Adları

Bozkurtlarda yapılan benzetmelerle birlikte elliye yakın hayvan ismi söylenmiştir. Bunlar Türklerin daima yanlarında olan atlar, tabiatta mücadele halinde oldukları vahşi hayvanlar, besi ve av hayvanları şeklinde geniş bir yelpaze teşkil eder. Yapılan benzetmeler veya istiareler ise genellikle erkek kahramanların yiğitliğine, cesurluğuna, kuvvetine vb. övgü

²⁶⁷Atsız, 2017: 7.

²⁶⁸Atsız,2017: 135.

için kullanılmıştır. “Ben, Kırgızların arslanı, Gökmen eli kaplanı, tipi olsa süren, yer depreme dik duran, kılıç vursa taş yaran Alp Bamsı’yım.”²⁶⁹

2.8.2.4.3. Bozkurtlar ve Deli Kurt’ta Börü, Kurt-Köpek

Deli Kurt’ta bu kadar çok sayıda olmasa da hayvanlara yine yer verilmiş ancak anlatılan yüzyıl itibarıyla yaşanan farklılıklar romanda yerini bulmuştur. Bunlardan en önemlisi kurtta ve köpekte görülür. Bozkurtlar’da kurt Türklerin soydaşdır, Türkler börüye benzetilir; köpek ise aşağılan bir hayvandır ve düşman için yapılan bir yakıştırmadır. “Çin’deki köpek Ötüken’e gelmekle kurt olmuyor da Çinli Ötüken’e gelmekle nasıl Türk’e benziyor.”²⁷⁰ Deli Kurt’ta bakıldığında gerek geçen yüzyıllar gerekse değişen medeniyetin etkisiyle kurtla ilgili inanç Anadolu’da unutulmuştur. Kurt, çobanların korktuğu bir hayvan; köpek ise insanların kapılarının önündeki koruyucudur. Bu farklılık sözcüklere de yansımış, Bozkurtlar dışında ‘börü’ sözcüğü kullanılmamıştır. “Aslında, Oğuz Türklerinin dışındaki diğer Türkler, kurda ‘börü’ diyorlardı.”²⁷¹ Bilgisini Atsız romanlarına yerleştirmiştir.

2.8.2.4.4. At

Hayvan Adları başlığı altına işlenmesi gerekenlerden ilki atlardır. Gerek Bozkurtlarda gerek Deli Kurt’ta atlara özel bir önem verilmiştir. Bu, Türk inancına göre atın kutsal sayılmasının, Türk kültüründe önemli bir yer tutan at ve atçılığın romanlara yansıtılmasından ileri gelir.²⁷² Nasıl Türk destanlarında kahramanların yoldaşı atlarsa Bozkurtlarda da öyledir. “Atlının kaderi binek hayvanının kaderine sıkı sıkıya bağlıdır. Dövüşte at öldürülürse efendisi tehlikededir. Sahibi öldüğünde at da zorunlu olarak onun kaderini paylaşır.”²⁷³ Atla sahibinin aynı kaderini paylaşması hususunda, Bozkurtlar romanı okuyucularının aklında kalan en parlak sahnelerden biri, Kür Şad’ın ölmesi fakat atından düşmemesidir. Atsız, onun için ölümü başka türlü olmalıydı der, kahramanlar birer birer düştükten sonra o atının yelesine kapanıp başını dayar: “Kür Şad ölmüş, fakat attan düşmemiştir. Ölmüş, fakat yenilmemiştir.”²⁷⁴

Bozkurtlar’da ve Deli Kurt’ta atlar rengine, cinsine, değerine göre farklı adlarla anılır. Bunlar: Yedek at, yük atı, soy at, eşkin at, bidevi at, küheylan, yağız at, kır at, doru. “Şehzade küheylanına, Gökçen kız da yağız atına binmiş.”²⁷⁵ Yine at biniciliğinde kullanılan birçok

²⁶⁹ Atsız, 2015a: 45.

²⁷⁰ Atsız, 2015a: 81.

²⁷¹ Ögel, 2014: 146.

²⁷² Durbilmez, B. (2018). Türk Dünyası Kültürü. Ötüken Neşriyat, İstanbul, s.23.

²⁷³ Can, F. (2015). VII-XIII. Yüzyıllar Arası Türkçe Eserlerde Hayvan Adları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ömer Hasdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, s.19.

²⁷⁴ Atsız, 2015a: 420.

²⁷⁵ Atsız, 2015b: 64.

araç gereç adlarına da yer verilmiştir: Dizgin, eyer, tımar, nal, üzengi, üzengi kayışı, takım, gem, mahmuz.

2.8.2.4.5. Doğan/Akdoğan

Türeyiş efsanelerinde de görülen doğanlar Oğuz boylarının sembolü hatta Türk devletleriyle Tanrı arasında kutlu bir elçi gibi görünür. ²⁷⁶Bozkurtlar romanında doğana atfedilen değer ve kutsiyet iki noktada yerini almıştır: İlki, kağanların gönderdiği elçilerce sunulan en kıymetli armağanlardan biri de doğandır.

“Üçüncü beğin sol kolunda kızıl gözlü bir ak doğan vardı. (...) Tüng Yabgu Kağan’ın dördüncü elçisiyim. Bu ak doğanı Tüng Yabgu Kağan sana, yolladı. (...) Tüng Yabgu Kağan, bu doğan, kuşları nasıl utuyorsa, senin de yağılarını öylece tutmanı diledi, dedi.”²⁷⁷

İkinci olarak da kam olan Kıraç Ata’nın koruyucusu ve avcısı olup ona hizmet eden dört tane doğanı görülür. “Kam, sol kolunu ufki tutunca doğanlardan bir tanesi sıçradı, ihtiyar: Konuğa av kuşları getir! Diyerek onu uçurdu.”²⁷⁸ Doğana istediğini yaptırma ve onu yetiştirme herhangi bir roman kişisine değil bir kam olan Kıraç Ata’ya layık görülmüştür.

2.8.2.5. İnsan Bedeni, Organ-Uzuv Adları

İncelenen romanlarda geçen insan bedeni, organ-uzuv adları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.9 İnsan Bedeni, Organ-Uzuv Adları

BOZKURTLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Ağız s.33	Alın s.34	Alın s.45
Alın s.40	Avurt s.233	Avuç s.281
Avurt s.339	Bacak s.67	Baş s.97
Bacak s.105	Bağır s.16	Beyin s.13
Bağır s.24	Baş s.18	Bilek s.48
Baş s.27	Bel s.66	Böğür s.279
Bel s.21	Beyin s.30	Çehre s.79
Beniz s.31	Boyun s.19	Çene s.278
Beyin s.130	Burun s.35	Dirsek s.122
Bilek s.99	Ciğer s.54	Dudak s.282
Boğaz s.124	Çehre s.11	El s.15
Boyun s.322	Çene s.105	Gövde s.283
Böğür s.50	Damar s.177	Göz s.7
Burun s.40	Dirsek s.122	Kalp s.207
Ciğer s.151	Diş s.122	Kol s.43
Çehre s.535	Diz s.17	Omuz s.158
Çene s.229	Dudak s.109	Şakak s.96
Dalak s.409	El s.35	Yanak s.208

²⁷⁶ Ögel 2014: 162

²⁷⁷ Atsız, 2015a: 67.

²⁷⁸ Atsız, 2015a: 166.

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Damar s.418	Göğüs s.18	Yüz s.9
Deri s.265	Gövde s.18	
Dil s.110	Göz s.7	
Dirsek s.317	Göz pınarı s.65	
Diş s.532	Kafa s.18	
Diz s.20	Kelle s.154	
Dudak s.19	Kemik s.54	
El s.20	Kol s.59	
Ense s.106	Koyun s.17	
Gırtlak s.151	Kursak s.54	
Göğüs s.24	Omuz s.7	
Gövde s.127	Pazı s.196	
Göz pınarı s.402	Sırt s.18	
Kalça s.402	Surat s.24	
Karın s.411	Şakak s.49	
Kol s.48	Yanak s.25	
Kulak s.84	Yürek s.95	
Kursak s.48		
Kürek s.150		
Omuz s.106		
Pazı s.511		
Sırt s.18		
Şakak s.41		
Uyluk s.530-531		
Yanak s.124		
Yürek s.409		
Yüz s.18		

2.8.2.5.1. Romanlarda Organ Adlarına Verilen Önem

Bir dilin sözcük varlığının içerdiği öğelerden ilki temel sözcük varlığıdır. Temel sözcük varlığının ilki ise organ adlarıdır.²⁷⁹ Tarih boyunca çeşitli sebeplerle başka dillerden kelime alış verişi yapılmış, çeşitli milletlerle olan münasebet sonucunda dildeki yabancı kelime sayısında değişimler olmuştur. Bu değişimlere rağmen organ adlarının tamamına yakını Türkçedir ve birkaçı aynı organın farklı karşılıkları olmak üzere Türkçede pek çok organ adı vardır.²⁸⁰ Atsız'ın, organ adlarının diller arasındaki akrabalık ilişkisini göstermesi, dilin kendi sistemi içinde kavramlaştırma yapmada kullanılan önemli bir kaynak olması; dilin kökenini, gelişimini, ilgilerini ortaya koyması²⁸¹ bakımından organ adlarına çok önemli verdiği söylenebilir. İncelenen romanlarda elliden fazla organ adına yer vermesi bu görüşü destekler.

2.8.2.5.2. Organ Adlarının Kullanılışı

Bu adların kullanım şekline bakıldığında çok azının deyim içinde ya da teşhis yapmada kullanıldığı görülür: “Çakır'ın sözleri Deli Kurt'a çok ağır gelmiş, onun bütün

²⁷⁹Aksan, D. (2015). Türkçenin Söz Varlığı. Bilgi Yayınevi, Ankara, s.34.

²⁸⁰Başdaş, C. (2006). “Türkçe Organ Adlarında Kelime Sonu -k Ünsüzü ve Çokluk” İlmî Araştırmalar, 21: 46.

²⁸¹Kurt, B. “Yazıtlardan Günümüze Organ Adları ve Bunların Türkiye Türkçesi Ağızlarına Yansımaları” http://www.dedekorkutdergisi.com/Makaleler/1025104306_BERKER%20YEN%C4%B0.pdf (erişim tarihi:24.09.19)

delillik damarlarını kabartmıştı.”²⁸²“Türkelinin, her şeyi bağrında eriten toprağı, yüzyıllarca durmadan kanla beslenen bozkırların toprağı sanki bu suları bir anda içmişti.”²⁸³ Bunun dışında en çok vuruş, savaş, dövüşme gibi mücadeleler esnasında bu organların adı geçer: “Bu seferki hepsinden daha yaman oldu. Çünkü ok Arık Buka’nın tam ciğerini delerek göğsünden çıkmıştı.”²⁸⁴“O kadar ustaca ve o kadar hızlı vurmıştu ki derviş, yere bir kütük gibi düştükten sonradır ki başı gövdesinden ayrılarak yuvarlandı, birkaç adım ötede kaldı.”²⁸⁵

2.8.2.6. Coğrafya İle İlgili Adlar

İncelenen romanlarda geçen coğrafya ile ilgili adlar ve bunların geçtiğı yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.10 Coğrafya İle İlgili Adlar

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Acun s.60	Ada s.76	Alan s.255
Ağaçlık s.174	Batak s.188	Bozkır s.264
Alan s.50	Bayır s.24	Deniz s.238
Arsa s.406	Çam ormanı s.63	Dünya s.15
Bahçe s.358	Çorak tepe s.65	Düzlük s.74
Bataklık s.439	Çukur s.162	Girdap s.277
Bayır s.104	Dağ s.13	Irmak s.242
Bozkır s.61	Deniz s.71	Kainat s.154
Büyük Çöl s.299	Dere s.54	Kır s.6
Çayırılık s.18	Doruk s.53	Memleket s.48
Dağ s.100	Dönemeç s.174	Meydan s.255
Deniz s.498	Düzlük s.66	Orman s.6
Dere s.19	El s.146	Uçurum s.65
Düzlük s.24-25	Geçit s.196	Umman s.65
Geçit s.412	Göl s.54	Yeryüzü s.5
Göl s.502	Keçi Yolu s.96	Yokuş s.138
Kainat s.423	Kır s.32	Yol s.206
Kayalık s.474	Mağara s.130	Yurt s.43
Kaynak s.574	Oluk s.162	
Kır s.290	Orman s.19	
Koru s.60	Ova s.8	
Kovuk s.165	Pınar s.63	
Mağara s.61	Pınarbaşı s.65	
Meydan s.51	Tepe s.103	
Meydanlık s.340	Tepenin eteğı s.63	
Orman s.27	Tümsek s.8	
Ormancık s.447	Uçurum s.130	
Ova s.524	Yamaç s.103	
Pınarbaşı s.453	Yassı Tepe s.100	
Sığınak s.19	Yer gök s.224	
Sınır s.251	Yeryüzü s.115	
Subaşı s.208	Yol s.6	
Tarla s.337	Yöre s.6	
Tepe s.163		
Tepecik s.279		

²⁸² Atsız, 2015b: 177.

²⁸³ Atsız, 2915a: 24.

²⁸⁴ Atsız, 2015a: 151.

²⁸⁵ Atsız, 2015b: 18.

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Tümsek s.121		
Uçurum s.524		
Yamaç s.524		
Yar s.46		
Yer s.99		
Yeryüzü s.18		
Yöre s.375		

2.8.2.6.1. Sonsuz Bozkır, Değişen Gök-Yer Algısı

Romanlarda anlatılan olaylara ve zaman uygun zemin belirlenmiş, Bozkurtlar'da Türkistan coğrafyasına, Deli Kurt'ta Anadolu ve Balkanlar'a, Ruh Adam'da –somut bilgiler olmasa da- İstanbul'a ait coğrafi adlar kullanılmıştır.

Atsız, Türk Tarihi Üzerinde Toplamalar adlı kitabının “Türkeli” başlığında bugünkü Türkistan'ın sınırlarını tarif etmiş, bir çöl ve bozkır denizinden ibaret olan Türkistan'ın Türkler üzerindeki etkisini vurgulanmıştır:

“Buralarda iklim kuru ve sert, fakat sağlamdır. Bu çetin bozkırlardaki çetin hayat buradaki Türkleri ve Türklerin atlarını da çetin ve sert yapmıştır. Bu ellerde yaşayan Türk, çok sağlam, güçlü, açlığa, susuzluğa, sıcaklığa, soğuğa dayanıklı bir millet olmuştur. Bu coğrafi muhit, Türklerin geniş yürekli, kıskançlık bilmez, yeknesak, müsamahakâr, ciddi, vakur, geniş görüşlü, sert ve acımak bilmez olmasında şiddetle amil olmuştur.”²⁸⁶

Burada dile getirilen düşünceler romanda yerini bulmuş, coğrafyanın o topraklarda yaşayan insanı nasıl kendine benzettiğini gösterilmiştir, bu yönüyle coğrafyaya ayrı bir önem verilmiştir. Bununla birlikte Bozkurtlar'da ön planda tutulan bozkır için çoğunlukla sonsuz sıfatı kullanılmış, böylece Türklerin sınırları kesin bir şekilde çizilemeyen yurdu ifade edilmiştir. Ayrıca surlar ve duvarlar arasında sıkışmış Çin ülkesi ve şehirleriyle bozkır karşılaştırılarak Türklerin atları üstünde özgürce ve bağımsız dolaşıyor olması vurgulanmıştır. Atsız hiç gitmediği Türk elini, ayrıntılı sayılabilecek coğrafi adlarla anlatarak bir yandan okurun o atmosfere girmesini sağlarırken bir yandan da anayurda özlem duyan ve o coğrafyayı merak eden okura bir harita çizmiştir. “Nitekim Çinliler Türk ordusunun ardından gelememişler, kendileri de rahatça büyük çölü geçebilmişlerdi.” “Denize kadar bütün Şantung'u geçtik.”²⁸⁷

İslamiyet öncesi dönemi anlatan Bozkurtlar'la, İslami devirdeki Türkleri anlatan Deli Kurt'ta inancın etkisiyle değişen düşünce sisteminin diğer bir örneği gök-yerdir. Eski Türk inancından yer ve sular ile gök, Türkler için mukaddes varlıklardır.²⁸⁸ Bu inanışa

²⁸⁶ Atsız, 2105: 37.

²⁸⁷ Atsız, 2015a: 299,498.

²⁸⁸ Ögel, 2014a: 188.

Bozkurtlar'da gönderme yapılır. Kan kardeşi olmak isten Gök Türk beğleriant içerken göğü ve yeri tanık olarak kabul ederler.“Gök tanık olsun. Yer tanık olsun.”²⁸⁹

Deli Kurt'ta gök ve yer kutsal varlıklar olarak gösterilmez ancak İslamiyet'ten sonraki Türklerde de yer ile gök bir bütün halindedir.

2.8.2.7. Gündelik Yaşam Öğeleri

İncelenen romanlarda geçen yeme-içme adları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.11 Yeme-İçme Adları

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Aş s.267	Ayran s.89	Bisküvi s.179
Av s.103	Azık s.17	İçki s.10
Ayran s.204	Bal s.23	Kahvaltı s.160
Azık s.47	Börek s.33	Kahve s.182
Buğday s.334	Bulgur s.37	Kımız s.7
Darı s.251	Dut Kakı s.71	Kurabiye s.211
Doyumluk s.160	Ekmek s.83	Limonata s.179
Et kızartması s.15	Elma kakı s.16	Limonlu Çay s.210-211
İçki s.564	Erik pestilis.33	Meze s.211
Kımız s.47	Et s.48	Pasta s.193
Kurut s.27	Kahvaltı s.83	Şarap s.7
Pirinç s.252	Kavurga s.38	Üzüm s.260
Sücü s.53	Kımız s.142	
Süt s.439	Kuru Yemiş s.48	
Şarap s.564	Lokma s.71	
Ülüş s.440	Nar s.65	
Yemek s.226	Nimet s.53	
Yemiş s.76	Peksimet s.71	
Yiyecek s.227	Pestil ezmesi s.38	
Yoğurt s.343	Peynir s.83	
Yufka s.492	Pide s.135	
Yumurta s.51	Sofra s.38	
	Su s.90	
	Süt s.63	
	Şarap s.86	
	Şerbet s.33	
	Tarhana çorbası s.10	
	Tereyağ	
	Un tatlısı s.112	
	Üzüm s.72	
	Yemek s.54	
	Yemiş s.83	
	Yiyecek s.54	
	Yoğurt s.101	
	Yufka s.35	
	Ziyafet s.48	

²⁸⁹ Atsız, 2015a: 99.

2.8.2.7.1. Türk Mutfak Kültürünün Romanlara Yansıması

Atsız'ın romanlarında Orta Asya'dan Anadolu'ya Türk yemek kültürünün birçok örneği görülmektedir.

Her milletin, ülkenin ve toplumun sosyo-kültürel ve ekonomik yapısına, tarihsel kimliğine, beslenme alışkanlıklarına, damak zevkine, tarımsal üretim ve yapısına göre şekillenmiş bir mutfacı vardır. Türk kültür hayatının önemli bir unsuru olan Türk mutfacı, dünyanın sayılı mutfaklarından biridir. Türk mutfacı denildiğinde yiyecekler-içecekler, bunların hazırlanması, pişirilmesi, korunması; bu işlemler için gerekli araç-gereç ve teknikler ile yemek yeme alışkanlıkları, mutfak çevresinde gelişen tüm uygulamalar ve inanışlar anlaşılmalıdır.²⁹⁰

Türk mutfacı denince akla gelen diğer konular toplu yemek yeme geleneği ve Türklerin en belirgin özelliklerinden birisi olan konukseverlikleridir. Oldukça eskiye dayanan toplu yemek yeme ile ilgili gelenek ve uygulamalar günümüzde hala sürdürülmektedir.

“Doğumdan ölüme kadar geçen zaman içinde, insanların özel günleri ile ilgili törenlerde, dinsel veya toplumsal kökenli bayramlarda ikram edilen yiyecek ve içecekler sanki bir kurala bağlıymış gibi uygulanmaktadır.”²⁹¹ “Türk geleneği misafire saygıyı, onu rahat ettirmeyi, kendisi yemese bile ona yedirmeyi gerektirir. Aile ve akrabalık bağlarını kuvvetlendiren sosyal bir olay olan misafirlik, özellikle devlet için vazgeçilmez bir sosyal hareketti.”²⁹²

Bu bağlamda Bozkurtlar romanında elçiler için düzenlenen toylarda, Bağıtur Şad'ın Kağan olduğunda verilen ziyafette; Deli Kurt'ta da Satı Kadın'ın oğullarını ağırladığı bölümde konukseverliğin ve toplu yemek yeme geleneğinin örnekleri görülür.

2.8.2.7.2. Bozkurtlar'da Yeme-İçme Adları

“Bozkırlı Türklerin başlıca gıda maddesi et idi.”²⁹³ Bozkurtlar'da da Türklerin en çok et tükettiğini gösterilir. Temel yiyecekler av hayvanları ve besi hayvanları ile süt ürünleridir. Süt ürünlerinden de en çok kıymızın üzerinde durulmuştur. Roman kişilerinin kıymız içerek güçlendiğini hatta hastalıklardan bununla hemen iyileştiklerini görürüz. “Bu yara kapanır. Çok kıymız içerse gövdesi güçlenir, ölmez.”²⁹⁴ Bunun yanı sıra buğday, pirinç, darı gibi tarıma

²⁹⁰ Sürücüoğlu, M. S. Özçelik, A. Ö. “Türk Mutfak Beslenme Kültürünün Tarihsel Gelişimi” <https://studylibtr.com/doc/855583/t%C3%BCrk-mutfak-ve-beslenme-k%C3%BClt%C3%BCr%C3%BCn%C3%BCn-tarihsel-geli%C5%9Fimi> (erişim tarihi:15.10.19)

²⁹¹Güler, S. “Türk Mutfak Kültürü ve Yeme İçme Alışkanlıkları” <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423876631.pdf> (erişim tarihi: 15.10.19)

²⁹² Sürücüoğlu, M. S. Özçelik, A. Ö. “Türk Mutfak Beslenme Kültürünün Tarihsel Gelişimi” <https://studylibtr.com/doc/855583/t%C3%BCrk-mutfak-ve-beslenme-k%C3%BClt%C3%BCr%C3%BCn%C3%BCn-tarihsel-geli%C5%9Fimi> (erişim tarihi:15.10.19)

²⁹³ Kafesoğlu, 2003: 318.

²⁹⁴ Atsız: 2015a: 127.

bağlı beslenmeden de bahsedilir: “Türkelinde de toprak ekerlerdi ama bütün yiyecekleri toprağa bağlı değildi. Av avlar, kuş kuşlarlar, kımız yaparlar, koyun ve dana keserlerdi.”²⁹⁵ Yemek adı olarak et kızartması; süt ürünlerinde de süt, ayran, yoğurt, kurut, kımız geçer.

2.8.2.7.3. Deli Kurt'taki Zengin Türk Mutfağı

Atsız diğer romanlarına oranla en zengin Türk mutfağı örneğini Deli Kurt'ta göstermiş, yemekleri uzunca tasvir etmiştir. Yemek çeşitleriyle olduğu kadar farklı pişirme tekniklerini de dikkate sunmuştur:

“Toprak içinde korda pişirilmiş, tadına doyum olmayan koyun etiyle cana can katan nefis Türkmen ayranı, pekmeze yapılmış un helvası ve bal şerbeti, sonra türlü güzel yaş ve kuru yemişler o günkü yorgunluğa değmişti.”²⁹⁶ “Varsaklı kadının kızdırılmış taşa pişirdiği pideler çok güzel olmuştu. Ayranı da birtakım güz kokulu otlarla karıştırmıştı. Bir de bulgur haşlamış, içinde tereyağı eritmişti.”²⁹⁷

Farklı kültürlerle etkileşim ve İslamiyet'in de etkisiyle Türk yemekleri değişmiş ve çeşitlenmiştir. Bozkurtlar romanında, Orta Asya'da at eti yiyen, kımız içen Türkler; burada, Anadolu'da bu yiyecekleri pek bilmez. “Kımız mı? Hiç işitmedim.

–Bunu siz bilmezsiniz. Karamanlılar da bilmez. Varsak'ta yapılır”²⁹⁸

Türklerin, eskiden beri beslenmeleri için kullandıkları temel besin grupları arasında tahıllar önemli bir yer tutmaktadır. En çok üretilen ve tüketilen tahıl türü olan buğday, una çevrilerek tüketilir. Türk yiyeceklerinin çoğunu oluşturan diğer bir besin türü de hububatlardır.²⁹⁹ On üçüncü yüzyılda, Anadolu'da bağ ve bahçelerde birçok sebze ve meyve yetişmekte, bugün mutfaklarda bulunan çok sayıda sebze ve meyve o dönemde de görülmektedir.³⁰⁰ Romanda yer alan yiyecekler şu şekilde gruplandırılabilir: Hamur işi börek, yufka, un helvası, un tatlısı, ekmek, pide, peksimet; içecek şerbet, bal şerbeti, şarap, pekmez; çorba tarhana; meyve-sebzeden yapılanlar elma kakı, dut kakı, erik pestili, pestil ezmesi, kuru/yaş yemiş, peksimet ve süt ürünleri ile et.

2.8.2.7.4. Ruh Adam Romanında Evrensel Yiyecekler

Ruh Adam romanında yiyecek-içecek adları çok az kullanılmıştır. Kullanılan adların

²⁹⁵ Atsız, 2015a: 333.

²⁹⁶ Atsız, 2015b: 48.

²⁹⁷ Atsız, 2015b: 137.

²⁹⁸ Atsız, 2015b: 142.

²⁹⁹ Güler, S. “Türk Mutfak Kültürü ve Yeme İçme Alışkanlıkları”

<http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423876631.pdf> (erişim tarihi: 15.10.19)

³⁰⁰ Sürücüoğlu, M. S. Özçelik, A. Ö. “Türk Mutfak Beslenme Kültürünün Tarihsel Gelişimi”

<https://studylibtr.com/doc/855583/t%C3%BCrk-mutfak-ve-beslenme->

<k%C3%BCrlt%C3%BCr%C3%BCn%C3%BCn-tarihsel-geli%C5%9Fimi> (erişim tarihi:15.10.19)

Türk mutfağına özgü yemeklerden değil de evrensel yiyeceklerden seçilmiş olması dikkat çeker. Bunlar bisküvi, kurabiye, pasta, çay, kahve, limonata, içki ve mezedir. “Pusat’ın fincanına şekeri koyduktan sonra karıştırmayı da ona bırakmayarak kendi yaptı ve yine kendi hazırladığı kurabiyelerden birini de önüne sürdü.”³⁰¹ Yine diğer romanlarda görülen yemek yeme gelenekleriyle (sofra, ziyafet) ilgili bir bölüm de yoktur.

2.8.2.7.5. Yeme-İçme Adlarıyla İlgili Bazı Adların Sözlük Anlamları

Günümüz Türkçesinde pek kullanılmayan yeme-içmeyle ilgili adlar ile yöresel bazı yiyecek adları şunlardır:

2.8.2.7.5.1. Azık

Gereken yiyecek ve içecek şeyler, nevale.³⁰²

“Kişi savaşa, güreşe çıkmadan önce üç günlük azığını birden yemezse onun kolunda güç mü kalır?”³⁰³

2.8.2.7.5.2. Sücü

Şarap.³⁰⁴ “Orta ve Kuzey Asya’daki eski Türk halklarına ait mezarların başına dikilen heykellerin elinde şarap kadehleri bulunmuştur.”³⁰⁵ Ancak Atsız Bozkurtlarda Türklerin şarap içtikleri öne çıkarmaz.

“Seni böyle söyleten/ Kıımız mıdır, sücü mü?”³⁰⁶

2.8.2.7.5.3. Kurut

Kaynatılıp suyu alınan ayran kurusu, yoğurt kurusu, keş³⁰⁷.

“Bu gece kıımızlar içilmiyor, kızarmış etler, kurutlar yenilmiyordu.”³⁰⁸

2.8.2.7.5.4. Ülüş

Kesilen hayvanın etinden alınan pay.³⁰⁹

³⁰¹ Atsız, 2017: 211.

³⁰² <http://sozluk.gov.tr/> Güncel sözlük. (Erişim tarihi: 15.10.19)

³⁰³ Atsız, 2015a: 47.

³⁰⁴ <http://sozluk.gov.tr/> Derleme sözlüğü. (Erişim tarihi: 15.10.19)

³⁰⁵ Sürücüoğlu, M. S. Özçelik, A. Ö. “Türk Mutfak Beslenme Kültürünün Tarihsel Gelişimi”

<https://studylibtr.com/doc/855583/t%C3%BCrk-mutfak-ve-beslenme-k%C3%BCl%C3%BCr%C3%BCn%C3%BCn-tarihsel-geli%C5%9Fimi> (erişim tarihi:15.10.19)

³⁰⁶ Atsız, 2015a: 53.

³⁰⁷ <http://sozluk.gov.tr/> Tarama sözlüğü (Erişim tarihi: 15.10.19)

³⁰⁸ Atsız, 2015aa: 27.

³⁰⁹ <http://sozluk.gov.tr/> Güncel sözlük. (Erişim tarihi: 15.10.19)

“Yiyeceklerinin pek kıt olduğu günlerde nedense anası iştahsız olur, ‘Bugün hiç istediğim yok.’ diyerek kendi ülüşünü de oğluna verirdi.”³¹⁰

2.8.2.7.5.5. Pestil

İnce yufka biçiminde kurutulmuş meyve ezmesi, bastık.³¹¹

“Sütanası, Çakır’a erik pestili ezmişti.”³¹²

2.8.2.7.5.6. Peksimet

Pişirildikten sonra dilimler hâlinde kesilerek ısı ile kurutulmuş, uzun süre dayanabilen ekmek.³¹³

“İki sipahinin yancıklarında biraz peksimet, biraz da dut kakı olduğu halde daha bir lokma yemiş değillerdi.”³¹⁴

2.8.2.7.5.7. Kak

Meyve kurusu.³¹⁵

“Üçüncü bir köyde İsa Beğ içinmiş gibi kağnyaya un, bulgur, elma kakı doldurdu.”³¹⁶

2.8.2.7.5.8. Kavurga

Ateşte kavrulmuş tahıl.³¹⁷

“Çoktandır böyle güzel yemekler yememiştim. Kavurga ve bulgur haşlamasından başka bir şey gördüğümüz yoktu.”³¹⁸

2.8.2.7.6. Giyim-Kuşam-Kumaş Adları

İncelenen romanlarda geçen giyim-kuşam-kumaş adları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.12Giyim-Kuşam-Kumaş Adları

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Aba s.278	Aba s.18	Apolet s.49
Börk s.18	Börk s.104	Börk s.262
Çevre s.18	Cepken s.20	Ceket s.44
Çizme s.62	Çevre s.152	İzci Kılığı s.189

³¹⁰ Atsız, 2015a: 440.

³¹¹ <http://sozluk.gov.tr/> Güncel sözlük. (Erişim tarihi: 15.10.19)

³¹² Atsız, 2015b: 33.

³¹³ <http://sozluk.gov.tr/> Güncel sözlük. (Erişim tarihi: 15.10.19)

³¹⁴ Atsız, 2015b: 71.

³¹⁵ <http://sozluk.gov.tr/> Derleme sözlüğü (Erişim tarihi: 15.10.19)

³¹⁶ Atsız, 2015b: 16.

³¹⁷ <http://sozluk.gov.tr/> Derleme sözlüğü (Erişim tarihi: 15.10.19)

³¹⁸ Atsız, 2015b: 38.

Elbise s.62	Elbise s.46	Kasket s.44
Giyim s.22	Etek s.11	Keten Elbise s.64
İpek s.45	Gavur kılığı s.76	Lise üniforması s.47
Kaftan s.306	Giyim s.26	Okul kıyafeti s.192
Kayış s.21	Gocuk s.232	Önlük s.31
Keçe s.130	Gömlek 58-59	Pantolon s.15
Kemer s.20	Kemer s.46	Subay üniforması
Kılık s.45	Kepenek s.5	Yüzbaşı Üniforması s.47
Kumaş s.72	Kumaş s.46	Yüzbaşı elbisesi s.235
Kürk s.72	Peçe s.96	
Takke s.117	Sırmalı giyim s.37	
Yen s.317	Sipahi giyimi s.76	
	Türkmen çizmesi s.104	
	Yaka s.58	
	Yen s.197	

2.8.2.7.6.1. Romanlarda Geçen Giyim-Kuşam Adlarının Genel Görünümü

Atsız, kültür tarihinin önemli bir parçası olan; bölgeye, inanca, medeniyete, yaşayışa bağlı olarak gelişen, en önemlisi de görünüş itibariyle bir milleti diğerinden ayıran giyime önem vermiş, Türklerin giyim kuşamına ait pek çok unsuru Bozkurtlar ve Deli Kurt'a eklemiştir. Romanlarda öne çıkan kadın kahramanların giyimini ise daha ayrıntılı tasvir etmiştir:

“Uzun kumral saçları iki örgü halinde börkünün altından beline doğru uzanıyordu. Ayaklarında çizmeler vardı. Kemerinde uzun bir bıçak sallıyor, kızıl elbisesi ona korkunç bir güzellik veriyordu.”³¹⁹ “Başındaki börkünün altından uzun saçları dağınık olarak beline doğru sarkıyordu. Üstünde Türkmen giyimi, ayaklarında Türkmen çizmesi vardı.”³²⁰

Ayaklarına çizme, başlarına börk giyen Türkler at üstünde rahat hareket edebileceği tarzda giyinmiştir. Bugünkü modern giyimin ilk tipi olan Bozkır tarzı Çin’de, Avrupa’da, Bizans’ta bol, uzun ve entari şeklinde olan giyimin yerini almış, Türk usulüne göre yapılan askerî ıslahat neticesinde dünyaya yayılmıştır. İleri gelenlerin ve makam sahiplerinin başlıklarının daha uzun ve gösterişlidir.³²¹ Bunun örneği ise Ruh Adam’da verilmiştir: (...) ikinci kıral, omuzlarına dökülen saçları, heybetli börkü, çok sert bakışlarıyla kendi silahlarını çıkarıp yanındakilere vererek ilerledi.”³²²

Deli Kurt romanında, önemli erkek kahramanların üstünde sipahi giyimi vardır. Sipahi giyiminin nasıl olduğu açıkça söylenmez, bunun ipuçları satır aralarında görülür. Cepken, gömlek ve bele takılan kemer bu giyimin ana elemanları olmalıdır. Bir bölümde ise

³¹⁹ Atsız, 2015a: 62.

³²⁰ Atsız, 2015b: 104.

³²¹ Kafesoğlu, 2003: 317-318.

³²² Atsız, 2017: 262.

kahramanlar İstanbul'a girerken üstlerini değiştirir, "gavur kılığı"na girerler ancak bunun da nasıl olduğu söylenmemiştir.

Ruh Adam'da askerî üniforma sadece askerin üstüne giymek zorunda olduğu kıyafet olmanın ötesinde anlam taşır. Üniformayı üstüne giyen bir erkek asker olmanın bütün sorumluluğunu ve onurunu da taşımaktadır. Askerlikten atılan Selim Pusat ve arkadaşı Şeref'in apoletleri sökülmüş yüzbaşı üniformalarına sık sık vurgu yapılır. Bunun dışında öğretmen olan roman kahramanı Ayşe'den dolayı okulla ilgili giyimler romanda görülür.

2.8.2.7.6.2. Giyim-Kuşam İle İlgili Bazı Adların Sözlük Anlamı

İçinde bulunduğumuz bu zamanda pek giyilmeyen, giyilse de kırsal hayatla sınırlı kaldığı için karşılığı tam olarak bilinmeyen giyim kuşamla ilgili bazı adların sözlük anlamı aşağıda verilmiştir. Romanlardaki örnekleri yazılmıştır:

2.8.2.7.6.2.1. Aba

1. Yünün dövülmesiyle yapılan kalın ve kaba kumaş. 2. Bu kumaştan yapılmış yakasız ve uzun üstlük.³²³

"Açlıktan inle obam/Sırtımda yırtık abam."³²⁴

2.8.2.7.6.2.2. Börk

Genellikle hayvan postundan yapılan başlık.³²⁵

"(...) silahları veren ikinci kıral, omuzlarına dökülen saçları, heybetli börkü, çok sert bakışlarıyla kendi silahlarını çıkarıp yanındakilere vererek ilerledi."³²⁶

2.8.2.7.6.2.3. Çevre

Çevre: (Derleme Sözl.) Mendil, baş örtüsü.³²⁷

"Yattıkları yerde yıldızları, ayı seyrediyorlar, çevreleriyle terlerini siliyorlardı."³²⁸

2.8.2.7.6.2.4. Kaftan

Çoğu ipekten yapılan, bir tür uzun, süslü üst giysisi.³²⁹

"Ve kanlı kaftanını aralayarak göğsündeki dağlanmış yarayı gösterdi."³³⁰

³²³<http://sozluk.gov.tr/> Güncel sözlük. (Erişim tarihi:16.10.19)

³²⁴ Atsız, 2015a: 278.

³²⁵<http://sozluk.gov.tr/> Güncel sözlük. (Erişim tarihi:16.10.19)

³²⁶ Atsız, 2917: 262.

³²⁷<http://sozluk.gov.tr/> Derleme sözlüğü. (Erişim tarihi:16.10.19)

³²⁸ Atsız, 2015a: 18.

³²⁹<http://sozluk.gov.tr/> Güncel sözlük. (Erişim tarihi:16.10.19)

³³⁰ Atsız, 2015a: 306.

2.8.2.7.6.2.5. Gocuk

Tek parça hayvan postundan yapılan ceket.³³¹

“Sırtında gocuğu olduğu halde ıslandığının farkında değildi.”³³²

2.8.2.7.6.2.6. Kepenek

Keçeden yapılan kolsuz çoban yağmurluğu.³³³

“Kalın kepenegine sarılmış olan atlı, bu ağır gidişten huylanıyordu.”³³⁴

³³¹ <http://sozluk.gov.tr/> Güncel sözlük. (Erişim tarihi:16.10.19)

³³² Atsız, 2015b: 232.

³³³ <http://sozluk.gov.tr/> Tarama sözlüğü. (Erişim tarihi:16.10.19)

³³⁴ Atsız, 2015b: 5.

2.8.2.7.7. Eşya Adları

İncelenen romanlarda geçen eşya adları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.13 Eşya Adları

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Bel s.334	Bakraç s.51	Adese s.14
Bitig s.270	Balta s.188	Albüms.177
Boya s.607	Bıçak s.55	Anahtar s.123
Çakmak Taşı s.171	Çanak s.101	Bardak s.280
Çamçak s.15	Çıkmın s.152	Barut fıçısı s.80
Çanak s.564	Davgana s.117	Çamaşır s.39
Çekiç s.479	Deri kese s.207	Çanta s.29
Çıra s.135	Divit takımı s.207	Çay bardağı s.194
Çomak s.410	Döşek s.204	Çerçeve s.238
Düdük s.166	Em kutusu s.191	Çöp tenekesi s.13
Fener s.563	Fener s.78	Derece s.178
Fırça s.607	Fırıldak s.25	Düdük s.253
Fırıldak s.398	Güğüm s.71	Etajer s.176
Kağıt s.132	Halı s.48	Fincan s.211
Kıskaç s.479	Hamur Tahtası s.33	Gözlük s.24
Kitap s.367	Hasır s.83	İskemle s.24
Levha s.607	Işık s.9	Kadeh s.10
Mandal s.148	İp s.159	Kâğıt s.24
Mum s.565	Kağıts.17	Kalem s.153
Örs s.476	Kalbur s.54	Kanepe s.74
Post s.66	Kalem s.191	Karyola s.43
Sağrak s.60	Kamçı s.7	Kibrit s.
Sedir s.253	Kase s.33	Kitap rafı s.10
Şiş s.3401-342	Kazan s.22	Kol saati s.59
Tas s.260	Keçe s.101	Koltuk s.152
Tasma s.363	Kement s.183	Komodın s.282
Tokmak s.148	Kırbaç s.5	Lastik s.157
Yancık s.115	Kutu s.208	Masa s.10
Yatak s.178	Mangals.49	Mendil s.45
Yelpaze s.476	Mektup s.207	Motor s.41
Yemlik s.409	Mum s.10	Renkli kalem s.85
Yorgan s.453	Mürekkep s.191	Resim s.159
	Nazarlık s.209	Robot s.64
	Örtü s.7	Saat s.10
	Para kesesi s.78	Sandalye s.24
	Perdes.160	Sıra s.48
	Sandık s.7	Sürahi s.10
	Sedir s.31	Tabela s.183
	Sipahi torbası s.206	Tablo s.197
	Şamdan s.78	Tekerlekli Çay Masası s.150
	Şilte s.7	Teleskop s.13
	Şişes.108	Tül perde s.120
	Tahta kaşık s.207	Yatak s.197
	Tas s.142	Yazı Masası s.10
	Tepsi s.79	
	Testi s.33	
	Tokmak s.58	
	Tops.18	
	Torba s.71	
	Yancık s.71	
	Yastık s.7	

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
	Yatak s.186	
	Yüzük s.209	
	Zincirs.131	

2.8.2.7.7.1. Eşya Adlarının Çeşitliliği

Romanlardaki eşya adları kendi içinde ayrılıp gruplandırılırsa alt başlıklar şu şekilde olur: Tarım aletleri, yazı araç ve gereçleri, gündelik eşya, mutfak eşyası, aydınlatma, oyunla ilgili eşyalar, demircilik mesleğine ait eşyalar, ev eşyası, hayvancılıkta kullanılan eşyalar, kişisel eşyalar. Bunların dışında bu adlar, bazen durumların, olayların, kişilerin veya duyguların anlatımında benzetme unsuru olarak bazen de deyim içinde kullanılmıştır.

“Çelebi Sultan Mehmed, yaşlı değildir ama gövdesinde o kadar çok yara yeri vardır ki kalbura döndüğünü söylüyorlar.”³³⁵ “Son zamanlarda içine düştüğü ruhi bir hal ile böyle ani buhranları, öfkeleri, köpürmeleri oluyor, küçük bir kibritin büyük bir barut fıçısını parlatması gibi en ehemmiyetsiz bir sebeple kızdığı çok görülüyordu.”³³⁶

2.8.2.7.7.2. Bozkurtlar’da Eşya Adlarının Toplum Hayatı Hakkında Bilgi Verişi

Romanlarında ayrıntılı bir mekân tasvirine girilmediği için eşya adlarına çok fazla yer verildiği söylenemez ancak Atsız, eşyaların maddi kültürün önemli bir unsuru olması, kullanıldığı zaman ve toplum hakkında birçok bilgi vermesi bakımından, eşya adlarından yararlanmıştır. İncelenen romanlara bakıldığında Bozkurtlar’da diğerlerine göre daha az eşya adının kullanıldığı görülür. Asırlar öncesinin anlatıldığı Bozkurtlar’da eşya adının az kullanılmasının sebebi gerçekliğin zedelenebileceği endişesi olabilir. Ancak eşyaların toplum hayatı hakkında bilgi vermesi durumu romanda kullanılmıştır. Bunun örneklerinden biri romanda tarım aletleriyle ilgili adların görülmesidir. Arkeolojik kazılar Gök Türklerde tarımın hangi seviyede olduğunu kanıtlar.³³⁷ Bu tarihi bilgi romanda gösterilmiştir: “Yamtar: -Ver bakalım şunu diyerek beli Çinlinin elinden almış, onun faltaşı gibi açılan gözleri önünde ustalık ve çabuklukla tarlayı bellemeye başlamıştı.”³³⁸

Diğer örnek de yazı yazma araç gereçleriyle ilgilidir. “Bitig, boya, fırça, levha, kağıt, kitap” adları etrafında Gök Türkler çağındaki yazı kültürü anlatılmıştır. Türk yazısı aslında fırça ile değil çelik kalemlerle sert maddeler üzerine kazılan (oyulan, biçilen) bir kitabe yazısıdır.³³⁹

“Börü Tarkan yancığından bir tahta çıkardı. Bu tahta Kara Kağan’ın yazdığı bitigdi.”³⁴⁰ “Bilge Tonyukuk onun başından geçenleri, dilinin tutulmuş olduğunu biliyordu. Onun için tahtadan levhalarla

³³⁵ Atsız, 2015b: 54.

³³⁶ Atsız, 2017: 80.

³³⁷ Kafesoğlu, 2003: 327

³³⁸ Atsız, 2015a 334.

³³⁹ Kafesoğlu, 2003: 338

³⁴⁰ Atsız, 2015a: 270.

bir Çin fırçası ve boya hazırlatmıştı.”³⁴¹ “İşpara Alp kıvrılmış kağıdı açarak baktı. Yüzünü buruşturarak: -Bu Çince yazılmış. Zaten Ötüken’de böyle kağıdın işi ne... dedi.”³⁴²

Eski Türkçe dönemi ait eşya adlarının Divanü Lügat-it Türk’teki karşılıkları aşağıdaki gibidir:

Bitig/Bitik: kitap; mektup; yazma, yazı; yazılı şey, kağıt.³⁴³

Sagrak: Sürahi; kase; kap.³⁴⁴

Yançık(Yançuk): Torba, kese.³⁴⁵

2.8.2.7.7.3. Deli Kurt’ta ve Ruh Adam’da Eşya Adları

En çok eşya adının kullanıldığı roman Deli Kurt’ta, yöresel bazı adlar kullanılmıştır. “İnce, dar boyunlu küçük testi, toprak sürahi.”³⁴⁶ anlamına gelen davgana bunlardan biridir. Ruh Adam’daki eşya adlarının dikkat çeken özelliği ise bu eşyaların ev eşyası ya da kişisel eşya olmasıdır. Bunların dışındaki alanla ilgili adların görülmemesi romandaki olayların genellikle kapalı, dar mekânlarda geçmesindedir.

2.8.2.7.8. Yapı Adları

İncelenen romanlarda geçen yapı adları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.14 Yapı Adları

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Ahır s.249	Ahır s.30	Ahşap Ev s.224
Alış Veriş Evi s.143	Beğ Otağı s.132	Apartman s.144
Ambar s.499	Çadır s.48	Askerî Lise s.36-37
Avlu s.255	Ev s.	Bakanlıks.16
Burç s.148	Hayrat s.37	Edebiyat Fakültesi s.18
Çin evi s.333	Kale s.119	Harb Akademisi s.35
Çadır s.27	Kıl Çadır s.134	Harb Okulu
Çin Duvarı s.241	Konak s.183	Hastane s.284
Çin Seddi s.144	Köy evi s.9	İstasyon s.22
Derme ev s.333	Kuyu s.162	Kız Lisesi s.17
Derme otağ s.34	Malikane s.183	Konak s.145
Ev s.111	Medrese s.83	Köşk s.164
Kale s.241	Otağ s.64	Mektep s.23
Konak s.277	Saray s.37	Meyhane s.231
Konuk evi s.252	Tahta Köprü s.14	Neşriyat Şubesi s20
Konuk Otağı s.64	Yörük Çadırı s.63	Okul s.21
Köprü s.272		Ortaokul s.18
Kule s.168		Tahta Saray s.269
Kulübe s.438		Tapıncak s.7
Oba s.99		Tarihî Evrak Komisyonu s.125
Otağ s.27		Tibbiye s.224

³⁴¹ Atsız, 2015a: 607.

³⁴² Atsız, 2015a: 132.

³⁴³ Atalay, 2013: 96.

³⁴⁴ Atalay, 2013: s.482

³⁴⁵ Atalay, 2013: s.740

³⁴⁶ <https://sozluk.gov.tr> derleme sözlüğü. Erişim tarihi:9.10.19

Saray s.261		Tımarhane s.152
Tahta Ev s.334		Tutukevi s.39
Tapıncak s.30		Zindan s.49
Zindan s.339		

2.8.2.7.8.1. Bozkurtlar'da Yerleşik Türk Medeniyetinden İzler

Bozkurtlar romanının ana mekânı, Türklerin başkenti Ötüken'dir. Burada Ötüken bir şehir görünümünde çizilmiştir. Böylece Atsız yerleşik Türk kültür ve medeniyetine işaret ederek Türklerin sadece göçebe olarak yaşadığı algısını kırmaya çalışmış olabilir. Bu bağlamda "alış veriş evi" dikkat çeker. "Kağan, kış günleri alış veriş yapılsın diye ağaçtan, üstü örtülü büyük bir ev yaptırmıştı.", "Bu oyunlar, bu kopuzlar alış veriş evinden taşarak, dışarıda, gecenin yarı buçuğuna kadar sürüp gitti." ³⁴⁷

"Eski Türk yazıtlarında ve eski Türk dili yadigârlarında bazen "balık (balgat / balgas / balgasun)", bazen "kent (çent / kant / kan / ken)", bazen "uluş", bazen de "il" kavram işaretleriyle karşılanan ve geniş alanlar üzerine son derece sistemli bir şekilde inşa edilmiş olan bu şehirler, yerleşik Türk kültür ve medeniyetine tanıklık etmekte ve eski Türk yaşayış ve inanışından derin izler taşımaktadır." ³⁴⁸

2.8.2.7.8.2. Ruh Adam'da Ahşap Ev

Ruh Adam'da geçen ahşap ev, Atsız'ın Maltape Feyzullah Caddesi'ndeki 9 numaralı evi ³⁴⁹, Tarihî Evrak Komisyonu, Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki bürosu, ³⁵⁰ Ayşe'nin okulu ise Erenköy Kız Lisesi'dir. Tablodaki adların yanında kapalı mekanlara ait oda adlarına da (bekleme odası, çalışma odası, ders salonu, büro, mahkeme salonu, müdür odası, öğretmenler odası) yer verilmiştir. Mekânla ilgili pek çok ad kullanılsa da bunların ayrıntılarına girilmemiştir.

2.8.2.7.9. Müzikle İlgili Adlar

İncelenen romanlarda geçen müzikle ilgili adlar ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.15 Müzikle İlgili Adlar

BOZKURTLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Çalgı s.258	Bağlama s.129	Askerî Müzik s.165
Davul s.33	Düdük s.177	Avam şarkısı s.174
Ezgi s.29	Ezgi s.108	Bando s.163
Kopuz s.28	Kaval s.100	Eski Arkadaşlar Marşı s.64
Musiki s.422	Kopuz s.40	Harp Okulu Marşı s.44

³⁴⁷Atsız, 2015a: 111, 143.

³⁴⁸Alyılmaz, C. "Eski Türk Şehirleri ve Semerkant" <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/32577> (Erişim tarihi: 10.10.19)

³⁴⁹Ercilasun, 2018: 521.

³⁵⁰Deliorman, 2013: 211.

Ninni s.476	Müzik s.184	İstiklal Marşı s.293
Saz s.260	Savaş Havası s.177	Meyhane musikisi s.165
Şarkı s.260	Saz s.96	Musiki s.74
Türkü s.423	Şarkı s.204	Nota s.249
Zil s.36	Türkü s.108	Piyano s.111
	Varsak Koşması s.108	Tırapet s.60
	Yanık Hava s.174	Türkü s.174
	Zil s.177	

Dünya müzik kültürünün en eski, en köklü, en etkin ve en yaygın öğelerinden biri olan Türk müziğine elbette Atsız romanlarında yer verecektir. Bozkurtlar romanında kopuz, Deli Kurt romanında kaval, Ruh Adam romanında da marşlar ön plandadır.

2.8.2.7.9.1. Bozkurtlar'da Kopuz

Kutsal bir çalgı olduğuna inanılan kopuz başta Hunlar, Göktürkler, Uygurlar olmak üzere bütün Türk boyları arasında ve Türklerle siyasi ve kültürel ilişki halindeki diğer uluslarda da çok önemsenmiş ve benimsenmiştir.³⁵¹ Türklerin millî çalgısı olan kopuza Bozkurtlar'da çok değer verilmiştir. Romanda ozanlar ve kopuzcular tören, şölen gibi günlerde halk türküleri terennüm ederek halkı coştururken bazen de başa gelen felaketlerde halkın duygularına tercüman olmuş, onların acılarını dile getirmiştir. Şu satırlar ozanların toplumsal işlevini anlatan bir örnektir:

“O orduda çok ozan vardı. Kanlı savaşların yapıldığı günlerin gecesinde onlar tellerini tıngırdattılar, kanlı vuruşların, yürek delen okların, göğüs parçalayan kargıların, baş uçuran kılıçların masalını anlatırlar, su gibi akan kanları, sayısız harcanan canları, bol bol yapılan yiğitlikleri överlerdi.”³⁵²

Romanda öne çıkarılan ozanlar Kara Ozan ve Çuçu'dur. Ayrıca Türklerin kopuzu kutsal bir çalgı olarak kabul edişi Kara Ozan'ın kopuzundan ölmek pahasına vazgeçmeyişiyle örneklendirilmiştir. Kür Şad ve yanında sağ kalan arkadaşları Vey ırmağının kıyısında geçit ararken Kara Ozan, Çinlilerin kopuz çalarak dikkatini çekmeyi başarır, Türklere az da olsa vakit kazandırır. Onun için “bu ölüm şimdiye kadar söylediği en güzel deyişlerden daha güzeldir.”³⁵³

³⁵¹ Esin, F. “Tarihsel Süreçte Kopuzun Serüveni”

http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt11/sayi59_pdf/3sanat_sanattarihi_arkeoloji_mimari/esin_funda.pdf

(Erişim tarihi:11.10.19)

³⁵² Atsız, 2015a: 457.

³⁵³ Atsız, 2015a: 416.

2.8.2.7.9.2. Deli Kurt'ta Kaval

Deli Kurt romanda Gökçen kaval çalar ancak bundan Murat (Deli Kurt) o kadar etkilenir ki o da kaval çalmayı öğrenir, hatta savaşa giderken bile kavalı yanından ayırmaz. En az insanlık tarihi kadar eski bir çalgı olan kavalı ilk bulanlara ilişkin farklı fikirlere rastlansa da araştırmacılar Hazar denizi ötesi Ural-Altay dağları arasındaki bölge olabileceği konusunda birleşmektedirler. Ses dizisi, kendine has ses rengi ve icra teknikleri ile özel bir çalgı olan kaval, Orta Asya'dan Anadolu'ya gelmiş, kültürel açıdan güçlü bir Türk halk çalgısıdır.³⁵⁴ Bu özellikleri dolayısıyla Atsız Deli Kurt'ta kavala özel bir yer vermiş, kavalı aşk temiyi birlikte adeta romanın merkezine çekmiştir. Burada kaval, büyüleyici ses renginden, kaval hakkındaki halk inanışlarına; dağların, tepelerin ardından birbirine kavalla cevap veren aşıkların olağanüstü haline kadar birçok farklı motifin taşıyıcısıdır. Özellikle Gökçen'in kaval çalışındaki mahareti yüceltilmiştir:

“Kız kavalı öyle dile getiriyordu ki onun ezgilerinden taşan manayı anlamamaya imkan yoktu. Nasıl ediyordu da inceden kalına bu kadar sesi çıkarabiliyordu? Gözlerini kavala dikti. Kızın parmakları kavalın delikleri üzerinde o kadar çabuk gidip geliyordu ki bunu başka hiç kimse yapamazdı.”³⁵⁵

2.8.2.7.9.3. Ruh Adam'da Marşlar

Ruh Adam'da romanın ana kahramanı Selim Pusat'ın asker olmasıyla Orta Asya'dan günümüze gelen askerî müzik kültürünün konu edilmesine imkân bulunmuştur. Atsız burada düşüncelerini Yek adlı roman kişisine söyler: “Marşlar bize yaşamak şevkini ve gururunu vermiyor mu? Meyhane musikisinden zevksizler, tasavvuftan deliler hoşlanır. Biz de askerî müzikten tat alırız...”³⁵⁶ Asker olduğu için marşlarını seven Selim Pusat'la Eski Arkadaşlar marşı özleşmiştir.

2.8.2.8. Birey, Toplum, Devlet, Savaş

2.8.2.8.1. Akrabalık Adları

İncelenen romanlarda geçen akrabalık adları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.16 Akrabalık Adları

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Abla s.57	Ağa s.13	Ana s.268
Ağa s.27	Ahret Oğlu s.206	Baba s.35
Amca s.232	Amca s.21	Dede s.148

³⁵⁴ Atasoy, M. “Ülkemizde Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Geleneksel Nefesli Çalgılarımızdan Kaval'ın Yeri ve Önemi”

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/erciyesiletisim/issue/5869/77645> (Erişim tarihi: 12.10.19)

³⁵⁵ Atsız, 2015b: 108.

³⁵⁶ Atsız, 2017: 165.

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Ana s.110	Ana s.21	Eş s.9
Ata s.75	Analık s.87	Evdeş s.7
Avrat s.81	Ata s.25	Koca s.17
Baba s.108	Baba s.30	Torun s.148
Bacanak s.239	Baldız s.235	Zevce s.42
Baldız s.278	Damat s.140	
Damat s.292	Dayızade s.35	
Dayı .170	Evdeş s.14	
Dayı oğlu s.72	Güvey s.145	
Dede s.172	Harem s.13	
Eçi s.34	Hatun s.15	
Enişte s.42	Karı s.99	
Eş s.385	Karındaş s.207	
Evdeş s.17	Kaynana s.145	
Gelin s.95	Kız s.10	
İni s.25	Koca s.112	
Kardeş s.34	Nine s.62	
Kayın eçe s.260	Oğul s.80	
Kaynana s.109	Oğulluk s.62	
Kız s.212	Öz Ana s.21	
Kız kardeş s.170	Öz Oğul s.21	
Koca s.81	Sahici Ana s.32	
Konçuy s.233	Sütana s.10	
Nine s.266	Sütoğul s.30	
Oğul s.35	Teyze s.112	
Singil s.95	Üvey Ana s.100	
Teyze s.604	Yenge s.139	
Teyze oğlu s.182		
Torun s.424		
Üvey Ana s.34		
Yenge s.267		
Yiğen s.33		

2.8.2.8.1.1. Bozkurtlar'da Akrabalık Adlarının Çokluğu

İncelenen romanlarda yazarın akrabalıkla ilgili elliye yakın sözcük kullandığı tespit edilmiştir.

“Türklerin, dünyanın dört bucağına dağılmalarına rağmen varlıklarını korumaları, aile yapısına verdikleri büyük ehemmiyetten ileri gelir ki, bunun bir delili de Türk dilinde, başka milletlerde rastlanmayan zenginlikte mevcut olan akrabalık nüanslarını belirleyici kelimelerdir.”³⁵⁷

Atsız'ın özellikle Bozkurtlar romanında bu kadar çok akrabalık belirten adlara yer vermesi bunun bir yansımasıdır. Kan birliği esasına verdiği önem, Türk ırkının başka ırklarla karışarak üstün meziyetlerini yitireceği endişesinden ileri gelir.

2.8.2.8.1.2. Akrabalık Adlarının Seçimi

Kullanılan sözcüklerin seçimini belirleyen en önemli etkenin, romanlarda işlenen olayların hangi tarihte geçmiş olduğudur denilebilir. Örneğin Gök Türkler zamanında geçen

³⁵⁷Kafesoğlu, 2003: 227.

olayların işlendiği Bozkurtlar romanında “konçuy, singil, eçe, kayıneçe, ini, evdeş” gibi akrabalık adlarına yer verilirken, daha yakın bir tarihte geçen olayları işleyen Ruh Adam romanında ise bunlara yer verilmez. Bu durum, metinde işlenen olayların zamanıyla, o zamana uygun sözcüklerin seçildiği görüşünü destekler. Bunu gösteren unsurlardan biri de kullanılan sözcüklerin kökenidir. Bozkurtlar romanında akrabalık adlarının tamamında Türkçe kökenli sözcüklerin kullanıldığı görülürken; Deli Kurt ve Ruh Adam romanında Arapça - harem, hatun, zevce-, kökenli sözcüklere, Farsça –zade- kökenli eklere yer verilmiştir. “Deli Kurt, kendisini Osman adlı bir adamın oğlu olarak biliyor, Osman’ı da Çakır’ın dayızadesi diye tanıyordu.”³⁵⁸

Bu bağlamda dikkat çekici örneklerden biri de “evdeş” sözcüğünde görülür. Günümüzde kullanılan eş sözcüğünün yerine Bozkurtlar romanının tamamında evdeş, Deli Kurt romanında ise evdeşle birlikte hatun, harem sözcükleri kullanılır. Ruh Adam romanının ana karakteri Selim Pusat’ın eşi Ayşe içinse hiçbir yerde “evdeş” diye bahsedilmez, onun yerine o yıllarda daha yaygın olan “zevce” sözcüğü kullanılır.

Bunların yanında Deli Kurt romanında geçen ana ve oğul adlandırılmasındaki çeşitlilik dikkat çekicidir: Ahiret oğlu, oğulluk, sahici oğul, süt oğul, öz oğul/analık, süt ana, öz ana. “Öz oğlumla sütoğlum şehit olduysa Allah, ahiret oğluma ömür versin.”³⁵⁹ “Birimizin öz anası, birimizin sütanası, birimizin de analığıdır ama hepimizi de ayırt etmeden sever.”³⁶⁰

2.8.2.8.1.3. Akrabalık İlgili Bazı Adların Sözlük Anlamları

Romanlarda geçen ancak günümüzde Türkçesinde kullanılmayan akrabalık adlarından bazılarının sözlük karşılıkları şunlardır:

2.8.2.8.1.3.1. Eçi

Büyük kardeş, ağabey.³⁶¹ “Çünkü eçisi Kara Katun’un yanında oturan katun, babası Çuluk Kağan’ı ağulayan üvey anası İçing Katun’du.”³⁶²

2.8.2.8.1.3.2. Evdeş

Refika, zevce.³⁶³ “İsa Beğ, işte bu doğmamış çocuğu ve onun öldürülmesiyle sevgili evdeşi Balâ Hatun’un duyacağı korkunç kederi düşünüyordu.”³⁶⁴

³⁵⁸ Atsız, 2015b: 35.

³⁵⁹ Atsız, 2015b: 206.

³⁶⁰ Atsız, 2015b: 87.

³⁶¹ <https://sozluk.gov.tr/> derleme sözlüğü erişim tarihi: 5.5.19

³⁶² Atsız, 2015a: 34.

³⁶³ <https://sozluk.gov.tr/> tarama sözlüğü erişim tarihi: 5.5.19

³⁶⁴ Atsız, 2015b: 14.

2.8.2.8.1.3.3. Kayın Eçe

Kayınçı, kocanın erkek kardeşi, kayınbirader.³⁶⁵“O benim kayın eçemdir.”³⁶⁶

2.8.2.8.1.3.4. Konçuy

Çince ifade. Göktürk yazıtlarında tercih edilen kağana gelin olarak gönderilen imparatorun kızı.³⁶⁷ “Çinli veliahdiyle konuştuk. Sana akrabasından bir hanımı konçuy olarak gönderdi.”³⁶⁸

2.8.2.8.1.3.5. İni

Küçük kardeş.³⁶⁹ Çuluk Kağan’ın inisi Bağatur Şad’ın buyruğu altında olan Yüzbaşı İşpara Alp onun ordusuna gidiyordu.”³⁷⁰

2.8.2.8.1.3.6. Singil

Erkeğin (kocanın) kendinden küçük kız kardeşi.³⁷¹ “Singilimi gelin ettim. Ona kalın yaptım.”³⁷²

2.8.2.8.2. Unvan Adları

İncelenen romanlarda geçen unvan adları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.17 Unvan Adları

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Alp s.227	Beğ s.21	Bakan s.88
Apa s.37	Beğ Oğlu s.115	Cumhurbaşkanı s.86
Bağa s.83	Beğlerbeyi s.224	Dışişleri Bakanı s.86
Baş s.68	Çelebi s.14	Hanımfendi s.99
Beğ s.45	Han s.50	İmparator s.93
Bilge s.284	Hatun s.16	Kağan s.7
Böğü s.585	İmparator s.76	Katun s.9
Boyla s.466	Kadın s.10	Padişah s.197
Burguçan s.190	Köy Ağası s.189	Paşa s.63
Buyruk s.28	Kral s.228	Prens s.86
Buyruk Beği s.546	Molla s.46	Prenses s.115
Çengşi s.400	Oba Beği s.110	Profesör s.88
Çur s.534	Padişah s.26	Sultan s.144

³⁶⁵<https://sozluk.gov.tr/> derleme sözlüğü erişim tarihi: 5.5.19

³⁶⁶ Atsız, 2015a: 260.

³⁶⁷Clauson, Sir Gerard. (1972). An Etymological Dictionary Of Pre Thirteenth Century Turkish. Oxford Calenderan Express, London.

³⁶⁸ Atsız, 2015a: 233.

³⁶⁹<https://sozluk.gov.tr/> tarama sözlüğü erişim tarihi: 5.5.19

³⁷⁰ Atsız, 2015a: 25.

³⁷¹ Atalay, 2003: 523.

³⁷²Atsız, 2015a: 95.

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Erkin s.67	Paşa s.59	Şarkiyat Profesörü s.127
Han s.34	Sancak Beği s.53	Şehzade s.94
İl s.533	Sultan s.11	Şeytanlar Başı s.8
İnal s.44	Şehzade s.13	Şövalye s.220
İlteber s.48	Vezir s.80	Tanrikut s.208
İşpara s.15		Tegin s.270
Kağan s.232		Vezir s.93
Kadır s.448		
Kül s.67		
Kapgan s.		
Katun s.37		
Kutluk s.		
Kunçuy s.		
Sengün s.		
Şad s.331		
Tarım s.		
Tarkan s.122		
Tegin s.34		
Tudun s.		
Uluğ s.48		
Urungu s.		
Vezir s.361		
Yabgu s.169		

2.8.2.8.2.1. Bozkurtlar'da Unvan Adları

Atsız, eski Türk devletlerinde görülen idarî ve askerî unvanları bazen roman kişilerinin asıl adından önce veya sonra kullanmış bazen de bu unvan ve unvan niteleyicilerini tek başına ya da birleştirerek roman kişilerine ad olarak vermiştir. Örneğin Karluk hükümdarı Arslan İltir-gük'ün unvanları arasında geçen Burguçan³⁷³; savaşçı, muharip anlamına gelen Urungu³⁷⁴; general anlamındaki Sengün (sängün)³⁷⁵ roman kişilerinin asıl adı olmuştur. Bu bağlamda, Bozkurtlar romanı içerdiği unvanlar bakımından zengin bir kaynak görünümündedir.

2.8.2.8.2.2. Deli Kurt'ta Unvan Adları

Deli Kurt'taki unvanlar romanda işlenen dönem itibariyle farklılaşmıştır. Eski Türkçede görülen unvanlarla birlikte Arapça ve Farsçadan geçenler de kullanılır. Ancak Arapça, Farsça kökenli unvanların kullanımı daha geneldir.

Kağan ve katun sözcüklerinin 'han' ve 'hatun' şekline dönüşmüş hali ile birlikte Farsça kökenli 'padişah' ve Arapça kökenli 'sultan' unvanları görülür. Bunun yanında

³⁷³Donuk, A. (1983). Eski Türk Devletlerinde İdari-Askerî Unvan ve Terimler. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, s.11.

³⁷⁴ Donuk, 1988: 106.

³⁷⁵ Şirin, 2016: 370.

Osmanlı'nın mücadele içinde bulunduğu diğer devletlerin yöneticileri, batı kökenli unvanlarla anılmıştır.(imparator, kiral) Yüksek düzeyli idareci ve komutanlar için de beğ, beyler beği, sancak beği, paşa unvanları kullanılmıştır.

Beğ oğlu, oba beği:

“Konar-göçerler kendi aralarında il veya ulus adı altında guruplandırılmışlar. Bu da kendi arasında yukarıdan aşağıya sırasıyla boy, aşiret, cemaat, oymak, mahalle, oba(aile) şeklinde bölümlere ayrılmıştır. Her boyun başında da Bey (boybeyi) ismi verilen ve boyun idarî işlerini yürüten bir kişi bulunurdu.”³⁷⁶

2.8.2.8.2.3. Ruh Adam'da Unvan Adları

Ruh Adam'da görülen unvanlar çeşitlilik arz eder. Bu, roman zamanında yapılan sıçrayışlardan ileri gelir. Olayların yaşandığı asıl zamanda ise cumhuriyet rejiminin ve modern dönemin unvanlarından bakan, cumhurbaşkanı, dışişleri bakanı, hanımefendi, profesör görülür.

2.8.2.8.2.3.1. Şeytanlar Başı

Romanda dikkat çeken unvanlardan biri“Şeytanlar başı”dır. Eski Uygurca döneminde Maniheist ve Budist inanışlarının gereği olarak şeytan için kullanılan pek çok adlandırma vardır.³⁷⁷ Bunlardan biri olan Madar için Atsız, şeytanlar başı unvanını kullanmıştır. “Kilimbi başını salladı: ‘Yüreğin büyük derde girmiş. Kurtulmak zor. Buna çareyi bulsa bulsa Şeytanlar Başı Madar bulur.’ dedi.”³⁷⁸ Hüseyin Yıldız, Eski Uygur Türklerinde Şeytan adlı makalesinde Türk kültüründeki şeytan kavramın az incelenmiş ancak zengin malzemeye sahip bir konu olduğunu ileri sürer. Atsız'ın Madar için böyle bir unvan niteleyicisi kullanması onun bu kaynakları taradığını ve bazı tespitlerde bulunduğunu gösterir.

2.8.2.8.3. Meslek-Görev Adları

İncelenen romanlarda geçen meslek-görev adları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.18 Meslek-Görev Adları ³⁷⁹

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Ahlakçı s.348	Büyücü s.140	Ajan s.146

³⁷⁶Halaçoğlu, Y.(2014). *XVI-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, s.115.

³⁷⁷Yıldız, H. “Eski Türklerde Şeytan Kavramı”

<http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=100&Sayfa=210> (Erişim tarihi: 15.09.19)

³⁷⁸ Atsız, 2017: 8

³⁷⁹Askerlik ve rütbe ile ilgili ayrı bir başlık açıldığı için askerlikle ilgili meslekler buraya alınmamıştır.

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Aşçı s.261	Çaşıt s.18	Amirlik s.25
At uşağı s.222	Çoban s.64	Artist s.113
Baş elçi s.66	Devlet Adamı s.13	Askerlik s.112
Başyargıcı s.89	Ebe kadını s.208	Aşçı s.182
Başyaver s.568	Fakı s.146	Bakıcı s.7-8
Bilgin s.265	Hakem s.47	Bakşı s.9-10
Cambazlık s.357	Hekim s.123	Başmuavin s.16
Çaşıt s.296	Hoca s.37	Bekçi s.250
Çırac s.	İmam s.234	Büyücü s.8
Demirci s.474	Kadı s.87	Cebir öğretmeni s.27
Dılmaç s.242	Kavalcı s.215	Cellât s.147
Dokumacılık s.363	Lala s.46	Çocuk doktoru s.57
Ekincilik s.363	Muhafız s.184-185	Dadı s.145
Elçi s.63	Münadi s.181	Dahiliyeci s.170
Gezginci s.454	Nöbetçi s.222	Denizci s.271
Hademelerbaşı s.327-328	Ozan s.140	Doktor s.112
Hakemlik s.359	Öğrenci s.48	Edebiyat öğretmeni s.18
Hoca s.346	Silah Öğretmeni s.46	Edebiyatçı s.81
Hokkabazlık s.358	Tayfa s.74	Falcı s.143
Kam s.171	Ulak s.118	Felsefe öğretmeni s.86
Kapı yoldaşı s.282	Uşak s.78	Fırka adamı s.35
Kılavuzluk s.384	Vezir s.53	Filozof s.104
Kırnak s.260	Yamak s.25	Fizik hocası s.33
Kolbaşı s.280	Yanaşma s.70	Gazeteci s.41
Nazır s.428		Gündelikçi s.179
Nöbetçi s.179		Hademe s.16
Ozan s.277		Haham s.129
Öğrenci s.367		Hâkim s.149
Öğretmen s.353		Hâkim yamağı s.251
Sart s.114		Hastabakıcı s.66
Tellal s.361		Hekim s.9
Tüccar s.374		Hemşire s.282
Ulak s.152		Holivut sanatkarı s.112
Ulakbaşı s.179		Hukukçu s.149
Uşak s.27		İdareci s.26
Utacı s.126		İmam s.129
Yamak s.253		Kalfa s.145
Yargıcı s.88		Kam s.7-8
Yasavul s.83		Kapıcı s.23
Yasavulbaşı s.83		Manav s.12
Yaver s.253		Muhafız s.219-220
Yazıcı s.323		Mübaşir s.251
		Müdür s.17
		Mühendis s.199
		Mümessil s.18
		Okuyucu s.7-8
		Öğretmen s.17

		Politikacı s.47
		Postacı s.123
		Psikiyatri uzmanı s.294
		Romancı s.56
		Ruh doktoru s.171
		Ruh mütehassısı s.32
		Savcı s.48
		Sihirbazlık s.89
		Sivil polis s.48
		Siyasetçi s.47
		Şair s.55
		Talebe s.17
		Tarih öğretmeni s.83-84
		Uzman s.215
		Yargıç s.48-49

2.8.2.8.3.1. Bozkurtlar'da Meslek Adları

Serkan Şen; Orhon, Uygur ve Karahanlı Metinlerindeki Meslekler Bağlamında Türk Kültürü³⁸⁰ adlı çalışmasında, eski Türklerdeki meslek adlarının çeşitliliği eski Türkleri barbar olarak göstermek isteyen araştırmacıları haksız çıkarmakta, eski Türk toplumlarının yaşadıkları çağa göre yüksek bir medeniyet tarzını benimsemiş olduğunu göstermektedir, der. Bu bakımından Bozkurtlar romanındaki meslek adları, Gök Türk dönemindeki çalışma hayatının gelişmişlik düzeyi, dönemin medeniyet tarzı hakkında bilgiler vermesi bakımından önemlidir. Yine eski Türklerin yaşayışı ve sosyal hayatı okurun dikkatine sunulmuştur. Bozkurtlardaki meslek adlarından bazıları eski Türkçe dönemine ait metinlerden; bazıları ise ağızlarda yaşayan adlardan seçilmiştir. Bu adlar aşağıda gösterilmiş, Eski Türkçede geçen meslek adları Serkan Şen'in söz konusu çalışmasından hareketle tespit edilmiştir.

2.8.2.8.3.2. Bozkurtlarda Geçen Bazı Meslek Adlarının Sözlük Anlamı

Günümüz yazı dilinde geçmeyen diğer mesleklerin karşılığı derleme sözlüğünden verilmiştir.

2.8.2.8.3.2.1. Yargan/Yarguçı, Yasavul

Yargan/Yarguçı: Yargıç, hakim.³⁸¹

Yasavul: Jandarma, yürütme erki taşıyan görevli, karakol nöbetçisi.³⁸²

³⁸⁰Şen, S. "Orhon, Uygur ve Karahanlı Metinlerindeki Meslekler Bağlamında Eski Türk Kültürü" <https://docplayer.biz.tr/3289094-Orhon-uygur-ve-karahanli-metinlerindeki-meslekler-baglaminda-eski-turk-kulturu.html> (erişim tarihi: 5.10.19)

³⁸¹<https://docplayer.biz.tr/3289094-Orhon-uygur-ve-karahanli-metinlerindeki-meslekler-baglaminda-eski-turk-kulturu.html> (erişim tarihi: 5.10.19)

³⁸²<https://sozluk.gov.tr/> derleme sözlüğü. (Erişim tarihi: 5.10.19)

Yasavul, yasavulbaşı, yargıcı, başyargıcı mesleklerinin romanının söz varlığına “Yargı” bölümünde dahil olur. Burada yargı usullerinin işleyişi hakkında ipuçları verilir. Sopa yeme cezası, hapis cezası ve idam cezasının hangi durumlarda verildiği anlatılır. Nitekim “Törenin hususi ve cezai hükümleri ile eski Türklerde yargı usul ve şekilleri hakkında bilgimiz azdır. Yabancı kaynaklarda rastlana dağınık haberlere göre, suçlar oldukça şiddetli bir şekilde cezalandırılmakta idi. (...) Zinanın cezası da idamdı.”³⁸³ bilgisi romanda işlenmiş ve zinaya karışan Kara Budak, okla idam edilmiştir. “Gün doğduktan biraz sonra yargı kuruldu. Dokuz yargıcı, kalın keçelerle süslenen yerlere oturdular.”³⁸⁴ cümlesinde de Gök Türklerde dokuz kişiden oluşan kurula dikkat çekilmiştir.

2.8.2.8.3.2.2. Çaşıt

Casus.³⁸⁵“Öncülerle çayıtların getirdiği bilgiye göre Çin ordusu iyi giyimli, iyi besili beş altı tûmenden mürekkepti.”³⁸⁶

2.8.2.8.3.2.3. Dilmaç

Tılmaç/Tılmaç/ Dilmaç: Tercüman.³⁸⁷ “Dilmaç, bu sözleri yüksek sesle Türkçeye çevirdikten sonra kağanın buyruğu ile cevap verdi.”³⁸⁸

2.8.2.8.3.2.4. Kırnak

Kadın köle, cariyeye. Atsız, kırnak dediği kadınları Türk toplumları içinde göstermemiş, Çin şehrinde geçen olaylarda anlatmıştır. “Üç Oğul kırnağın ne olduğunu eskiden işitmişti.”³⁸⁹

2.8.2.8.3.2.5. Sart

“Tüccar, satıcı. Sart sözcüğü Sanskritçe sartha ‘tüccar’ sözünden ödünçleme olup Soğdça vasıtasıyla Türkçeye girmiştir.”³⁹⁰ Romanda Çinli veya Suğdaklı kişilerle yapılan alışveriş bahsinde bu meslek söylenir. “Çalık yerden kalkınca hemen Çinli sartlara yöneldi.”³⁹¹

³⁸³ Kafesoğlu, 2003: 292

³⁸⁴ Atsız, 2015a: 88.

³⁸⁵ <https://sozluk.gov.tr/> derleme sözlüğü. (Erişim tarihi: 5.10.19)

³⁸⁶ Atsız, 2015a: 296.

³⁸⁷ <https://docplayer.biz.tr/3289094-Orhon-uygur-ve-karahanli-metinlerindeki-meslekler-baglaminda-eski-turk-kulturu.html> (Erişim tarihi: 5.10.19)

³⁸⁸ Atsız, 2015a: 242.

³⁸⁹ Atsız, 2015a: 260.

³⁹⁰ <https://docplayer.biz.tr/3289094-Orhon-uygur-ve-karahanli-metinlerindeki-meslekler-baglaminda-eski-turk-kulturu.html> (Erişim tarihi: 5.10.19)

³⁹¹ Atsız, 2015a: 114.

2.8.2.8.3.2.6. Utacı

“Otaçı: Doktor, hekim, eczacı. Et’de hekimlik mesleği için temel olarak kullanılan sözcük otaçı’dır.”³⁹²Eski Türkçe metinlerinde ‘otaçı’ şeklide geçen bu isim, romanda utacı şeklinde söylenmiştir. “Ak sakallı utacı onun yaralı kolunu dağlıyordu.”³⁹³

2.8.2.8.3.3. Deli Kurt’ta Meslek Adları

Deli Kurt romanının ana kahramanı olan Murat’ın, tımarlı sipahi olmasının, buna bağlı olarak sürekli savaflara katılmasının ve mekan değiştirmesinin etkisiyle, romanda meslek adlarının az yer verilse de Osmanlı devletinde çeşitli görevler üstlenen “kadı, lala, vezir” ile birlikte camilerde görev yapan “imam, hoca”; sağlık görevlisi olarak da “ebe kadını, hekim” adları romana girmiştir.

2.8.2.8.3.4. Ruh Adam Romanında Meslek Adları

Diğer romanlara oranlara meslek adlarına en fazla yer verilenin Ruh Adam olduğu görölür. Tarihî zamanlar değil de içinde bulunulan zaman dilimini anlatılması bunun en önemli sebebidir. Atsız, Selim Pusat karakteriyle kendisini anlatır.

1951’de Orkun’da yayımlanan “Geri Gelen Mektup” şiirinin altındaki “Bu şiir, Atsız’ın intişar etmemiş bir romanından alınmıştır.” ibaresi romanın o tarihte yazılmış olduğunu gösterir.³⁹⁴ Bu yıllarda kendi ifadesiyle müzmin bir dizanteri geçirmiş ve hastalığın etkileri aylarca sürmüştür.³⁹⁵ Yine bu yıllar hayatının buhranlı zamanlarıdır. Bunların neticesinde romanda “doktor, hastabakıcı, hemşire, psikiyatri uzmanı, ruh doktoru, ruh mütehasısı” mesleklerine göndermeler yapılmıştır. Birçok mesleğin romanda geçmesinin bir diğer sebebi de olay örgüsünün önemli kişilerinin yaptığı meslekle ilişkili diğer mesleklerden söz edilmesidir. Örneğin Selim Pusat’ın edebiyat öğretmeni olan karısıyla birlikte amir, baş muavin, cebir öğretmeni, edebiyatçı, felsefe öğretmeni, fizik hocası, hademe, idareci, kapıcı, mübaşir, müdür, öğretmen, tarih öğretmeni, talebe olan kişiler olay örgüsünün bir parçası olur.

2.8.2.8.3.4.1. Bakıcı, Okuyucu

Tabloya bakıldığında cümlelerin bağlamından bağımsız olmasıyla bazı mesleklerin tam olarak neyi karşıladığı anlaşılmayabilir. Burada görölen “bakıcı ve okuyucu” adlarında durum böyledir. Ancak bu adlar, romanın baş kısmında anlatılan Uygur masalında şu şeklide geçer:

³⁹²<https://docplayer.biz.tr/3289094-Orhon-uygur-ve-karahanli-metinlerindeki-meslekler-baglaminda-eski-turk-kulturu.html> (Erişim tarihi: 5.10.19)

³⁹³ Atsız, 2015a: 126.

³⁹⁴ Ercilasun, 2018: 497

³⁹⁵ Ercilasun, 2018: 123

“Erkeği iyi olsun diye okuyucular, bakıcılar, kamlar, bakşılar getirtti.”³⁹⁶ Bakıcı ve okuyucu Uygur Türkleri arasında "şaman" için kullanılan terimlerdenendir.³⁹⁷ Anlatılan bir Uygur masalı olduğu için Atsız’ın bu adları özellikle tercih ettiği anlaşılır.

³⁹⁶ Atsız, 2017: 7-8.

³⁹⁷ İneyet, A. “Bugünkü Uygurlarda Şamanlık ve Bir Şaman Duası: Azaim Koşığı”<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/441913> (Erişim tarihi: 6.10.19)

2.8.2.8.4. Toplumsal Yapı

İncelenen romanlarda geçen toplumsal yapı ile ilgili adlar ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.19 Toplumsal Yapı İle İlgili Adlar

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Aile s.17	Aile s.21	Aile s.116
Bayram s.431	Boy s.125	Tören s.50
Boy s.485	Düğün s.61	Türe s.263
Budun s.29	Oymak	
Düğün s.396	Soy s.146	
Görenek s.213	Töre s.15	
Kineş s.68-69		
Kurultay s.33		
Nişan s.221		
Soy s.441		
Şenlik s.52		
Şölen s.204		
Toplantı s.309		
Toy s.204		
Tören s.293		
Türe s.466		
Uruk s.197		
Yasa s.454		
Yuğ Töreni s.370		

2.8.2.8.4.1. Toplumsal Geleneklerin Bozkurtlar'da Görünümü

Romanların toplumsal ya da bireysel içerikli olmasının farkı tabloya yansımıştır. Toplumsal bir içeriğe sahip olan Bozkurtlar romanında Gök Türklerdeki devlet anlayışı ve toplumsal geleneklere yer verilmiştir.

2.8.2.8.4.1.1. Kurultay

Bozkurtlar romanının daha ikinci bölümünde kurultayın Bağatur Şad'ı Kağan olarak seçildiğini anlatır. Böylece eski ve köklü bir Türk geleneği olan Hakan'ın kurultayda seçilmesine temas edilmiş olur.³⁹⁸ “Kurultay sözü, Türkçe kurul ve Moğolca tay ekiyle oluşmuş bir sözdür. Bugünkü Türkçemize bu deyim, Çingiz Han Devleti'nde girmiştir. Kurultay, bir ‘Danışma Meclisi’dir. Oğuz Türkçesindeki asıl karşılığı kengeş demektir.”³⁹⁹

2.8.2.8.4.1.2. Kineş~Kengeş

İşlerde dayanışma görüşme, düşünme, tedbir. Kengeş:- Karşılıklı danışmak, tedbir etmek.⁴⁰⁰ Kurultay adı romanda bir yerde geçerken Atsız, daha sonraki bölümlerde görüşüp

³⁹⁸ Ögel, B. (2017). Türklerde Devlet Anlayışı. Ötüken Neşriyat, İstanbul, s.92.

³⁹⁹ Ögel, 2017: 97.

⁴⁰⁰ Divanü Lüğati't Türk III, 365-3; III, 364-22.

ortak karar varma için “kineş” adını, kineş- fiilini kullanır. “Kağan bunu düşünüyor, bir türlü karar veremiyordu. Kineşmekten başka yol yoktu.”⁴⁰¹

2.8.2.8.4.1.3. Toy

Romanda çeşitli sebeplerde toylar düzenlendiği görülür. Bu toylar vesilesiyle de geleneğin başka yönlerine işaret edilir. Bağatur Şad’ın kağan olmasının kutlandığı sırada toylarda devlet protokolünün uygulanışı görülür, herkesin yeri bellidir. “Kağan tahtın üstünde kutlu yön olan solda oturmuştu. Sağında bir hatun oturuyordu. Tahtın biraz aşağısında solda, sağda şadlar, teginler, buyruklar, tarkanlar duruyordu. Daha uzakta da Alplar, binbaşılar, yüzbaşılar, onbaşılar sıralanıyor, uşaklar durmadan kımız taşıyordu.”⁴⁰²

Toyların başka bir özelliği ise bu esnada yapılan yarışmalardır. Halkın han çevresinde birleştiği toylarda yapılan at ve ok yarışları birleşmeyi güçlendirir; devletin en iyi atıcıları, binicileri, atları görülürdü. ⁴⁰³ Yine yarışma sonundaki teşvik, seçkinlenme ve ödüllendirilmenin de örnekleri romanda gösterilir. “Kağan buyurdu. Vuruş bitmiştir. Denksiniz! Dedi. İki er, kağanı selamladılar. Kağan İşpara Alp’a baktı: İşpara Alp! Gök Türklerin yenilmez bahadırı Tunga Tegin’le denk kaldın. Seni binbaşı yapıyorum! Dedi.”⁴⁰⁴

2.8.2.8.4.1.4. Şölen

Şölen sözü Türkçeye, Çingiz Han Devleti’nden sonra, Moğolca yoluyla girmiştir. Karşılıdığı anlam ise yoksullara yiyecek armağanı ve yardım için alınan vergi olsa da romanda vergi anlamında değil kağanın düzenlediği büyük yemekler için söylenir. “Doğu Kağanı’nın elçileriyle elçilerin maiyetine çok konukseverlik gösteriliyordu. Her gün toya çağırılıyorlar, arada bir Tüng Yabgu Kağan şölen veriyordu.”⁴⁰⁵

2.8.2.8.5. Mitoloji, Din, İnanç, İnanış

İncelenen romanlarda geçen mitoloji, din, inanç, inanışla ilgili adlar ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.20 Mitoloji, Din, İnanç, İnanışla İlgili Adlar

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Albız s.57	Allah s.10	Adak s.215
Ayzıt s.607	Allah vergisi s.47	Ahiret s.213
Baht s.171	Azrail s.31	Allah s.21
Bozkurt s.30	Besmele s.144	Buda s.259

⁴⁰¹ Atsız, 2015a: 68-69.

⁴⁰² Atsız, 2015a: 34.

⁴⁰³ Ögel, 2017: 121.

⁴⁰⁴ Atsız, 2015a: 44.

⁴⁰⁵ Atsız, 2015a: 204.

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Büyü s.277	Büyücü s.105	Budist s.14
Demir s.474	Cadı s.102	Budizm s.128
Demirci s.474	Cehennem s.24-25	Büyü s.8
Dua s.130	Cennet s.169	Büyük Işık s.276
Fal s.525	Cin s.98	Cehennem s.260
Gök s.430	Derviş s.17	Dua s.23
Gök Tanrı s.166	Dua s.114	Fusun s.114
Kam s.172	Ecel kamçısı s.57	Günah s.14
Kut s.472	Evliya s.53	Hayalet s.120
Kutsuzluk s.378	Fatiha s.45	İman s.21
Melek s.323	Fetva s.119	İslamiyet s.128
Obanın Ruhu s.444	Gâvur s.55	Kader s.43
Ölüm kızı s.420	Günah s.236	Katolik s.154
Papaz s.205	Hayalet s.40	Kehanet
Rahip s.562	Hıristiyan s.184	Kıyamet s.8
Ruh s.323	Hızır s.64	Kötü Ruh s.196
Talih s.492	İhlas suresi s.45	Mahşer s.134
Tamu s.85	İsa peygamber s.72	Manihaizm s.12
Tanrı Erenleri s.172	İki cihan s.107	Melek s.258
Tanrı Ezgisi s.552	Kader s.68	Mezhep s.153
Tanrı kırsığı s.167	Kafir s.58	Muhammet s.260
Tanrı kızı s.561	Keramet s.17	Musevilik s.129
Tanrı yarası s.454	Kismet s.64	Namaz s.126
Tanrı'nın elçisi s.205	Kıyamet s.169	Nırvana Cehennemi s.9
Tılsım s.604	Kur'an s.11	Öteki hayat s.159
Türk Tanrısı s.319	Kutlu s.153	Peri s.9
Uçmak s.323	Kutsuz	Peygamber s.258
Umay s.385	Mavi boncuk s.46	Protestan s.154
Yalavaç s.205	Mukadderat s.240	Put s.259
Yakarış s.168	Müslüman s.55	Putperestlik s.260
Yer su s.385	Müslümanlığın şartları s.37-38	Rahmet s.65
Yarlıgama s.418	Namaz s.70	Ruhlar alemi s.259
Yuğ s.370	Nasip s.114	Semai kuvvet s.89
	Oruç s.70	Sünni s.154
	Ölüm meleşî s.208	Şamanizm s.14
	Peri kızı s.100	Şeriat s.148
	Peygamber s.57	Şeytan s.196
	Pir s.179	Şii s.154
	Put s.96	Tanrı s.21
	Rahmet s.69	Tasavvuf s.128
	Ramazana s.70	Tenasüh s.15
	Ruh s.39	Vahiy s.256
	Sabah namazı s.44	Yahudi s.129
	Şehitlik mertebesi s.41	Zerdüş s.258
	Şeyh s.55	
	Şeytan s.91-92	
	Talih s.13	
	Tanrı s.62	
	Tanrı misafiri s.89	
	Tılsım s.129	
	Yada Taşı s.140	
	Yağmur duası s.192	
	Yahudi s.55	
	Yasin s.42-43	
	Zebani s.18	

2.8.2.8.5.1. Bozkurtlar ve Deli Kurt Romanlarında Eski Türk İnanışı, Mitolojik Varlıklar ve Türk Kozmogonisi

2.8.2.8.5.1.1. Albız

Albız sözcüğü Bozkurtlarda ilk olarak Çinli prenses için yapılan benzetme dolayısıyla geçer: “Katun albız gibi gülümsedi.”⁴⁰⁶ Başka bir yerde ise kalıplaşmış bir ifade olarak görülür. “Tuuh! Albız alsın.”⁴⁰⁷ Her ikisinde de karşıladığı anlam ‘şeytan’ı hatırlatır ki aslında albastı denilen kötü ruhun adıdır. “Lohusalara musallat olan bu kötü ruh Çin seddinden Akdeniz kıyılarına, buz denizinde Hind’e kadar yayılmış Türk folklor ve hurafelerinde Al karası, Albastı, Al albis, almıs adlarıyla yer almıştır.”⁴⁰⁸ Albastı, albas, albız, almıs denilen mevhum ruh hakkında bütün Türk kavimlerinde aynı inanmalar mevcuttur, loğusa kadına musallat olan, lohusanın ciğerini alıp suya atınca onun ölümüne sebep olan bir ruhtur ve bütün Türklerde dişidir, hoppa, hilekar ve yalancıdır.⁴⁰⁹ Atsız, romanda Türk halkı tarafından hiç sevilmeyen, Gök Türklerin yıkılmasında yaptığı entrikalarla etkili olan Kara Kağan’ın katunu İçing Katun, özellikle yalancı ve hilekar olmasıyla vurgulamıştır.

2.8.2.8.5.1.2. Ayzıt

Kutsal dişi Umay/May Ene’nin Yakutlardaki karşılığı Ayıısıt’tır. Yakut mitolojik metinlerindeki Ayıısıt terimi ay(1)+sıt terkiibinden oluşmuş ve ışıklı, temiz anlamına gelen ay(1) kökünü muhafaza etmiştir.⁴¹⁰ Karaçay- Balkar türkülerinde Umay tarif edilirken “Umay-biyçe Tanrı kızıdır, Umay-Biyçe güzeller güzeldir”⁴¹¹ denmesi Atsız’ın romanda Ay Hanım için yaptığı benzetmenin bir dayanağı olduğunu gösterir. “Ay Hanım, dedikleri kadar güzel mi? -Umay kadar, Ayzıt kadar.”⁴¹²

2.8.2.8.5.1.3. Demir

Abdülkadir İnan’ın, Eski Türk Dini Tarihi kitabındaki Divanü Lügat-it Türk’te Şamanizme Ait Kelimeler başlığı incelendiğinde burada tespit edilen birçok kelimenin Atsız tarafından romanların kurgusuna dahil edildiğini görülür. Bunlardan bir de demirdir. “Kırgız, Yabaku, Kıpçak ve daha başka boyların halkı and içtiklerinde yahut sözleştiklerinde, demiri ululamak için kılıcı çıkararak yanlamasına öne korlar ‘bu gök girsin kızıl çıksın’ derler ki ‘sözünde durmasan kılıç kanına bulansın, demir senden öcünü alsın’ demektir. Çünkü

⁴⁰⁶Atsız, 2015a: 57.

⁴⁰⁷Atsız, 2015a: 104.

⁴⁰⁸İnan, A. (1986). Tarihte ve Bugün Şamanizm. Türk Tarih Kurumu Yayınlar, Ankara, s.169.

⁴⁰⁹İnan, 1986: 172.

⁴¹⁰Bayat, F. (2016). *Mitolojiye Giriş*. Ötüken Neşriyat, İstanbul, s.50,77.

⁴¹¹Bayat, 2016: 69

⁴¹²Atsız, 2015a: 607.

onlardemiri büyük sayarlar.”⁴¹³ Bozkurtlar romanında da gördüğümüz “Gök girsin, kızıl çıksın.” cümlesi romanla beraber yaygınlaşıp büyük yeminler edilirken kalıplaşan bir ifade haline gelmiştir. Bozkurtlar romanında Kür Şad, devleti yeniden diriltmek için Çin devletine karşı ihtilal yapacağında kendisiyle beraber olan askerlerle and verir: “Kür Şad kılıcını çekti. Binbaşı Böğü Alp’la üç yüzbaşı ve iki onbaşı da öyle yaptılar. And vereceklerdi. Kür Şad söyledi: Gök girsin, kızıl çıksın! Hepsi tekrarladı.”⁴¹⁴

2.8.2.8.5.1.4. Demirci

Gök Türklerin demire şekil vermede usta oldukları bilinir. Atsız da bunu romanında işlemiştir ancak burada demircinin fonksiyonu ve demirciye karşı duyulan saygı dikkat çekicidir. Bunların arka planına baktığımızda ise mitolojik unsurların ve Şamanizm ile ilgili inançların yattığını fark edilir.

“Türkler, demirciyle Şaman arasında bir ilişkinin olduğunu çok eskiden beri varsaymışlardır. (...) Ateş, su, demir üçlüsünün eskiden koruyucu, arındırıcı nitelikte olduğu için demirci de Şaman gibi öteki alemle bağlantılı görülmüştür. Demirci, ateşe egemen olan ve sert demirden silahlar yapan, set demire şekil veren kutsanmış insanlardır. (...) Kabile birliklerinin oraya çıkığı dönemlerde demirci, bilgin sıfatı ile uzmanlık sıfatını birleştirerek toplumda saygın bir yer edinmeye başlamıştır.”⁴¹⁵

Fuzuli Bayat’ın Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı kitabında demircinin rolü ve işlevi konusunda tespit ettiği bu düşünceleri, Bozkurtlar romanında demirciyle ilgili bir bölümde görülür. Buluç adlı bir roman kahramanı Gök Türk devletini diriltmek için harekete başlayan Kutluk Şad’a katılmak ister. Oba oba topladığı demir parçalarını savaş aleti yapması için ihtiyar dedesine götürür. Çok yaşlı olan demirci sabaha kadar uğraşır, bitirir ama ölür. O sabah mağaran önüne gelen Kutluk Şad demircinin öldüğünü duyunca atından iner, diğer askerler de atından iner, ölünün önünde saygıyla dururlar. Demircinin Kutluk Şad için yaptığı kılıçta İleriş Kağan adının yazılı olduğunu görürler. Tonyukuk da “(...) demircinin gönlüne Tanrı’dan bir ses gelmeseydi bunu yazmazdı.”⁴¹⁶ der.

2.8.2.8.5.1.5. Falcılık

Şamanistlerde, Müslüman Türklerden Kırgız-Kazaklar’da ve Nogaylar’da en meşhur fal ‘kürek kemiği’ falıdır diyen İnan, Tarihte ve Bugün Şamanizm adlı kitabında, Falcılık ve

⁴¹³İnan, A. (2017). Eski Türk Dini Tarihi. Altınordu Yayınları, Ankara, s. 115.

⁴¹⁴ Atsız, 2015a: 380.

⁴¹⁵Bayat, F. (2017). Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı. Ötügen Neşriyat, İstanbul, s.65-66.

⁴¹⁶ Atsız, 2015a: 481.

Kehanetle ilgili bölümde⁴¹⁷ bu falla ilgili ayrıntılı bilgiler verir. En eski şamanizmin kalıntılarından biri olan kürek kemiği falına bakan kişi, kemiği ateşte kızdırdıktan sonra eline alıp ince tarafından tutar. Kemikte beliren çizgiler, çatlaklar ve noktalara bakarak fala bakar. Kürek kemiği falına hem Bozkurtlar'da hem de Deli Kurt'ta rastlanır. "Kıraç Ata çakmak taşıyla ateşi yakmış, bir kürek kemiği seçiyordu. (...) Yüzbaşıya ateşin karşısına geçmesini işaret ederek kürek kemiğini ateşe tuttu. Onun batını okumaya başladı."⁴¹⁸ "Esen Börü bu soruya cevap vermeyerek Deli Kurt'a 'yaklaş' diye işaret etti: Onun bileğini yakalamıştı ve yüreğinin atışlarını sayabiliyordu. Öteki elinde bir kürek kemiği, kemiğin üzerinde acayip yazılar vardı. Kadın bu yazılara bakıyordu."⁴¹⁹

2.8.2.8.5.1.6. Gök Tanrı/Türk Tanrısı

Atsız, Bozkurtlarda Gök Tanrı demekten çok Türk Tanrısı ifadesini kullanır. "Orhun-Yenisey yazıtlarında ismi geçen Gök Tanrı veya Türk Tanrısı, somut zaman ve mekan yapısı olmayan yüksek tapınma kültürüdür."⁴²⁰ diyen Bayat'ın Gök Tanrı ile ilgili tespitlerine bakıldığında bunların yansımalarının romanda var olduğu görülür. Romanda Gök Tanrı inancının başlıca özellikleri şu şekilde sıralanabilir: Ateş, ocak, dağ, orman, ağaç kutsal kabul edilse de Türklerin tek Tanrı inancına sahip olduğu bilinir. Cihan devleti kuran, İslam'a kadarki bütün Türklerde resmi din olan Gök Tanrı inanç sisteminde; hak ve adaletin, nizamın korunması Tanrı'nın emrini yerine getirmek gibi anlaşılır. Bu anlayış roman boyunca görülür. Kağanından askerine kadar her fert nizamın korunması için uğraşır. Gök Tanrı fertlerin işine karışmasa da hiddet ve hoşnutsuzluğunu belli eder inancı da romanda yerini bulmuştur. Başa gelen felaketlerde, afetlerde, kıtlıkta "Tanrı bizden yüz çevirdi", "Tanrı Türklere kızıyor", "gökten bela yağıyor" gibi ifadeler kullanılmıştır. Yine Türk devleti ve milletinin Tanrı'nın inayetiyle var olduğu ve zafer kazandığı bilinci romanda işlenen diğer bir düşüncedir. "Tanrı böyle istemiş", "Tanrı buyurduğu için", "Tanrı yardım ederse" gibi cümleler bu düşüncenin ifadesidir. "Tanrı yardımı ile Gök Türk devletini yeniden kurar, Ötüken'den dört yana ordular yürütürüz."⁴²¹

⁴¹⁷ İnan, 1986: 151.

⁴¹⁸ Atsız, 2015a: 171.

⁴¹⁹ Atsız, 2015b: 148.

⁴²⁰ Bayat, F. (2015). *Türk Mitolojik Sistemi 1*. Ötüken Neşriyat, İstanbul, s.212.

⁴²¹ Atsız, 2015a: 466.

2.8.2.8.5.1.7. Kut

“Atsız’ın Türkçülük yorumunda Tanrı, Türklerin arasından önderler seçer; ‘kut’ ihsan ederek onları yüceltir. Bu seçkin kulları aracılığıyla Türk töresini yeniden diriltir; kullarını (Türkleri) güçlü ve mutlu kılar.”⁴²²

Bahaddin Ögel’in Türklerde Devlet Anlayışı kitabındaki Kut, Kutluluk ve Kutlu Olsun⁴²³ başlığı altındaki bilgilerden hareketle şunlar söyleyebilir: Tanrı vergisi olan kut Göktürk’lerde kişiöğluna kutluluk verir fakat kutsallık vermez; Buda dinine giren Uygurlarda ise kişiyi de mukaddes kılmıştır. Osmanlılarda ise kut anlayışı kesin olarak Tanrı’dan ayrılmış daha çok tebrik, uğur anlayışıyla söylenmiştir. Tarihin başlangıcından bugüne kadar Türk düşünce ve günlük hayatının temellerinden olan kut ve kutluluk bugüne kadar süregelmiştir ancak Türklerin hangi dine girerlerse kendi deyimlerinin yeni dinle bağdaştırdığı görülür. Kutun kullanımı ve ona yüklenen anlamın Göktürklerde başka, Uygurlarda başka, İslamiyet’ten sonra başka olması Atsız’ın eserlerine de bu şekilde yansımış hatta romanlara göre sözün kullanım sıklığı da değişmiştir. Bozkurtlarda diğer romanlara oranla kut, kutlu, kutsuz, kutluk sözlerine birçok yerde rastlanır.

2.8.2.8.5.1.8. Mavi Boncuk

“Hele Deli Kurt o kadar başkalaşmış, vakarlı durumu ile öyle olmuştu ki, Satı Kadın, nazar değmesin diye omzuna mavi boncuk dikmeğe mecbur kalmıştı.”⁴²⁴ Nazardan korunmak için yapılan uygulamalardan biri de ‘mavi boncuk’ takmaktır. Bu yöntem Türklerde eskiden beri vardır. Kaşgarlı Mahmut, ‘monçuk’u “atın boynuna takılan değerli taş, arslan tırnağı, muska gibi şeyler” olarak açıklamıştır.⁴²⁵ Eski Türkler boncuk takarak kötü ruhlardan ya da kötü gözlerden korunmak istemişlerdir. Boncuğun mavi olması Türkler arasında mavi gözlü kişilere çok seyrek rastlanması ve mavi gözlerin olağanüstü güce sahip olduğuna inanılmasıyla ilgilidir.⁴²⁶

2.8.2.8.5.1.9. Ölümle İlgili İnanışlar (Yuğ, Gömme, Uçmağa Var-)

Bozkurtlar romanı Gök Türkler çağındaki ölümle ilgili inanışları yansıtır. Bu konuyu ilgili yuğ, gömme, uçmağa var- ifadeleri aşağıda ayrı değerlendirmelere tabi tutulmuştur:

Yuğ: “Yoğ terimine ve bundan teşkil edilen yogla- ve yoğcı kelimelerine ilk defa Orhon yazıtlarında rastlıyoruz. Divanü Lügati’t Türk (III, s.143)de “yog” matem, yas; ölü

⁴²² Özdemir, 2019: 44.

⁴²³ Ögel, 2017: 179-222.

⁴²⁴ Atsız, 2015b: 46.

⁴²⁵ Divanü Lûgat-it Türk, I, 475- 28

⁴²⁶ Çıblak, N. (2004). “Halk Kültüründe Nazar, Nazarlık İnanıcı ve Bunlara Bağlı Uygulamalar” Tübar, XV: 9.

gömüldükten sonra üç veya yedi güne kadar verilen yemek diye izah edilmektedir.”⁴²⁷ Bozkurtlar romanında sadece Kara Kağan’ın ölümü anlatılırken “yuğ töreni” bahsi geçer. “Binlerce Türk’ün hazır bulunduğu yuğ töreninden sonra Kara Kağan’ın cesedi yakılarak külleri ‘Pa’ ırmağının doğusuna gömüldü.”⁴²⁸ Kağan olduğu için böyle bir törenin yapıldığı vurgulanmıştır.

Gömme: Çin kaynaklarının verdiği malumata göre Gök Türkler ölümlerini yakarlardı. Bu sırada insanlar bıçakla yüzlerini kesip ağlarlar, yüzlerinden kanla yaş karışık olarak akar, ölüyü bindiği atı ve bütün eşyalarıyla beraber yakıp yılın muayyen bir gününde gömerlerdi.⁴²⁹ Yine Çin kaynaklarına göre aynı devirlerde farklı gömme adetlerinin (yakma, ağaca asma, toprağa gömme) olmasının izahı güçtür diyen İnan, bunun aile ya da boyun geleneklerine, dini telakkilerine dayanmış olabileceğini öne sürer. Bozkurtlarda da gömme töreniyle ilgili iki farklı adetle (yakma ve gömme) karşılaşılır: Birincisi Kara Kağan’ın ölümü, diğeri de demircinin ölümüdür:

“Binlerce Türk’ün hazır bulunduğu yuğ töreninden sonra Kara Kağan’ın cesedi yakılarak külleri ‘Pa’ ırmağının doğusuna gömüldü. Türklerin çoğu kağana kırgın, kızgın ve güceniktiler. Böyle olduğu halde gözleri yaşlıydı.”⁴³⁰ Kutluk Şad’ın çerileri uzun bir zaman mağaranın önünde kaldılar. İhtiyar demirciyi gömdüler.”⁴³¹

Uçmağa var-:Gök Türk yazıtlarındaki ‘ölüm, ölmek’ kavramıyla ilgili kelimelerden biri de uç- (-a bar-)'tır. “Eçim kagan uça bardı.” (I,41 K, D 24) Bu deyim Şamanist Türklerin ölümle ilgili telakkilerinin bir yansımasıdır.⁴³² Atsız’ın Bozkurtlarda roman kahramanlarının öldüğünden bahsederken en çok kullandığı deyim budur. Sadece kağanların, şadların ölümü sırasında değil de halkın her kesimi için kullanmıştır. “Öküş Kara Akçı ikinci kargısını da başka bir Çinliye saptadıktan sonra vurulmuş, ardından da Çağrı ile Onbaşı Kızıl Buka da uçmağa varmıştı.”⁴³³

2.8.2.8.5.1.10. Su-Pınar

Deli Kurt romanında Gökçen pınarının sevdiğine kavuşamayan bir kızın gözyaşından kaynakadığına inanılması, sevdiklerine kavuşmak isteyenlerin pınarın başına gelip dua etmeleri, ne kadar yemek yense de pınardan su içildiği vakit tokluk hissini kaybolması, obada kara

⁴²⁷ İnan, 1986: 192.

⁴²⁸ Atsız, 2015a: 370.

⁴²⁹ İnan, 1986: 177.

⁴³⁰ Atsız, 2015a: 370.

⁴³¹ Atsız, 2015a: 483.

⁴³² Tuna, O. N. (1957). “Köktürk Yazıtlarında “Ölüm” Kavramı ile İlgili Kelimeler ve “kergek bol-“ Deyiminin İzahı”, VIII. Türk Dil Kurumu Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler, s. 131-148.

⁴³³ Atsız, 2015a: 400.

sevdaya tutulan biri olunca pınarın başına nur inmesi, suyun yaraları çabuk iyileştirmesi gibi özellikler Türk kültüründe suya yüklenen inançlardan ileri gelir. Ayrıca burada su kültürüyle beraber su iyisi de düşünülmelidir. Tabiat kültlerinde ‘iye’ diye anılan koruyucu ruhların varlığına inanılır.⁴³⁴ Suların sahibi ve aynı zamanda hâkimi olan su iyisi denilen su ruhları, İslamiyetle birlikte su perisi, peri kızına dönmüştür denilebilir. Deli Kurt romanındaki Gökçen gerek fiziksel görünüşle, gerek olağanüstü özellikleriyle su iyisini andırır. Üvey anası onun için peri kızı der, geceleri perilerin kaval çaldığına inanılır, Gökçen de kaval çalar; genellikle geceleri dolaşır, gündüzleri pek görünmez, bakışlarından yeşil, ağulu ışık çıkar; onun için canavar, büyücü, insan kılığına girmiş cin dendiği de olur. “Ama ne olduğu belli değil. Kimi peri kızı diyor, kimi de insan kılığına girmiş cin diyor.”⁴³⁵ “Büyücü de olsa, peri de olsa bir kızdan korkmak erkeğe yakışmazdı.”⁴³⁶ “Onun içinden ağulu bir ışık çıkıyor, kime degerse onda hayır bırakmıyor.”⁴³⁷

Türklerin tabiat kültleri içerisinde yerle birlikte alınan su kültürü Türk anlatılarında güzelleştiren, iyileştiren, güçlendiren, tedavi eden bir tabiat parçasıdır.⁴³⁸ Bununla birlikte Gökçen suyun iyileştirici, tedavi edici özelliğinden faydalanmasını bilir. Deli Kurt yaralandığında kuyudan kaynak suyu oluğa doldurup orada yıkanmasını ister. Gerçekten de suya girdikten sonra ertesi gün iyi olur.

2.8.2.8.5.1.11. Şaman

“Şaman teriminin Türkçe olmadığı kabul görmüş bir görüştür.”⁴³⁹ Atsız romanlarında şamanı değil kam sözcüğünü kullanır. Türklerin zamanla kabul ettikleri dinler, şaman öğelerini Türk kültüründen silip atamamış, şamanlık bir şekilde yeni kültüre ayak uydurarak varlığını sürdürmüştür. Genelde toplumun dışında yaşayan şamanlar doğaüstü güçlere sahiptir; yardımcı ruhlar aracılığı ile göğe, yeraltına seyahat edebilir, ruhlarla esrime halinde iletişim kurabilir, fal bakarak gelecekte haber verirler.⁴⁴⁰ Tanrı ile konuşan, tanrı ereni olarak bahsi geçen Kıraç Ata, Bozkurtlar romanının en önemli kişilerinden biridir. Romanın zamansal kurgusunu Atsız, onun sözleri üzerine kurmuştur. Onun konuşması tekrar tekrar okuyucuya hatırlatılmış, her söylediğinin dokuz yıl aralıklarla gerçekleştiği gösterilmiştir.

⁴³⁴Türkan, K. “Türk Masallarında Su Kültü” <http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=93&Sayfa=132>

Erişim tarihi: 13.10.19

⁴³⁵ Atsız, 2015b: 98.

⁴³⁶ Atsız, 2015b: 105.

⁴³⁷ Atsız, 2015b: 97.

⁴³⁸Türkan, K. “Türk Masallarında Su Kültü”

<http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=93&Sayfa=132>(Erişim tarihi: 13.10.19)

⁴³⁹ Bayat, 2017: 134.

⁴⁴⁰ Bayat, 2017: 20-24.

Türk kültüründeki şamanın özellikleri incelendiğinde Kıracı Ata'nın da bunları taşıdığı görülür. Batıl olanı bilir, fala bakarak gelecekte haber verir, vahşi hayvanları evcilleştirip onlara istedikleri yaptırabilir, insanlardan uzakta bir mağarada tek başına yaşar. Ayrıca fala bakarken transa geçtiği sahneye de yer verilmiştir. "Kam heyecanlanmıştı. Ağzı köpürüyor, sert hareketler yapıyordu. Birden bire elindeki kürek kemiğini fırlatıp attı."⁴⁴¹ Romadaki diğer şamanlardan biri Uçar Kam'dır, ancak onun sadece adı anılmış, baktığı faldan bahsedilmiştir. Ay Hanım da insanların yüreklerinden geçenleri anlaması, yeğeni olan kamdan gizli bilgiler öğrenmesi itibarıyla şaman özellikleri taşıyan diğer roman kahramanıdır.

Deli Kurt romanında ise Gökçen'in dedesi Uçkara Bahşı ve annesi Esen Börü şamandır. "Onun oğlu Uçkara Bahşı'yı ben gördüm. Kayıptan haber verir, elindeki bir taşla yağmur yağdırırdı."⁴⁴² Şaman seçilmenin yollarından biri de soyla geçen şamanlıktır, baba hattıyla olduğu gibi ana hattıyla da geçebilir.⁴⁴³ O halde Gökçen'in, annesi ve dedesinin şaman olması, bu inanışın yansımasıdır.

2.8.2.8.5.1.12. Umay

Orhon yazıtlarında Tanrı ve Iduk Yer-Sub'la beraber ismi anılan mitolojik varlıklardan biri de Umay'dır. Tonyukuk abidesinde Umay'ın işlevi açıkça gözüktür. Umay'ın Tanrı ve Iduk Yer-Sub'la birlikte Türklere zafer kazandığı görülmektedir.⁴⁴⁴ Kül Tigin, Bilge Kağan ve Tonyukuk yazıtlarında kadın ilah olarak zikredilen Umay, romanda da aynı bağlamda kullanılmıştır. Bozkurtlarda "Yakarış" adlı bölümde gözleri görmeyen ama ihtilale katılacak olan Gök Börü, yüzünü doğuya dönüp ellerini göğe kaldırarak şöyle dua eder: "Türk Tanrısı! Türk Yersuları! Umay! Yarın için bana güç verin! Öcüm yağıda kalmasın!"⁴⁴⁵

2.8.2.8.5.1.13. Yada Taşı

"Türk kavimlerinde çok eski devirlerden beri yaygın olan bir inanca göre, büyük Türk tanrısı Türklerin cediti alasına yada (yahut cada, yat) denilen bir sihirli taş armağan etmiştir ki bununla istediği zaman yağmur, kar, dolu yağdırır, fırtına çıkarırdı."⁴⁴⁶ Deli Kurt romanında birden çok yerde bahsi geçen yada taşı Uygurdan gelip Karaman Elinde yaşamaya başlayan Uçkara Bakşı'dan kızı Esen Börü'ye geçmiştir. "Bir yaz, görülmemiş bir kuraklık oldu. (...) İşte o zaman Esen Börü, babasından kalan yada taşını çıkarıp yağmur yağdırdı."⁴⁴⁷ Gerek

⁴⁴¹ Atsız, 2015a: 172.

⁴⁴² Atsız, 2015b: 139.

⁴⁴³ Bayat, 2017: 27.

⁴⁴⁴ Bayat 2016: 49

⁴⁴⁵ Atsız, 2015a: 385.

⁴⁴⁶ İnan, 1986: 160.

⁴⁴⁷ Atsız, 2015b:140.

Gökçen'in gerek annesi Esen Börü'nün olağanüstü vasıfları anlatılırken bu taş yazar tarafından özellikle vurgulanmıştır.

2.8.2.8.5.1.14. Yer-Su

Eski Türkler Gök Tanrı'ya inanmakla beraber doğadaki ağaca, ormana, ateşe, dağa, suya kutsiyet atfetmişlerdir. Bu tabiat kültürünü 'yer-su' terimiyle ifade etmişlerdir. Romanda "yer-suları" ifadesi bir yerde geçer. Yukarıda Umay maddesinde bu bölüm kısaca anlatılmıştır. Atsız, Tonyukuk yazıtındaki "Teñri umay ıdok yër suw basa bërti"⁴⁴⁸ (Tanrı, Umay ve kutsal yer su ruhları yardım etti.) cümlesini romanında aynı şekilde kullanmış, üç kutsal varlığı sıralamıştır. "Türk Tanrısı! Türk Yersuları! Umay! Yarın için bana güç verin!"⁴⁴⁹ Bir de yer-sub/yer-suw olarak okunan bu terkibe çokluk ekini getirerek yazmayı tercih etmiştir. Dağ, su, ağaç, kaya kültürlerinin yer-su altında toplanmış olmasından dolayı buradaki çokluğu ifade etmek için kullanmış olabilir.

2.8.2.8.5.2. Deli Kurt'ta Müslümanlığın Millî Din Oluşu

Atsız'ın pek çok yazısında İslamiyet'le ilgili, dinle ilgili düşüncelerini dile getirmiştir. Bu düşüncelerini bir de edebi eser olan roman türüyle de aktarmıştır, denilebilir. Örneğin "Türkçülüğün Önemli Meseleleri" yazısında, Türk olmak için, mutlaka Müslüman olmaya lüzum yoktur derken, aynı cümleyi Gökçen'in annesi Esen Börü'ye söyletmiştir: "Biz insanları dinlerine göre değil, soylarına göre ayırırız."⁴⁵⁰ "Eski dinimiz olan şamanlıktan da bazı unsurlar alarak bir Türk Müslümanlığı haline gelen bu din, on yüzyıldan beri bizim Millî dinimiz olmuştur." der. Deli Kurt romanında İslamlaşmış bir Anadolu coğrafyasını anlatırken bir taraftan da Müslümanlığın nasıl 'millî din' olduğunu gösterir. Romanda, Eski Türk inancıyla ilgili araya serpiştirilmiş motiflerle birlikte İslamiyet'le ilgili pek çok unsur, uygulama, terim ve ifade vardır. Bunlar şöyle sıralanabilir: Allah, Allah vergisi, Azrail, besmele, cehennem, cennet, cin, derviş, dua, evliya, Fatiha, İhlâs, iki cihan, kader, kafir, kısmet, kıyamet, Kur'an, mukadderat, Müslümanlığın şartları, namaz, oruç, ölüm meleği, peri, rahmet, ramazan, ruh, şehitlik mertebesi, şeyh, şeytan, Yasin, Zebani, fetva, yağmur duası.

2.8.2.8.5.2.1. Hızır

Deli Kurt romanında bahsi geçen iki tane masal vardır: Birisi Gökçen pınarıyla ilgili masal, diğeri de Şeytan ve Yedi Kız masalıdır. Bir Türkmenin ağzından dinlediğimiz ilk

⁴⁴⁸ Aydın, 2015: 126 (T2 B 3(38))

⁴⁴⁹ Atsız, 2015a: 385.

⁴⁵⁰ Atsız, 2015b: 148.

masalda, Anadolu inanışlarıyla ilgili unsurlardan biri de Hızır'dır. "Türklerde ve İslamiyette Hızır'ın en belirgin özelliği, insanlara ve düşkünlere yardım etmesi idi."⁴⁵¹ Anlatılan masalda ak sakallı, perişan bir yolcu olarak bir yörügün çadırında ağırlanan Hızır, onların çocukları olmadığı için ne kadar dertli olduklarını görür. İkiye böldüğü elmayı bu karı kocaya yedirir. Gel zaman git zaman bir kızları olur.

2.8.2.8.5.3. Ruh Adam'da Melekler ve Peygamberler

Ruh Adam romanının son kısımlarında çok ilginç bir bölümle, Selim Pusat'ın "büyük mahkemede" yargılanmasıyla, karşılaşılır. Yek onu dünya kadar, kâinat kadar geniş meydana, mahşer kalabalığının ortasına götürür. Duruşmaya ilk olarak gelen üç melek ve üç peygamberdir. İslamiyetteki dört sayısından farklı olarak (dört büyük melek ve dört büyük peygamber) üç sayısı vurgulanır. Söz konusu melekler Cebrail, Mikail ve İsrail'dir. Azrail'den bahsedilmemesi bu meleğin sadece ölüm anında görünmesiyle ilgili olabilir ki Selim Pusat bu bölümde ölmemiş, evinden yürüyerek çıkıp rüya gibi farklı bir âleme girmiştir.

Daha sonra da tanık olarak üç peygamber gelir: İlki diz çöküp ellerini kaldırarak Büyük Işık'a Ey Ahuramazda diye seslenen Zerdüş'tür, ikincisi avuçların birleştirip baş eğen, Büyük Işık'a Ey edebi Nirvana diye seslenen Buda'dır, üçüncüsü ise alnını yere sürüp ayağa kalkan Hz. Muhammed'dir. Kendisine kutsal kitap gönderilen büyük peygamberlerinin değil de indirilen kitaplarda adı zikredilmeyen Zerdüş ve Buda'nın peygamber olarak anılması dikkat çeker. Budilik ve Zerdüşlük, Türklerin Müslüman olmadan evvel tabi olduğu dinlerdendir.⁴⁵² Belki de bu sebepten Selim Pusat'ı sadece Türklerin benimsediği dinlerinin peygamberleri yargılayabilmiştir.

2.8.2.8.5.3.1. Zerdüş

Söz konusu mahkemeye tanık olarak gelen peygamberin ilki Zerdüş'tür. Budilik ve Zerdüşlük dinlerinden hangisinin daha evvel Türkler arasına girdiğini kesin olarak ortaya konmasa da Atsız'ın Türklerin benimsediği dinleri burada bir sıraya koyduğunu ve bunun ilkinin Zerdüşlük olarak gördüğü söylenebilir. Tanrının huzurunda Zerdüş, Selim Pusat'ın savunduğu dinin kaidelerine göre suçlamış; onun Ehrimer'e kul olduğunu söylemiştir.

⁴⁵¹ Ögel, 2014a: 17.

⁴⁵² Yörükân, Y.Z. (2019). Türklerin Müslüman Olmadan Evvel Benimsediği Dinler ve Şamanizmin Bu Dinler Üzerinde Görülen Tesirleri. Ötüken Neşriyat, İstanbul. s.119.

2.8.2.8.5.3.2. Buda

Tarihsel bir kişilik olmasına karşın Tanrısal bir kimliğe bürünmüş ve Tanrı sayılmıştır. Budizm isedünyada en çok yayılma olanağı bulan, büyük kitlelerce benimsenmiş dinlerin başındadır.⁴⁵³ Budizm Türkler arasındaki intişar etmesi ise miladın birinci ikinci asrına denk gelir.⁴⁵⁴ Buda, Selim Pusat'ı kendi öğretilerine göre yargılamış;alemin kuruntular alemi olduğunu anlayamadığını, ruhunu karanlığa attığını söylemiştir.

2.8.2.8.5.3.3. Muhammed

“Son peygamber” Muhammed, şeriata göre Selim Pusat'ı suçlu ve günahkâr bulup gayrimeşru yola saptığını, içkiye dadandığını söyler.

Selim Pusat'ın meleklerin, kıralların, babası, dedesi ve arkadaşının onu suçlamalarına hiç itiraz etmezken sadece “peygamberler”in suçlamalarını kabul etmemesi göze çarpar. Üçüne de ayrı itirazlar öne sürer. Onun savaş aleyhinde olduğu için Budizm'den nefret ettiği başka yerde de görülürken; S.Pusat, en hararetli savunmayı Muhammed'e karşı yapar, onun suçlamalarını haksızlık olarak görür.

2.8.2.8.5.4. Ruh Adam Romanında Şeytan

Ruh Adam romanında üç tane şeytan adlandırması vardır. Bunlar: Yek, Kilimbi ve Madar'dır.Eski Uygurca döneminde o dönemin Maniheist ve Budist inanışlarının bir gereği olarak şeytan için pek çok adlandırma yapılmış. Bu kelimeler arasında Türkçe kökenli olanlar oldukça sınırlı kalırken, Sanskritçe olanların çokluğu dikkat çeker. Sanskritçe dışında Toharca ve Soğdça alıntılar da bulunmaktadır.

Kilimbi: (< Skr. hidimba) Bir şeytan adı.

Madar: (< Toh. mātār < Skr. makara) Şeytan, iblis.

Yek: Eski Türkçedeki şeytan kavram alanına ait tespit edilebilen Türkçe kökenli üç kelimedenden biridir. Şeytan anlamında kullanılan yek, kaynaklarda ölüm tanrısına yardımcı olan bir varlık olarak geçmektedir.⁴⁵⁵

2.8.2.8.5.5. Ruh Adam'da Tasavvuf

RomandaSelim Pusat'ın tasavvuf konusuna merak salmasıyla “Tasavvuf nedir?” sorusuna cevap aranır ve roman kahramanlarının ağzından bunun farklı tanımları yapılır. Osman Fişer tasavvufu Budizm ve Manihaizm'in çorbasıdır içinde tuz biber olarak

⁴⁵³Rayman, H. (2016). Eski Türklerde Üç Din. Karınca Yayınevi, Ankara. s.197.

⁴⁵⁴ Yörükan 2019: 120.

⁴⁵⁵ Yıldız, H. “Eski Uygur Türklerde Şeytan Kavramı”

<http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=100&Sayfa=210> (Erişim tarihi: 15.09.19)

Hıristiyanlık ve Yahudilik vardır derken; Ayşe din felsefesidir, din duygusunu ve düşüncesini dinin anlattıklarından ileriye götürerek ruhları doyurup kandırmaktır der. Selim Pusat ise konu hakkında kitaplar okudukça bunların “deli saçmaları” olduğuna kanaat getirir. Tasavvuf konusundaki bu merak ve araştırmayla birlikte “Kuran, hadis, Hıristiyanlık, Yahudilik, Budizm, Manihaizm, Musevilik, Sünni, Şii, Katolik, Protestan, mutasavvıf, mütefekkir Muhyiddîn-i Arabî, Mevlana, Hallac-ı Mansur, ene'l- Hak, Meryem Ana, İsa” söz ve söz grupları romana dahil olur.

2.8.2.8.5.6. Romanlara İnançların Yansıması

13. yüzyıldan itibaren Anadolu’da oluşuma başlayan tasavvuf, Türklerin inancında etkili olan unsurlardan biridir. Romanlar göz önünde bulundurulduğunda Gök Tanrı inancından Şamanizme, İslamiyetten tasavvufa, Budizmden Zerdüştilike kadar Türk toplumunun inanç sisteminin büyük küçük hemen her parçasına bir şekilde temas edilmiştir. Romanlarda işlenen zaman dilimiyle inanç aynı paraleldedir. Bozkurtlarda Gök Tanrı inancının, Deli Kurt’ta ise İslamiyet’in roman kahramanları üzerindeki etkisi açıkça görülür, dinin gerektirdiği uygulamaları ana karakterler yerine getirir. Ruh Adam ise bu genellemenin dışındadır. İslamiyet’in kişiler üzerindeki etkisine ve pratiklerine yer verilmez. Yine İslami inançtan farklı olarak romanın başında ve sonunda anlatılan hikayelerde gördüğümüz süreklilik, tenasüh inancını akla getirirse de bunun “basit ve olağan bir reenkarnasyon” olmadığını N. Emre Kum bir yazısında ortaya koymuştur. Bozkurtlar, Deli Kurt ve Ruh Adam romanlarının kahramanlarında ilahi bir ceza belli aralıklarla yeniden tezahür etmiştir. Bu ıstırap/ceza döngüsünün son halkası Atsız’ın bizzat kendisidir.⁴⁵⁶

Deli Kurt romanındaki Esen Börü’nün şu konuşması “Müslüman olup olmadığımı niye soruyorsun? Türk olduğum yetmiyor mu? (...) Biz insanları dinlerine göre değil soylarına göre ayırırız.”⁴⁵⁷ Atsız’ın inançla ilgili bakış açısını belki de en iyi yansıtan cümlelerden biridir.

⁴⁵⁶Kum, N. E. (2017). “Atsız’ın Eserlerinde ‘Kahramanın Efsane Döngüsü’ ve Atsız’ın Yarattığı Efsane İçindeki Sonsuz Yolculuğu” S. Y. Gömeç (hzl.) Atsız Armağanı II. Altınordu Yayınları, Ankara. s.121.

⁴⁵⁷ Atsız, 2015b: 147,148.

2.8.2.8.6. Savaş

İncelenen romanlarda geçen savaşla ilgili adlar ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.21 Savaşla İlgili Adlar

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Akın s.75	Baskın s.75	Akın s.236
Alay s.22	Cenk s.177	Cephe s.37
Baskın s.308	Cephe s.190	Düşman safı s.40
Bozgun s.299	Çarpışma s.6	Gaza vuruş-kırış s.271
Bölük s.585	Çatışma s.27	Harp s.69
Çapul s.302	Dürtüş s.57	Harp sanatı s.35
Çarpışma s.154	Harp s.196	İmha savaşı s.69
Dürtüş s.229	Hücum s.57-58	Karargâh s.270
Pusu s.79	Kaz Kanadı s.227-228	Muharebe s.83
Saldırış s.145	Kırışma s.176	Taarruz s.36
Savaş s.154	Kırışmaca s.57	Talim Meydanı s.73
Savaş idmanı s.73	Meydan Savaşı s.13	Vuruş-kırış s.131
Savaş uranı s.229	Ok Yayılımı s.56	
Vuruş s.44	Savaş s.7	
Vuruşma s.148	Savaş Meclisi s.53	
Yağma s.27	Sefer s.92	
	Taarruz s.195	
	Vuruş s.57	

2.8.2.8.6.1. Romanlarda Savaşın Ana Tema Oluşu

Atsız'ın romanlarındaki ana temalardan biri savaştır. Bozkurtlar'da ve Deli Kurt'ta ayrıntılı savaş tasviri yapılmış, okuyucuya da kendini bu savaşın içindeymiş gibi hissettirilmiştir. Kahramanların korkusuzca savaşmaları, savaşta akacak kanın düşünülmemesi, kahramanların savaşma coşkusu, kişioğlunun acuna savaşmak için geldiği düşüncesi ya da 'kişi evinde doğar, savaşta ölür' kabullenışı savaş hakkında olumlu bir etki uyandırır. Yine savaş sözcüğü "tatlı, keyif, avunma, kanma, hoşlanma" sözcükleriyle aynı cümle içinde kullanılır, böylece savaşın korkulacak bir şey olmadığı fikri vurgulanır. "Yalnız Çinliye Türk kanı aşılsa iyi. Belki ilerde Çin'den daha iyi bir çeri çıkar da daha tatlı savaşırız."⁴⁵⁸ Bütün bunların üstünde savaş kutlu bir eylemdir, bir ülkü uğruna savaşan yiğitler yüceltilir. "Şu savaş ne kutlu şeydi!"⁴⁵⁹

Ruh Adam romanının da fiili bir savaş olayına yer verilme de Selim Pusat'ın savaşçı kişiliği tanıtılırken ya da diğer roman kişileriyle tartışırken onun askerliği bir inanç sistemi gibi savunması, savaş temasını öne çıkarır.⁴⁶⁰

⁴⁵⁸ Atsız, 2015a: 81

⁴⁵⁹ Atsız, 2015a: 486.

⁴⁶⁰ Özdemir, 2019: 323

Savaş anlatılırken, özellikle savaş sahneleri tasvir edilirken yukarıda görüldüğü gibi zengin bir söz dağarcı ortaya çıkmıştır. “Omzuna saplanmış olan bıçağın acısıyla sendeleyen Burguçan’ın üzerine saldırarak kılıçla yaman bir dürtüş yaptı.”⁴⁶¹

2.8.2.8.6.2. Türk Ordu Sistemi

Atsız, romanlar sayesinde kendi savaş felsefesini anlatmakla kalmamış, Türk askeri ve ordu teşkilatını göstererek savaşçı ruhumuzu hatırlatmaya çalışmıştır. Bozkurtlar’da eski Türklerin, Deli Kurt’ta da otoritesini sağlamlaştırmaya çalışan Osmanlı’nın ordu teşkilatını hakkında birçok bilgi bulunur. Türklerin asker-millet yapısı; savaş talimleri, savaş oyunları, sürek avlarıyla Türklerin her daim savaşa oluşu; verilen her emre tam itaat eden Türk askerî disiplini; kaz kanadı, sahte geri çekilme, pusuya düşürme gibi savaş taktikleri; ordunun yönlere göre ve onlu sisteme göre ayrılışı; orduların savaş düzeninde konuşlandırılışı; ok yaylımı, meydan savaşı, imha savaşı gibi taarruz yöntemleri söz konusu bilgilere örnektir. “Murad Beğ yine kaz kanadı denilen Türk oyununu yapıyordu. Düşman, çekilen ortadan ilerleyecek, böylelikle sağ ve sol kanatlar onun gerisinde kalacak, bu sırada ilerleyecek olan sağ ve sol kanatlar düşmanı çember içine almış olacaktı.”⁴⁶²

2.8.2.8.6.3. Romanlarda Kadın Savaşçılar

Türklerin asker-millet yapısında savaş ve ordu komutanlığının sadece erkek işi olmadığını; kadınların da orduları komuta ettiğini, at üstünde okları, yayları ve kılıçları olduğu halde savaşa katıldığını da Atsız, romanlarında göstermiştir. Bozkurtlar’daki Ay Hanım, Türk tarihine ait kaynaklarında görülen 100 bin kişilik Sabar askerî kuvvetine komutanlık yapan, savaşçılığı, idareciliği ve güzelliğiyle meşhur Bug-arık Hatun⁴⁶³’a çok benzer. Savaşçı Türk kadınının diğer örneği Deli Kurt romanındaki Gökçen’dir. “ Ben, oku beni aşan, atı beni geçen, güreşte beni yenebilen erkek isterim.”⁴⁶⁴

⁴⁶¹ Atsız, 2015a: 229.

⁴⁶² Atsız, 2015b: 227-228.

⁴⁶³Gömeç, S. Y. (2019). “Kök Türkler ve Uygurlar Çağında Türk Ordu Teşkilatına Umumi Bir Bakış” A. S., Özkaya (ed.). Hunlar’dan Günümüze Türk Askerî Kültürü. Kronik Kitap, İstanbul, s.160.

⁴⁶⁴ Atsız, 2015b: 107.

2.8.2.8.7. Savaş Araç Gereçleri

İncelenen romanlarda geçen savaş araç gereç adları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.22 Savaş Araç Gereç Adları

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Bıçak s.61	Bıçak s.25	Dinamit s.185
Boru s.153	Boru s.177	Kalkan s.7
Göğüslük s.147	Kalkan s.14	Kılıç s.275
Kalkan s.38	Kargı s.177	Ok s.7
Kargı s.197	Kılıç s.16	Örme Zırh s.276
Kılıç s.16	Kiriş s.5	Palaska s.44
Kın s.88	Nacak s.198	Silah s.262
Kırbaç s.108	Ok s.20	Süngü s.35
Kiriş s.96	Pala s.25	Tabanca s.45
Ok s.18	Pusat s.23	Zırh s.7
Pusat s.15	Sadak s.5	
Sadak s.18	Satır s.198	
Topuz s.93	Silah s.74	
Tuğ s.243	Temren s.190	
Tulga s.38	Topuz s.57	
Üç Tuğ s.242	Yay s.7	
Yay s.21	Zırh s.56	
Zırh s.38		

2.8.2.8.7.1. Romanlarda Geçen Savaş Araç Gereçleri

Bozkurtlar'da çağın tekniğine gören tesirli silahla donatılmış Türk ordularının başlıca silahı ok ve yaydır. Süratle koşan at üzerinde her dört yana isabetli oklar atmada mahir olan Türkler, oku ve yayı etkili bir savaş aleti olarak kullanmışlardır. Bunun için de uzaktan savaşı tercih etmişlerdir. Yakın savaşlarda ise kargı, mızrak, kalkan ve kılıç kullanmışlardır.⁴⁶⁵ Bununla birlikte Gök Türk çerileri başlarına “tulga” takıp üstlerine zırh ve göğüslük giyerler, bıçaklarını kına, oklarını sadağa koyarlar. Bütün bu savaş aletleri ise pusat sözcüğüyle ifade edilir: “Bu yolcunun belinde kılıcı, bıçağı; sırtında da yayı ve sadağı olduğu halde pusata davranmayıp ayıyı böyle oyalaması tuhaftı.⁴⁶⁶ Orduların çarpıştığı savaşlarda ise askerlerin borunun sesiyle harekete geçildiğini görülür: “At uşağı boruyu öttürünce bin kişi birden korkunç savaş haykırılarıyla Çinlilere doğru at saldılar”⁴⁶⁷

Deli Kurt romanında Bozkurtlar'dan farklı olarak “nacak, pala, satır” da savaş aleti olarak kullanılır. “Bir yanda birkaç çevik akıncı, kendilerini sarmış olan Sırlara karşı uzun bıçaklarıyla kendilerini koruyor, daha ötede birkaç yeniçeri, Almanlara karşı satır, topuz, nacak ve pala kullanarak ölüm dirim savaşı yapıyordu.”⁴⁶⁸

⁴⁶⁵ Kafesoğlu, 2003: 285.

⁴⁶⁶ Atsız, 2015a: 164.

⁴⁶⁷ Atsız, 2015a: 153.

⁴⁶⁸ Atsız, 2015b: 198.

Ruh Adam'da orduların savaşı söz konusu olmadığı için kullanılan savaş aletleri adı da sınırlıdır. Bu adlardan bazıları ise benzetme yapmak için kullanılır. “Ona göre insanlar kumanda edenlerle kumanda edilenlerden ibaretti ve hayat denen nesne, süngü takıp avcı hattında yürümekten başka bir şey değildi.”⁴⁶⁹

2.8.2.8.8. Asker, Rütbe ve Ordu

İncelenen romanlarda geçen asker, rütbe, ordu ile ilgili adlar ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.23 Asker, Rütbe ve Ordu İle İlgili Adlar

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Artçılık s.456	Alay beği s.50	Albay s.35
Atıcı s.48	Atlı s.57	Asteğmen s.220
Başbuğ s.60	Azap s.10	Astsubay s.48
Başkumandan s.662-663	Başbuğu s.175	Başkumandan s.88
Börü s.585	Başkumandan s.196	Binbaşı s.43
Buyruk s.28	Birlik s.119	Birlik s.107
Binbaşı s.44	Bölük s.26	Bölük s.77
Binici s.36	Bölük eri s.176	Deniz Subayı s.112
Buyruk Beği	Bölükbaşı s.111	General s.37
Çeri s.15	Cebeli s.52	İnzibat Teğmeni s.42
Er s.20	Çeri s.19	Kara Subayı s.112
Fatih s.319	Donanma s.121	Kıta s.233
Fedai s.145	Kapı kulu s.120	Kumandan s.37
Gözcü s.586	Kazasker s.80	Kurmay s.83
İlteber s.48	Kumandan s.221	Kurmay Adayı s.37
Karakol s.441	Akıncı s.176	Kurmay Başkanı s.44
Karargah s.493	Nişancı s.44	Kurmay Yarbay s.124
Kılıççı s.145	Ordugâh s.201	Manga s.136
Kolordu s.568	Sağ kanat s.223	Orgeneral s.45
Manga s.441	Sekbanbaşı s.228	Ordu s.15
Muhafız s.398	Solak s.195	Ordu Müfettişi s.44
Nişancı s.36	Sol Kanat s.223	Önyüzbaşı s.47
Okçu s.145	Savaşçı s.89	Piyade Subayı s.73
Oklu Muhafız s.493	Sipahi s.22	Subay s.14
Onbaşı s.34	Tımarlı s.19	Tümen başı s.263
Ordu s.25	Tımarlı sipahi s.22	Yarbay s.232
Öncü s.296	Vuruşçu s.154	Yüzbaşı s.5
Özel çeri başbuğuluğu s.228	Yeniçeri s.120	
Özel çeri komutanı s.328		
Özel çeri subayı s.362		
Saray Başbuğu s.411		
Savaşçı s.61		
Subay s.57		
Şad s.34		
Tarkan s.37		
Tegin s.68		
Tümen s.144		
Tümenbaşı s.178		
Yabgu s.534		
Yüzbaşı s.227		

⁴⁶⁹ Atsız, 2017: 35.

2.8.2.8.8.1. Romanlarda Türk Ordusuna Verilen Önem

Türk ordusunun 10'lu sistem içinde belli bir kumanda zincirinde birbirine bağlanması tek sevk ve idareyi sağlamıştır. En altla en üst arasındaki bu sıkı işbirliğinin Türk devletinin sağlamlığını ve devamlılığını sağlayan başlıca faktör olması, milletin ortak gayeler etrafında birleşerek bütün hale gelmesi⁴⁷⁰ Atsız'ın Türk ordusuna neden bu kadar önem verdiğinin kısa bir yanıtıdır. Bu sebepten sağlamlığı, kudreti ve silahlarının üstünlüğünden dolayı yabancılar tarafından ilk olarak taklit edilen Türk ordusu⁴⁷¹ ve Türk askeri okurda hayran ve hayret duygularını bıraktıracak şekilde romanlarda gösterilmiştir.

2.8.2.8.8.2. Askerî Terimler

“Askerî terimler bakımından dünyanın en zengin kültürüne sahip Türk milleti ve ordusunda bütün rütbelere birer birer ayrılmıştır. Her rütbenin vazifesi farklıdır.”⁴⁷² Atsız'ın incelenen romanlarında görülen askerî terimler bunun ispatı gibidir. Üç romanla Gök Türk, Osmanlı ve Türkiye cumhuriyetinin askerî unvan ve rütbeleri gösterilmiştir. Romanda geçen bazı askerî terimlerin açıklaması A. Donuk'un kitabından⁴⁷³ hareketle aşağıda verilmiştir:

2.8.2.8.8.2.1. Buyruk

Eski Türkçede bakan manasına geldiği ve tabii toplulukların idarî-askerî işlerinin tanzimi için merkezce tayin edilen yüksek memur.⁴⁷⁴ “Bunların arasında tarkanlar, buyruklar, teginler de vardı.”⁴⁷⁵

2.8.2.8.8.2.2. Çeriğ (Çeri)

Romanda en çok geçen sözcüklerden biridir. Atsız, asker anlamında çeri sözcüğünü kullanılır. “Aslında savaş nizamında düzenlenmiş askerî güç, manasında olmalıdır.”⁴⁷⁶ “Tüng Yabgu Kağan'ın ordusunda bütün uruklardan, boylardan çeriler vardı.”⁴⁷⁷

2.8.2.8.8.2.3. İlteber

Bu terim kitabelerde Uygur, Karluk ve Az reislerinin unvanı olarak geçmekte olup hükümdara bağlı yüksek devlet memuru, idareci manaları ile karşılanmaktadır.⁴⁷⁸

⁴⁷⁰ Kafesoğlu, 2003: 283.

⁴⁷¹ Kafesoğlu, 2003: 288.

⁴⁷² Özkaya(ed.), 2019 :165.

⁴⁷³ Donuk, A. (1988). Eski Türk Devletlerinde İdari-Askerî Unvan ve Terimler. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.

⁴⁷⁴ Donuk, 1988: 12

⁴⁷⁵ Atsız, 2015a: 28.

⁴⁷⁶ Donuk, 1988: 97.

⁴⁷⁷ Atsız, 2014a:197.

⁴⁷⁸ Donuk, 1988:21.

2.8.2.8.8.2.4. Özel Çeri Başbuğuluğu, Özel Çeri Subayı, Özel Çeri Komutanı, Saray Başbuğu

Türkler, Çinlilere esir düştüğünde Türk beğlerine, Çin kağanı tarafından verilen rütbelerdir. “Çin Kağanı, Tulu Han’a da özel çeri başbuğuluğu verdi.”⁴⁷⁹

2.8.2.8.8.2.5. Şad

Hakan ailesi mensupları tarafından kullanılan bir unvandır. Şadlar müstakil bir ordu başında olarak belirli bölgelerin idaresinden sorumlu kişiler durumunda idiler.⁴⁸⁰

2.8.2.8.8.2.6. Tarkan

Bu eski Türk unvanının çeşitli devrelerde muhtelif Türk topluluklarında farklı manalar ifade ettiği anlaşılıyor. Göktürk çağında yüksek asalet derecesidir.⁴⁸¹ Atsız, roman kişileri arasına soktuğu Dede Korkut’u Tarkan olarak göstermiştir. “Tarkanlar arasında ak sakallı Dede Korkut göze çarpıyordu.”⁴⁸²

2.8.2.8.8.2.7. Tegin

Genellikle hükümdar oğullarına denirdi. Tarihî belgelerden anlaşıldığına göre Tegin’ler ordu başında bir bölgenin idaresine memur edilince yabgu veya şad unvanını alırdı.⁴⁸³

2.8.2.8.8.2.8. Tümen

On bin kişilik askerî birliğe verilen ad. Eski Türk ordu kuruluşunda en üst birliği ifade ediyordu. Bunlar Tümen başı denilen komutanların emrindeydi.⁴⁸⁴

2.8.2.8.8.2.9. Yabgu

Hakandan sonra gelen ve imparatorluk arazisinin bir kısmını idare ile zorunlu ve hükümdar ailesine mensup şahsın taşıdığı bir unvan.⁴⁸⁵

2.8.2.8.8.3. Türk Ordusunun Kurda Benzetilmesi

“(…) zindeliği, çevikliği yanında muharebede ‘yırtıcılığı’ nı koruyan Türk ordularının

⁴⁷⁹ Atsız, 2015a: 328.

⁴⁸⁰ Donuk, 1988:34.

⁴⁸¹ Donuk, 1988: 44.

⁴⁸² Atsız, 2015a: 193

⁴⁸³ Donuk, 1988: 48.

⁴⁸⁴ Donuk, 1988: 106.

⁴⁸⁵ Donuk, 1988: 58.

yerli ve yabancı kaynaklarda kurlara benzetilmesi dikkate değer.”⁴⁸⁶ Atsız, yazıtlarda geçen “(Ebedi) gök güç verdiği için babam kağanın ordusu kurt gibiymiş, düşmanı koyun gibiymiş.”⁴⁸⁷ cümlesini, İltiş Kağan’ın devleti yeniden kurmaya çalıştığı bölümde “Tanrı yardım ederse çerimiz kurt gibi, yağı çerisi koyun gibi olur.”⁴⁸⁸ diyerek uyarlamıştır. Başka bir yerde yine “koyun sürüsüne kurt girer gibi” benzetmesini yapmıştır. Kurt benzetmesini biraz daha genişleterek boğa ve doğanı da eklemiştir: “koçların arasına girmiş boğa gibi”, “karga sürüsüne doğan girer gibi”

2.8.2.8.8.4. Deli Kurt’ta Osmanlı Askerî Teşkilatı

Deli Kurt romanında Osmanlı askerî teşkilatına ait birçok rütbe vardır. Osmanlı’nın eyalet sistemi ilk zamanlarda tımarlı sipahi, azab ve akıncılardan ibarettir. Atsız, romanındaki ana kahramanları “Osmanlı’nın en önemli askerî kuvveti olan ve imparatorluk haline gelmesinde başlıca rolü oynayan topraklı veya tımarlı süvari teşkilat”⁴⁸⁹ tan seçmiştir. Bu askerî teşkilat hakkında okura satır aralarında bilgiler de verilir. Tımar sahiplerinin kendilerine tahsis edilen dirliğin gelirine karşılık cebeli yetiştirmeleri, mazeretsiz savaşa gitmeyenlerin topraklarının elinden alınması, başarı gösterenlerin tımarlarının büyütülmesi buna örnektir. “Tımarı büyüdüğü için dört cebeli yetiştirmeye mecbur olan Çakır, yeni iki cebeli olarak Evren’le Murad’ı almış, böylelikle onlar da dilediklerine umduklarından daha çabuk ermişlerdi.”⁴⁹⁰

Kahramanlarının Osmanlı askerlerinden seçilmesiyle Osmanlı ordusunun savaş sistemi de gözler önüne serilmiştir. “Osmanlı-Türk ordusunun son derece hafif süvariye dayanan, hızlı hareket kabiliyetleri olan çok çabuk yer değiştiren, sağ ve sol kanatlar hızlı bir şekilde emir alan ve buna göre hareket edebilen, rakipsiz bir düzenle işleyişi”⁴⁹¹ gösterilir.

Romanın ilginç bölümlerinden biri iki Osmanlı askerinin karşı karşıya gelmesidir. Burada, Atsız’ın Türkçülük konusundaki fikirlerinin yansımaları, Osmanlı ordusundaki yeniçerilere karşı tutumunda da görülür. Aman dileylene merhamet etmeyen, Türk asıllı olmayan yeniçeri askerî ile tımarlı sipahi Deli Kurt’un kavgası; yeniçerinin Osmanlı tokadı ile ölümüyle son bulur.

⁴⁸⁶ Kafesoğlu, 2003: 288

⁴⁸⁷ Aydın, 2015: 60 KT D 12

⁴⁸⁸ Atsız, 2015a: 466.

⁴⁸⁹ Halaçoğlu, 2014: 56.

⁴⁹⁰ Atsız, 2015b: 52.

⁴⁹¹ Ortaylı, İ. (2019) “Osmanlı Ordusuna Genel Bir Bakış” A. S., Özkaya(ed.). Hunlar’dan Günümüze Türk Askerî Kültürü. Kronik Kitap, İstanbul, s. 336.

2.8.2.8.8.5. Ruh Adam'da Askerlik

Ruh Adam romanının ana karakteri Selim Pusat'a, bir inanç olarak kabul ettiği askerlik, babasından ve dedesinden miras olarak kalmıştır. Harp Akademisi'nin son sınıfında bulunan bir yüzbaşı iken, fikren kralcı olduğunu söylemesi üzerine hapse atılmıştır. Divan-ı Harp'te duruşmalar başlar. Bu süreçlerin anlatıldığı olaylarda farklı rütbelerdeki birçok askerle diyalog kurulur. “Orgeneral gerçekten çok öfkelenmişti. Kurmay başkanının ve binbaşının yanında bir yüzbaşından saygısızlık görmek gücüne gitmişti.”⁴⁹²

2.8.2.8.9. Sayı Adları

İncelenen romanlarda geçen sayı adları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.24 Sayı Adları

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Bin s.316	Beş s.36	Bin s.13
Dokuz s.166	Bin s.53	İki bin s.14
Dört s.152	Kırk s.88	Kırk s.7
İki dokuz s.173	Kırk Bin s.221	Kırk bir s.7
Kırk s.454	On beş s.64	Milyonlarca s.41
On Bin s.316	Üç s.64	Yüz bin
On yedi s.467	Üçüncü s.129	
Sekiz s.44	Yedi s.129	
Yedi s.45	Yedinci s.129	
Yedi yüz s.485	Yirmi bin s.130	
Yetmiş s.483		
Yüz s.19		

2.8.2.8.9.1. Bozkurtlar'da Sık Rastlanan Sayılar

Bozkurtlar romanında en çok sık rastlanan sayılar 4.7.9 ve 40'tır. Türk destan ve mitolojisinde sıklıkla gördüğümüz bu sayıların, Göktürklerin tarihini anlatan romanda sıklıkla kullanılması tesadüf değildir. Göktürklerin hayatını ve inancını her yönden yansıtan romanda sayıların taşıdığı anlam da vurgulanmıştır.

“Dillerin temel kelimeleri arasında yer alan sayılar adlarının kullanımı hemen hemen dillerin var oluşuyla aynı tarihe denk gelir. Bu yüzden sayılar, o dili konuşan milletlerin inançları, mitolojileri, etkilendikleri kültürleri, yaşadıkları tarihî olayları, gelenek ve göreneklere yansıtır.”⁴⁹³

⁴⁹² Atsız, 2017: 44.

⁴⁹³ Çelik Şavk, Ü. “Manas ve Maaday-Kara'da Sayılar”

<http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=50&Sayfa=49> (erişim tarihi: 19.08.19)

2.8.2.8.9.1.1. Yedi

Yedi sayısı on yedi, yetmiş ve yedi yüz sayılarıyla birlikte kullanılır. İltiş Kağan'ın on yedi kişi ile birlikte Gök Türk devletini diriltmek için harekete geçmesi, sonra yetmiş, sonra da yedi yüz kişi ile ordu kurmasını Orhon Yazıtlarında okuruz.⁴⁹⁴ II. Gök Türk devletinin kuruluşunun anlatıldığı Bozkurtlar Diriliyor'daki olaylar da yazıtlardaki gibidir. Yeni bir devlet kurmak için harekete geçenlerin sayısının yedi ile alaka olmasını Atsız, Kür Şad'ın ihtilâlinde de kullanmıştır. Kür Şad'ın Çin kağanına karşı ihtilâl yapma fikrine, ilk olarak altı Türk beği katılır. "Yedi kişi az ışıklı bir odada büyük bir iş için konuşuyorlardı. Her zamanki gibi ciddi idiler. Fakat başladıkları işin ululuğundan habersiz gibi idiler."⁴⁹⁵

Bağatur Şad'ın kağanlığının kutladığı toyda, yiğitler bahadırılığını göstermek için meydana çıkıp kendisini tanıtır. Buradaki konuşmalar Dede Korkut'taki gibidir ve sayılar öne çıkar: "Ben, Dokuz Oğuz güçlüsü, yetmiş yağı öçlüsü, yedi kızın dileği, Selenge'nin ulağı, kara yelle yarışan, boz ayıyla vuruşan, dokuz alp ile güreşen Bilge Tudun'um!"⁴⁹⁶

2.8.2.8.9.1.2. Dokuz

"Türk Destanları'nda sıklıkla kullanılan sayılardan biri de dokuzdur. Tek haneli sayıların en büyüğü olan dokuz sayısı, bitişi veya tamamlamayı ifade ettiği gibi yeniden doğuşu veya yeni bir başlangıcı da simgelemektedir."⁴⁹⁷ Bozkurtlar'da önemli olayların dönüm noktası dokuz yıl, başka bir evreye geçişi, bir yandan bitişi, bir yandan da yeniden doğuşu sembolize etmiştir. Romadaki olaylar 621 yılında başlar. I. Gök Türk devleti dokuz yıl sonra yıkılır, Çin'e tutsak olur. Kür Şad, dokuz yıl sonra devleti diriltmek için Çin'e başkaldırır. "Kür Şad söze başladı: Türk beğleri! Dokuz yıl süren tutsaklık sona erecektir."⁴⁹⁸

Geleneksel olarak yapılan hareketlerde dokuz sayısı öne çıkar. Kağanı yere diz vurulup selamlandıktan sonra dokuz adım geriye gidilir: "Böğü Alp yere diz vurarak dokuz adım geriledi."⁴⁹⁹ Yine geleneksel bir oyun olan "oğlak kapmaca"da kız, kendisiyle evlenmek isteyen erkeklerin önünden dokuz defa atıyla geçer: "Almına, atlıların önünden dokuz defa geçmeden ve kaçmaya başlamadan önce davul vurulmaz(...)"⁵⁰⁰

Dokuz sayısını, elçilerin sunduğu hediyelerde de görürüz. Kağana hediye olarak gönderilen soylu atlar ya yedi ya da dokuz tanedir. "Baş elçim Kül Er Tegin ile sana beş bin

⁴⁹⁴ Aydın, 2015: 59-60 KTD 12.

⁴⁹⁵ Atsız, 2015a: 379-380.

⁴⁹⁶ Atsız, 2015a: 45.

⁴⁹⁷ Küçük, 2013: 104.

⁴⁹⁸ Atsız, 2015a: 380.

⁴⁹⁹ Atsız, 2015a: 180.

⁵⁰⁰ Atsız, 2015a: 218.

altın, yüce dedemiz İstemi Kağan tarafından Acemlerden alınmış değerli bir kılıç, bir akdoğan, bir eyer takımı, dokuz da bidevi at gönderiyorum.”⁵⁰¹

Dokuz sayısına incelenen diğer romanlarda karşılaşılmaz, yedi de sadece bir yerde, Deli Kurt'ta anlatılan ‘Şeytan ve Yedi Kız Masalı’nda, görülür. Masalda yedinci kızın, şeytanı nasıl çileden çıkardığı anlatılır.⁵⁰² Ögel, altı ve dokuz sayıları arasında tarihsel bir ayrılık olduğunu belirterek, dokuz sayısının eski Türklerde kutlu iken Türklerin İslamiyet’i kabul edişleriyle birlikte altı ve yedi sayılarının da önem kazandığını söyler.⁵⁰³ Söz konusu durumun, bu bilgiyle ilgisi olabilir.

2.8.2.8.9.1.3. Kırk

Şüphesiz Bozkurtlar romanının en önemli sayısı kırktır. Romanın çıkış noktası, Kür Şad ve kırk arkadaşının Çin’e karşı yaptığı ihtilâldir. “Kahramanın etrafında bir kuvvet haline gelen kırk alp veya kırk eren motifi, Dede Korkut, Manas, Battal Gazi, Köroğlu ve Danişment Gazi gibi destanlarda da göze çarpmaktadır.”⁵⁰⁴ Kırk sayısı ile kırk bir, yan yanadır. Bazen kırk kahraman bazen kırk bir kahraman denir. Ayrıca ikinci roman, Bozkurtlar Diriliyor, Kür Şad’ın ihtilâlinden kırk yıl sonra başlar.

Kırk sayısının yıl ve gün sözcüğüyle çokluğu ifade eden kalıplaşmış şekli Bozkurtlar’da da Deli Kurt’ta da sıklıkla görülür. “Hamuru da nasıl inceltiveriyorsun? Ben kırk gün uğraşsam bu işi yapamam, dedi. Satı Kadın gülümsedi: -Ben de kırk yıl uğraşsam senin gibi kılıç savuramam.”⁵⁰⁵

2.8.2.8.9.2. Deli Kurt Romanında Beş ve Katları

Deli Kurt romanında öne çıkan sayılar ise beş ve katları on, on beştir. Romanda kişilerinin gelişim evreleri beş ve katlarıyla anlatılmıştır. Romanın ana kahramanı Murat’ın beş, on, on beş yaşındaki hali anlatılırken, Gökçen Kız masalında şöyle denir: “Gökçen bir yaşından beş yaşına, beş yaşından on yaşına, on yaşından on beş yaşına gelmiş. Dünya güzeli bir kız olmuş.”⁵⁰⁶

“Türk kültüründe ve edebiyatında incelenen sayıların dışında on beş sayısı da erlik yaşı olarak dikkat çeker. Dirse Han’ın oğlu on beş yaşına girer. Bayındır Han’ın boğasını

⁵⁰¹ Atsız, 2015a: 68.

⁵⁰² Atsız, 2015b: 129.

⁵⁰³ Ögel, 2014:71.

⁵⁰⁴ Küçük, 2013: 105.

⁵⁰⁵ Atsız, 2015b: 16.

⁵⁰⁶ Atsız, 2015b: 64.

öldürür ve bu yiğitliği üzerine Dede Korkut ona Boğaç adını verir.”⁵⁰⁷ Dede Korkut kitabında bunun başka örnekleri de bulunur.

2.8.2.8.9.3. Ruh Adam’da Matematiksel Sayılar

Ruh Adam romanında kullanılan sayılar genellikle matematikselidir. Yukarıda örnekleri görüldüğü gibi sembolik değildir. Romanın başında anlatılan Uygur masalında kırk sayısı dikkati çeker, burada anlatılan bir masal olduğu için kırk ve kırk bir sayısı, Türk edebiyatındaki taşıdığı anlamla kullanılmıştır. Sıklıkla vurgulanan sayı adı ise bin/iki bindir, bunlarla iki bin yıl önceki Mete zamanı işaret edilir. Yüz binlerce, milyonlarca gibi sayı adları da çokluğu ifade için söylenmiştir.

2.8.2.8.10. Oyun/Spor Adları

İncelenen romanlarda geçen oyun/spor adları ve bunların geçtiği yeri örneklendiren sayfa numarası tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.25 Oyun/Spor Adları

BOZKURLAR	DELİ KURT	RUH ADAM
Av	At yarışı s.46	Atletik gösteri s.189
At yarışı s.199-200	Binicilik s.21	Beden eğitimi s.191
Çelme s.543	Cirit s.21	İzci s.193
Deneç s.49	Çelik çomak s.36	Jimnastik gösterisi s.188
Deneşme s.48	Boyunduruk s.67	
Dalma	Elense s.67	
Gez tahtası s.48	Güreş s.66	
Güreş s.44	Hora s.180	
Güreşçi s.186	Karakucak Güreşi s.61	
Kılıç Oyunu s.16	Kim Yendi Güreşi s.	
Kurt kapanı	Ok Atma s.47	
Koşu s.53	Ödül s.48	
Nişancılık s.48	Pehlivan s.61	
Oğlak kapmaca s.216	Peşrev s.154	
Ok atıcılığı s.47	Rakip s.22	
Pehlivan s.108	Talim s.22	
Rakip s.545	Yarış s.38	
Savaş idmanı		
Taş Yarışma		
Tırpan s.543		
Yarış tuğu s.535		

2.8.2.8.10.1. Atsız’ın Türk Sporlarına Merakı

“Seferler, devamlı yıpratma ve yıldırma harekâtı arasında fertleri bir askerlik havası içinde yetişen bozkır Türk halkına sürekli başarılar sağlayan başlıca hususlardan biri de aynı

⁵⁰⁷Yücel, Ü. (2011). Türk Halk İnanışlarında Sayılar. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s.83.

zamanda savaş vasfında olan daima spor hareketleri idi.”⁵⁰⁸ Bu sebepten Bozkurtlar’da da Deli Kurt’ta da nişancılık, at yarışı, güreş, cirit gibi Türkleri her daim savaşa hazır hale getiren bu spor dallarına Atsız çok önem vermiştir. Romanda bunların geçtiği bölümleri savaş sahnelerinde olduğu gibi canlı bir tasvirle anlatmıştır. Yine onun Türk sporlarına olan merakını A.Deliorman şu sözlerle ifade etmiştir:

“(…) Fakat, spora, hele Türk sporlarına tutkunluğu vardı. Güreş müsabakalarını heyecanla takip ederdi. Bizim güreşçiler galip geldiler mi pek sevinirdi. 1950’ler, Türk güreşinin parlak çağıydı. Avrupa ve dünya şampiyonaları sırasında konumuz ekseriya güreş olurdu. Atsız, ciride, kılıç oyununa, biniciliğe de meraklıydı. Atlı ve silahlı sporları bizim Orta Asya’dan beri yaşattığımız spor dalları olarak görürdü.”⁵⁰⁹

Bozkurtlar romanında çeşitli kutlama ve törenlerde yapılan yarışmalarda bazı roman kişileri öne çıkarılmıştır. Kılıç oyununda İşpara Alp ve Tunga Tegin; ok atıcılığında Kür Şad; binicilikte Onbaşı Alka; güreşte Çalkara öne çıkan kişilerdir. Böylece Atsız, onların nezdinde Türklerin bu alanda ne kadar maharetli ve yetenekli olduğunu anlatma imkanını bulmuştur.

2.8.2.8.10.2. Güreş, Güreş Terimleri

Romanlarda üstünde en çok durulan spor güreştir. Onun güreşe olan ilgisi ve merakı Bozkurtlar’da ve Deli Kurt’ta görülür. Pehlivanların mücadelesini üç dört sayfa boyunca anlatırken bir yanda da güreşle ilgili pek çok terim romana dahil olur. Güreş Terimleri sözlüğünden hareketle bunların karşılığı aşağıda verilmiştir:

2.8.2.8.10.2.1. Boyunduruk

Karşı güreşçinin başını koltuk altına alıp boynuna kolu dolama biçiminde yapılan güreş oyunu. ⁵¹⁰ “Türkmen ancak dönebildi; fakat kendisine takılan boyunduruğu kesemedi.”⁵¹¹

2.8.2.8.10.2.2. Çelme

Karşı güreşçinin ayağının arkasına ayak koyma.⁵¹²

⁵⁰⁸Taşağıl, A. (2019) “Türk Askerî Tarihinin Başlangıcı: Hun Ordusu” S., Özkaya(ed.). Hunlar’dan Günümüze Türk Askerî Kültürü. Kronik Kitap, İstanbul, s.148.

⁵⁰⁹ Deliorman, 2000: 63.

⁵¹⁰<https://sozluk.gov.tr/> Güreş Terimleri Sözlüğü(Erişim tarihi: 16.09.2019)

⁵¹¹ Atsız, 2015b: 67.

⁵¹²<https://sozluk.gov.tr/> Güreş Terimleri Sözlüğü(Erişim tarihi: 16.09.2019)

2.8.2.8.10.2.3. Dalma

Ayaktayken, karşılaşılan güreşçinin ayaklarına yönelip yakalamaya çalışma.⁵¹³

2.8.2.8.10.2.4. Elense

Güreşte, kolunu hasmın boynuna getirip başparmağı gırtlığa, dört parmağı da enseye geçirerek hasmı yıkmaya dayalı bir oyun.⁵¹⁴

2.8.2.8.10.2.5. Karakucak

Pırpıt adı verilen özel bir giysi ile yapılan, kimi bölgelerde az çok değişiklikler gösteren, kökeni Orta Asya'ya değin uzanan, en eski geleneksel serbest biçimdeki Türk güreşi.⁵¹⁵“Güçlü bir pehlivandı da... Düğünlerde bir iki yol karakucak güreşi yapmış, tuttuğu bütün güreşleri kazanmıştı.”⁵¹⁶

2.8.2.8.10.2.6. Kurt Kapanı

Alttaki güreşçiye çift sarma vurulduktan sonra her iki yanına kapan takarak ağırlığı bel üzerine verme.

2.8.2.8.10.2.7. Peşrev

Yağlı güreşlerin başlangıcında elleri bacaklara vurarak yapılan gösteri.⁵¹⁷“Bu, kollarını alıştırmak için bir peşrevdi. Asıl dövüş şimdi başlayacaktı.”⁵¹⁸

2.8.2.8.10.2.8. Tırpan

Karşı güreşçinin ayak bileklerine hızla ayak vurma.“Güreş büyük bir sertlikle başladı. İkisi de sağlam yapılı, gürbüz olan güreşçiler koparırcasına tutuyor, kütükleri yerinden sökecek bir güçlkle tırpan ve çelme atıyorlar, buğaları bunaltacak bir sıklıkla bel kavıyorlardı.”⁵¹⁹

2.8.2.8.10.3. Oğlak Kapmaca

Yukarıdaki tabloda dikkat çeken oyunlardan biri de “oğlak kapmaca”dır. Kırgızlar arasında günümüzde de oynanan bu oyuna, at üstünde yeteneğini ve hünerinin kaybetmek

⁵¹³<https://sozluk.gov.tr/> Güreş Terimleri Sözlüğü(Erişim tarihi: 16.09.2019)

⁵¹⁴<https://sozluk.gov.tr/> Güreş Terimleri Sözlüğü(Erişim tarihi: 16.09.2019)

⁵¹⁵<https://sozluk.gov.tr/> Güreş Terimleri Sözlüğü(Erişim tarihi: 16.09.2019)

⁵¹⁶ Atsız, 2015b:61.

⁵¹⁷<https://sozluk.gov.tr/> Güreş Terimleri Sözlüğü(Erişim tarihi: 16.09.2019)

⁵¹⁸ Atsız, 2015b: 154.

⁵¹⁹ Atsız, 2015a: 543.

istemeyen Kırgız erkekleri rağbet eder; böylece atalarından kalan oyunu yaşatırlar. Oyunun ilk olarak kurtla oynandığını daha sonra kurtların azalması ile oğlakla oynanmaya başlandığı kaydeden D. Kaya, Kırgızların Millî Oyunu Kökbörü adlı makalesinde oyun hakkında bilgi verir:

“Kökbörü oyunu Kırgızların millî oyunudur. Nesilden nesile miras olarak aktarılan bu oyun, Kırgızların en çok rağbet ettiği ve heyecan duyduğu oyunlardandır. Kökbörü oyunu, Kırgızların yanı sıra başta Kazaklar ve Özbekler olmak üzere Asya’daki pek çok boyun da vazgeçilmez oyunları arasında olup bugün hâlâ, bütün canlılığıyla yaşatılmaktadır.(...) Türkiye’de bu oyundan ilk söz eden; ‘... eskiTürklerde totem sayılan bozkurt (gökbörü) ile bağlı bir anane mahsulüdür. Kurt menkıbesi, Kırgızların gökbörü tesmiye ettikleri oyunda tecelli eder.’ diyen Ziya Gökalp’tir. Dr. Rıza Nur da Türk Tarihi adlı eserinde kısaca bahsetmiştir.”⁵²⁰

Roman kişilerinden Alına kendisiyle evlenmek isteyen erkekler için şart koşar: “Ben, benden oğlak kapan, yarışta beni geçen erle evleneceğim.”⁵²¹ Bu şekilde romana dahil olan oyunda, yüz kişiden çok olan erkekler atlarıyla saf halinde dizilirler. Oyuna katılan kişilerin kahramanlığı, at üstündeki atıklığı sayesinde çok çekişmeli geçen yarışma, bütün heyecanı ile romana yansıtılmıştır.

2.8.2.8.10.4. Ruh Adam’da Evrensel Sporlar

Ruh Adam’ın içeriğinde evrensel sporlarla ilişkili kısa bir bölüm geçer. “Işık Kızlar”ın veda çayı ve töreninin konu olduğu bölümde öğrenciler izci kılıklarıyla, jimnastik elbiseleriyle gösteriler ve geçit resmi yaparlar. Türk millî sporlarıyla ilgili bir konu romanda işlenmemiştir.

⁵²⁰ Kaya, D. “Kırgızların Millî Oyunu Kökbörü”

http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/dogan_kaya_kirgizlerin_millî_oyunu_kokboru.pdf (Erişim tarihi: 19.09.19)

⁵²¹ Atsız, 2015a: 216.

SONUÇ

Atsız'ın Bozkurtların Ölümü, Bozkurtlar Diriliyor, Deli Kurt ve Ruh Adam romanları ayrıntılı bir biçimde taranarak romanların içerisinde yer alan adlar özelliklerine göre sınıflandırılmış, romanların söz varlığı tespit edilmiştir. Alt başlıklar halinde incelen adlarla ilgili yapılan tek tek değerlendirmelerle Atsız'ın romanlarının kavram dünyasını ortaya konulmuştur.

Tarihî roman olarak değerlendirilen Bozkurtlar (Bozkurtların Ölümü, Bozkurtlar Diriliyor) ve Deli Kurt'ta tarihî gerçeklikle kurgusal gerçeklik aynı potada eritilirken olay örgüsüne Türk destanları, eski Türk yazıtları, Anadolu masallarını, Dede Korkut hikâyeleri, eski Türk inanç ve mitolojine ait motiflerin ustalıkla yerleştirildiği tespit edilmiştir. Böylece Türk düşünce sistemi, kültür, inanış, adet ve geleneğine ait birçok kavram romanın söz varlığını oluşturmada belirleyici olmuştur.

Romanlarda geçen kişi adlarının kaynağına bakıldığında en büyük oranın eski Türk yazıtlarına ait olduğu görülmüştür. Atsız, yazıtlarda geçen ad, unvan ve rütbeleri Türkçenin ses özellikleri göz önünde bulundurarak tarih bilgisiyle birleştirmiş, bazen de yeni adlar türemiştir. Böylece onun eserleri Türk ad bilgisi için önemli bir kaynak oluşturmuştur. Bununla birlikte kişi adlarında diğer kaynakların Uygur metinleri, DîvânuLugati't-Türk, Dede Korkut Kitabı, Çin kaynaklarından alıntılanıp kurgulanan Türk tarihine ait metinler olduğu saptanmıştır. Tarihî metinlerde geçen adları kullanmakla birlikte yarattığı kurmaca kişilere ad verirken bu kişilerin romandaki karakter ve kişiliğini ya da dış görünüşünü göz önünde bulundurmıştır. Adlarla kişiler arasında mutlaka bir ilgi kurmuş, ad verirken genellikle bir sebebe dayandırmıştır. Romanlarda geçen yer adları incelendiğinde Atsız'ın, Türk destanlarında veya eski Türk yazıtlarında geçen dağ, ırmak, şehir adlarını; Türkler için kutsal sayılan yerleri, Türklerin ilk ortaya çıktığı yeri ya da Türklerin ana yurdunu romanın kurgusuna yerleştirerek Türk kültürü ve tarihi için önemli olay ve oluşumların merkezini okuyucuya gösterdiği tespit edilmiştir. Bitki, hayvan, yeme-içme, sayı ve renk adlarının seçiminde ve kullanım sıklığında Türk kültür, inanış ve gelenekleri etkili olmuştur. Ayrıca Türk inanç sisteminin romanlara yansısı kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiş, eski Türk inancı, mitolojik varlıklar ve Türk kozmogonisine ait adlara bakıldığında Atsız'ın Gök Tanrı inancından Şamanizm'e, İslamiyet'ten tasavvufa, Budizm'den Zerdüştilik'e kadar Türk toplumunun inanç sisteminin büyük küçük hemen her parçasına bir şekilde temas ettiği ortaya çıkmıştır.

Bunlarla birlikte Atsız'ın, Ruh Adam romanında Bozkurtlar ve Deli Kurt'tan farklı bir tavra büründüğü, Ruh Adam'da Türk kültürüne ilişkin kavramlara pek yer vermediği belirlenmiştir. Bunun sebebi Ruh Adam'ı yazdığı sıralarda millî kültürün zayıfladığını görmesi ve bu zayıflığın beraberinde gelen zafiyet ve çöküntüleri göstermek istemesi olabilir. Nitekim aynı yıllarda, 1951'de, Orkun'da yazdığı Millî Kültürü Koruma Kanunu adlı makalesinde de "Türkiye bugün müthiş bir kültür buhranı içindedir."⁵²²der. Yaşanan bu kültür buhranı beraberinde Türk insanının değerlerini de kaybetmesine sebep olacaktır. Selim Pusat'ın yaşadıkları da bunun bir sonucudur. Romanın başındaki Uygur masalı dışta tutulursa romanın genelinde millî olan kavramlara değil de evrensel olanlara yer verildiği görülür.

Atsız'ın seçimi ve tercihi neticesinde kavramların ilişkili olduğu alanla ilgili az ya da çok ad kullanılır. Bu seçim ve tercih doğrultusunda değişen kullanımın yazarın kavram dünyasıyla ilgili fikir yürütmede önemli bir ölçüt olmasından dolayı incelenen romanlarda geçen adların sayılarına bakılmıştır. Özelliklerine göre sınıflandırılıp alt başlıklara ayrılan adlarla ilgili tespitlerin sayısal verileri şu şekilde açıklanabilir:

Bozkurtlar romanında çeşitli tarihî kayıtlarda ve Çin belgelerinde geçen kişilerle Atsız'ın kendi yarattığı kişilerin sayısı 156'dır. Bunların 22 tanesi Çinlilerin adıdır. Tarihî kayıtlarda geçen Türk ya da Çinli kişilerin sayısı 37'dir. Bunlar I. ve II. Gök Türk Devletinin ya da Doğu Gök Türk'ün, Batı Gök Türk'ün kağanları, kağanların oğulları, kağanların eşleri ile Çin ülkesinin yöneticileri, veliahtları, vezirleri ve önemli askerleridir. Ancak Çin kayıtlarında geçen Türk adlarını Atsız kendi tarih bilgisi ve yorumuyla okuyup, Türkçeleştirmiştir: Ch'u-lo Kağan, Çuluk Kağan; T'u-li, Tulu; Chie-li/Hsie-li, Kara Kağan; Ho-lo-hu, Urku; Chie-shih-shuai, Kür Şad'dır.

Deli Kurt romanında da olay örgüsünde geçen kişi adlarının sayısı 70'tir. Tarihî kişi adlarının sayısı 34'tür, bunların altı tanesi başka milletlere mensupken diğerleri Osmanlı devletinin padişahları, Anadolu Beyliklerin beyleri, birliklerin başına geçen ünlü Osmanlı Beylerinin adıdır. Bu kişilerin bazılarının sadece bahsi geçmiş, bazıları ise kurgunun içine bizzat dahil olmuştur. Bunların dışındaki kişiler Atsız'ın yarattığı kurgu dünyasının ana/yardımcı kahramanlarıdır ve asıl olay bu kişiler arasında geçer.

Ruh Adam romanında ise 98 tane kişi adı geçer. Ruh Adam romanındaki kişi adları bir hayli kalabalık görünse de aslında olay örgüsüne bizzat dahil olan kişiler çok değildir. Kurmaca kişi adlarının sayısı 27'dir. Atsız, Ruh Adam'da diğer romanlardan farklı olarak buradaki kurmaca kişilerin birçoğunun gerçek şahıslar olduğunu belirtmiş, kendi hayatındaki kişileri romana yansıtmıştır. Diğer kişilerin adı ise diyaloglar arasında geçer. Örneğin

⁵²² Atsız, 2015: 258.

edebiyat üzerine yapılan konuşmalarda geçen edebi kişilerin sayısı 15 iken; fikir tartışmalarında adı geçen veya romanın sonlarında “büyük mahkeme”de bulunan tarihî kişi adlarının sayısı 36’dır.

Bölge, ülke, şehir, dağ, tepe, ırmak, göl, geçit, boğaz adlarının birlikte değerlendirildiğinde en çok yer adının Deli Kurt romanında geçtiği görülür. 59 addan sadece üç tanesi (Yassı Tepe, Kaval Tepesi ve Gökçen Pınarı) gerçek yer adı değildir, diğer adlar Anadolu ve Balkanlardaki yerlere aittir. Anadolu ve Balkanlar hem romanın işlendiği zaman diliminde yaşanan tarihî olayların zemini hem de romanın kurgusal dünyasına ait yerlerdir. Ana kahramanların Osmanlı sipahisi olması o yıllarda yaşanan savaşlar ve seferler arasında çok hızlı mekân geçişleri yapılmasını sağlamıştır.

Bozkurtlarda Orta Asya ana mekândır, bununla birlikte Türk tarihi ve kültürü içinde önemli olay ve oluşumların merkezi olan yer adların sayısı 28’dir. Üç tane yer adı (Üç Kayalar, Ölüm Uçurumu, Yedi Ejder Tepesi) ise yaşanan olaylarla ilişkili benzetme yoluyla oluşturulmuş yer adlarıdır.

Ruh Adam’da tespit edilen yer adları çok azdır, 11 tane yer adı geçer. Bunların iki tanesi romanın baş kısmında anlatılan Uygur masalında geçer. Diğerleri ise kahramanların bir şekilde gittiği, bulunduğu yerler değildir, bir fikir tartışmasında veya herhangi bir konuşma esnasında adı zikredilen yerlerdir.

Bozkurtlar’da, Gök Türk devletinin hâkim olduğu coğrafyada yaşayan 20 tane Türk boyuna yer verilmiştir. Bu boyların bazılarının adı çeşitli vesilelerle zikredilmiş, bazılarının ise Gök Türklerle yaptığı mücadele ya da içinde buldukları siyasi-sosyal ilişki işlenmiştir. Türklerin dışındaki millet adı ise 4 tanedir. Anadolu’da Fetret Devrinde ve Osmanlı’nın kuruluş döneminde geçen olayların anlatıldığı Deli Kurt’ta 22 tane boy ve millet adı geçer. Bunlardan 12 tanesi Türklerin mücadele halinde olduğu yabancı milletlere ait adlardır. Başka milletlerle doğrudan bir ilişkinin söz konusu olmadığı Ruh Adam’da ise 17 tane millet, boy adı söylenmiş, bu adlar genellikle kahramanların diyaloglarında geçmiştir.

Bozkurtlar ve Ruh Adam’da pekiştirme ile birlikte 14 tane, Deli Kurt’ta 10 tane renk adı geçer. Renkler bir yandan Türk kültür ve inancında taşıdığı anlamlarla kullanılırken bir yandan da kadın kahramanların saç, dudağı, gözleri ya da kıyafeti anlatılırken kullanılır. Bunun dışında eşyalarda, tabiatla ilgili unsurlarda ve benzetmelerde renklere yer verilmiştir.

Gün, ay, mevsim ve dönem birlikte ele alındığında incelenen romanların her birinde zamanla ilgili otuz kadar ifade kullanıldığı görülür. Özellikle yarım, buçuk, orta, yarı buçuk, yakın adlarıyla birlikte kurulan söyleyişler dikkat çeker.

Roman kahramanlarının yaşadıkları zorlukların üstüne, hava olaylarının sebep olduğu tabiat mücadelesini ekleyerek olayların şiddetini daha da arttıran Atsız, gök ve hava olaylarıyla ilgili adları en çok -26 tane- Bozkurtlar'da kullanmıştır. Bu tabiat insan ilişkisinin Bozkurtlarda daha yoğun olmasından kaynaklanmaktadır

Diğer başlıklar içinde nispeten daha yüzeysel kalan bölüm bitki adlarıdır. Bozkurtlarda 7 tane, Ruh Adam'da 6 tane bitki adı vardır. Bozkurtlar ve Deli Kurt'ta olaylar tabiatla iç içe geçse de bitkilerle ilgili ayrıntıya girilmemiş, genel adlandırmalar yapılmıştır. Bunun dışında romanlarda benzetme yapmak için bitkilerden yararlanılmıştır. Ancak Deli Kurt'ta seçilen 14 bitki adının bazılarında destan ve masal motiflerinin izleri görülür ve bu bitki adlarıyla Türklerde yaygın olan inanışlara dikkat çekilmiştir.

Bozkurtlar romanında bazıları benzetmede kullanılmakla beraber 48 tane hayvan adına yer verilmiştir. Deli Kurt'ta da söylenen hayvan adının sayısı (31) çoktur. Böylelikle hayvanlarla iç içe yaşayan Türk toplumunun bu yapısı; Türk kültür, inanç ve sosyal hayatında hayvana verilen önem gösterilmiştir. Bozkurtlardan ve Deli Kurt'tan farklı olarak Ruh Adam'da sadece 6 tane hayvan adına yer verilmiş, Uygur masalındaki “ak doğan” dışında diğerleri benzetme yapılırken kullanılmıştır.

İncelenen romanlarda 53 tane farklı organ ve uzuv adına yer vermesi Atsız'ın bu adlara verdiği önemin göstergesidir. Bir dilin temel söz varlığının ilki olan organ adlarının Türklerin kavramlaştırma yapmada kullandığı önemli bir kaynak olması bu durumun sebebi olabilir. Organ adlarının en çok savaş, vuruşma, dövüş gibi mücadeleler anlatılırken kullanıldığı görülür.

Romanlarda anlatılan olaylara ve zaman uygun zemin belirlenmiş, Bozkurtlar'da Türkistan coğrafyasına ait 42, Deli Kurt'ta Anadolu ve Balkanlar'a ait 33 coğrafi ad kullanılmıştır. Ruh Adam'da benzetme yaparken kullanılmakla birlikte İstanbul'a ait coğrafi adlara yer verilmiştir.

Atsız'ın romanlarında Orta Asya'dan Anadolu'ya Türk yemek kültürünün birçok örneği görülmekle birlikte yemek yeme ile ilgili gelenekleri, uygulamaları ve Türk mutfağındaki pişirme teknikleri de dikkate sunulmuştur. Atsız, en zengin Türk mutfağı örneğini Deli Kurt'ta gösterirken yeme içme ile ilgili 36 ad kullanmıştır. Orta Asya'daki yemek kültürü ise 22 adla anlatılmıştır. Bu adlar farklı işlemlerden geçerek elde edilen yemek çeşitleri, yemek yapmada kullanılan hayvansal ve bitkisel besinler, doğadan doğrudan alınıp tüketilen besinler, içecek adları, yemek için kullanılan diğer adlandırmalardır. Ruh Adam'da yeme içme ile ilgili sadece 12 tane ad kullanılmış, bu adlar da Türk mutfağına özgü değildir.

Atsız, kültür tarihinin önemli bir parçası olan giyime önem vermiş, Türklerin giyim kuşamına ait pek çok unsuru Bozkurtlar ve Deli Kurt'a eklemiştir. Giyim, kuşam ve kumaşla ilgili Bozkurtlarda 16, Deli Kurt'ta 19, Ruh Adam'da 13 ad kullanılmıştır. Romanlarda öne çıkan bazı kadın kahramanların giyimi ayrıntılı olarak tasvir edilirken erkek kahramanlarının giyimi anlatılmamıştır. Ruh Adam'da askerî üniformanın manevi değeri öne çıkarılmıştır.

Bozkurtlarda 32, Deli Kurt'ta 54, Ruh Adam'da 44 tane eşya adı kullanılmıştır. Romanlarda kullanılan bu eşyalar tarım aletleri, yazı araç ve gereçleri, gündelik eşya, mutfak eşyası, aydınlatma, oyunla ilgili eşyalar, demircilik mesleğine ait eşyalar, ev eşyası, hayvancılıkta kullanılan eşyalar, kişisel eşyalar olarak gruplandırılabilir. Ruh Adam'daki olayların kapalı mekânlarda geçmesi buradaki eşya adlarını sınırlandırmış, sadece ev eşyası ve kişisel eşya adlarından bahsedilmiştir. Deli Kurt'ta ve özellikle Bozkurtlar'da ise eşyaların toplum hayatı hakkında bilgi vermesi özelliğinden faydalanılmıştır.

Kültürün önemli unsurlarının başında gelen yapı ile adlar toplumun dinî, sosyal, kültürel ve ekonomik hayatını yansıtır. Romanlarda işlenen zaman dilimine göre bozkır, taşra ve şehir kültürünü yansıtacak ve toplum hayatı hakkında fikir yürütmeye imkân sağlayacak şekilde Bozkurtlar'da 25, Deli Kurt'ta 16, Ruh Adam'da 24 tane yapı ile ilgili ad kullanılmıştır.

Kültürün bir parçası olan müziğe romanlarında yer veren Atsız, Bozkurtlar romanında kopuzu, Deli Kurt romanında kavalı, Ruh Adam romanında da marşları ön plana çıkarmıştır. Ezgisel olarak farklılaşan müzik türleri ile farklı çalgı aletlerinin adları incelenen romanların toplamında 29'tur.

Atsız romanlarında akrabalık bildiren adları sıkça kullanılmıştır. Kelimelerin seçiminde romanın anlattığı yüzyıl taban alınmış, Gök Türk çağını anlatan Bozkurtlar'da eski kökenli sözcükler kullanırken, Deli Kurt ve Ruh Adam'da Arapça kökenli sözcüklerle birlikte Farsça eklerle yapılan tamlamalar romanın söz varlığına eklenmiştir. Romanlarda akrabalık bildiren elliye yakın adın kullanılması Türk dilinin bu bağlamdaki zenginliği gösterilirken, dolaylı yoldan da Atsız'ın kan bağına verdiği önemi meydana çıkarır. En çok akrabalık adı ise (35 tane ile)Bozkurtlar'da kullanılmıştır.

Tamamına yakını Türkçe kökenli idarî ve askerî unvanlarla zengin bir kaynak olan Bozkurtlar'da 36 tane unvan adı geçmektedir. Arapça-Farsça kökeni unvan adlarının daha genel olduğu Deli Kurt'ta 18, roman zamanında yapılan sıçrayışlar sebebiyle çeşitliliğin görüldüğü Ruh Adam'da 20 unvan adı geçmektedir.

Bozkurtlardaki meslek adlarından bazıları eski Türkçe dönemine ait metinlerden; bazıları ise ağızlarda yaşayan adlardan seçilmiştir. 43 tane meslek adı etrafında eski Türklerin

yaşayışı ve sosyal hayatı okurun dikkatine sunulmuştur. Deli Kurt romanının ana kahramanı olan Murat'ın, tımarlı sipahi olmasının, buna bağlı olarak sürekli savaflara katılmasının ve mekan değiştirmesinin etkisiyle, romanda diğerlerine göre daha az olarak, 25 tane meslek adına yer verilmiştir. Gerek tarihî zamanların değil de içinde bulunulan zaman dilimini anlatılmasından gerekse olay örgüsünün önemli kişilerinin yaptığı meslekle ilişkili diğer mesleklerden söz edilmesinden dolayı en çok meslek adının Ruh Adam'da olduğu görülür. Romanda 63 tane meslek adı tespit edilmiştir.

Toplumsal bir içeriğe sahip olan Bozkurtlar romanına Gök Türklerdeki devlet anlayışı ve toplumsal gelenekleri ile ilgili 19 ad romana eklenirken, olayların merkezine bireyin yerleştirildiği Deli Kurt ve Ruh Adam'da toplumsal yapıyla ilgili yalnız beş altı tane ad kullanılmıştır.

Bozkurtlar ve Deli Kurt romanlarında eski Türk inanişı, mitolojik varlıklar ve Türk kozmogonisiyle ilgili olan adlar ayrı ayrı değerlendirilirken bu romanlar arasında mitoloji, din, inanç ve inanişla ilgili adların sayısında epey fark olduğu görülür. Bu bağlamda Deli Kurt'ta 59, Bozkurtlar'da 37 ad vardır. Bu durum Deli Kurt romanında anlatılan Türklerin, İşlmiyet ile birlikte eski inançlara ve şamanizm'e ait birçok unsuru hala yaşatıyor olmasıyla ilgilidir. İşlmiyet'in kişiler üzerindeki etkisine ve pratiklerine yer verilmediği Ruh Adam'da şamanizm'e, İşlmiyet'e, tasavvufa, Budizm ve Zerdştlik'e kadar Türk toplumunun inanç sistemiyle ilgili 48 tane adlandırma kullanılmıştır.

Atsız'ın romanlarında ana temalardan birinin savaş olması ve savaş anlatılırken, özellikle savaş sahneleri tasvir edilirken zengin bir söz dağarcını ortaya çıkarmıştır. Romanların hepsi birden değerlendirildiğinde savaşla ilgili 37 farklı adlandırmanın kullanıldığı görülür. Böylelikle Atsız kendi savaş felsefesini anlatırken bir yandan da Türk ordu teşkilatı hakkında bilgi verme fırsatını elde etmiştir.

Ruh Adam'da orduların savaşı söz konusu olmadığı için kullanılan savaş aletleri adı da sınırlıdır. Bu adlardan bazıları ise benzetme yapmak için kullanılmıştır. Orduların savaşının anlatıldığı Deli Kurt 17, Bozkurtlar'da ise 18 tane savaş aletinin adı geçer.

İncelenen romanların toplamında asker, rütbe ve ordu ile ilgili 82 tane adın kullanıldığı tespit edilmiştir. Böylelikle Gök Türk, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyetinin askerî unvan ve rütbeleri gösterilmiştir. Bu kadar çok adın kullanılması Atsız'ın Türk ordusuna ve askerlik mesleğine verdiği önemin en açık göstergesidir. Verdiği önem neticesinde sağlamlığı, kudreti ve silahlarının üstünlüğünden dolayı yabancılar tarafından ilk olarak taklit edilen Türk ordusu ve Türk askeri okurda hayran ve hayret duygularını bıraktıracak şekilde romanlarda gösterilmiştir.

Dillerin temel kelimeleri arasında yer alan sayı adlarına milletlerin inançları, mitolojileri, etkilendikleri kültürleri, yaşadıkları tarihî olayları, gelenek ve görenekleri yansıması bakımından Atsız tarafından özel bir yer verildiği görülür. Sayılar Bozkurtlar ve Deli Kurt'ta genellikle Türk destan ve mitolojisindeki şekliyle kullanılmıştır. Ruh Adam'da tespit edilen 6 tane sayı adından diğer romanlardan farklı olarak matematiksel olarak yararlanılmıştır.

Türkleri her daim savaşa hazır hale getiren bu spor dallarına Atsız çok önem vermiştir. Türk sporlarına olan merakının ve ilgisinin neticesinde Bozkurtlar'ın söz varlığına 21, Deli Kurt'un söz varlığına ise 17 tane ad girmiştir. Bu romanlarda özellikle güreşle ilgili pek çok terime rastlanmıştır. Sporla ilgili sadece 4 tane adın kullanıldığı Ruh Adam'da millî sporlarla ilgili adlara yer verilmemiştir.

Atsız'ın kavram dünyasındaki millî kültüre ait kavramlarla evrensel kavramlar gösterilerek onun dünyayı algılayış ve anlatma biçimine farklı bir açıdan yaklaşılmaya çalışılmıştır. Böylece ömrünü, istiklâl'in Türk milliyetçiliğinde olduğu ülküsünü savunmakla geçiren Atsız'ın Türk kültürüne ve değerlerine ait sözcükleri yetkinlikle kullandığı ve eserleri ile gelecek nesillere aktardığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2015). *Türkçenin Söz Varlığı*. Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Aksan, Doğan (2015b). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Aksan, D. (2017). *Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Atsız, H. N. (1992). *Türk Tarihinde Meseleler*. Baysan Basım ve Yayımları, İstanbul.
- Atsız, H. N. (1992). *İçimizdeki Şeytan- En Sinsi Tehlike-Hesap Böyle Verilir*. Baysan Basım ve Yayımları, İstanbul.
- Atsız, H. N. (2015). *Türk Tarihi Üzerine Toplamalar*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Atsız, H. N. (2015a). *Bozkurtlar*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Atsız, H. N. (2015b). *Deli Kurt*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Atsız, H. N. (2015c). *Makaleler I*. İrfan Yayıncılık, İstanbul.
- Atsız, H. N. (2015ç). *Makaleler III*. İrfan Yayıncılık, İstanbul.
- Atsız, H. N. (2015d). *Makaleler IV*. İrfan Yayıncılık, İstanbul.
- Atsız, H. N. (2016). *Makaleler II*. İrfan Yayıncılık, İstanbul.
- Atsız, H. N. (2017). *Ruh Adam*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Atsız, H. N. (2017a). *Yolların Sonu*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Atsız, H. N. (2018). *Türk Ansiklopedisindeki Yazıları*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Atsız, H. N. (2019). *Hikâyeler*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Atsız, Y. (2006). *Ömrümün İlk 65 Yılı*. Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Aydemir, A. (2010). “Ötüken ve Ötüken Adı Üzerine” *Türk Dünyası Araştırmaları*, 187: 197-222.
- Aydın, E. (2015). *Orhon Yazıtları (Köl Tegin, Bilge Kağan, Tonyukkuk, Ongi, Küli Çor)*. Kömen Yayınları, Konya.
- Aydın, E. (2016). *Eski Türk Yer Adları*. Bilgi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- Bahar, İ. (2015). *Vaktiyle Bir Atsız Varmış*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Baş, B. (2011). “Söz Varlığı ile İlgili Çalışmalarda Kullanılacak Ölçütler”. *TÜBAR-XXIX*: 27-61.
- Başdaş, C. (2006). “Türkçe Organ Adlarında Kelime Sonu –k Ünsüzü ve Çokluk”. *İlmi Araştırmalar*, 21: 45-57.
- Bayat, F. (2016). *Mitolojiye Giriş*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Bayat, F. (2015). *Türk Mitolojik Sistemi 1*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Bayat, F. (2016). *Türk Mitolojik Sistemi 2*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.

- Bayat, F. (2017). *Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Bayat, F. (2017a). *Türk Kültüründe Kadın Şaman*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Bayat, F. (2018). *Türk Kültüründe Deli ve Delilik*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Can, F. (2015). *VII-XIII. Yüzyıllar Arası Türkçe Eserlerde Hayvan Adları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Clauson, Sir Gerard. (1972). *An Etymological Dictionary Of Pre Thirteenth Century Turkish*. Oxford Calenderan Express, London.
- Çıblak, N. (2004). “*Halk Kültüründe Nazar, Nazarlık İnanıcı ve Bunlara Bağlı Uygulamalar*” *Tübar*, XV: 103-125.
- Deliorman, A. (2013). *Atsız Hayatı Görüşleri Eserleri*. Berikan Yayınevi, Ankara.
- Deliorman, A. (2000). *Tanıdığım Atsız*. Orkun Yayınları, İstanbul.
- Donuk, A. (1983). *Eski Türk Devletlerinde İdari-Askerî Unvan ve Terimler*. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Durbilmez, B. (2018). *Türk Dünyası Kültürü*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Eker, S. (2015). *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Ercilasun, A.B. (2018). *Atsız Türkçülüğün Mistik Örneği*. Panama Yayıncılık, Ankara.
- Ergin, M. (2006). *Dede Korkut Kitabı*. Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Evcim, R. (2015). *Anadolu’da Anlatılan Masallarda, Âdet ve İnanmalar Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Gömeç, S. Y. (2006). *Türk Kültürünün Ana Hatları*. Akçağ Yayınevi, Ankara.
- Gömeç, S. Y. (hızl.). (2017). *Atsız Armağanı II*, Altınordu Yayınları, Ankara.
- Gömeç, S. Y. (2019). “*Kök Türkler ve Uygurlar Çağında Türk Ordu Teşkilatına Umumi Bir Bakış*” A. S., Özkaya (ed.). *Hunlar’dan Günümüze Türk Askerî Kültürü*. Kronik Kitap, İstanbul, 159-182.
- Gülensoy, T. (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü I-II*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Güngör, E. , Kafalı, M. ve Sertkaya O. F. (hızl.). (2017). *Atsız Armağanı I*. Altınordu Yayınları, Ankara
- Güvenç, B. (1979). *İnsan ve Kültür, Remzi Kitapevi Yayınları*, İstanbul.
- Halaçoğlu, Y.(2014). *XVI-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- İnan, A. (2017). *Eski Türk Dini Tarihi*. Altınordu Yayınları, Ankara.
- İnan, A. (1986). *Tarihte ve Bugün Şamanizm*. Türk Tarih Kurumu Yayınlar, Ankara.

- İnalcık, H. (2014). *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I Klasik dönem (1302-1606) Siyasal, Kurumsal ve Ekonomik Gelişim*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- İnalcık, H. (2011). *Kuruluş ve İmparatorluk Sürecinde Osmanlı*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Kaan, İ. (2016). *Hüseyin Nihal Atsız'ın Bozkurtların Ölümü ve Bozkurtlar Diriliyor Adlı Eserlerinin Sözlüğü ve Söz Varlığı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Kafesoğlu, İ. (2003). *Türk Millî Kültürü*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Karabulak, O. (2017). *Atsız ve Türkçülüğün Yarım Asrı Süreli Yayınlarında Türk Milliyetçiliğinin Seyri 1931-1975*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Kâşgarlı, M. (2013). *Divanü Lûgat-it Türk*. (Çev. B. Atalay), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Koçak, K. (2012). "Bozkır Kültüründe Alp Karakterinin Ortaya Çıkışında Türk Geleneklerinin Etkisi" NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 1: 125-135.
- Kök, A. (2004). *Türkçe İlk Doğu ve Batı Türkçesi Kur'an Çevirilerinde Özel Adlar*, Türk Dil Kurumu, Uluslar arası Türk Dil Kurultayı, Ankara.
- Kum, N. E. (2017). "Atsız'ın Eserlerinde 'Kahramanın Efsane Döngüsü' ve Atsız'ın Yarattığı Efsane İçindeki Sonsuz Yolculuğu" S. Y. Gömeç (hzl.) Atsız Armağanı II. Altınordu Yayınları, Ankara, 105-122.
- Küçük, M. A. (2013). "Türk Destanlarında 'Sayı' Motifinin Dini Yansımaları" Gazi Türkiyat, 13: 91-109.
- Küçük, S. (2010). "Eski Türk Kültüründe Renk Kavramı", Bilig, 54: 185-210.
- Ortaylı, İ. (2019) "Osmanlı Ordusuna Genel Bir Bakış" A. S., Özkaya(ed.). Hunlar'dan Günümüze Türk Askerî Kültürü. Kronik Kitap, İstanbul, 333-337.
- Ögel, B. (2014). *İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ögel, B. (2017). *Türklerde Devlet Anlayışı*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Ögel, B. (2014). *Türk Mitolojisi. C. 1*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ögel, B. (2014a). *Türk Mitolojisi. C. 2*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Özdemir, C. (2019). *Hüseyin Nihal Atsız (Hayatı, Fikirleri ve Romanları Üzerine Bir İnceleme)*. Altınordu Yayınları, Ankara.
- Özkaya, A. S. (ed.) (2019). *Hunlar'dan Günümüze Türk Askerî Kültürü*. Kronik Kitap, İstanbul.
- Rayman, H. (2016). *Eski Türklerde Üç Din*. Karınca Yayınevi, Ankara.

- Sertkaya, O.F. (2014). *Hüseyin Nihal Atsız Hayatı ve Eserleri*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Sertkaya, O. F. (2014). “Kür Şad Adının Etimolojisi veya Türk Tarihinde Kür Şad Adlı Bir Kişi Var mıdır?” *Gazi Türkiyat* 14: 1-10.
- Şahin, İ. (2013). “Türkiye Yeradbiliminde Terim ve Tür Sınıflandırması Sorunları” *Avrasya Terim Dergisi*, 1 (1): 46 - 58
- Şirin, H. (2016). *Eski Türk Yazıtları Söz Varlığı İncelemesi*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Taşagıl, A. (2016). *Çin Kaynaklarına Göre Eski Türk Boyları*. Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- Taşagıl, A. (2014). *Gök-Türkler I-II-III*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Taşagıl, A. (2019) “Türk Askerî Tarihinin Başlangıcı: Hun Ordusu” A. S., Özkaya(ed.). *Hunlar’dan Günümüze Türk Askerî Kültürü*. Kronik Kitap, İstanbul, 142-158.
- Tekin, N. (2015). *Nihal Atsız*. Kariyer Yayıncılık, İstanbul.
- Thomsen, V. (2011). *Orhon Yazıtları Araştırmaları*. (Çev. V. Köken), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Tuna, O. N. (1957). “Köktürk Yazıtlarında “Ölüm” Kavramı ile İlgili Kelimeler ve “kergek bol-“ Deyiminin İzahı”, VIII. Türk Dil Kurumu Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler, s. 131-148.
- Yaman, E. (2016). “Türkçenin Güncel Söz Varlığı” *Millî Eğitim*, 210: 85-91.
- Yeşilöz, T. (2018). *Hüseyin Nihal Atsız’ın Deli Kurt, Makaleler III ve Yolların Sonu Adlı Eserlerinin Sözlüğü ve Söz Varlığı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Yörükân, Y.Z. (2019). *Türklerin Müslüman Olmadan Evvel Benimsediği Dinler ve Şamanizmin Bu Dinler Üzerinde Görülen Tesirleri*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Yücel, Ü. (2011). *Türk Halk İnanışlarında Sayılar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İnternet Kaynakları

- Alyılmaz, C. “Eski Türk Şehirleri ve Semerkant” <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/32577> (Erişim tarihi: 10.10.19)
- Atasoy, M. “Ülkemizde Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Geleneksel Nefesli Çalgılarımızdan Kaval’ın Yeri ve Önemi”, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erciyesiletisim/issue/5869/77645> (Erişim tarihi: 12.10.19)

- Atsız, H. N. “*Kardeş Kahraman Macarlar*”<http://www.nihal-atsiz.com>(erişim tarihi: 14.10.19)
- Çelik Şavk, Ü. “*Manas ve Maaday-Kara’da Sayılar*”
<http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=50&Sayfa=49> (erişim tarihi: 19.08.19)
- Esin, F. “*Tarihsel Süreçte Kopuzun Serüveni*”
http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt11/sayi59_pdf/3sanat_sanattarihi_arkeoloji_mari/esin_funda.pdf (Erişim tarihi: 11.10.19)
- Gömeç, S.Y. “*Divanü Lûgat-İt-Türk’de Geçen Yer Adları*”<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/1573/17057.pdf>(erişim tarihi:13.10.19)
- Gömeç, S. Y. “*Kök Türkçe Yazıtlarda Geçen Göller ve Nehirler*”
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/940/11698.pdf>(erişim tarihi: 13.10.19)
- Güler, S. “*Türk Mutfak Kültürü ve Yeme İçme Alışkanlıkları*”
<http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423876631.pdf> (erişim tarihi: 15.10.19)
- Günel, Z. “*Karesioğulları*” <https://islamansiklopedisi.org.tr/karesiogullari>(erişim tarihi: 13.10.19)
- Hirik, E. “*Türk Dünyası Atasözlerinde Sayılar ve Anlam Alanları*”
https://www.academia.edu/32662718/T%C3%BCrk_D%C3%BCnyas%C4%B1_Atas%C3%B6zlerinde_Say%C4%B1lar_ve_Anlam_Alanlar%C4%B1 (Erişim tarihi: 20.08.19)
- İnayet, A. “*Bugünkü Uygurlarda Şamanlık ve Bir Şaman Duası: Azaim Koşığı*”,
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/441913> (erişim tarihi: 6.10.19)
- Kaya, D. “*Kırgızların Millî Oyunu Kökbörü*”
http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/dogan_kaya_kirgizlarin_millî_oyunu_kokboru.pdf (erişim tarihi: 19.09.19)
- Kurt, B. “*Yazıtlardan Günümüze Organ Adları ve Bunların Türkiye Türkçesi Ağzlarına Yansımaları*”,
http://www.dedekorkutdergisi.com/Makaleler/1025104306_BERKER%20YEN%C4%B0.pdf (erişim tarihi:24.09.19)
- Sümer, F. “*Karamanoğulları*”<https://islamansiklopedisi.org.tr/karamanogullari> (erişim tarihi:24.08.2019)
- Sümer, F. “*Türkmenler*”<https://islamansiklopedisi.org.tr/turkmenler>(erişim tarihi: 14.10.19)
- Sümer, F. “*Yörükler*” <https://islamansiklopedisi.org.tr/yorukler>(erişim tarihi: 14.10.19)

Sürücüoğlu, M. S. Özçelik, A. Ö. “*Türk Mutfak Beslenme Kültürünün Tarihsel Gelişimi*”

<https://studylibr.com/doc/855583/t%C3%BCrk-mutfak-ve-beslenme-k%C3%BClt%C3%BCr%C3%BCn%C3%BCn-tarihsel-geli%C5%9Fimi> (erişim tarihi:15.10.19)

Şen, S. “*Orhon, Uygur ve Karahanlı Metinlerindeki Meslekler Bağlamında Eski Türk*

Kültürü”<https://docplayer.biz.tr/3289094-Orhon-uygur-ve-karahanli-metinlerindeki-meslekler-baglaminda-eski-turk-kulturu.html> (erişim tarihi: 5.10.19)

Türkan, K. “*Türk Masallarında Su Kültü*”

<http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=93&Sayfa=132>(erişim tarihi: 13.10.19)

Yıldız, H. “*Eski Türklerde Şeytan Kavramı*”

<http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=100&Sayfa=210> (erişim tarihi: 15.09.19)

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Hande AYDIN
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Kumluca Gül-Çetin Kaur Lisesi
Lisans Diploması	Pamukkale Üniversitesi
Yabancı Dil/Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Milli Eğitim Bakanlığı'nda stajyer öğretmenlik
Çalıştığı Kurumlar	Çankırı/Yapraklı ÇPL, Antalya/İbradı ÇPL, Antalya/ Kepez Çağlayan Anadolu Lisesi, Antalya/Kepez Hüsniye Özdelek MTAL.
E-posta	handeaydin7@gmail.com